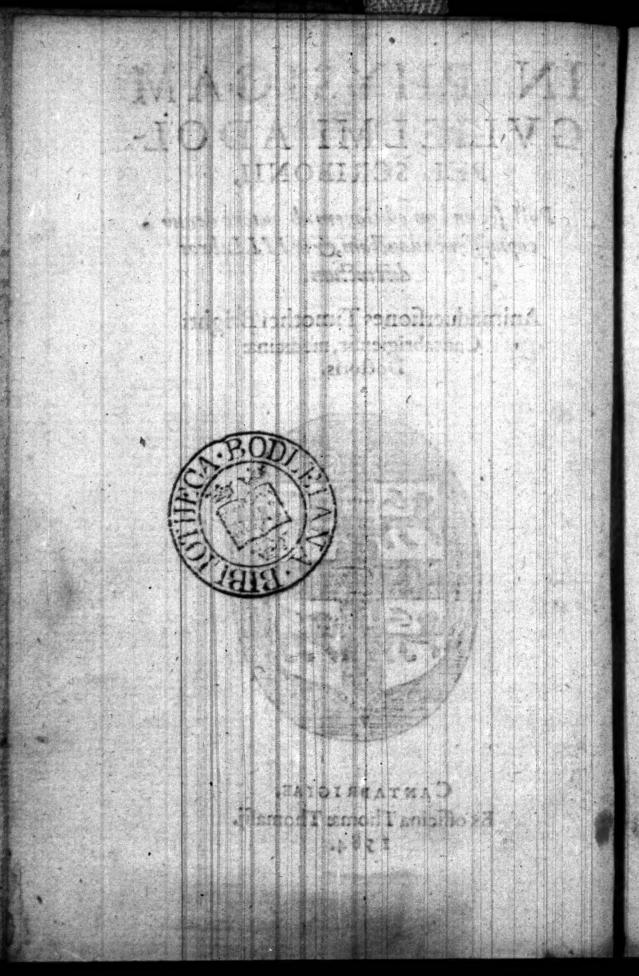
IN PHYSICAM GVLIELMI ADOLPHI SCRIBONII,

Post secundam editionem ab autore denuò copiosssimè adaustam, & in I I I. Libros distinstam.

Animaduerfiones Timothei Brighti
Cantabrigiensis, medicinæ
Doctoris.

CANTABRIGIAE, Exofficina Thomas Thomasij. 1584.

NOBILISSIMO VIRO

ET MODIS OMNIBUS GENErolissimo Philippo Sidnao equitiaurato.

ANT A virtutis vis est (generosissime Sidneie) vt etiā in ignotos mirabiles excitet amoris
illecebras. Te mihi semel tantū
in vita contigit videre, idq; illa
Gallicis Ecclesiis sinesta te-

pestate (cuius pars sui, & animus meminisse horret, luctuque resugit) matutinis Parisiensibus: Atque tum adolescens, pietatis & sapientiæ herbescens spes iuuentutis & consirmatæ ætatis suturæ ingentem virtutis messem patriæ, ac Reip. pollicebatur: & eandem recte iudicantibus, & satis acutis, plane costirmabat. Ex eo tempore hominum expectationem ita sustinussi, & spem virtutibus alebas, vt conceptam de te existimationem gestis longe superes. Percepit huius messis fructum ex obitalega-

EPISTOLA

ta legatione Anglicana Resp. percepere literatiquam plurimi, nostrates & exteri: & aliquando oblata maiore virtutis materia vberiores Resp. fructus est perceptura. Scripto-rum mos est qui aliquid præter vulgarem hominum opinionem literarum monumentis mandare student, patronum deligere, qui iudicio pollens probet quod alij vel haud capiunt imperiti, vel peritiores refractarij. & inueteratum errorem deponere recusantes improbent, quò scriptis ex patroni dignitate autoritas accedat, & exiudicio, imperitorum importunitati, & peritorum maleuolentia modus ponatur. Hinc alij imperatores, alij reges, alij magnates, omnes de re iudicantes implorarunt, vt liberius & tutius vacare liceat studiis optimis, & aliis profuturis. Neque id eo tantum confilio, vt securitati suæ consulant, & existimationem ex Patroni authoritate captent, sed vt eis ipsis quibus veritatis tutelam credant, ex patrocinio honor accedat, & ex huiusmodi monumentis posteritas intelligat, ita vitam instituisse, vt doctis & bonis cari fuerint, atque rerum optimarum fuisse in vita studiosos. Multa grauissima & indigna in om-ni genere veritas passa est: Religionis crude-lissima: secundum hanc Logicum lume (post religio-

DEDICATORIA.

religionem donum Dei maximum) indignissima tulit. Possem nonnulla exempla memorare, crudeliffimum verò grauiffimi Philosophi Petri Rami casus ostendit, cui Methodi professio, & artibus reformandis Logica purioris vsus, calamitatem maximam attulit, & necis tandem altera causa fuit. Ita homines vel superbia vel pertinacia, malunt semel imbibitos errores cum alterius contumelia & damno defendere, quam ex aliorum confiliis & monitis sanitati metis consulere. Ergo (ornatissime Sidneie) veritatis propugnatores semper patronis, ad tempus saltem dum se probet veritas, indiguere. Huius ego in medicina ad methodum componenda, ex hono-ratissimi sapientissimi que Dom. Burlei gratia, vium sensi permagnum, per quem & tutius & liberius medicinæ corpus ita curare contedo, vemethodo & ordine nihil cedat aliis humanitatis artibus ac disciplinis. Hunc quia acri iudicio pollet,& magnum Reip.columen,nostra arte volumus & optamus esse saluum, dignissimum & aptissimum iudicaui, cui opus (ob infolentiam a multis haud fatis attente rem considerantibus improbatum) cæteris perspicaciori, & liberioris iudicij commendarem: qui (qua est humanitate) agnouit institutum,

EPISTOLA

tutum, & ex comprobato studio animum addidit operis aliquando & maioris, & tanti patroni amplitudine dignioris. Qualem ego hunc in medicina habeo, talem te in Phyficis iudico, amplissime Sidneie, scientia & acumine. De certis Physicæ capitibus mihi cum Adolpho Scribonio intercessere disputationes. hic quod ego in medicina studui in Physicis conatus est, ter opus reuoluit, mihi non placet in multis. non quod institutum & animum vituperem, nam profecto nihil præclarius, nihil laudabilius aut melius, fed fiue operis difficultate, siue indicio, siue quia in opere solus, quod instituit & optat in plurimis non assequitur. Ego partium mearum arbitrabar succurrere soli, mitigare difficultates, & iudi-cium erranti corrigere: quod quia ego in hoc ipso genere nonnihil laboraui, & vttanto acrius Scribonius incumbat opere, coliberius facio & libentius. Hic te appello arbitrum (ampliffine Sidneie) quem si ex virtutibus & multiplici rerum scientia norit Scribonius nunquam recusabit honorarium. Accipies de variis Scribonianæ Physicæ partibus sententiam meam: id tantum laboro, vt ex percepto & deuio agnito ipse per se redeat in viam. Concitate currenti læuissimus impulsus au-

DEDICATORIA.

get celeritatem, & Scribonio veritatis studio-To, & rerum physicarum, & methodi peritissimo satis erit vel quod agendum sit innuere. In tantavarietate alteri succurrés labi ipse potui. Is tamen animi promptitudinem (spero) boni consulct, & tu virtutum tuarum studiofiffimum Brightum ex his intelliges. qui cum aliæ rationes testadi defint, ex Musis & Philosophiæ studiis istud extare voluit testimoniū, opere(concedo) perexigui, animi tamen voluntate (ex qua ponderari cupio) maximum. Omniahonoratissimi Fracisci Walsinghami, iam merito suo sacri consilii socii, soceri mi, familiæ debeo: cuius fumma pietas inter illos Gallicos furores & undique à crudelissimis sicariis manantem piorum sanguinem, saluti mihi fuit. quid dico mihi? etiam cunctis gentis nostræ (papisticæ superstitionis puris) Lutetiæ tum perigrinantibus (inter quos ipse tu Philippe eandem expertus fortunam foceri virtutem prædicare potes) neque iis modò, sed & exteris nonullis pauore fractis & clade subita & horrenda exanimatis honoratissimi F. Walfinghami & des patuere afylum Propero ad Scribonium: tu aliquid otii nobis à rebus grauioribus concedes, & affidebis iudex, non vter vincat (nam id negligit philosophi-

EPIST. DEDICAT.

cus animus) Sed eiusmodi-ne noster labor fit. & eatenus Scribonio vtilis, vt ex leui, & familiari admonitione intelligat, adhuc ei & ad nomen, & ad rei physicæ studiosorum vsum multa superesse. Accipe igitur istudamoris mei symbolum, neque contra libera philosophorum iudicia immunitatem posco, sed vt te approbante, nonnullorum aduersus Rameam methodum obfirmatos animos tolerantius feram, & quorundam inuidiam, qui soli rerum optimarum autores haberi volunt, securius contemnam. Id si impetraro Physica nostra multa debebunt tibi: & fi gloriofum fit à musisipsis prædicari, celebrabunt te pium,literatum, prudétem, & omnia que de viro optimo dici solent. quibus magnis virtutibus si opu-sculum ignobilius, longe impar, obscurius prædicatte, quam dignitas tua postulat, iube modo maiora, expiabimus factum pædeutica, & genefi Physica. atque Scribonius me non tătum erroris eum admonere paratum fentiet, sed etiam rectum, pro facultate, ostendere promptum percipiet. Vale. Ipswicho. 16. Martij.

Tuinominis studiosissimus
T. Brights.

IN G. SCRIBONII PHYSICAE LIBRY

PRIMVM ANIMADVERSIO. nes Timothei Brighti Cantabrigienfis.

Primum de spiritualibus rebus, deinde de corporatis simplicibus, & concretis brutis. . ...

SARRED HYSICA eft rerum nationalism fcientia.

Res naturalis est effentia per fe

Rei naturalis facultas sive agendi posestas, est quelibes queltras. Ome nis enim funttantiz firam haber efficiendly housem.

A Natura antemomnis vel formas a tansim oft, wel materiata

5 Formatanatura est finiplici fina que per le falius formæ suæ proprietate absque corpore consistit.

6 Huius generis funt menter, fixes spiritus.
7 Spiritus sunt essentia formatierationales de inomorvales.

9 Ratio

8 Ratio est facultas spiritum, intelligentiam voluntazemą, ciens.

9 Intelligentia est functio omnia omnino cognoscens.

10 Voluntas est functio omnia liberrime eligens.

II Spiritus alius infinitus est, alius finitus.

12 Infinitus est folis Dens.

Deus cet spiritus infinitus, & ab æterno optimus.

Essentia nempe prima & suprema, sed tamen abs q principio, eaq. unica o indivifibilis.

Deus autem est tum Pater, tum hypostasis à Patre

14 Pater eft persona destatis omnium aliarum natura-

rum creatrix.

15 Hypostasis à Patre existens est tum Filius tum Spiritus Canctus.

Filius est persona hypostatica à Patre coessentialiter

genîta.

Spiritus sanctus est hypostasis ab veroque, Patre & Fi-

lio, procedens.

16 Finitispiritus sunt essentia ad imaginem Dei altissimi facta.

Einsmodi sunt tum demones, tum hominum animi. Demones sunt spiritus siniti. Dei creatoris ministri; à quo ministerio Angeli nuncupantur.

17. Hi post Deun summa rerum intelligentia præditi

hominum actiones diligentissime observant. 18 Demones vel boni sunt, vel mali.

19 Boni sunt, qui in natina sua dignitate persistentes, in calis Des affiftunt, divine eius beneficentie dispensato-

Ceu legati siquidem & consiliari res humanas admini-strant, non tantum gentibus & provinciis totis, sed singulis etiam pijs fidelissimi custodes addicti.

Hi

Hi sepe hominis velalia sigura assimpta comparuerunt, sednunquam niss à Deomitterentur iussa eius expedituri.

20 Mali genij sunt spiritus Deo rebelles, omnium malorum autores, impilsque puniendis tanquam listores destinati.

* Vnde à calesti sede deterbati aërem universum occuparunt ad décipiendran homines subdole & versute circumeuntes.

*Lapfum Angelorum Phærecides fignificasse videtur, vbi describit Ophin serpentem dæmoniacum rebellantis, & à diuinæ mentis placito deficientis exercitus antesignanum, & principem suisse. Similiter Empedocles, teste Plutarcho in tract. de Fænore, meminit dæmonum quorundam, quos vocat è cælo ruentes.

Et hi sapissimè fallaci specie assimpta, demonumbonorum prasentiam simulantes, plurima curiosis hominibus mentiuntur: interim cultores suos ad virtutem adhortantes.

Vix tamen comparère solent, niss cogantur, & vel superstitiosis ritibus, vel sictis nominibus dininis vocentur, ve videlicet quosuis eò meliùs prestigiis suis irretire possint.

Ex varijs Philosophiæ partibus, in quib. veritatis amantes, & rerú optimarú studiosi elaborarút, nulla aut ad vitam vtilior est, aut honestiore animum pascit voluptate, illa, qua alie artes, & ad brevitatem & ad perspicuitatem informantur; & horum studium grata memoria posteritati celebrandum, qui ita operam ponunt, vt discentes prolixitatis tædio leuentur, & dissicultatis liberentur spinis, atque laberinthis. Quorum neutrum omnino sit sine illis artium omnium informandarum instrumentis, à P. Ramo inventis, excultis, & ad facilem usum accommo-

Aij

datis:

datis. Ab co habemus grammaticam, Rhetoricam, Logicam, Mathematicas disciplinas, qua priscis seculis multo politiores. Eo extincto, nonnulli in alijs disciplinis idem aggressi sint: in quibus Adolphi Scribonij industria satis laudata in Physicis periculum fecit: á quo Physica definitionibus auctior, & divisionibus distinctior, & ipsa rerum infinitas arte fuccincta comprehensa, spem fecit maximam, & perspicuitatis, & brevitatis: que ante, tanquam indigestum Chaos, & comesta rudera, iacuit inculta, & spinis, ac vepribus obruta; caruit illa liberalis scientiæ dignitate, ac splendore. Ergo tu (Scriboni) inter Phylicos facile palmam feres, Phylicorum Coryphae; Sed (ur in rebus arduis fieri solet) cum difficile fit in omnibus numeris parem artem oftendere, vel quòd haud voique par est animi contenrio, vel quod faciliora magnus animus negligar: Nonnulla funt (Scriboni) de quibus monitum te velim amice, & familiariter, nulla vel calumnia, vel huiusce laudis, quam iure meritus es invidia, sed veri inuestigandi studio; animo plane Philosophico, & libero. Dabis ergo mihi veniam, ve quod Philosophica libertate licet, id per te liceat, inter Philosophos philomethodous excellentem. Scilicet que iterum tibiad incudem reuocanda censeam, argumentis eiulmodi elle demonstrem; afterisco notata tibi operis artifici corrigenda relegem. Præsertim cum ter manum admoveris, poliueris, deterferis, & quodammodo tibi opere fatisfeceris, facile (vt spero)impetrabo. Accipe ergo (Scriboni) quæ mihi videntur adhuc vel quarto Scribonij industriam ac limam postulare.

Renum] Res naturales omnibus artibus inge-

nuis, & liberalibus scientijs, materiam præstant:neque harum aliqua est, que non de re naturali instituitur; fiue substantiæ eæ sint, siue harum affectiones; quicquid Natura editur, res naturalis est. Vel arte vel natura fit, quod vipiam vniuerfitatis existit, neque terrium dari porest. & ut Natura rerum, rerumque affectionum, facunda est: ita huius emula ars ipfa, & res producit opere, & tanquam apparatu, affectionibus illustrat, & adornat, qua ut artificiales & funt, & recte appellantur; ita sponte Natura æditum huius imitatricis artis exemplar, rei naturalis nomen obtinebit. Quod namque non naturale est; quibus liberalis scientiæ præceptis continebitur? cum nec analogiam obtineat, nec certo numero comprehendi quear . Sermo homini naturalis est, & fermonis ornatus: & ratio humanæ naturæ vim complectitur. De his Grammatica, Rhetorica, Dialectica instituunt: arque ita artes quælibet libero dignæ, nec sordidæ, in Natura positum aliquid sibi assumunt : in quo earum actio omnis, & perceptio verfatur. Plebeiæ verò, arque à Philosophiæ studio remotiores, quæq; manibus, non ingenio exercentur, extra Naturam politz funt, & quicquid vbique ului est mortalibus attingunt. Ergo res Naturalis la-tius multo patet Physicz scientia. ideo nechuius subiectum existit reciprocum. Rectius (measententia) Naturam ipsam huius materiam statuises, Natura autem à re naturali aliud quid est, proprio & accurato sermone, cum hae inde, vel tanquamá caufa, vel á subjecto, denominetur. Tu verò rem omnem naturalem effentiam per fe fubliftentem effe vis; id in rem naturalem conferens, quod omnino Natura proprium est: Neque enimomnes res A iij naturanaturales effentiæ funt (ut facultates & qualitates) nec proinde per se subsistunt: quin Naturarum ful-

cris egeant, quibus innitantur.

providum Parentem statuunt (Scriboni) nec res ex se ortas, tanquam satali zternitate specierum autumant: per se subsistere, Deo tantum attribuunt, neque rebus creatis communicant, cum à Deo sint omnia, & ab eo existant, & subsistant vniuersa. Itaque perperam quod Solius Dei proprium est, id etiam insimis Naturis commune sacis: legis Veritatis, atque sapientiz (si quid iudico) parum memor.

- Qualitas] Rebus Naturalibus tanquam affectionem communem agendi facultates ascribis: quas qualitates esse doces, quasi omnis agendi vis à qualitatibus oriatur. Quod si ita sit, quò sormarum actiones? Quarum præcipua vis est agendi, easne actione priuabis? quibus facultates, & qualitates omnes, ad opus excitantur; & quarum Naturæ præcipua est administatio? Neque placet quod qualitates quasibet, agendi virtutes asseras; cum omnis actio in patiente consistat, & tot numero sint patiendi, quot agendi, qualitates. Itaque altera pars qualitatum abs te prætermissa, dimidio mutilam, & mancam facit harum doctrinam.
- 4 Natura Definitione & affectione communi explicata, vt methodi artificem decet, ad distributionem descendis, in qua præteritare naturali, Naturæ nomen assumis, vel quia idem cum re Naturali sonare putas; vel quia magis placet rei naturalis voce. Si assumis, quia proposito instituto aptius

aptius iudicas, probo sententiam tuam; cum de Natura omnis Physica doctrina tradatur: sin verò quia verumque idem sonare existimes, ob prædi-Aas rationes, affentiri non possum. Tantim Natura (ais) omnis est vel formata tantum, vel materiara. At (Scriboni) tune Naturam vel animo fingas materia destitutam, & forma sola constantem? cum alterutra Natura pars existit tantum, nec integram Naturam compleat, qui confifteret forma fine materia? Et semper informando occupata, nec unquam otiola, si materiam præterieris, in quo demum informandi vires exereret ? Formarum à forma diversum existit : & aliquid subesse necesse est, quod formetur; id autem nisi materia sir, quo voces nomine profectò aliud nullum re-peries. Neque certè minus mihi probabile videtur (neque credo Scribonio accuratius & attentius confideranti materiam fine forma, & rem naturalem materiatam tantum) quam formam fine materia confiltere.

nos nullam esse asseruimus) ex formæ proprietate: at nisi proprietas illa essentiæ rationem obtineat, nihil accurate definiet: essentia autem siste, sormæ erit, & formæ ipsam formæbir: quod absurdum est. & cum doces formætam esse, aliquid immis subesse, quod formæ subiecti rationem habeat: id verò materia est. Corpore.] Neque magis illud placet, quod hic formætam tantum corpori predite opponis, eum in diuisione materiate opposueris. Rei materia, à corpore longe est diuersa: nam & mentibus diuinis materia quedam inest sua, acque diuina, nec corpus vilum: materie autem vacue, A iiii qui

qui formam obtinerent, que nusquam consisteret : huius namque basis materia est : nec aliud quid.

nis diuina; spiritus aliqui corporci; cuiusmodi sunt in corpore facultatum vehiculum, & anima instrumentum primum; quod ex nutrimentis & ortum &

incrementum fumit.

7 Effentie Potius Naturas dixisses. Nam effentia altius quiddam eft, & Natura causas comprehendit, Materiam & formam. Natura autem est ex materia & forma quid ortum ac natum, verum atque proprium Physica scientia subiectum. Rationales Solus homo in naturis rationalis est: illa Deo & mentibus quæ inest intelligendi virtus, ratione longe sublimior: nisi æquiuocè ratio sumatur. Quod veluti scopulos, ac sirtes sugere debet artis conditor, & magister. Quod Deo, Dæmonijs, & hominum mentibus commune facis rationis, (Scriboni) cum diversum generibus sir, distinguendum primum fuisset : tum singulis proprium adscribendum, sa-pientiælege. Rationis autemyox, illam quæ Deo inest sapientiæ infinitam vim, capere non potest: neque Dæmonijs cum hominibus communem Naturam interpretabitur : cum Natura distincta sint singula: neq; in idem genus coalescant: Nam & De-us infinitus est (bniti autem ad infinitum nulla ratio est) & que hominum forma est, cationis virtus (perturbata arque repugnante rerum Natura) Angelorum atque Dæmonum, reliquam Naturæpar-tem (te authore) complebit, quo nihil pugnantius, aut magis Phylicæ rerum œconomiæ existit alienum.

ber qualitates: quod si itasit, videris quo pacto, qualitates à forma distinxeris: cum ratio hominis forma existit: & si anima potius humana esse vis, sormam cum qualitate permiscebis & confundes: neque qua natura lege diversa sunt, physicis praceptis discreta dabis, legis iustitia reus quòd autem rationem ex posteriore intelligentia ac voluntate desinias: methodi limites pratergrederis: nec ordine doces. Illa namque intelligentia & voluntatis moderatio, vno verbo coprehendeda esset, quo propriè vis illa rationis exprimeretur.

geram, atque vitalem obtinens. Omnia comprehendere, aut cognoscere potest, nisi de Deo ipso intelligi velis. Sunt namque human z intelligentize limites, qui non vniuersitate, sed captu suo, ac modulo terminantur. At verò ru intelligentiam hanc &
Dei, & angelorum, & hominum facis communeme
qua tamen in singulis alia atque alia existit.

late atque intelligentiam fundens: cum tamen neque omnia que intelligentiam fundens: cum tamen neque omnia que intelligimus, aut eligamus, aut velimus. Intelligentia amborum est: clestio, & proinde voluntas, alterutrius tantum. Quædam sunt que sugimus, ac nolumus: que tamen nihilo secius mente comprehendimus. Contraria ex Logice precep-

tis, peræque nota sunt intelligenti; vt cui lux nota, eidem & tenebre: cui pax, eidem & bellum. Quorum tamen omnium haud electio est, sed horum persecutio, & illecebra; illorum contra horror, & suga. Supersue [Liberime] voluntati adjungis: cum nisi libera sir, omnino voluntas sit nulla, sed reluctantis

potius coactio voluntatis.

11 Spiritus]Ratione tanquam omnium spirituum communi affectione explicata, spirituum varietatem persequeris, alium infinitum, alium finitum esse statuens: in qua partitione, primum subarduum videtur, quod infinitum cum finito focium divisio-nis membrum coniungis: quæ in nullo conuenientiam obtineant. Nam quod Deus spiritus dicitur, ad captum tantum nostrum talis perhibetur, vt de eo sublimius quid, quam quod sensibus capimus, sape-re discamus; non quòd spiritus nomen Dei essentiam aut naturam interpretetur. Neque (qui causam alterum cum effecto membrum diuisionis annectis) mihi videris satis divisionis naturam attendisse, quòd generis naturam æquabiliter participare ne-queant, id quod species eiusdem nunquam æqui boni ferant, quin de iniuria conquerantur. Infinitus] Quòd auté primum de infinito negato agas, quam de finito affirmato, id quod natura priùs est, euerso ordine postponis. Nam antequam negatum sit, affirmatum prius extitisse natura oportuit, cui pugnaret. Quod autem natura priùs est, (cum hac illius

exemplar sit) id & priùs arte proponi debet.

12 Infiniti] Spiritus exemplum Deum proponis,
Ar vide sis (Scriboni) ne prætergressis Physices limiribus theologiam invadas: cujus videtur omnis
que de Deo instituitur doctrina. Neq; theologiam

Physices

Physices partem aliquam statues (credo) reveritus theologorum sacrosanctum chorum, qui nunqua vel prece vel præmio in Physicorum cocedent familia. Quibus porrò impietatis vix te purgabis, qui Deum naturæ conditorem, rem naturalé teneas: cui & formam attribuere (cum infinita maiestate sit) non potes. Forma autem ipse non est, cum nihil sit, quod tantam immensitate capere queat, qua informetur.

13 Deus Explicata Dei natura, persona, tanquam affectioné Deitatis propriam, annectis: certe ex methodi przcepto, modò lex veritatis & iustitiæ id ferat:sed(Scriboni) personæ affectio in Deo nulla est: cum teipso authore, hæ facultates sint, & qualitates. Persona auté nec qualitas est, nec facultas, sed hypostasis: & proinde, vel teipso disputante, affectio nulla, Sed efto. Sit sanè affectio. Minime tamen in Physicis explicanda est.Illud namque trinitatis mysterium, ex nulla natura parte elicitur, sed tantum facrarum literarum oraculis docetur. Nam vtcung; gentium diviniores philosophi, extremis labris arcanum hoc gustauisse videantur : vt Plato, & alij ex consortio tamen Ægyptiorum,& Chaldæorum, qui ex Iudzorum vicinitate tanti mysterij aliquid subolfacere potuerunt, hauserunt potius, quam ex naturæ fabrica apprehenderunt. Ecquid namque Dei operum, vel cœlo vel terra trinicatis mysterium referet? Neg; hoc omne est quod hac in re reprehendo. Proponis enim perobscure, & potius inde diuisionem quadam Deitatis, instituis, quam paulò antè indivisibilem dixeras, quam affectionem doces. Vel faltem quod semel persona nomine praceptum oportuit, tautologice & sæpius, tum patre, tum hypostasia patre explicas. Quid, quòd phrasis admodu dura durasit: Deus est pater: Deus est hypostasis à patre: & axioma vix legem veritatis sustinens? Etenim cum persona sit hypostasis in Deo, qui Deus persona esse poterit? Melius (mea sententia) nec ita peregrino sermone, aut atheologo, Pater est Deus, &c. Sed disputationem hanc (quorum propriam dico) theologis relinquo: qui nunquam tibi concessuri sunt Deo qualitates inesse, quas tamen initio Naturarum omnium sacis communes.

14 Creatrix] Patris persona omnium creationem attribuis, qua tamen reliquis personis est communis: Pater omnia condidir per filium, & Dei Spiritus incubuit aquis: neque propriè creatio persona

est, sed Deitatis.

15 Existens Non tantum Spiritus (deficiunt verbatătis misteriis) a patre, sed a patre & silio manat: proinde existenția hæc binominos abs te proponitur, quæ prius suisset distinguéda homonymica, rum proprie applicanda distincta interpretatio. Sed vereor ne Physici sacra hæc pollutis & profanis manibus tractemus: theologorum esto omnis huius & doctrina, & disceptatio. Atque hactenus Scribonius de

spiritu infinito.

16 Imaginem] Quo verbi diuini testimonio ita sinitos definias non intelligo. Imaginem hanc disertè scriptura homini attribuunt, creaturatum praterea nulli: idq; toti homini, non tantum menti humana: quanquam menti altius impressam imaginem insidisse liquido constet, huius tamen particeps suit vniuersa hominis Natura. Nam sint sanè
(sicuti sunt) angeli, arq; adeo Damones creationis
Lege, Natura hominibus diviniores. Cum tamen
Deus ipse natura architectus, de homine tantum
testatus

IN G. SCRIB. PHYS. LIE. I. 13

testarus sir, hunc imaginem suam referre, temerè a-

lid transfertur.

17 Prediti Quòd omnibus Dæmonijs hominum actiones diligentissimè observare attribuas, dissicile admodum verbi authoritate probaucris; quandoquidem id muneris certorum tantum sit, idq, a Deo in id opus Legatorum, nisi diabolorum esse videatur proprium, (etiam vel optimarum actionum ealumniatorum) hominum actiones curiose observare, & apud Deum, & homines, falsis calumnijs traducere.

monum instituis. At (Scriboni) numnam Spiritus ij, quos docueras priùs ad imaginem Dei creatos, malos statueris? Vel etiam Cacodæmonas æterni ignis Gehennæ materiam, Dei imaginem referre affirmaueris? Definieras ex Natura: Diuidis nonnaturali disferentia, aut proprietate, sed accidentario lapsu. Et ista ex malo ac bono, distinctio, nescio quid ethicum, & posterius sapit, potius quam physicum, Neque sanè (id quod tu affirmas) boni angeli tantum benesicentiæ dispensatores sunt, sed & interdum vindictæ administri.

19.20 Rebelles Institueras (Scriboni) doctrinam physică, & initio receperas te rerum Natură interpretaturum. Atqui verò, Natură & creationis Lege, diaboli Deo rebelles non sunt, sed optimi (vromnis Dei creatio) sed ex cotracto virio rebelles facti sunt, mali & creatori immorigeri. Omnis itaq; distinctio eiusmodi boni & mali, est physicis alienum, & propterea hic expungendu, & in theologiam potisis conferendum.

21 Cogantus] Diaboli Dei tantum nutum sequuntur: exterum nulli vel angelorum subditi, multo minus nus miseris mortalibus, qui eadem calamitate meritò suo inuoluuntur. Ergo cogi nequeunt, sed coactos simulant, & singunt: quò magis incautos, ac Deo insidos irretiant.

Tantum de Geniis: sequitur de Anima.

Alimus hominis est creatura spiritualis corporibus

Ahominum informandis à Deo inspirata.

23 Spiritus enim hic corporis humani consociatione perpetuò amplestitur, indeque suam differentiam nanciscitur.

24 Vnde etiam pro varia organorum huius corporis con-

stitutione variè afficitur.

25 Animi hominum vt intellectus, ita voluntas quoque post lapsum primorum parentum multum deprauata est : vt tenebris obductus & quasi coactus animus pessima quaque solumnodò eligat & approbet.

26 Intelligentis eius facultatis discursus fit tum innen-

tione, tum iudicio.

27 Inventio est rerum omnium cognoscendarum excogitatio. Indicium est inventorum plenior examinatio atque discretio.

Iudicium anima vel simplex est, vel compositum.

28 Simplex est quo res ipfas vel rerum affectiones simpliciter perpendimus. V bi spectatur potissimum rerum veritas vel falsitas.

29 Virinfque autem illius si contingens sit indicium, opinio, hoc est, incerta notitia : si necessarium, scientia, id est,

cersa & constans cognitio oritur.

30 Compositum indicium, quod etiam collectum dicitur, est quo res alias ex alijs simul componendo colligimus.

Iudicantur boc modo tum dubia in primis que videntur:

tum axiomatavaria fimul collecta.

31 Rerum dubiarum indicism peperit fyllogifmicaxiomatum

matum variorum ex alijs deductio, ordinatam dispositionem. 22 Spiritualis] Spiritum potius animi genus dixiffes, quam creaturam spiritualem (aliud namque spiritus, aliud inde denominatú spirituale:ut ab homine humanum, à diuo divinu: alterum ab altero diductum) & costantius genus proximum & suum retinuisses. Quod enim spirituale tatum est, ve & corporeum, nec corpus, nec spiritus est, sed quiddam alterutrum referés, vel similitudine, vel participatione naturæ. Informandis] Non anima corpus informat, sed hominem. Homo autem & corpus & animam complectitur; ex quibus, tanquam ex causis essentiz oritur. Neg; forma materiz forma est, quanquam huic substrata sit, sed nature ex viraque natæ: quemadmodum materia non forme materia est, sed materiate nature, ca verò forma nequit esse, cum veriusuis natura, non in sese mutuò, sed in aliud tertium conferatur. Expirata namque anima humana, corpori constat forma sua, cum tamen hominis forma decefferit, anima ratione prædita. Quòd verò priùs animam humanam memoras, quam de homine docueris, mirifica Physica interpretationem continet, parum certè methodicam. Nam homo quam anima humana prior est, & natura, & doctrinæ lumine. Ideoque priùs definiendus, tum essentiz causis explicandus. Siquidem qui mihi nauis susceperit fabricam & naturam omnem docere : ei necessum est priùs quid ipsa nauis sit explicare.

De Traduce.

Inspiresa]Primum inspirata fuit, deinde ex propagationis natura à parétibus in gnatos continuo speciei increméto traducta. Ita ne (ais) animæ humanæ planè plane divinæ, & immortali brutis animantibus nihilo sublimiorem ortum statuis ? Minimè verò Scriboni. Ergo quemadmodum animam salua immortalitate traduci, prout probabiliter credam cum multis, no folum eruditiffimis philosophis, sed etiam theologis grauissimis (quamuis de re tanta, præsertim ad theologorum scientiam spectante, nihil audeo statuere aut definire) accipe paucis. Creauerat Deus initio ex terra & aqua vniuersum stirpium & animantium genus: horum naturam ex his principijs de nihilo conditis, vitæ varijs facultatibus instruxite non corpus, non truncum, & caulem, sed pariter vegetantem animam, eamque brutorum animalium fensu, motuque voluntario præditam : denique vniuersam horum naturam terram & aquas iustit pro-ducere: quæ continuò creatoris voci obtemperantes, infinitam harum varietatem Domini futuri necefficatibus ediderunt. His ergo, & cætero mundi apparatu, in ordinem digestis, reliquarum natura-rum Dominum sanctius his animal, ex terræ pulue-re sinxir,& spiriru suo hominem animauit Deus. Ergo quod brutis ac stirpibus cum homine fuit commune, ex terra puluere ortum habet, nec altius peti debet:hæccorporis parens,neque huius tantum,fed vitæ,fenfus,motus,&,præterquam rationis ac men-tis divinæ,omnium facultatű origo; terra(inquam) harum naturarum seminibus secunda. Hæc igitur rabrica, tanquam hominis materia fuit, reliquis om-nibus creatis pulchriore (pecie, & dignitate cæteris prestanti ornata, quia Deum ipsum habuit archiplattem. Forma autem humana, non cœlettis nature, non aftralis, nec nescio quod angelorum (ut nonnulli delirarunt)opificium est, sed plane diuma, & Dco

ipfo vis quædam prognata:vis (inquam) non (quæ creaturis nec communicari, nec distrahi potest)ipsa deitatis natura. Ex quo è viuis excedente homine, corpus in terram redit, vnde prodierat; anima diuinum ortum & natura fua, & creationis lege repetit, omninoque manet immortalis. Atque ita primi hominis ortus habet. Vbi autem Deus orbem inferiorem hunc cunctis creaturarum ordinibus compleuerat, vnamquamá; fætificare, & generis propagatione, ipfius cœli perennitatem emulari voluit, & vniueriæ naturæ femen fingulis indidit, ex quo noua rerum progenies indies nasceretur : vt quod initio creatione obtinuerat mundus, imposterum generationis serie perpetud retinerer. Huius ergo verbi virtute, hodie perstat mundi ingens machina: cui prouidentia incubens Deus, tuetur semel conditum opus, neque id creando, (dies namq; sextus vitimus creationis erat) sed sapientia administrando, bonitate conservando, iustitia moderando, núquam non ad opus assidet. Itaq; hominis natura candem cum reliquis benedictionis virtutem experta, nouos con-tinenter humanos fœtus ædit : non corpora tanquam de rufo puluere, fed omnino integra speciem, alium ortus autorem quam corpus obtinétem. Atq; hæc de animæ traduce sententia cur mihi præstantissimis & philosophis & theologis maxima proba-bilitate niti viderur, deinceps explicabo Propagatio est ciusde speciei ex semine multiplicatio. Ita namo; statuit Deus; fœtificate, & augescite; primo Genescos. At verò ex illa benedictione omnibus comuni homines propaganturiergo tota species humana de parétibus in liberos traducitur, non corpora tantúm multiplicando, sed genus ipsum, cui propagatio à A CHARLES

Deo ipsoindicitur. Non enim de corporibus propagandis pronunciat Deus, sed de singularu rerum natura : quod in aliis creaturis facile dabit vnulquifq: neque cur hominibus negetur, ratio probabilis reddi potest. Quinto Geneseos Adamus dicitur genuisse filium in imagine fua, id eft, peccato inquinata:ergo totius natura parens erat, non corporis tantum. Eius namé; partis humana natura author erat, cui Dei imago infederat prius integra fapientia & iustitia. Ea autempars anima fuit, & propterea mentis æque atque corporis parens erat. Propositio ex obliterara iam imagine confirmatur. Nam eiufde partis parés fuit, que fœdata iam peccato est & impietate, & a diabolo inflicti vulneris cicatricem oftedit: ca autom anima crat. Propterea no solum corporis sed & animi parens statuendus. Propositio ex verbi testimonio probatur. Genuit filium in imagine sua: imaginem hane quid referebat? Corpus, ais, tatum? Atque idem quod illam Dei retulerat, necesse est & hang referre . Subiectum namq; vtriusque imaginis idé crat; cum substantia humana ex lapsu nihil perierit : id verò anima firit, vel magis propriè ex animo, & corpore conftans humana naturatergo Schethi anima patrem Adamum genitorem habuit,cum imaginem hanc à parente genitam cofirment facre feriprure. Nam, fi existimemus imaginem fine subiedogenitam, effet hoc abfurdum, cum nullibi confisterer. Quad verò de corporis peccaro obnazij similitudine contenderir quifpia, nec admodum firmum est, nec vilius granioris argumenti vim obtinere videtur: qui namq; corpus peccati sedem, & animam inde labem cotrahere putant, meminerint originis peccatum in totam naturam à prima paréttim præuarica-

naricatione diffeminatume se instigate diabolo; nec nouum huius ortum aliunde à corpore deriuandum & partem tâtum imaginis ab Adamo genitam, videlicet quod ad corporis impuritatem attiner. Sed horum sententiam postea diligentius excutiemus.Per-gimus nos nostram corroborare. Cómisso in Deum superbiæ ac dissidentiæ scelere, continuò (serpenti inflicta pœna) ex femine suo serpentis caput contrituro Euam cofolatur Deus corpus autem per fe pars rationis expers quid ad serpétem conterendu? Nam conterendus abs tota natura. Neq; Christus corpus tantum humanum assumpsit, sed omnino humanam naturam. Anima verò Christi nisi à matre fluxeric. nulla foret pars seminis humani, semen auté in sese continet propagandum vnumquodque: ergo femen metonymice fumptu, vt Genefis loco, pro fructu ex eodem edito, quo posteà in Christo exoluit, quod ante de diabolo conteredo promiserar Deus, est integra humana natura, à matre Eua diducta: quod ex calcanco feminis cótrito manifeste apparet. Neque enim Christus cancum in corpore serpéris aculeum fenfit, fed animam item afflictam habuit, eademque proinde acque corpore, Dei vindicem manum suftinuit:ex quibus concludo pariter cum corpore à pa-rentibus manare, & totum semen coplère. Quid ergo? Tot animis præditum hominé dicimus, quot liberos genuerit? Nequaqua, venec corpus tergeminum, cui cres obtigerint liberisled ve corporis à Deo vis prolifica infula, speciem corporibus auget ex se-mine, quod nec corpus humanii est, nec huius membrum aliquod, ita & anima facultaté ex benedictionis diuine virtute natam habet, qua recentis & noue iam anima continer originem, non anima ipla, nec huius

huius pars, sed vis quæda diuina substantia costans. anima future exordium, ex qua cum illa fætificante virtute coeunte, integrum coplectitur semen humanum:quòd vtero fotum, & diuina fœcuditatis benedictione referrum, fit tandem magnus mundi hæres homo:altera parte costans mortali & caduca,altera à Deo initio infula, anima immortali. Post primi hominis lapíum, anima parem cum corpore labé fenfit neq; hanc ex corpore, sed ab ipsis parentibus cotra-Cta:ergo zquè atq; corpus ab ipfis est. Pari lapsu defecit à Deo bonitatis authore, & ideo parem labem contraxit. Inde namq; mortalibus mali fons, & culpæ, & ex iusto Dei iudicio pœnæ. Si cui hoc tantum de Adami anima verum videtur, neg; ad eius posteros longius extendédum, eur de corpore verum dabunt, quod falso animo attribui volunt? Videlicet quia corpus, de corpore traducitur, & inde peccato imbută mali fit scaturigo : anima (dum corporis comercio coinquinatur) pura & libera, aliunde, & foris nata. Atut Adami peccatú ad scipsum habuit, & totum perualit, tam vitio quam vindicta; ita originale peccatum ad nepotes: led illud pariter totum ipium occupauit, propterea hoc animam pariter atq; corpus posterorum Adamie& vr eius anima nil didicità corpore; ita nec nostra originale peccatum haurità corpore, sed ab ipso mali fonte Adami deprauata na tura. Ex his colligo, animorum nostroru corruptio-nem parentibus ferédam acceptam: & si corruptio, anima ipsa : cum labes ipsa sit ingenita, non arte, & imitatione adepta. Hinc Dauid Pfalm, 51. peccarum ab ipso materno vtero accersit. En (inquit) in iniquitate formatus sum, & in peccato souit me ma-ter mea: atque nis sedes iniquitatis, caque przci-

pua anima in vtero formaretur, quirecte, & vere, ita dese quereretur Dauid? Eum verò de totius naturz prima labe conquestum, extra controuersiam est. Et nisi tenemus Adamum partem tantum nottræ naturæ, corpus complexum ese, non vniuerfum genus (quod absque maximo errore non poffumus)cocedendum neceffario, animi parentem fuiffe, cui(vt & fibi primò) gratiam amifit, & gratiæ dona. Atque hæc huius nostræ sententia fundamenta funt: reliquum huius disputationis in nonnullis aduerlæ sententiæ argumentis diluendis consumetur. Ea sunt duorum generum : primum continct certorum argumentorum partium nostrarum in speciem confutationem : reliquum ex re ipla ad nostra expugnanda, & sua confirmanda eliciuntur. Ergo quemadmodum aliis quibuldam nostrarumpartium argumentis satisfaciant attendamus. Obliciunt traducis anima patroni Deum Euam ex Adami cofta fabrcasse, nec aliunde inspirasse animam, quando id filent scripturæ : ergo non omnis anima cœlitus immittitur, sed aliqua saltem ex homine oritur: quod namque seminis futuri effet propagationis benedictione, id Adami costa Deo conditore suppleuit neque dicitur Deus Euz corpus, sed ipsammet ex costa finxisse. Ergo totam Euam, non partem traduxit : multo magis ex semine verbi vi fcecundante tota proles de parentum natura traducetur. Sed (aiunt) costam tantum sumpsit, nil igitur istud ad animam. Sane verò : at eam spiritu vitali imbutam, & hominis partem anima refertam: non ergo tantum corporis materiam (vt terræ puluis) sed torius Euz personæ: ex quo ab iplo marito virago dicinur, quia de viro lumpta, Büi

vel melius hebraice Ishah. Deus die septimo cessauit à mundi fabrica, vt qué omnibus numeris ac partibus absolutum dederit sex dierum opere: ergo de nouo nihil corum condit que prius creauerat : neq; igitur animă: ex quo sequitur vel initio omnes omnium hominu animas simul creasse, (quod non concedent) velà primo homine esse. Neque propterea nos otiosum Deum statuimus:nam conditum mundú administrare, prouidentia præcsie, potentia cuncta fouere, Dei perpetua funt opera. Sed reponunt certas quasdam naturas ex putredine, & coeno natas indicare Deum non dum à rebus creadis feriari. Quibus respondemus Dei creaturas ita distinguendas, vt aliæ ordinariæ fint, & speciem in rerum natura obtineant; aliæ monstra, & errores potius, vel natura anomala quadam habeda. Et ex ordinariis. alias in aliis creatis naturis sedem & locum obtinere,nec aliter per se conficere, ut culicum, muscarum, & pulicum genus, & eiufmodi quam plurima, quæ etfi probabile est nondum initio creata, latuere tamen potétia in aliis maioribus, & dígnioribus creaturis:nisi malumus potius à generis humani lapsu ex corruptione inualuiffe, & iræ diuinæ superesse testimonia. Ex hisce ergo animalculis & quisquiliis petitum argumentii, rebus creandis, septimi diei quietem nil interturbat: quò minus Deus sex diebus vniuerfum mundum absoluerit:nisi non dum tineis, pediculis, & crucis creatis, aliorum excrementis, vel ab excrementis ortis, opus deficere arbitremur: in quibus ipsis tamen noui fœtus genus tuentibus, propagationis vis manifeste ofteditur. Sed quid hac ad perfectas naturas, mundi partes, ex chao initio distinctas, quas omnes initio absoluerat Deus, &comnino

nino creado cessauit opere, ex quarum genere præcipua pars més, origine diuina, caput operis existir? At aiunt, quod homo ex homine prodit fatis confirmat fœcunditatis benedictio in natura humana. Nos autem id satis esse pernegamus, & aliud multiplicari, & prodire, aliud fœum prodire contendimus: nisi enim anima inde ducat ortum non homo, sed corpus prodit tantum, neque hic de loci ortu, fed de nature origine quastio habetur homo autem nisi totus traducatur, ab humana natura nequaqua prodit, sed huius ignobilius membrum caducum corpus, reliqua anima tanquam de cauca producta. Quod autem obtédunt Mariam Deiparam vere dici,cum tamé divinitatem haud pepererit,& par iratione genus de parétibus effe, eum corportirantum fint authores, alienumomnino eft: eum hic non quid tropo verè dicatur controuerfia st : sed quid rei natura patitur, laboramus : nam re vera, & propriè, tatum peperit, quod genuerat, hominem; hominem tamen ad vnam mediatoris personam constituendam, Deitati fociaram.

Venio ad grauissimum partium nostrarum argumentum, peccatum originis: quod quemadmodum valuersam naturam peruadat, & illam Dei imagine in anima humana obliterauit, nisi posito anima traduce, intelligi no potest. Conditur pura, & valde bona, vepote à Deo profecta bonitatis autore: corpori immittitur impuro, & pecato obnoxio, hine labe cotracta, coinquinatur, & rea plectitur: atq; ita in Adami posteros disseminatum malum interpretatur, & nondum expediunt aduersum nos sentietes. Qua profectò interpretatione, nunquam Deum peccati immunem liberabunt, quin aliquid vitij, (quod immunem liberabunt, quin aliquid vitij, (quod im-

B ini

pium

pium, ac flagiciosum cogitare) in ipsum cedat animi authore. Nam vt creaucrit purum, cur tamé immittit inquinandum Quia voluit:ais. At iusta ratio semper voluntatis diuinæ constat: & vt omnia ex consilij sui decreto faciat Deus, vindictæ tamen eius semperintercedit iustum peccatoris meritum,vt nil habeat quod aduersus eum responset. Hie verò anima ipla, natura pura, nec sponte corporis appetens, sed necessitate immissa, nil habet in quod Devs iustè iram exerceat. Et quo demum modo ipía pura à corpore inquinaretur? Istis authoribus, primo mométo deprauatur, corpori videlicet (vt Adamus Euæ) auscultando. At verò id non est peccatum originis actu aliquid contra Dei voluntatem designare, sed ingenitus peccadi habitus, & taquam peccati radix: qua quemadmodu in corpore defixa in animum pullulet purum, & sincersi sine aliqua ad peccandsi illecebra, difficile admodii est cogitare: id autem si fecerit, ex opere, non ex prima cotagione Dei iudicio fit obnoxia:nam quid ad anima puram, & Dei imaginé referenté, corporis impuritas? Et quamnum demú contraxerit velipium corpus peccati labem, non dum anima rationali preditu? Non brutis animantibus statuit legem Deus, sed homini : hominis autem pars corporea, ex terra initio desumpta, nihil admodum continet nobilius brutis animantibus, Ergo peccatum in corpore per se residere non potest, sed quate-nus cum anima communionem habet: quæ & ipsa primo peccato corrupta, corpus contaminauit, & peccatireum fecie, corpus, inquam, non per le spe-Statum, sed alteram natura humana partem constituens. Peccatum enim originis propriè nec corporis nec animæ eft, fed (cui legem fanciuit Deus) hominis:

nis: nam vt fit corpus quouis como impurius, nihil ad fæditatem hanc : que peccati tantum est, non a-licujus præterea turpitudinis. Ex his sequitur, vel Deum, quòd animam puram in corpus, tanquam in vas peccato impurum immiserit, mali autorem esse, vel sabem ex parentis anima ingenitam. Primum est blasphemum, alterum inde confirmatur, quod non à se pura, nec à corpore; à corpore non concipit, quia originale peccatum non est malum aliunde cotractum, sed ingenitum: & probabile est primo corporis amplexu animam hoc regere, & incipere negotium administrare, neque ab ipso discere, sed sibi ingenitas vires explicare, & eo tanquam instrumento vti. Instrumentum autem fi prauum fit, quid id ad artificis peritiam?non ipfius, sed instrumenti vitium est, quod in opere delinquitur. Ergo non ex corporis contagione anima primum inficitur, sed ab Adamo vna cu anima & corpore, crimen traducitur, & inde totú genus, tanqua lepra de parente in prolé peruadens, cotaminatur. Ita Dei iustitia peccatorib, puniendis stat inviolata, & crimé in hominé ipsum recubit, sui ipsius mali fabru: Contrà vero ex anima cœlitus infusa,nec origo mali ipse foret, nec iuste Deus pæna infligeret.Sed(aiût)Adamus fibi & fuis fe peccato obnoxium reddidit. Certè, at non ipfius Adami peccato. Nã illud sibi habuit proprium, neq; generi comunicauit, cum semel tantu fieri potuerit; sed illo, peccato contaminato, tanquam infecta radice in posteros & ramos serpsit mali contagio, qua rei tenétur Adami nepotes: non quòd illius peccati dent pœnas, quod omnino salva Dei iustitia fieri non potuit, cum huius delictum in ipfius tantum persona constiterit : neque Adami lapsus originis peccarum eft

est sed generis tantum labes, à qua reliquorum scelerum scaturigo: non actio inquam aliqua, sed ad actiones sceleratas patrandas tanquam quedam dispositio. Hactenus ergo (credo) solenne illud origi-nalis peccati argumentum stat integrum. Sequintur rationes quibus aduersa pars, animam bijasse immitti contendunt: quibus vbi satisfecero, huic disputationi finem imponam. Vel pars (aiunt) traducitur, vel anima tota : si pars, simplicissimam substantiam secuciis: sin totum, perierit qui genuerit: si qualitas traducitur tantum non substantia, accidens erit anima, & corpore tanquam subiecto intereunte, vna peribit. Atque ita traducis animi causam adoriuntur. Quibus respondemus; nec totum, nec partem animi parentum, traduci: neque accidens aliquod animi rudimentum esse. Quid ergo? Sanè substantiam quandam ab anima natam, nec totam ipsam nec partem, tanquam animæ immor-tale semen, prolis animæ futuræ principium: & vt semen corporeum de parentum corporibus decifum, nec corpus ipfum, nec corporis membrum aliquod existit: ita anima, semine anima facundo non anima, nec animæ parte aliqua in prolem tra-ducitur. Vnde istud requiris ex fæcunditatis inquam benedictione profectum. Hec fons fæculi futuri, & procreationis origo. Ergo tenemus animam non integram & absolutam, parentibus referendam acceptam, sed seminale quid, ab anima, equè atque à corpore exclusum, & tandem illius verbi virtute in animam rationalem, & immortalem, proditurum. Atque ita huic argumento respondemus: ex quo etiam apparet, nil causam lædere, quod dicant absurdum ex viroque parente prolis animam tanquam ferrumniati:

rumniari: Non enim dicimus amborum animas coalescere, sed ex paterno, maternoque semine mistis, integrum humanum semen tam animi, quàm corporis, adeoque totum hominem, tandem oriri: nec magis hanc, quàm corpus ex parentum corporibus ferrumniari. Neque ita anima immortalitas tollitur, sed aque atque si ex Dei sinu prodiret, confirmatur. Oritur enim ex immortali semine, non ex terra, vt mortale corpus; sed ex Dei ipsius Spiritu prognascitur: ideòque immortalis: & corpore in puluerem soluto ex quo concreuerat, anima in eundem ex quo prodierat sinum redit: & eternitate studem ex quo ex quo concreuerat, anima in eundem ex quo prodierat sinum redit: & eternitate studem ex quo ex quo

ens, interitu prorsus eximitur.

Quod aiunt, probabile non effe Deum qui hominem ex aspirato spiritu animauerat, & cunctis creaturis reliquis prefecerat, cadem qua cetera animantia ratione, hunc multiplicare, optima ratione constare contendimus. Nam nihil hominis prestantiam id imminuit, quod ve catera in sese totius naturæ femen contineat, quin potius quod Deus tam nobili atque diuina seminali parte hominem beauerit; longe fupra cætera animantia auget hominis dignitatem . Et nullo refragante verbi diuini testimonio, cur vt plantæ seminè vegerante, & bruta animantia motu voluntario, & sensu à stirpe prædita sunt, ita hominem totam naturam à parentibus haurire vereremur affirmare? nam vbique procreationis par ratio est. Sed missis humanis, & philosophicis rationibus, verbi diuini autoritatem obtendunt, qua cuiufmodi sie, quamque nos vrgeat diligenter attendamus. Air Ecclesiastes Capit. 12. vers. 9. Redeunte ipfo puluere in terram quemadmodum fuc-

rat, spiritu autem redeunte ad Deum qui dederat illum. Exhis Ecclesiastis verbis animam 1500m corpore sele inducre eliciunt, & à Deo figuratis. corporis membris (maribus 90. fæminis 30. concep-tus die) foris infundi: necomnino (vt nos afferimus) de parentibus in prolem seminari. Spiritus, inquiunt, Dei donum dicitur, antithesi habita ad corpus, quod puluerem habuit autorem: ergo à Deo sine parentum opera à paroi e infunditur. Nos argumenti vim negamus, neque quod à Deo donari perhibetur, ideo cœlitus infundi admirtimus vniuscuiusque animulam : fed donationem hanc ad genus humanum referimus prima hominis creatione, qua Adamo in-fundebatur, & ab eo toti generi fit communis: à quo tanquam lumen de lumine, in infimam prolem diffunditur, quæ ad corpus comparata potius à Deo donum habetur, quòd immortalis naturæ, & quo-dammodo diuinitatem referens, à Deo ipso nulla præeunte materia sit profecta: corpus potius terræ Donum, ex qua in animi diuerforium fingebatur: cum verunque nihilominus Dei donum fit:tamen ut ortu dispari admodum constant, ita veriusque di-versos exitus denotat Ecclesiastes : ne animam cum corpore pecudum conditione perire arbitremur. Et ve vniuerfum hominum statum comprehendi Ecclesiastis loco confitemur, non primi hominis tantum (sicuti concedimus) ad primum tamen creationis ortum respicere, ex pulueris voce liquidò constat, quem metonymice pro corpore ait in terram rediturum, quemadmodum fuerat : nostrum autem corpus nunquam vel terra, vel puluis fuit : sed inde ori-ginis pars & Adami corpus extructum, animam au-tem eius, yt corpus de puluere terra, immediate à Deo

Deo existere extra controuersiam ponimus: nostram, vt nec corpus è puluere, ita nec animam nisi à parentibus accipimus.

Quod ex 12. ad hebraos affertur, nihilo minore negotio repellitur. Deinde (inquit Apostolus) 15: 14 one saprie s'mois malipae habuimus castigatores, & cos reueriti fumus : annon multò magis subijciemur patri spirituum, & viuemus? hic(aiunt)opponitur anima corpori, & corporum patres, animorum patri Deo. Nos autem negamus rie easele vocem corpus fignificare, vt nec accombuéros animam: Caro namque in facris scripturis vbi spiritui opponitur, id denotat tantum quod naturale est in homine, nec spiritus virtute regeneratum : frequenter item totam naturam humanam, malè ergo (mea sententia) corpus pro carne substituunt : cum scripturæ sensu, corpus pars altera carnis fit, caro autem integrum naturæ statum denotet : vt variis ex locisconfirmari queat. nisi forte hebraismus subsit; vt Pauli 2.ad Thessal.Ca. 1. is min paires) pro carnali patre, & reliqua fententiz parte pro spirituali, quare enim spiritus animam fignificaret ? ac non potius quod spiritualis vitæ nobis sit & (vel ipsemet spiritus) regenerationis autor, Deus. Nam non addit epistolæ autor muyudrav n'puis, vt prius vicoquica pier, vt nihil necesse fit spiritus vocem ad humanas animas aftringere, quin angelorum respectu pater spirituum dicatur. nam fi creationis ratione hoc loco animæ humanæ patrem intelligant, tenendum est, non hie doceri qualis sit in cunctos mortales, sed quos in Christo sibi adoptanit filios. Et propterea minime hic natura paternitatem intelligi: sed quem graria per Christum dignatus est nobis Deus: quibus talis pater, ad commodum

dum nostrum nos castigat, ve participes simus fanctimoniæ ipsius, non extra fædus reprobi. Reliquus verbi locus ex 12. Zachariz prophetz, versu primo desumitur: Dictum Iehovz qui extendit cœ-los, & fundat terram, format que spiritum hominis in eo. hic (inquiunt) diserte innuit propheta animam à Deo formari. Atque nos traducis propugnatores idem asserimus. Sed præsenti tempore pronu-ciat propheta, ex quo ad primam animæ creatio-nem omnis relatio excluditur. atque hie cardo argumenti vertitur. Nos argumenti consequentiam prorfus negamus; neque ideo quia (vt aiunt) prefenti tempore hanc formare dicitur, como immiti putamus : addit enim eodem loci propheta Bkirban, in medio sui ipsius, quod ad illud anima semen immortale, ex quo Deus tanquam ex substrata materia & operis subiceto animam effingat, referre non dubitamus: & in ipla humana natura, non foris effingi ex isto loco inferimus: præsertim cum sassar quo veitur thema, non creare ex nihilo, sed ex aliquo, singere & formare fignificet; vt hine potius robur acquirat sententia nostra, quam inde iacturam faciat aliquam: nifi placeat Ruab potius volutatem inter-pretari, quemadmodum in nonnullis locis, ve sensus sie, Deum hominis voluntatem pro arbitrio formare & flectere, neque cantum expanso coelo & fundata terra infinitam potentiam oftendere. Sed tem-pus (cum huius loci vim contineat) quale memo-rat propheta confideremus. V titur nomine presentis temporis participiali : quod haud vbique temporis differentiam adlignificat, fed in nomen transiens,vt in aliis linguis, tempus interdum negligit, ut hoc lo-co; quod nili facit, extendere coelos, fundare terram

ram, ad præsens ité tempus referantur necesse est. exquo sequeretur, Deum creationis opus revoluere, & ranquam imperfectum, noua rerum fundamenta ponerc, nouos cœlos, vel eosdem crebro expandere, quod omnino semel absoluisse Deum tradunt sacræ scriptura, vnde secundo Geneseos, Itaque perfecti sunt cœli & terra & omnis exercitus eius. Loca verò scriptura, quibus nomen participiale tempus negligat, vel saltem ex ellipsi verbi substantiui intelligendum in medio relinquat, fi requirantur, in promptu funt plurima. Regu primo aiunt ferui Dauidis, quaratur Domino mco Regi puella, virgo que stet coram rege & fit ei adiutrix Sokener adiuuans: & verbo geneseos 27. maledicentes tibi maledixifti, id est maledictores: nam nullum temporis discrimen respicit hoc loco Deus, sine maledicunt, sine maledixerint, sed eiusmodi hominum qualitacé. Et Iobi quin-to, versu decimo multa memorat Eliphas Dei gesta phrafi præsentis temporis, vt edere pluuiam in superficie terre, immittere aquas in superficiem aquarum &c. quæ tum ideo præsenti tempore exequutum Deum probari non potest, cum id non respiciat Eliphas, fed qualem Iobus Deum agnoscat sermone contendit. Ita Zacharia loco non laborat Propheta numnam iam fundat terram , vel colos expandat, vel hominis spiritum præsenti tempore formet, sed vt illis Dei elogiis, qualis demum sit, cuius mandati nuncius erat Propheta, populus intelligens, sese magis facilem & morigerum dedat, quando non cum mortali homine, sed cum ipso rerum omnium con-ditore se rem habiturum senserit. Hæc hastenus de traduce: atque eiusmodi sunt quæ nostram de propaganda in posteros anima sententiam satis confirmare

mare arbitramur, & quibus contra sentientium argumenta concidere considimus. Liberè interposui me nullo vel contentionis studio, vel ve contrariz sententie sautores nomine la derem, aut, qua sunt merito suo apud me & alios authoritate, comminuerem. Sunt ista Philosopho indigna, nedum digna homine Christiano. Dabunt mihi veniam veritatis amici, quòd in Philosophia verum sentiam desendere, quatenus ratio dictet, & Rei Natura: quod salsum sictumque putem, argumentis reprehendere. Si quis mihi erranti comiter monstret viam, etiam va agat si opus est, apud me maximam gratiam inibit, & tanti benesicii imposterum habebit memoré. Quia caput maximum Philosophia continet, eò copiosiùs, fortasse prolixiùs problema di sputauis ed in cœteris spondeo breuitaté, cu nec tanti mométi sint per se, nec eiusmodi, ve theologos coturbét, quin salua religione & pietatis Doctrina, cu qua omnis verze Philosophia pars consentiri debet, admittant veltro.

nam à Deo inspiratam, ex sociatione tantum cum corpore nancisci differentiam? Vide, arque etiam vide marono, & visum per horresce, Videlicer omnes omnium hominum Animas corporis ergastulo solutas vnam tantum animam esse: quod enim Natura sua haud obtinet differentiam aliquam, id vnum est, nec dissundi nec dividi in plura potest. Arque anima corporum vinculis liberata (authore Scribonio) nullam differentiam nusi ex corporibus obtinét. Proptetea omnium animarum tanquam homogenea moles erit, quam Deus in singula singulorum hominum corpora partiretur, non certum formarum genus ac samilia, ve quam prius per se subsistentem

tem Naturam dixeras, hic aliter huius tantum frufrum quoddam, & tanquam fragmentum afferis va-

riè à corporibus ipsis informandum.

24 Variè] Materiam autem formas distinguere Naturis quam physice dictum sit, & physices autore dignum, diligenter ac physicè attende. Nam profecto (Scriboni) non anima varie ex corpore habet, non mens illa diuina & cœlestis ex corpore caduco & fragili afficitur, sed integra semper, & illibatis facultatibus manens, actiones tantum excorpore, tanquam instrumento prauo, vel corruptas vel retardatas habet, haud secus ac peritus vel Apelles in pictura, vel Phydias in statua: quorum alteri vel dolabro retufo, vel penicillo alteri aspero, vel lumine vtrique negato, facile (nullo artificis dedecore aut probro)delinquant:ita anima vbiq; vel Phydianum, vel Apelleum & intrà & foris artificium longe superans, haud ex corporis vicinia labem contrahit, sed eodem, taquam organo inidoneo, nec affabre facto. facultates ingenitas, & innatam artem, minus concinnè explicare potest, ipsa per se inuiolata ac integra, & diuinis facultatibus semper sociata. Ergo non corpus animam afficit, sed anima corpore, ve fracta lira peritus fidice, minus ad vius afficit commode, renitente & inuito incommodo instrumento.

25 Depranara. Quam hic tradis intellectus arque voluntatis anima humane corruptionem, ex parentum primoru prauaricatione, Demoniis cum hominibus est communis. Nam & hi pariter ac homines creationis prima ornamenta amiserunt, & intellectus tenebris obducuntur, & ad nequissima quaeque feruntur voluntate. Et cum homines à prima integritate aque desecerint, ac spiritus illi infesti Deo

ac rebelles: cur non & animas humanas bono & malo distinguis?forte veritus (quod & in Dæmoniis distinguendis veritum oportuit) ne ethicam (lege iustitiæ violara) physicis misceres, & quod ordine primum est, posteriore distingueres. Totius Ethicæ caput euertit, quod de coacto animo ac pessima tantum elegente deinceps doces. Nam primum, vt Adam primus ab illo pristino beatitatis statu defecerit, coniugis Suada illectus, & illum creatoris divinum characterem vel fædauerit, vel prorfus deleuerit, vr quod reliquum ei superat, olim augustæregiæ rudera potius referat, quam extructum palatiu: non pessima tamen quæque solummodo eligit, nedum approbat, quod ni ita fit, tolle hominum societatem, tolle leges, ius, fasq;, amorem veri, erroris falfique odium. quod cum facis incautus, & intellectu, & voluntatem pariter sustuleris, quorum virtus omnis in bono & malo, verò & falso, & interse discer-nendo, & alteruttum prosequendo consistit, qui non vi tanquam tempestate inuita abripitur, sed quantumuis necessario volens arque lubens, tamen malo & prauo specie boni fallitur, quod enim malum prauumque, quatenus tale, lubens volensque nemo eligit aut appetit ynquam. Quid ergo? supereritne homini, quem scriptura omni bono nudum atque vacuum testantur, aliquid boni? Nondum (distinctione adhibita)ita expedio:bonum duplex haberi porest: alterum Dei optimi sententia, cuius oculum vel integerrime actiones humane haud fugiunt impune. alterum huius tanquam adumbratio quædam hominum mentibus ex illa prima ruina adhuc inherens animo, qua hominibus probantur bona, reprobantur contraria:iustitia colitur, &vis & fraus omnis vertuntur vertuntur vitio.erit itaq; bonum istud humanum, alterum diuinum. Bonum autem rectè dici hominum cordi eius de acta radicibus conscientia liquidò confirmat, quæ nunquam quia minus bonum sequitur, sed quia omnino malum elegerit, seelere agitatur, ac animus praui conscius vritur. Coactus Statueras paulò antè voluntatem omnia eligere, cur hic humana quæ mala sunt tantum, approbare doces? quorum neutrum omnino rectè dici queat, cum electio & voluntas bona tantum sibi proponant, in quibus versentur; nec malum eligat, sed sugiat, damnet de deuoueat vnusquisque: bonum autem humanum duplex est; verum, & veri boni specie illudens: vtrunque electioni & voluntati subiectum.

26 Inventione Inventionem & iudicium, rationis omnis exercitiationé & vsu humanç anima propriu decernis : atqui verò damones siue angeli siue diaboli ipsi vbi ratione vti velint, & rationales habendi sint (quemadmodum tu ipse autor nobis es Scriboni) omnem illam facultatem inveniendo, & iudicando exercebunt: tertius nullus est vsus rationis

reliquus.

Rerum Nec rerum, nec vocum excogitatio logica inuentio peritè appelletur, sed tota hominis inuentio rationibus rimandis (quæ & de rebus ipsis ac
reru vocibus concipiuntur) consumitur: quod namque extra mentem hominis ponitur, id locum in logicis nullum obtinet: mente tantum & animo versătur, quæ huius artis artificem postulant, non oculo,
non aure, non denique sensum præterea aliquo
exercentur, at verò res rerumque indices voces
ita habent: & sensibus occurrunt, nec proinde subiacent materies logicæ inuentioni, neq; id de omni

Cii

genere

genere rationum tenendum, sed de ijs tantum qua à Dialecticis argumenta appellantur: rationes solummodo à Logicæ inuétrice parte & præcipiuntur, & animo inuentione occupato disseruntur. Cognoscendarum Non vt eadem cognoscat tantu, argumentorum inventionem exercet Dialectices inventor (inutilis namque omnis eiusmodi esset contentio) sed vt eis scitè ritéque dispositis aliorum aliquorum cognitio eliciatur: neque qui argumenta ipsa cognoscit, ex eis ipsis scientiæ lumen obtinct, sed quatenus aliqua dispotionis luce alterius argumenti ad alterum vel cognationem vel pugnantiam inde ag-noscit. Plenior] Quod hic addis, iudicij pleniorem esse examinationem, videtur artis Dialectica membra potius gradu, quam Natura distinguere. Nam profecto no plenior, sed omnino omnis rei examinatio & discretio penes judicatricem Dialectice partem existet. Quod enim ne quidem axiomate comprehenditur, nec examinari nec discerni potest (Scriboni) neque profecto impune pretermittédum est, quòd cum proprietates, non harum effecta, quæ infinita & historica sunt, docere debuisses:tu contrà inuentionem & iudicium tanquam actiones non facultates definis. Nam judicium inuentorum non est. fed ex inuentis dispositis aliud quid iudicatur, non illa prima rationis actione inventum, sed ex dis-positis argumentis vel axiomatis, aliud natum.

28 Res Non res, sed rerum rationes tantum; vt supra 27. disputationus. Sympliciter Si iudicium examinat, atque discernit (quemadmodum prius docueras) expedinobis quo pasto vel res, vel rerum affectiones simpliciter perpendat. Iudicium namq; semper duorum est: & corum que respectum & rela-

tionem

tionem quandam, vel consensus, vel dissensus, obtinent. Rerum] Non rerum veritas est aliqua, ve nec falsitas vlla; sed axiomatum rantum. quæ argumentis consentancis affirmatis, dissentancisque negatis, verű proponunt, falsum, cű idem secus atás rei Natura ferat, axiomate vel affirmate, vel negate enun-

ciatur.

29 Virius [9] Malè opinionem & scientiam falsi tradis:na falfinec scientia,nec logicum iudiciu.quoniam id omne sophisticu est axiomatis: vt inconsequentia syllogismi, cofusio Methodi. Sophistica auté scientia, que ex causis orta ré proponit, & in mediam lucé producit, haud aliqua (nifi que ex contrario percipitur) tradi potest: & erroru nulla doctrina per fe instituitur: Que infinita funt, nifi ad veri atq; reci præcepta referantur, atque tum demum, no quatenus talia funt, falfa percipiuntur; fed quatenus vero antè percepto, & cognito, dissentiant.

30 Res Non res (inquam) sed rerum rationes.

31 Peperit]Potius syllogismus peperit reru dubiarum iudicium. Nam dispositio est ad bene iudicandu: ergò iudicium est posterius syllogistica dispositione. Sillogismus namý; fidem facit, ex quo natum iudicium, fine quo nequaqua nifi admodu, & per fe, manifestæ, sidé habet rationi. Sin verò arté syllogismi ex iudicio logico ortam habeas: vide ne quod omnino mentis est ratione præditæ, & eiusdem iudicante facultate imbutæ, in ipsam facultatem, vel potius arté per se ociosam coferas. Adde huic facultatem inueniendi peperisse inuentionem, cum ciusmodi omnis artis molitio, no sit vnius facultatis, sed omnino Rationis vniuerla, qua artis pracepta, & inuentioni,& dispositioni, sue logico Iudicio parent. Dispositionem] Fandem

Ciii

Eandem de Methodo fero, quam de syllogismo tuli sententiam. hanc videlicet variorum Axiomatu deductionem peperisse; potius quam eandem Methodi authorem. Nam ex Methodi lege deducuntur axiomata prima posterioribus, Clara obscuris, Generalia specialibus præposita. Præceptum autem Methodi aliud à Methodo, & longe diuersu est: & vniuerse rationis opus: neque tantum ad iudicandi facultatem referendum.

Hucusque de rebus formatis: sequitur de materiatis.

32 Muramaseriata est essentia in corpore motui obnoxio subsistens.

33 Motus autem eiusmodi in corporibus universis causa est ipsorum forma: ab hac enim sola omnis etiam mutatio

depender.

34 Quò perfectior igitur formæ cum materia corporis fuerit coadunatio, eò corpus quoq, perfectius & durabilius erit.

35 Mobilis porrò eiusmodi natura qualitates vel mani-

festa simt; velmagis occulta.

Manifest a sunt, qua facile & evidenter observari & cognosci possunt: eæq, vel principes sunt, vel ab his orta.

36 Principes qualitates sunt, qua reliquis universis ori-

ginem prebent.

Ethe vel fortiores sunt, vel languidiores.

Fortiores, que maiorem agendi vim obtinent: vt calor & frigus.

37 Calor est qualitas congregans homogenea, & heterogenea difgregans. Ita aurum cum auro, & aliud quoduis cum fuo simili facilius coniungitus: aurum verò ab argento etiam hoc modo separatur.

38 Frigus

38 Frigus qualitas est homogenea pariter & heterogenea simul congregăs: vt videmus tempore hyberno res etiam dinersissimas à frigiditate aeris similiter constringi vt lapides, stramina, stercoramenta.

39 Languidiores sunt quarum minor est actio : vt hu-

mor or siccitas.

40 Humor est qualitas difficulter termino proprio consi-

ftens.

Sicceas est qualitas facile proprio limite determinabilis: vt oftendunt corpora quibus hac ineft.ea enem facilius in suo loco quo viuunt aut mouetur, manent, sicui ligna, lapides de alia,

At A principibus orta qualitates sunt, qua à primis profluunt: id quod accidit illis vel immidiate, vel mediate.

42 Immediate à primis derinantur, que vulgo secunde nominantur: & quidem vel à singulis primis, vel pluribus simul.

43 A singulis primis qualitatibus oriuntur tactiles : dicta hoc nomine, quò d tactu potissimum observari possint.

44 A calore nimirum oritur tum Raritas, tum Leuitas. Calor enim resoluens & aperiens corporum meatus, relaxas eos, & ampliores reddit, vi ipsa etiam leuiora siant.

45 Raritas verò est qualitas spaciis inanibus sine vacuis corpora intercipiens: que apparet in spongiis, aquis, nubibus,

cineribus, &c.

46 Ob hanc qualitatem vas cineribus repletum tantundem aquarum imbibit, quantum alioquin vacuum illud capere possis. Item proiectis in aquam lapidibus etiam grandioribus nullum vacuum oritur, sed partium tantummodò ob raritatem vtrinque in se coactio.

47 Leuitas est qualitas à calore orta sur sum omnia eue-

hens.

Vbi int lligas hanc copiosius inesse corporibus rario-

ribus. eag, accendi etiam facilius, etiamsi minus sint calida, quia in omnibus partibus profundioribus ignem citius concipere possunt: quemadmodum calami, præsertim aridi, celeriter exuruntur.

48 A frigore oritur & densitas & grauitas: frigus enim virtute sua congregante partes corporis magis cogit, vt coacta corpora etiam ob ponderositatem deinceps grauiora

fiant.

Densitas est qualitas à frigore orta, solidius firminsq,

corpora constringens : vi in silice, cote.

Grauitas est qualitas deorsum mouens, ob cuius abundantiam Mercurius infimum quemque locum petit, vt vel plumbum ei supernatet, Eog, rursum grauius est aurum, quia longe etiam densius.

49 Abhumiditate provenientes tactiles qualitates funt mollities, termitas ab aerea: lenitas, lubricitas ab aquofa.

50 Humiditas enim partes corporumemolliens, & per fubstantiam eorum transiens, facit ut facilius simul attenu-

ari & expoliri possint.

51 Mollities est qualitas humiditatem participans, corpora tactui cedere faciens, qualis apparet in carne, cerasis, prunis, &c.

52 Tenuitas est qualitas, qua partes corporum subtiliter

comminuuntur: cuius modi est in aere.

Lenitas est qualitas corpora plana & æqualiter composita reddens, et in crystallo gemmisq, aliis.

53 Lubricitas est qualitas leuitatem corporum pro-

creans.

54 A siccitate ortum trabunt durities & asperitas:item friabilitas & ariditas. Exhausto enim succo asperiora aridioras, omnia fiunt.

55 Durities est partium exiccatarum congelata magic

erassities.

Afperisas

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 41

Asperitasest partium inaqualis prominentia, ve in rudi

pumice & aliis.

Friabilitas est que corporum partesminus coherentes facit, vi facilius atteriqueant : vi in sale, saccharo, arena, drc.

56 Ariditas est qualitas nimium corpora exiccans.

32 Esfentia Hactenus de naturis formatis, sequitur materiatarum doctrina. Materiatas definis esfentias,&c. Præterito proximo genere natura,quod in definiendo vitiofum imprimis est:aliud autem essentia, aliud natura. Hæc essentia constans, illa verò naturis materiam & formam præstas. Et cum prius naturam formatam tantum à materiata distinxeris, idem genus retinendum fuisset, nec altius ad essentiam ascendendum. Corpore] Addis formæ, yel differentiæ loco, in corpore motui obnoxio. At verò quenam erit illa demum natura Scriboni? Quod in alio subsistit, id per se subsistere nequit, quod autem per fe non subfistir, id ne natura quidem est (cum naturam per se subsistere prius definieris) ergo iam recens natum fœtum materiatam naturam, ipse parés proprio argumento (vt de monstris fieri solet) tanquam manu, obstructo ore, suffocaueris. Subsistens] Omnis essentia, vel materia, vel forma est, vel natura ex eisdem conflata: atque quid id tandem erit esfentiæ, nisi forma sit, quod in corpore subsistere potest? Materia non est, cum hec partem corporis physici compleat : ergo forma erit : ex quo oritur (hac definitione tua.) Naturam materiatam, formam efse, corpore vel materia donatam. Vnde altera fluit naturæ formatæ distinctio : non (quod institueras) materiata definitio. Obnoxio] Motus omnis qui saluis naturæ rebus existit, & qui naturalis censendus, oritur

oritur ab infita facultate. Quòd'auté natura res affectat, eidem obnoxia (nifi valdè catachrestico sermone) dici non potest. Non ergo obnoxia est, sed eodem gaudet, mouens natura. Et cum varia motus genera physica sint, neque omnia omnibus naturis conuententia: (alix namque generationis & corruptionis vices habent, alix loco feruntur, harum aliqux viribus perpetuò constant, eodemque loci perstant) lege sapientix, motus (siquis ensimodi sit) omnium naturarum communis primum: tum suis locis reliquarum proprius tibi foret explicandus.

33 Forma] Non omnis corporu motus forma author est, sed eius tantum, quo res natura sua fertur, & ducitur: neque enim corruptio à forma rei oritur, nec diminutio:quæ tamen motus quidam funt,neutro tamen à forma manante (cuius est materiam fouere, & corpus tueri, nihil autem corruptioni tradere) sed ab aliena, externaque vi. Hinc sese tuetur vnumquodque natura editum, labefactatur autem, & perit alieno extraneo, robustioribus, & pugnantibus viribus, pollente. Omnis] Si istud accipi vis de corporis forma: assentior lubens; sin verò de naturæ forma, materia constantis, quantumuis amicus Plato, aut Socrates, veritas tamen longe amicior. Nam sunt certe corporis, ac naturæ formæ, inter se distinguendæ, cum alia sint, atque alia corpus, & natura, & propterea diuersas formas obtinent.

34 Perfectior] Ista, quam coadunationem dicis formæ cum materia, in omnibus naturis æquè perfecta est. Nisi aliquam imperfectam naturam statuas, cuius omnia perfectissime absoluta sunt opera.

ra. Nam quòd aliæ perennes magis aliis fint, non ex perfectiore formæ cum materia maritatione oritur, sed ex materiæ ipsius puritate, & sinceritate, qua simplicissima forma gaudens, diuturnum obtinent vinculum durationis. Nam profectò nifa forma perfectissimè cum materia misceatur, nihil vel momento temporis duraret, aut omnino existeret.

relam, qui varius, suisset hie physices Doctori distinguendus. Quo præterito, cum illa ipsa mouendi facultas qualitas sit, eaque vel manifesta vel obscura, ad alias qualitates prolaberis, quod quo iure facias, litigandum tibi Scriboni. Qualitates autem quas deinceps memoras, non omnium corporum mobiliú communes, sed certorum proprie sunt tantum. Corpora namq; cœlestia, & caliditate, & frigiditate carent, & omni elemétari qualitate destituútur. Quas tu ex lege sapientiæ proponis cunctis mobilibus naturis, in quam tamen elenchum manifestum committis.

36 Principes Malè principes dicutur ptima, nam illa sympathetica, sunt calesactoriis, atque resrigeratoriis, longe principaliores, & tantis viribus pollentes, vt dissicile admodum ad primarum mistarum rationem reseras. Et cum nu. 33. motum omnem ad sormam retuleris, parum tibi constans, hic maximam motus partem in corpus, & materiam confers: & qua propria elementorum sunt prima, corporum inde constatorum doces communes. Sunt sanè corpora composita, calida, frigida, humida, sicca, non id tamen per se: sed quatenus elementorum vnde oriuntur, naturam recipiunt: compositionis

positionis ratione, altiores qualitates obtinen-

37 Homogenea Calor heterogenea tantum segregat, atque eatenus homogenea congregat, non per se, sed quatenus heterogeneis segregatis, necesse est superesse coacta homogenea. Vnumquodque enim natura, & sua sponte, (nil impediat modò) ad sui simile fertur. Quibus namque aurum excoquitur, vt habeant obrisum, eo id consilio igni moliuntur, vt impuro à puro segregrando prolecto, tandem quod vel millies excoctum nullam impuritatem oftendit, superfit sincerum. Idem in musto videre est, quod adhuc calore innato æstuans, continuò molitur partium disparatarum discretionem; quibus discretis, purum ac liquidum superat generosum merum. Atque profecto tanta vis segregandi calori inest, vt saltem fundat homogeneum alieno liberum, ac purum: quodque natura fusile non est, in calcem, & cinerem agat.

38 Homogenea] Contrà verò frigus heterogenea tantum segregat, homogenea densat, nisi tortè illa heterogeneorum congregatio, nil aliud sit quam homogeneorum quædam densatio: maximè humore præditorum, seporis ad frigoris morsum conniuentium. Ex quo gelu cohærent alienissima tanquam glutino, aqueo humore densato, qui nisi subsit, se omnino res sicca, atque arida sit, nulla prorsus soret (quantumuis rigidissima hieme) frigore rerum diuersarum congluti-

natio.

39 Minor Magis tactum feriunt calor, & frigus: in cæteris pares sunt humiditatis, atque siccitatis, agendi virtutes: sin autem in nonnullis pares sint, sex

lex veritatis vix einsmodi admitteret ex forti vel

languido qualitatum distinctionem.

40 Humor Rectius dixisses humiditatem, cum de qualitate, non de substantia humore, sermo habeatur. Neque certè satis consideratè qualitatibus terminos asseribis geometricos, que omnino dimésionibus carent. Certè humores, & vnumquodque humiditate dissuens, ægrè suo termino continetur: siccitate rigidum contrario sese habens modo. Qualitatibus verò limites eiusmodi nulli contingunt, nec termini.

41 Mediatè] Quod ab aliquo alio mediante sit: id non ab eo propriè oritur: sed ab illo mediante. Aliâs cuiusque materiam non à proximo, sed altius ab ipsa materia prima repeteres; & sic omnium rerum genera confusa, nec physicè distincta, doceres.

42.43 Singulis] Quicquid ab aliquo oritur, vel tanquam à materia, vel ab efficiente oriri dicitur: at verò fingulæ primæ materiæ non funt: (nam calidum, frigidum, humidum, ficcum, semper manent talia) quod autem alterius materia foret, mutari necesse est: hæ verò (saluis ipsis) mutari renuunt: proptereà materia non sunt. Efficiendi verò virtutem nihil in sese, sed in aliud tantum obtinet. Ergo omnino singulæ primæ, secundarum authores nullæ sunt. Cum autem nec materia, nec esfectrices sint, certè nullæ secundæ ab his singulis oriuntur.

44 Calore] Hic calorem, secundarum, raritatis, leuitatisque, sacis authorem efficientem. Atque omnis efficiédi virtus, in aliud exeritur. Id autem aliud qualitas est (hæ namque ex qualitatibus tantum

tum oriuntur.) Ergo ad ortum secundarum, necesse est salté binas subesse primas, ex quibus secundarum genus fluat. Et cum qualitates ab aliis diducta, mistione tantum fiant, neque vnius tantum mistio sit, à fingulis primis nulla oriri poteft. Refoluent]Cum aer frigidum clementum fit, & corpus leuissimum rariffimumque, tamen non ex caliditate videtur ifta tenuitas pendere, sed porius ex subiecti, in quod calor agar, ratione & natura : pro huius namque diuerfa ratione, non tantum rarefacit, sed haud secus atque frigus congelar, fummus calor, & (exhausto humore) denfissima coquit. Aëris autem frigiditas, quòd vel aquam seipsa frigidiorem (etiam congelando)facit, liquido cernitur. Aperiens] Calor non folim refoluit, & aperit meatus laxos: sed etiam constringere, &compriniere poros comparatus est. Hincex vítionibus continui solutiones, & inde dolores, in corporibus sensu præditis, meatibus ita feruore adductis, ve continuum dehiscat, verinque partibus contractis.

45 Revitas] Non est corpora intercipiens qualitas, sed ipsius corporis qualitas. Nam vt spongiz meatus aqua intercipiantur, nihilo solidiores euadent: nec ex incluso aëre ratiores. Sed ratitas omnis penes substantiam, & rei corpus est, non intercipientes poros qualitatem.

46 Grandioribus Non cunctis lapidibus grandioribus, sed de porosis tantum accipiendu; qui si tanta essent raritate, qui sindum peterent, ac non potius

natarent?

47 Sursum] Qualitates hæ, quemadmodum & aliz quædam reliquæ, porius ex elementorum corporibus, & materia, quam ex aliis qualitatibus oriri

ri videntur: cum calefactum idem nihilo leuius sit quam refrigeratum, nisi sorte ex calore substantia aliquid depereat: vt nec refrigeratum, granius.

- 48 Frigus] A frigore nec densitas, nec grauitas : fed ipfa elementorum materia, & (vt ita dicam) corpore: nam æque calor cogit, atque frigus. Neque profectò (mea sententia) satis phyfice, denfitas & grauitas à frigore; yt nec raritas, & leuitas à calore, æquabiliter deriuantur. Nam primum, quod leue, rarum est, & inde leuitate praditum : quod graue, denfum; ex quo, ad centrum fertur. Quòd nisi ita foret, vel grauissimum superne volitaret : & leue ad centrum contenderet : vnde plumbi granum, aquæ fundum citius petit, quam nauis ingens mercibus onusta: & vasta nubium moles, raritatibus in aëre medio suspenduntur : quæ tandem in aquas densatæ, iterum reciproco motu descendunt, & versus centrum præcipites ruunt.
- 49 Mollities] Atque comperimus experientia, aëriam humiditatem omnino nihil mollire, sed aquex esse corpori tactu cedere, cum tamen facilius sese quam aqua, vel solidissimis corporibus, insinuet aër.

ficcum tamen: & specula chalibea in leuissimam superficiem perpoliuntur: qui tamen inter metalla siccissimus habetur chalibs. Non itaque quòd humidiora sint, eò politiora euadunt corpora.

51 Participans] Si humiditatem participat (vt hoc loco doces)non vt ab efficiente inde oritur; sed taquam à materia, quod cum ita sit, idem in cæteris prædictis

prædictis tenendum. Calorem autem raritatis, aut leuitatis materiam elle, aut mollitiem ab humiditate materiam petere, nullo syllogismo comprehendas. Quid ergo funt sane hæ, secundæ dictæ, primarum comites, & fociæ potius, quam effecta quædam, tempore, Naturaque pares . Quod nisi detur, aër ipse quia humidus, tenuis, mollisque foret: & inde aqua leuis:que tamen qualitates in ipsis elementis pariter ingenitæ funt, non altera ab altera dedu-Eta. Secus fi fit, effentiales proprietates non innafcerentur aeri & aquæ, tenuitas & mollities : vtnec igni leuiras, aut terræ grauitas : sed aliarum effecta existerent. essentiales autem esse, quia sine his elementorum Natura interiret, clarum atque perspicuum est. Vnde non quia calidius quid, eò leuius; neque quia frigidius, tantò grauius; sed quò plus leuis, vel grauis elementi obtineat, eò leuitate euolans, vel pondere decidens, elementi proprij vim indicat, non copiam fociæ qualitatis.

52 Comminuantur Videtur potius friabilitatis esse, quam tenuitatis facile comminui, quod comminutum, substantiz crassitiem, & soliditatem, amittit quam prius obtinuerat integrum. At verò aeris vel mimina guttula, eandem crassitiem substantiz obtinet, quam minime diuisa. Neque ex comminutione pendet aeris tenuitas, sed ex Naturz suz liqui-

ditate.

lubricitas] An non potius (Scriboni) leuitas lubricitatis causa est, quam par humiditatis aquez essectum? Lubricum enim id est, in quo difficile sigas pedem, ob superpositam leuitatem:propterea huius lubricitatis causa, erit aquez humiditati subalterna, non zquabiliter inde deductum essectum.

54 Durities]

ab humiditate, tenue? Æqualis namque vis (cæteris paribus) contrariorum est. Asperitas] Si asperum à siccitate oritur, cur non vbique asperitas vbi siccitate? Asperitas autem superficiei tantum est, vt & contraria leuitas, non totius. Ariditas] Probabilius est, friabilitatem ariditatis essectum esse, potius quam æquabiliter ex siccitate natam: sit enim absorpto vniuerso humido lento, quo prius tanquam eslutino partes coaluerunt: vt in calce liquido est cernere: quæ ignis vi ebibito humido, facilè in puluerem, vel digiti mollissimi pressu, atteritur.

55 Congelata] Siccatæ partes congelari nequetit, humido tanquam vinculo congelandi destitute.Humida namque sola, eaque aquea, tantum congelan-

tur: nec id ficcitate; fed frigore.

56 Ariditas Non siccat, sed siccitas potius arefacit. Hinc arenæ, aut cinerum ariditas, non eadem ipsa siccat, sed summa potius horum siccitas, atiditatis causa existit.

57. Adhuc de qualitatibus primis, & quæ ab iis fingulis immediate proueniunt fecundariis: sequitur de coloribus.

A Primis verd qualitatibus diner simode simul coinnetis Arriuntur relique sensibiles.

58 Harum ortus velobscurior est, vel manifestior.

Obscurior ortus est qualitatum, quæ primarum, unde oriuntur, radicem non simpliciter & absolute semper arguere & demonstrare possunt: ut est color corporum.

D

59 Color est splendor corporis lumine illustrati. Hoc diversimodè omnino corpora tinguntur: prout videlicet post humiditatem magis minissue decostam parum aut multum luminis recipium;

Color autem vel simplex est, vel mixtus.

Simplex est qui è multis constat aliis : vipote tum albedo, zum nigredo.

60 Albedo est color simplex in corpore tenuiore multalu-

minositate constans.

61 Orisur hac ex humido aereo plenius excocto:copiofue siquidem aer ob sensistatem malsum luminis in se consines.

62 Nigredo autem est color in corpore crassiore, exigue

luminositatis particeps.

Hac provenit similiter ab humiditate: sed vel acrea adu-

sta, vel aquea cruda terre commixta.

63 Aère enimexcluso & humido exhalante à flamma adusto, atra fiunt corpora: vt apparet in iis maxime, qua ignis lambit. Item in terrarum partibus, qua obhumiditatis aquosa, quam calor imbecillior coquere non potest, abundantiam, nigrescunt.

Mixtus color est, qui è simplicium contemperatione pro-

ducitur.

Mixtus velexquisit medius est inter simplices : velalzerutri eorum propinquior.

Medius est qui ex veroque simplici orisur : ve rubedo.

Rubedo est color aquali simul albedinis & nigredinis cobinatione constans.

Alterutri extremorum simplicium propinquior est, qui ex alterutrius cum media rubedine commixtione oritig: vi quilibet alius.

Einsmodi est slavedo, color croceus: item viridis & pur-

ригенз.

Flanedo est color è plurima albedine pancioreg, rubedi-

ne mixtus: vt si sumantsa dua albedinis partes & vna rubedinis.

Croceus color est, qui maiore rubedine minore qualbedine constat.

Viridis est color è nigredine copiosiore & rubedine minore contemperatiss.

Hic cateris gratior apparet, quoniam omninò nitidus est,

er multo simul humore constans.

Est enim humor tantum nitidus. V bi videlicet crassum humidum leuiter excoctum est, & in poros aërem admittit, corpora virescere incipiunt. vt ostendunt cauitates ab imbribus sapius madefacta, qua cum ex pluuis nigredinem contraxerint, & aliquot deinde diebus calore Solis aruerint, virides euadunt.

Purpureus deniq, color est qui è multarubedine & pau-

ciore nigredine commiscetta.

57 Secundariis] Ex qualitaribus secundis lentum præteriisti (Scriboni) quod tamen in secundarum album pari jure cum cæteris inscribendum suisset: & ab aliis natura diuersum. Neque enim molle, nec tenue, nec leue, nec lubricum est, ab humiditate tamen oriundum.

obscurior] Clariùs docuisses manifestior, vel obscurior: obscurum enim manifesti negatum est, & propterea posterius: methodi verò lege, quòd prius,

præponi debet, vt posterioribus colluceat.

nus statuis, cum non omnis color splendeat : sn albo namque quod splendeat candidum propriè dicitur, vt argento splendor, non cretæ, aut chartæ: qui potius gratia quadam, & tanquam illecebra ad colorem accedit, quam illius genus est. Humiditatem Suprà dixeras primas diuersimodè coniunctas, secundarum

darum, qualitatum tanquam matres esse. Hic verò humiditatem tantum matrem; calorem decoctricem vim, colorum authores facis. Essiciens autem causa, cum materia haud rectè coniungi dicitur, ad aliquid constituendum; sed in materia operari, ipsa prorsus extrà posita.

60 Tenuiore] Albedo etiam in corpore denliffimo

reperitur, vt in marmore.

61.62 Multim Definieras priùs coloré effe splendorem corporis lumine illustrati, eum é; coloru omnium effentiam cotinere docuisti. Essentiæ auté natura, nec magis, nec minus admittit: hîc verò albedini plus luminis inesse doces: quasi magis cæteris coloribus genus lumen participaret: quod si facit, splendor potius qualitas colori accedet, quam genus coloribus constituet. Genus autem æquabiliter omnibus speciebus communicatur, aliâs nigredo albedine minus color esset.

63 Exclusio Quem hic exclusium dicis, prins dixeras adustum. Quod autem non subest, sed excluditur exustum esse potest, aduri nequit. Exustum autem,

nihil ad nigrum colorem contulerit.

Explicatis coloribus: sequitur de saporibus.

Manifestion est ortus qualitatum mixtilium în saporibus & odoribus. Ex his enim facilius principes qualitates unde oriuntur arguere possumus.

64 Sapor est qualitas è siccitatis per humorem percola-

tione genita.

Sapores originis illins ratione vel calidi funt, vel frigidi.
65 Calidi, vel pehementer funt calidi, vel mediocriter.
Vehementer

Vehementer calidi sapores sunt, acrimonia, amaritudo,

Acrimonia est sapor linguam mordicans, & valde dissoluens: qualis est in pipere, zinzibere, allio, cepis, & aliis.

66 Amaritudo est sapor linguam crodens, & ad profundom penetrando ipsam vehementer adstringens: qualis est in felle, nitro, aloe, & aliis.

67 Salscdo estremissior amaritudo, sic dicta, quod in sa-

le potissimum deprehendatur.

Mediocriter calidi sapores sunt discedo & pinguedo.

Dulcedo est sapor calidus linguam leniens, & cum suauisate applanans, qualis est in lacte, melle, saccharo, vino, & aliis.

Pinguedo est sapor eadem ferè præstans, sed absque sua-

uitate. qualis est in butyro, adipe, & similibus.

68 Fraidi sapores sunt, qui à frigiditate orti, adstringendifacultatem obtinent : omnesq, in essentia velerassore, vel tenuiore.

In crassiore sunt acerbitas, austeritas.

Accrbitzs sapor est frigidus linguam fortiter contrahens & exasperans: vi velut humorem ab ea exprimere videatur: qualis est in fructuglandium, pyris si luestribus, in ilice, fago, arbuto.

Austeritas est sapor frigidus, linguam minus contrahens: qui deprehenditur in fructumyrti,malicorio, & aliis muliis.

In tenuioris essentia corporibus est aciditas.

Aciditas est sapor frigidus, linguam mordicante tenuisate diuidens & vellicans: qualis est in agressa seu omphacio,

inoxalyde, aceto, & similibus multis.

64 Siccitatis] Non originis ratione, cùm (authore teipso) origine, exsiccitate tantum, per humorem percolata, sapores oriantur. Quid autemsiccitati & humiditati cum calore? Et cum omnis sapor gustu D iij depre-

deprehendatur, propriè nec calidus nec frigidus dici potest: cuius omne iudicium penes gustum, non tactu existit. Ergo rectius sapores aliquo gustu percepto distinxisses: cum non magis calidus sapor quam odor calidus, aut visum calidum, dici queat: quorum neutrum propriè affirmare potes.

65 Vehementer] Potius mediocriter, vel vehementer, cum vehementer ad mediocritatem dicatur; & vehementi prius sit natura; propterea diuisionis al-

teri membro præponendum.

66 Erodens] Atq; maior vis rodédi acrium, quâm amaritudine præditorum est, vt est in pipere, ad abasinthium, manifestum. Aftringens] Astringens potius saporum frigidorum est, quâm amarorum: qui parum admodum astringere deprehenduntur.

67 Remissior Non remissior amarirudo, neq; gradu distinguenda (cum prius species ipse statueras) sed alius prorsus sapor à salso amarus est: nec non gratus, & gratia apoiis, & pinguibus prebens, amaro inter sapores ingratissimo, & maxime omniu odioso

68 Aftringendi] Altringendi virtutem priùs (66) amaris tribuisti, nec ergo ex lege sapientiz, (modò priùs verè tributa sit)hic repetenda.

Absolutis saporibus : sequitur de odoribus.

O Dor est qualitas è sicci terrei caloris exustione attenuati cum humido enaporabili comixtione proneniens. Si igitur calor bene concostum humidum cum sicco probè congrue q, etiam permisceat, bonus odor: sin verò malè, malus ac fætidus generatur.

69 Vnde in Oriente nascuntur res odoratiores: quia ob loci

locicaliditatem plenius aduri, exiccari, & defecari possunt. Et qua in nostris regionibus odorasa crescunt acria: quia

ficciora, plerunque magus fragrantia fiunt.

69 In Oriente] Orientales sunt nihilo occidentalibus calidiores sub eadem Parellela constantes:sed omnis eiusmodi calor, ex austrino sole oritur. Odores reliqui hic, ve priùs sapores, fuissent physico doctori prosequendi.

Hæc de qualitatibus, quæ fingulæ à primis immediate oriuntur.

70 MEdiate à principibus orta qualitates sunt, qua in interuentu aliarum maxime tattilium à primis profluine.

71 Einsmodiqualitates sunt facultates generandi carnem à siccitate, & leni detersione : cicatricem inducendi à valida siccitate & vi constringente : glatinandi abiisdem,

sed moderationibus.

70.71 Taffilium]Sarcotica vis natura omnino opus est, Scriboni, aliunde quam à primis qualitatibus orta; illa autem quæ medicamentis incst, mediocriter siccandi virtus est. Qua excrementis & humiditatibus leniter ebibitis, natura per se carnis iacturam resarcit. Neque detersio, ve neque constrictio qualitates tactiles sunt, ve tu videris innuere; sed actiones. Tactus autem nec constructionem, nec detersionem percipit : propterea minime opus fuisset has tertias qualitates introducere, que omnino primarum effecta tantum funt : idque in carneis tantum corporibus. Quod enim in aliis corporibus est moderate siccare, id in carne prædita, & partis iactura laborante, carnem generare; in vulnere. D iiij

vulnere, vel vleere æquali, cicatrizare, in continuo carneo foluto, glutinare. Neque qualitatum
multitudo ex effectorum varietate propagada, cum
ex subiectorum, in quibus vires exercet, infinitæ fere
sint; sed ex natura sua sunt numerandæ. Porrò sarcotica vis, ve epulotica, & glutinatoria, cum morborum, vleerumque vel vulnerum therapeiam respiciant: medicum quid & posterius sapiunt, non physicam acroasin.

Tantum de qualitatibus manifestioribus: sequitur de occultioribus.

72 O Ccultæ qualitates sunt, quæ diuturna tantum experientia cognoscuntur.

73 Abipsa siquidem forma, adeoq, totarei essentia ha

qualitates procedimt : onde etiam specifica dicuntur.

74 Illäautem nos in plerisque latente, & minus nomine suo perspecta, dissicilius etiam qualitates eiusmodi obseruari possunt.

75 Occulta proinde qualitates sient vel per '15 10003 upa-

oies proprie, vel per ovunagean pathetice contribute.

76 Liduovy spacias funt congenitæ & natiuæ cuiuslibes rei proprietates.

77 Hæ simul cum speciebus suis, à quibus proueniunt,

Itaque etiampro diversa cali syderumą, positu pleraque

reguntur

Præsersim verò in materia subiecta, certis temporibus, certis q, modisritè praparata essicaciores deprehenduntur.

Hoc enim modo forma eas efficiens certis temporibus à forma syderum,cui similis est, melius exuscitatur : quamuis non in omnibus talis præparatio requiratur.

78 Einsmodi

78 Einsmodi qualitas est Magnetis in attra tione ferri: pæoniæ ad propellendum epilepsiam: fæniculi in morbis oculorum: scolopendriæ in epaticis.

79 Necmirum est, si reperiantur etiam in hoc ordine

qualitatum, que veldemones fugare possint:

Pathetice qualitates sunt, que mutua quadam compassione siunt.

80 Compasso illa vel concors est oumabera: vel discors

aviradosta.

81 Sympathia est naturalis rerum coniunctio, siue concordia. Talis est inficu arbore, & feroce tauro: is enim ad sicum alligatus mitescit. Olea virginis alicuius manu decerpta & plantata vberiores profert fructus. Ocymum maledictis & conuitiis lacessitum dum seritur, vberius & celerius nasci dicitur.

82 Huic etiam non immeritò adscribitur sanguinis è corpore interfectorum ad contactum præsentis rei proflusi-

um.

Antipathia est naturalis rerum discordia: qualis est inter rosarum odorem & vultures, ac scarabæos. Illi enim rosarum odore extinguuntur. Similiter capri & hirci plantarum

culture veneno funt.

72 Dimurna] Atque profecto quas manifestas vocas, pariter experientia cognoscuntur: nec hac diuturna magis deprehenditur, lapis herculeus ferrum attrahere, quam ignis vrere, vtroque vires æque manifeste, prompteque (oblato idoneo subiecto) exerente.

73.74 Forma] Non quia forma latet, ideo obscuriores inde ortæ sunt agendi virtutes: quæ vtcunque nos prætereat, vniuscuiusq; tamen formæ vis maximè insignis est, & huius illustrissimæ agendi facultates: vt in hominis natura rationis virtus, in brutis,

ac vegetantibus naturis, actiones validissima; ad formam tantum, nec omnino ad qualitates elementares referenda.

75 Proprie Omnes specificæ qualitates, propriæ sunt, vt forma cuiusque propria, inde namque specificæ dicuntur, quòd à propria rerum forma, alteri incommunicabili oriantur.

76 Sum congenitæ] Eiusmodi sút & patheticæ qualitates, congenite, & natiuæ, qui enim aliter à forma proficiscerétur? Neq; certe omnis natiua, & ingenita proprietas, ideo syncratica dicenda, vt igni calor: sed illa à forma rei orta, & abs te occulta nominata.

77 Cæleftes] Obscurum est, quod hic de syderibus, formis rerum influentibus affirmes, quia posterius, neq; enim eò dum phsiyce doctrinæ silú perduxeris.

78 Magnetis Perperam hic sympathiæ exempla, ad idiosyncrasiæ præceptum accommodas, est enim Magnes, serro sympatheticus, vt sæniculum oculis, scolopendrum lieni, nó Hepati: Pæonia auté epilepsiæ antipathetica. Pæoniæ Physicæ sententiæ magister, institueras nobis antipathiam physicam: & reru physicarum, sormarumq; pathiam docere: cur ergo Physicis limitibus prætergressis, ad morborum therapeiam descendis? sacinus ex lege iustitiæ nunquam inultum ferendum.

79 Demones] Imò mirum admodum (Scriboni) concretarú Naturarum antipathiis Dæmones (quorum spiritualis est prorsus existentia) sugari, quidenim? sunt sanè materiatis Naturis longè superiores, & ipse tu nobis autor es antipathiam harum propri-

am effe, nec formatarum item communem.

80 Antipatheia]An non vides te (Scriboni) pugnantia loqui? quænam illa demum foret mutua copassio passio antipathetica? idest, ex diametro pugnans mutua compassio. Certè nunquam vel tibi, vel cuiquam mortalium observata, vel animo singendo coprehensa, adhæc cum omnis sympathia concors sit, vt & discors antipathia: valde putidè, & otiose, concors, atque discors, repetuntur. cum q; sympathia nihil aliud qua compassionem latiné sonet, copassionis species sympathia nullo modo esse queat. vt potius ista de voce nugatio sit quam Logica rei distinctio.

81 Maledictis] Difficile te (Scriboni) limitibus physicæ doctrinæ contines, quin etiam reliquarum artium limites inuadas, atq; adeo tanta de physicis limitibus propagandis incessit libido, vt ad venesicia hos ipsos extendas, quæ nec ex conuitiis physica est neque eiusmodi (si qua saltem omnino) antipathia

pollens.

82 Sanguinis Eiusmodi sanguinis effusionem magis physice ad antipathiam, quam ad sympathiam retulisses. est enim in cœdis authorem exsiliens sanguis, vindictæ, & vitionis, potius quam sympathiæ, atq; amoris argumentum: que namque soret illa inter inimicos & infestos hostes sympathia?

83 Adhuc de rerum materiatarum communibus qualitatibus: sequitur de earum rerum speciebus.

Natura materiata vel simplices sunt, vel concreta.

84 Simplices sunt essentia rotunda è nihilo primum
uniusmodi compositione sasta.

Simplices esfentia vel costantes sunt, vel minus constates.

85 Natura constantes sunt essentia propter perfectiorem formam diutissime durantes.

Einsmodi suns sum calum, sum stella cali.

86 Calum est corpus constans ex aqua, infirmissimam

essentiam instar pellisextensa concameratum.

Materia enim cali est aqua in tenuissimum halitum mixta, cum soliditate dissusa: quo sensu Schamaim Hebraice dicitur quod ibi in calo aque sint. Et hac tensione expansioneq, aqua ante liquida & sluida, ab aquis inferioribus distincta fuit.

Cali orbis tum immobilis est, tum mobilis.

Immobilis est orbis cali extimus subtilitate splendidissima coruscans.

87 Adeò enim fulgore corufcat, vtomnium mortalium visionem exuperet . Vnde à luciditate & splendore cælum

Empyreum dicitur.

Hic orbis calestium omnium naturarum domicilium est. Inhoc siquidem Angeli, aliiq, beati, perpetuo gaudio faciem Dei coram intuetur.Huc etiam Enoch, Eliås, & Paulus Apostolus ante obitum raptus fuit.

V tenim Angeli hominum á, animi finiti sunt, ita finitum quoque locum, nempe in cælo illo Empyreo esse, occupant.

88 Mobilis cali orbis est firmamentum.

Firmamentumest calum perpetud mobile, omnia inferiora suo circunstexu tegens : quod à sirmitate & stabilitate sic dicitur.

89 *Circummouctur autem totus ille orbis ab ortu versus occasium 24.horis, diem naturalem adimplentibus.

90 *Ex præscripto legis 226 dom hoc loco, omissa est doctrina de decimo nono aliisque sicitijs cœli orbibus, & circulis imaginarijs: quippe qui nullam habent subsistentiam corporata materia sormaque constantem.

83 Communibus Non sunt hæ communes omnium materiatarum proprietates: cum nec cœlo insint, nec stellis: imò quando à calido, frigido, humido, sicco, producis, neque horum aliquod cœlo insit, indema-

demanantes (cuiusmodi sunt maximam partem abs
te hactenus traditæ qualitates) cœlo non quadrabunt, quid quòd tanta varietate dinstinctæ, ad propriam ac suam naturam accommodandæ suissent,
non quemadmodum tu secisti, æqualiter in omnes

congerendæ?

Az sunt, omnia enim ex nihilo creata, postca distinxit Deus. quemadmodum vnius modi compositionem accipi velis, nisi simplicem, & homogeneam Naturam significes, non intelligo: atque tum simplicem naturam, rotundam, ex nihilo creatam, simplici compositione factam definis: atqui prosectò compositio simplicitatem tollir, & Rotunditas nihilad simplicitatis Naturam interpretandam confert: vt definitio hac iterum tibi ad incudem reuocanda sit Scriboni, & accuratiore ingenio elaboranda.

85 Formam] Etiam propter formæ pariter ac materiæ dignitatem, inter quas nisi analogia quædam sit dignitatis, nunquam vna conuenient aut sociabuntur. Natura namque simili gaudebit tantum, & materia instructa, & (antequam formæ desponsetur) præparatæ: quam nisi repererit comptam, & or-

natam; prorsus refogit fastuosa forma.

86 Exaqua] Per obscurius definis cœlum ex aqua, cuius (te ipso autore) doctrina, cœlo posterior est: & inter minus constantes Naturas numerata. Neque aquæ voce illam liquidam Naturam, cuius vsus est nobis quotidianus, notat Genesis historia, sed diuinius quiddam, & quod in Chao purissimum, & diuinis facultatibus instructum.

87 Empyreum] Non à luciditate empyreum dictu, sed ab ignea Natura, vt nominis fert etymologia.

Mobilis]

88 Mobilis] Illa aquarum expansio, cœlum dicitur, eademque firmamento notatur, & vniuersum illud secundæ diei opus:tu verò (cœli machina in im mobilem, & mobilem diuisa) alterum tantum mobi-

le membrum firmamentum nuncupas.

89 Orbis] Non totus circumuoluitur tot horis, cum sphære octo inferiores ex renisu proprio, exactum ambitum impediant: vnde tantum expleto circulo deficiat, quantum proprio motu contrario oblique scandunt. Hic tibi (Scriboni) cœlum mobile in orbes distinguendum suisset. Et spheris singulis motus suus ascribendus, cum varie sint, neque tantum cœlum ab ortu moueatur, sed item in ortum, &

preterea premat.

90 Kas auro In falfum nil fancit lex Cathauto. (Scriboni) sed in id tantum, quod alterius discipline proprium, communicatur cum aliis. falsum autem Axioma, arguit lex relà marlis, preterea nulla. at, ais, quod falsum est, id nulla admiserit liberalis disciplina, & propterea fit heterogeneum, certè quod falfum est, nullius artis precepto continebitur, nedum liberali, neque propterea fit heterogeneum. quod namque huic hererogeneum foret, id alteri homogeneum esse est necessarium, & contrà. Quod verò nulli homogeneum est, id nec vlli heterogeneum esse potest, cum rerum pugnantium affectitiones fint, & alicubi subsistentium. Fictitij autem cœli orbes, nulli sunt, quod autem ne subsistit quidem, mallem Cerberum metuisses, quam heterogeneum diceres.

Et hæc prima fuit species corporum constantium: sequitur de altero, videlicet de stellis.

51 STella est effentia constans in calo posita, alis que inde lucem prabens.

92 Lucidior interim alia stella est aliis ob puriorem vel

impuriorem materiam.

93 Nec tamen ulla apparet aut lucet interdiu præter fiellam Solis, reliquas maiore suo lumine obsuscansis.

94 Motus stellarum omnism vel simplex est vel varius,

95 Simplex est quando omnes stella aboccasis versus

Varius est quaterus motu suo trepido nunc Septentrio-

nem, nune Meridiem petunt.

96 Et pro hoc dinerso motu atque positu dinersas etiams singula stelle virtutes & qualisates in inferiora cient.

97 Exerunt autem suas virtutes sydera vel per se singu-

la, vel ob aliorum afpectum.

98 Aspectus ille syderum vel consunctus est, vel opposi-

Consunctus velin eodem loco, velin diserfo.

Coniunctus in codem loco aspectus sit, cum due plurésue selle in codem cali loco consunguntur.

Indiserso loco qui consingis, vel propinquier est, vel re-

motior.

99 Propinquier est Sextilis dictus, com stelle duobus signis distant.

Remotior est tum quadratus, tum trigonus.

Trigonus est cum quasuor signis stelle distant.

100 Quadratus fit cum stelle tribus signis à se invicem distant.

Oppositus aspectus sis cum ex diametro sidera distant.

IOI OTEMS

verus est, vel apparens.

Verus iterum Cofmicus est, vel Acronychus.

102 Cosmicus sine matutinus ertus, est stella alicuius cum Sole, velpaulò post eum, apparitio.

Occasus Cosmicus est stellæ infra Occidentem descensio,

Sole è regione illucente.

Acronychus, siue Vespertinus ortus, est stellæ vespertino tempore supra Orientem, Sole interimoccidente, sublatio.

Occasus Achronychus est stella und cum Sole, vel paul

post eum, descensio.

Acronyce igitur occidunt stellæ, quæ cosmice oriuntur: quæ autem acronyce oriuntur, cosmice descendunt: unde versiculi illi.

Cosmicè descendit signum, quod acronycè surgit: Cronycè discendit signum, quod cosmicè pergit.

Apparens tum ortus, tum occasus est Heliacus.

Heliacus ortus est stella, qua vicinis Solis radiis contecta

eras paulo post Solem apparitio.

Occasus Heliacus est stellæ, quæ post Solis occasim in Occidente apparuerat, propter sulgorem eius propinquiorem, occultatio.

gr Lucem Lunæstella in ipso cum Sole coitu, omnino nullam lucem aliis præbet at verò (ait lex veritatis) artis vnumquodque axioma, semper, omnino, & necessariò, esto verum: est igitur istud axioma anomalia explendum, nec aliter in Physica instituenda admittendum.

92 Puriorem Luna cum heterogenea materia constet, videtur omnium impurissima, quæ tamen secundum solem apparet lucidissima, si lucidum, quod plus luccat, interpreteris: neque ex materiæ puritate lucis copia pendet, sed ex vicinitate nobis,

&

IN G. SCRYB. PHYS. LIB. I. 65

& corporis mole, quibus aliis superatis stellis, luna vitima cœlo, citima terris, vberiore lumine collucet. quid quod alterum luminare dicatur? ex quo lucidissimam, vbi à Sole ipso discesseris, vel oculorum sensu, fatearis necessum est.

93 Apparet] Etiam lunæ stella interdiu apparet, nec non ipsius Veneris, quantumuis harum lumen solis splendore obscuretur, apparent nihilominus, & lumine repletæ; promptæ (cedente sole) aduentantis, & vrgentis iam noctis tenebras sugare.

94 Siellarum Non stellarum motus est, sed orbium. Sin minus (tantis corporibus loco motis) qui vacuum sugeres, nisi arbitreris vt pisces mari, se cœlo stellas natare. quod omnino contra illam cœli soliditatem, quam initio asserueras, & illam vacui cautionem, quam totis viribus sugit Natura.

95 Occasa Etiam simplex est qui ab ortu in occasum fertur: singulæ enim 24. horis ab occasu in ortum totum cœli ambitum peragrant: exceptis illis minutis, quibus proprio motu ortum affectant sin-

gulæ.

gé Singule] Triastellis insunt: lumen, influentia, motus, per se fine aliis persistentia. Non ergo virtutes à motu, sed ab influentia, quæ alia à motu existit: motu verò pariter coeunt stellæ, siue sese aspiciunt: qui tamen aspectus, non singularum stellarum virtutes expromet. Sed, prout sesè aspiciunt, mistarum & plurium.

97 Aspestum Non est aspectus omnium syderum reciprocus, sed Zodiaco tantum comprehensorum, neque corum omnium, sed planetarum tantum, syderumque errantium. six namque stella cum spacij distantiam candem obtinent: cademque sphara

Е

contineantur, fese mutuo aspicere nequeunt.

98 Affectius]Definiendus primum fuisset aspectus (qui etiam videtur planetarum proprius, non aliorum communis:) atque tum partiendus in species.

99 Signis Nil dum przecepisti de signis, & astrologicum est, non physicum signorum doctrina vt &
omnis circulorum, arque graduum cœli distinctio:
nec ad rei Naturam, sed potius ad computorum, atque temporis rationem tantum referendus, nisi alterum astrologiz membrum suturi euentus prognosticu, huc referas: quaru vtraq; physica posterior est
disciplina. ergo per ignotius Sextilem, & deinceps
reliquos loco distantes aspectus tradis.

100 Quadratum trigono præposuisses: nisi si forte

librarii potius error fit, quam autoris.

101 Poeticus Nil phylicis intersunt (Scriboni)ortus syderum, vel occasus, sed tota illa doctrina, vel ad coputum, vel ad astrologicam predictionem referenda quod rebus Natura inest, id spectat solu phyficus. Sydera autem, ad nos ortus & occasus obtinet, non sui ratione, qua in gyrum tantum voluuntur, ad terram autem vel Horizontem, oriri aut occidere dicuntur. Qui verò firmam & constantem prædictionem auspicare velit, is non tantum cœli fabricam spectabit, sed omnino superiora inferioribus, & contra hac illis componens, vniuersam Natura ceconomiam diligenter, & attente considerabit. Sed esto physicum, qua tamen Methodi lege, qua transitione huc obrepferit Poetici ortus, & occasus, axioma? Sanè heterogeneum cum sit, nullum ex methodi præcepto locum capellet: led importunius irruens, alio pellendum.

102 Sole Festinandum lente (Scriboni) non dum

IN G. SCRIE. PHYS. LIB. I.

ad planetas peruentum est, nedum ad solé, ergo omnis inde petita doctrina obicura, tenebras offundit, non in mediam lucem rem ipfam producit.

Hacin genere de stellis earumq; motu: fequitur de earum speciebus.

Tella calorum, qua numerari possunt, aut inerrantes

I funt, aut errantes.

103 Inerrantes sunt stella firmamenti, qua quasi immobiles insensibiliter propemodum moventur: quo sensis fixæ dicuntur à tarditate motionis.

104 Septuaginta siquidem & duobus annis vnum sobimmodo gradum, cuius spacio quindecim milliaria Germanicarespondent, motu suo conficiunt.

105 Et eandem interim omnes inter se & ab aliis singu-

lis distantiam perpetud retinent.

106 Cognoscuntur porro ha stella è sua scintillatione. Scintillare autem videntur, quia oculi nostri abillarum claritate constricti in nobis tremebundi redduntur.

107 Stellarum eiusmodi inerrantium corpora tam grandia sunt, vt singulæ earum sua quantitate terram superent: & omnes quidem magnitudine, sine ordine sextuplici.

Prime magnitudinis stelle corpore suo totum terrarum orbem centics septies superant com undecim sexagesimis

Secunda magnitudinis sunt, qua terram excedunt octogics septies.

Ad tertium ordinem pertinent que terra maiores sunt

septuagies bus cum triente.

Ad quartum ordinem referuntur, qua terram sua mole excedunt quinquagies quater. Quin-

En

- Quintum locum tenent stellæ terra maiores partibus tr]. ginta & vna.

Sexte denique differentie sunt serramaiores decies c-

Hies, Opaulo amplius.

108 Stelle assem inerrantes, velformosiores sunt, aut

magis deformes.

109 Formosiores sunt, que certa consiguratione, aut certis imaginibus, quarum 48. observate sunt, comprehenduntur.

Et imagines ist e vel in medio calo sunt, vel in extremo. 110 In medio calo sunt, que nominantur Animantia 12, vnde etiam locus Zodiacus dicitur:

Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libraque, Scorpius, Arcitenens, Caper, Amphora, Pifces.

ARIES est primum Zodiaci signum 13. stellis Arietis

imaginem representantibus, constans.

E quibus due în cornu existentes tertic sunt magnitudinis : tres alie în cauda eius, & una în posterioris dextri pedis extremitate quarte sunt magnitudinis.

TAYRYS Secundum signum est triginta duabus stellis

Tauri effigiem constituentibus exornatum.

Exhis quinque in fronte eius reliquis lucidiores hyades dicuntur, quòd pluniarum sint genitrices: quarum maxima oculus Tauri est pallicium sydus. Septem verò in humero eius omninò quidem exigue, sed tamen ob propinquam coniunctionem conspicue Virgilie & Pleiades dicuntur.

Pleiades autem vocantur: quòd nattigations tempus oftendant. Verno enim tempore oriuntur, autumnali iterum

occident : inter que tutissimum est navigare.

Tertiran in Zodiaco signum est GEMINORVM: quod

stelle porissimum efformant 18.

Huius imaginis stellarum in veriusque capite una est clarior secunda magnitudinis : altera versus Orient in Pollucis vel Herculis nomine dista : altera versus Occidentem Castor, sine Apollo.

Alie quinque sunt tertie magnitudinis.

Prima & secunda in duobus iliis eius, qui australior est: tertia in sinistro eius dem semore: quarta in pede eius finistro: quinta in de xtri pedis extremo.

Quarta magnitudinis sunt dua in humeris eius qui australior est, & una in eiusdem latere dextro: dua etiam in humeris Borealioris, & in eiusdem sinistro calcaneo una.

· CANCER quartum signum est, novem stellis quodammodo obscurioribus constans.

Stella Căcri nebulosa în pettore est, que Presepe dicitur.
Relique omnes sunt quarte magnitudinis: quatuor în medio corpore quadrilateram siguram Asini constituentes: due etiam în eius orc: altera versus Septentrionem magu: altera versus Austrum: due denique în duobus pedibuc.

Quintum signum est L E O N I s sydus tucidum, 27. stellis illustratum.

Exhuius stellis precipue sunt decem sequentes: due nimirum prime magnitudinis, quarum altera est in corde cius; altera etiam splendida in caude extremitate.

Secunde magnitudinis tantim est, que medium colli lo-

Tertie magnitudinis stelle simt in Leone: due in capite eius: due etiam in collo eius: quinta in sinistra iliorum parte: sexta super sinistrum semur: septima in ipso semore sinistro.

Prope caudam etiam Leonis alie septem stelle funt, quas Comam Berenices vocant.

E iy

Sexto.

Sexto occurrit V 1 R G 0 alata 26 stellis conformata: quarum una præ cateris splendida in sinistramanu Spica virginis dicitur, primæ magnitudinis est:

Tertie magnitudinis sunt sex!

Prima in sinistræ alæ exortu: secunda in einsdem extremitate: tertia & quarta in duobus cincturæ eius lateribus: quinta in dextro semore: & sexta in pede qui magis ad Boream spectat.

Quarta magnitudinis due sunt : una in tibia Virginis

dextra: altera in sinistro pede.

LIBRA sequitur, stellis octo exornata: è quibus illustriores sunt sequentes.

Dua secunda magnitudinis: quarum altera est in parte

oris septentrionali: altera in einsdem parte australi.

Item quatuor ad quartum ordinem pertinentes : due nimirum in medietate duarum chordarum, quibus lanx aufiralis suspenditur : due itidem in initio chordarum, quibus lux septentrionalis sustinetur.

S CORPII imago 21. Stellis conformata est: Sed 14.6-

lummodò magis conspicuis.

Ex iis cor Scorpi, media videlicet illarum trium, que in

pectore eius conspiciuntur, secundæ magnitudinis est.

Tredecim relique sunt tertie magnitudinis: tres in fronte eius: due in medio corpore: due etiem in cauda, altera in principio, altera in extremitate eius. Sex deinceps in sex ordine dispositis caude spondylis.

SAGITTARII signum sequitur stellis 31.conflans.

E stellis Sagistarij disodecim splendidiores sunt : & quidem dua sunt secunda magnitudinis : una in sinistro genu parte anteriore : altera in calcaneo sinistro eadem parte.

Relique decem terrie funt magnitudinis.

I In ferrato sagitta acumine. 2 In sinistra manu.

3 In parte acus australi. 4 In parte eius Septentrionali-5 In sinistro humero. 6 In latere sinistro. 7 In dextro calcaneo pedis anterioris. 8 In posteriore parte pedis dextri. 9 In tibia sinistra pedis posterioris: & vnamiis, qua in cauda existunt.

CAPRICORNYS Sequieur 18 Sellis depictus quarum

conspicue magis sunt 12. sequentes.

Tertia magnitudinis octo: dua in cornu altero: tertia in finistro genu: quarta est una è duabus qua sunt sub ventre: quinta & sexta in cauda principio: septima inmedia cauda: ultima in eius extremitate.

Quarta magnitudinis sunt: una in pestore: dua inspina

dorsi, & altera è diclis duabus, que sunt sub ventre.

A Q V A R I V S est undecimum Zodiaci signum, stellis 42 hominis aquam ex amphora esfundentis essignem referentibus constans.

Estellis autem Aquarij sequentes tantummodò decemela-

Vna primæ magnitudinis splendida in extremo aque ef-

fufæ.

Relique novem sunt tertie magnitudinis: due in amphorasiue vase: altera in orificio: altera iuxta fundum: alie due in duobus humeris: quinta in cubito dextro: sexta és septima ex iis que sunt in manu sinistra: octava in tibia dextra: nona denique vbi aqua essenditur.

PISCIV Mimago in Zodiaco est signum 34 stellis, Pisces

coniunctos exprimentibus, exornatum.

Exharim numero lucidiores sunt 9 tres videlicet tertia magnitudinis : vna in ore Piscis australis : dua in ligamine Piscium iuxta nodum, quo Piscis borealis cauda seiungitur.

Quarta magnitudinis sut reliqua: prima in dorso Pistis australioris: secunda in ventre eius: tertia in cauda: quarta

E in

inmedio eius ligamenti : 5 in ventre Pifcis borealis : vli

ma in cius dorfo.

tur fixæ, sed quia vni sphæræ singulæ insigantur, cuius motus omnis est, non stellarum ipsatum: quæ per se mobiles si sint, sixæ appellari nequeunt: atque si diligentius paulò aduertas animum, senties sixarum motum celerrimum esse ab ortu in occasum, cum & circunferentiæ, & primo motori propior est harum Sphæra, & pari tempore longe maximum spacium cosiciat, sin verò de motu ab occidente in ortum intelligi velis, cum nullam huius motionis mentionem antè seceris: laborabit hic Physicus discipulus, nee habuerit quò huius motus tarditatem hanc reserat.

eandem tamen obtinere inter se disticile admodum probaueris. Sin vero eandem, id est, constantem intelligas, cum non vt Planetæ vagentur, nec sibi mutuo occurrant, nec sese aspiciunt, neq; ita impropriu sermonem sugias, cum omnino distantia hec, non ex motus mometis, sed ex loco cui infixæ hæreant stellæ pendeat: quem ideo amittere non possunt.

physica posterior, neque tu (non dum tradita huius definitione) ex gradibus, claram motus doctrinam elicere potes. Physicus enim non respicit gradus, sed circularem motum in ortum, & reliquis tardiorem, & ex numero circularis motus in occasum metiendum. vt enim Natura nec possessionum limites describit, nec sepibus aut muris cingit, nec in areas distinguit agros, sed agricolæ industriæ relinquit, quo & vberiorem frugem, & lætiores prouen-

prouétus cultura percipiat; ita cœlum à natura proponitur nudum; ad computus autem rationem, & ad futuri prædictiones, in gradus, in circulos, in latum Zodiacum distinctis partibus, astrologo describendum: quo & temporis ratio constet, & de tempestatibus, de fertilitate, de situra cœli terræque spe coniectura siat: atque ita (mea sententia) physica ab astronomia siue astrologia foret Physico Doctori distinguenda.

106 Claritate] Non quia clariores, cum nec Sol ipse clarissimus, nec Veneris, nec Martis stella sulgi-

dissima, scintillat.

107 Terram] Nondum ad terræ physicam peruétum est, neque ex posteriore quicquam in artibus,& scientiis præcipiendum. Superare autem mole terram, etiam cum Sole commune est: neq; propterea

vefixarum propria affectio, docendum.

108.109 Formosiores] Nihilo sunt stellæ formosiores, quòd cercis asterismis comprehedantur, nec deformiores extra has positæ: neq; eiusmodi iam temporis apparent configurationes; disparuerunt nunc
si vnquam apparuerint: & eiusmodi omnis imaginibus stellarum comprehensio astrologica, non physica est, cùm non ex natura, sed ex arte pendeat astronomi, astrorum motibus diuersis observatis, ad hos
ipsos cœlum varie radio describendis.

dium est: sin autem Polorum mudi ratione medium statuas, nec Zodiacus vbique medius est, cum pars altera australis, altera septentrionalis sit. Ergo cui extremorum medium, explicandum suisset: videlicet polis suis. Zodiacus Melius dodecatemoriis distinguitur, quam hisce imaginibus, qua ita loco mo-

tæ sunt, & orientem affectarunt, vt scre omnis Arietis stellæ, in Tauti Dodecatemorio consistant: &
Libra, in Scorpionem conferatur. Zodiacus] Altero
membro stellarum sixarum desormi omisso, discipuli
expectationem fallis: (Scriboni) nam vtcunque ex
formosis sideribus intelligatur; tamen desinitionem
suam (cum naturæ partes sint) iure poscunt.

Adhuc de imaginibus stellarum in Zodiaco: sequitur de aliis, quæ sunt in extremitate cœli, vltra videlicet citráq; Zodiacum.

Inares sunt, vel Meridionales.

Aquilonares sunt, qua Septentrionalibus hominibus co-

Spiciuntur.

Eiufmodi notantus Cynosura, Helice, Draco, Bootes, Corona Ariadnes, Hercules, Cepheus, Lyra, Gallina, Cassiopeia, Perseus, Heniochus, Serpens, Serpentarius, Sagitta, Aquila, Delphinus, Pegasius, Equiculus, Andromeda, Triangulus.

CYNOSVRA fine Vrfaminor est signum septem stellis,

Stelle huius omnes nobis funt semper conspicue.

Ex iis quinque plassfrum ipsum referut: relique due ba-

bus trahentibus assimilantur.

Vna in cauda extremitate; due in sinistro humero; iteq due in cauda: alcera in inicio: altera in medietate; en relique due versus sinistram aliorum partem.

HELICE signum est Aquilonare 27. stellis Vrsæmaioris essigiem referentibus conformatum : quarum conspicue

magic funt I 2.

Harrens

Harism secunda magnitudinis sunt sex : prima in dorso, o quidem in ipso angulo figura quadrilatera : secunda in ilio: tertia in sinistro semore : tres autem reliqua in cauda

principio, medio & fine funt.

Tertie magnitudinis itidem sex sunt: una earum que in posteriore parte dextri pedis sunt: quatuor in pede sinistro, quarum una ad dextram: altera in parte anteriore: relique in reliquis partibus elucent: ultima deni que prope initium cauda.

DRACO, sine Anguis, inter Vrsas sinuoso slexu prostra-

E quibus lucidiores sunt 13, ordine sequentes: octo nimirummagnitudinis tertiæ: vna in extremo capite: altera supra dextrum oculü: tertia in arctiore parte ventris: reliquæ autem quinque in cauda eius.

Quarta magnitudinos quinque sunt: tres nimirii in collo.

secundum rectitudinem site, & due in ventre.

BOOTES est signum Septentrionale, prope Vrfam vtranque 22. pot issimum stellis constans.

Hunc quasi digito monstrat cauda Vrsa maioris.

Stella autem eius insigniores sunt 11 vna prima magnitudinis inter vtrunque semur, qua eximiè splendida propriè Arcturus dicitur.

Quatuor magnitudinis tertiæ sunt: quarum prima supra sinistrum humerum est secunda in media spina dorsi: tertia in dextro semore iuxta genu, do alia in sinistro calcaneo.

Quarta magnitudinis sex funt: vna in capite: altera supra dextrum humerum: tertia sub sinistro brachio: quarta in medio claua quam manutenet: & alia in eius dem sine: & vltima in cinctura.

CORONA ARIADNES, imago est Septentrionalis octostellis instar semicirculi condecorata: quarum illustrioressex sunt.

Secunde

Secundamagnitudinis una o mium splendidissima.

Quarte magnitudinis sunt alie quing; nempe due inxta splendidissimam: ex veraque parte videlices una: tres alie in altera tantum parte ordine sequentes.

HERCVLES Sydus est Septentrionale sextum, 28. stellis constitutum, hicin genua curuasus per caudam Draconis

ad aquatorem abeuntifit obuiam.

Ex stellis eins potissimum notantur tertiæ magnitudinis sex numero.

Vna in capite : duse in humeris : item una in dextro brachio, & talis in dextro latere: ultima deni á in coxa finistra.

Quarte magnitudinis sunt quinque alie: vna è tribus in sinistra manu,quia pellem Leonis tenet:due in coxis,dextra & sinistra: vna etiam in genu sinistro: & alia denique in dextri pedis extremitate.

CEPHEV s imago quadantenus obscura,prope Cynosuram & Draconem stellis undecim constans : quarum magis

conspicue numerantur 8.

Tertia magnitudinis una supra dextrum humerum.

Quarta magnitudinis sunt relique 7: una in pileo: dua circa dextrum cubitum: altera videlicet supra, altera verò infra eum: item una in sinistro brachio, & alia in cinctura prope spinam dorsi: dua etiam alia in pedibus, dextro & sinistro.

LYRA, que etiam Vulturis cadentis effigie notatur : 6-

dus est in calis Septentiionale, decem stellis ornatum.

Ex his prima magnitudinis est splendida illa in initio, que sola etiam Lyre nomine dicitur.

Tertie magnitudinis sunt due è quatuor illis, que in dor-

so Lyre apparent.

Quarte magnitudinis septem sunt: due iuxta splendidă: item due relique in Lyre dorso : vna inter Lyre chordas : & due alia in eius extremitate.

GAL-

GALLINA, que etiam Cygni nomine dicitur, est nonum signum Aquilonare, stellis septendecim conspicuum : è quibus splendidiores sunt undecim.

Secunda magnitudinis una illustrior in cauda eius exi-

stens.

Tertij ordinis quinque sunt : una in capite, due in alis : in singularum videlicet flexu una : & alia quoque in sinistre ale extremitate : ultima denique in pestore.

Quarti ordinis itidem quinque sunt; una in medio collo : altera in dextræ alæ extremitatibus : duæ in pedibus, in v-

troque una.

CASSIOPEIA imago est decima Septentrionalis, sedili resupinato incumbens capite: & stellis 13. conformata. E stellis autem istis claricres sint octo.

Tertiæ magnitudinis quatuor: en renibus, in dextro lumbo iuxta fedile, in medio fedili, in sinistro genu.

Quarta magnitudinis totidem: una în capite:altera vbi sediți innititur: tertia în sinistro brachio:quarta în altero

PERSEV Simago est undecima, stellis nove decima condecorata. E quibus decem sunt præ cæteris insigniores.

Secunda magnitudinis dua : una splendida in dextro latere : altera insignis illa in capite Medusa, quod Perseus sinistra manutenet.

Tertia magnitudinis sunt quinque: una in homero dextro: altera est una è tribus in dextro latere: tertia in sinistro genu: quarta in sinistro calcaneo; ultima in sinistri pedis extremitate.

Quarte magnitudinis tres alie: una in capite: altera in dextro genu: & tertia propè splendidam in capite Meduse.

HENIOCHYS Pegasi pedibus subiectus, imagoest auriga in sinistro humero capram gestantis, tredecim stellis lucens.

E fiellis

E stellis cius sequentes decem sunt præcipue.

Prime classis est illa sinistri humeri, que Capra dicitur Secunde magnitudinis est alia inhumero sinistro.

Tertia funt: vna indextrocubito: dua induobus calcaneis.

Quartamagnitudinis quinque suntrona ex iis qua sunt in capite: due in manibus, videlicet in dextra & sinistra manu vna: & alia in sinistro cubito.

SERPENTARIVS, sine Ophinchus est imago AEsculapij, suis manibus serpentem tenentis: vigintiquatuor stellie

conspicua.

Stelle huius insigniores funt duodecim.

Tertie magnitudinis sex sunt : una incapite : due in sinistra manu : item in sinistro semore : deinde tum in genu dextro, tum in calcaneo dextro una.

Quarta classistotidem: nimirum vna è duabus in dextro humero: dua in dextramanu: item vna è duabus in sinistro humero: & alia ex iis quatuor, qua sunt in dextro pede: vltima denique in sinistri pedis planta.

SERPENS ab AEsculapio dependens est einsdemne-

minis animal 18. stellis notatum.

In Serpente decem stellæ sequentes sunt præcipue.

Quinque tertij ordinis : quarum una est in initio capitis : dua in initio colli : totidem denique in primo serpentis flexu.

Quarti ordinis itidem quinque : una indextro oculo:altera in caudæ flexu:item una post dextrammanu, qua cauda inflectitur : veliquæ duæ iuxta caudæ extremitatem.

SAGITTA est imago telum referens : quinque stellis prope Aquilam conspicua.

E stellis eius ona est quarta magnitudinis, in ferreo sa-

gittæ acumine.

Relique funt quinte magnisudinis: una videlices priori vicina IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 79

vicina: altera in media ferri longitudine: tertia ad eius finem: quarta in extremo illius qua parte chorda impellitur.

AQVIL A signum est effigiem aquila auis reprasentans;

sex stellis illustratum.

Stellarum eius una est secundæ magnitudinis in colli

principio.

Tertia magnitudinis quatuor sunt: in sinistra ala: in collo: prope splendidam in dista ala: item in cauda: una denique in capite eius quarta magnitudinis conspicitur.

DELPHINVS eodem in loco decem fellis configurasus

apparet: è quibus septem tantum sunt notiores.

Tertiæ magnitudinis quinque : quarum quatuor in capite, & una è tribus illis, quæ in cauda funt.

Quarta classis, relique due in canda eius existenses.

PEGASVS est signum viginti stellarum, configuratione equi alati imaginem referens.

Duodecim verò stellæ in eo reliquis clariores funt.

Secunda magnitudinis: vna in vmbilico: & dua in ala dextra: altera videlicet in summitate eius: altera in extrevitate.

Tertiæ magnitudinis: in dextro genu: item in humero dextro, & in collo una.

· Quarta sunt sex : una supra dextrum oculum, & similis in ore : dua in pectore cius coniuncta : reliqua in utroque calcaneo singula.

EQVICULY'S est imago minoris equi, quasuor stellis

nubilosis expressa.

ANDROMEDA signsom est vigintitribus stellis con-

Stelle eius illustriores sunt duodecim: octo nimirum tertij ordinis: quarum due sunt in duobus humeris: vna iuxta dextram manum: itemą, vna in cubito sinistro:tres in cingulo: & vna denique in pede sinistro.

Relique

Relique quatuor funt ordinis quarti: quarum tres in manu dextra funt : & vina in calcaneo dextro.

TRIANGVLV Seft imago triangularis quatuor stellis

Stella cius tres in tribus angulis sunt tertia classis: quarta stella, qua est in media basi, est etia quarta magnitudinis.

Adhuc de imaginibus cœli in parte Aquilonari: fequitur de Meridionalibus.

MERIDION ALES cœli imagines sunt, que in plaga Mmudi Austrina antipodibus nostris potissimu apparet, Einsmodi numeratur quindecim: Cetus, Orion, Eridanus, Lepus, Strius, Procyon, Aygo, Hydra, Crater, Coruus, Centaurus, Lupus, Ara, Corona Austrina, & Piscis maior.

CETVS est signum Meridionale vigintiduarum stella-

rum configuratione, ceti marini figuram oftendens.

E stellis autem Ceti lucida magis sunt tredecim: quarum una est secunda magnitudinis: qua quòd in medio sit, venter Ceti vocatur.

Tertie verò, nouem sequentes : vna in ore eius : due in dextra maxilla, & vna in dorso : due etiam in cauda, ac totidem propè eam : vltima denique ex illis, que quadrilateram siguram exhibent.

Quarte magnitudinis sunt tres relique in quadrangu-

lari figura.

ORION est imago trigintacto stellarum positu, virum

in lumbis zona cinctum exprimens.

Stelle autemeius notiores sunt duodecim: quarum due sunt prime magnitudinis: altera in de xtro humero aliquantulum rubra: altera in sinistri pedis e xtremitate paulò splendidior.

Secunde

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 81

Secunda magnitudinis sunt: tres splendida in cingulo, & vna in sinistro humero.

Tertia autem sunt, quatuor in clypeoeius posita: vna etiam in manub, io ipsius glady: item vna in eiusdem extremitate.

ERIDANV sfigura est trigintaquatuor stellarum instar sluuj eiusdem nominis, quem hodie Padum vocant, dissluens.

Lucidiores Eridanistella sunt 10 prima videlicet quan-

titatis una in fine fluminis splendida.

Tertia sunt septem: una in flusij initio, & una inmedia sius longitudine, non procul à Ceti pectore: tres in tertia eius parte. Similiter etiam illa qua in eiusdem inflexu Ceti pectus tangit: & denique una sinem propemodum flusij.

Adquartum ordinem refertur, que inter stellas intertia

suni parte positas quarta est.

LE PVS signum est cali Meridionale, duodecim stellis

Stellæ autem in hoc lucidiores sunt octo: duæ tertij ordinis: quarum altera est in medio Leporis ventre: altera verò sub ventre.

Quarti autemordinis sex numerantur: prima in ore leporis: secunda in altero iliorum: tertia in crure sinistro posteriore: dua sequentes in sinistro pede: quarum altera est in parte anteriore, altera in posteriore: vltima autem in eius cauda.

Syntvs est astrum cali Australe stellis octodecim, Canis maioris essigiem referens.

Splendidiores autem huins stellæ sunt octo sequentes : Primæ magnitudinis est una in ore eius lycidissima.

Tertia autem sunt quatuor : prior in ventre eius inter posteriora femora : altera in cauda: dua reliqua in pede dexno : anteriore & posteriore partibus.

ĸ

Tresvelique ad quartam magnitudinem referuntur:due in collo, & rna in spina dorsi.

PROCYON est imago Caniculam referens, in Meri-

die, duabus stellis ornata.

Harum una est prima magnitudinis, in scapula eius admodum splendida: altera quarta magnitudinis, in collo.

ARGONAVI'S signum cali est, 45. stellis lucens: qua-

rum clariores sunt 18.

E stellis istis altera in remo Australi, quam proprie Cano-

pum vocant,est prima magnitudinis.

Secunda autem sex sunt : dua splendidiores in malo nauis, & una in ipso corpore : dua etiam alia in carina, & ul-

zima in sponda.

Teriia insuper sunt undecim:nempe in medio remo Septentrionali: in remo Australi, & inter utrunque istum remum una: dua in sune quo antenna ad malum alligantus: item in media naui: & in puppi totidem:ac denique dua in carina, quarum altera non procul est à prora.

HYDRA imagoest Meridionalis, stellis vigintiquing

Serpentem referens.

Stelle huius syderis præ ceteris conspicue sunt quatuo-

Vna secunda magnitudinis in primo hydrę flexu, non pro-

cul à collo.

Tertie verò magnitudinis decem videntur: nempe in summo capite: supra sinistrum oculum: in naso: in maxila; in ore: in singulis videlicet hisce partibus vna: deinde due in initiocolli: & totidem in tertia fere eius parte posi primum slexum: vltima in caude extremitate.

CRATER est imago poculum bibendo idonesan referes,

eag, septem fellis expressa.

Et omnes ista stella sunt quarta magnitudinis : qua rum priores dua videntur in ansa eius : vna deinde in extrem IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 83 tremo margine: similiter in pede, super quo locantur, dua sunt.

CORVV s est sidus septem quoque stellis lucidum.

Ex in tertia magnitudinis quinque conspiciuntur:nempe in capite, înrostro, în ala dextra, în sinistra ala exordio: în pede altero.

Vna autem quarta magnitudinis est in sinistra ala ex-

tremitate: vliimaminus splendida est.

CENTAVRVS Chiron est imago triginta septem stellis conspicua.

Pulchriores autem eius stellæ sunt 14.

Prioris magnitudinis est tantum splendida illa in priore parte dextri pedis.

Alia quinque sunt secunda classis.

Vna in extremitate corporis humani:relique in pedibus: dua nimirum in posteriore pedum parte dextri do sinistri: do totidem in dextri calcanei parte anteriore do posteriore visibiles.

Tertiæ magnitudinis stellæ tres sunt : duæ in duobus hu-

meris, & una in dextro brachio.

Quarta insuper classis quinque conspiciuntur: quarum vnain capite est: item in medio dorso: & sub sinistro humero vna: dua etiam in sinistramanu.

L v p v s ex Lycaone transmutato ortus, imago est stellis nouemdecim configurata: quarum splendidiores sunt trede-

cim sequentes.

Tertiæ magnitudinis, una in ventre : item una in dextrocrure posteriore : tertia in posteriore parte dextri pedis.

Quarta magnitudinis decem sunt: quatuor in capite eius, quadrangularem siguram constituentes: una in humero sinistro: & similis in spina dorsi: dua insuper in cauda lupi: atque dua in priore pede sinistro.

ARA COELT, sine Altare, septé stellis exornata lucet.

E quibus fex funt quarta classis: vna est in medio fere altari: item vna in eius fundamento: tres in medio igne: vna etiam in summitate ignis.

Vltima denique est quinta magnitudinis in primo altaris

gradu.

CORONA Australis, quæ Bacchi quoque nomine dicitur, est imago tredecim stellarum: è quibus septem inprimu lucent.

Nempe quarta magnitudinis quinque: quarum una est in medio arcu Borealis una item in principio arcus Australis, & qua hanc sequuntur versus Austrum tres reliqua.

Quinti insuper ordinis sunt due alie, que eidem inme-

dio Australi aren positæ succedunt.

Piscis Avstrinvs, qui Syriæ populorum Deus habitus fuit, sydus postremum est, duodecim stellis condecoratum, quæ omnes, tantum exceptis duabus, sunt illustres.

Vna in ore eius folendida prima magnitudinis: tertia iti-

dem una, qua stellam prope caudam sequitur.

Quarta autem classis sunt octo: vna in summo capite: item in maxilla: dua alia in ore iuxta splendidam primam: adhuc una in dorso, & qua hac ipsa in spina dorsi superior est: it min cauda Piscis, & prope eam alia.

Hueusque de inerrantium, siue sixarum stellarum imaginibus: sequitur de Planetis, siue stellis errantibus.

PLANETAE sunt stella in citeriore ealo, varium inter se motum conficientes: quo sensu Latine errantes dicuntur.

111 Varietas ista motionis præter aliarum stellarum cursium accidit: quòd in paribus cæli, quæ singulis planets attributæsumt, sese circularises mouentes siant vel Statio-

nay

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 85

nary în abside in primis tum summa, tum ima: veletiam Re-

trogradi.

Stationary sunt planeta, quando ad definition aliquem terminum venientes, sui corporis ad aliam partem conversione cursum inhibent, ideóque immoti quasi subsistere videntur.

Absis, sine Aux summa, est locus globi planetarum supremus: ad quem si moti fuerint, altius ascendere nequeunt: & à terris sunt remotissimi. Unde etiam Apogaon dicitur.

Absis, siue Aux ima, est locus è contrario prioris insimus : ideo q, nobis propinquissimus : quare & Perigaon vo-

catter.

Retrogradi fiunt planetæ, cum se runsum à statione commouentes non progrediuntiered, quò prius intenderant : sed

partem aliquam confectt itineris retro legunt.

112 Virtutes planetarum, que equè varie sunt atque motus eorum, fortiores omnino fuent, tum in propria domus inhabitatione, tum in coniunctionibus: secus verò minutiores.

Domus propria singulorum planetarum hic intelligitur illud signum Zodiaci, in quo primò omnium in uniuersali creatione singuli, secundum Astronorum determinationem, conditissunt.

Et hisce generaliter præmissis, sequina sigillatim de sin-

gulis.

Stellarum verò errantium ali e eodem & constante spledore lucent: ali e dinerso.

Eundem spendorem obeinentes mouentur cursu vel im-

pari, vel pari.

Impari cursu mouentur stella errantes : quarum singula proprium motionis observant.

Eiusmodi planetæ sunt superiores : Saturnus, Iupiter & Mars bellicosus.

F iy

Horsuns

Horum consunctio vel communis est, vel specialis.

Communis est, quando tres illi simul in aliqua facie aut termino coniunguntur. vulgò dicitur, Coniunctio maxima.

113 Hec propter tarditatem motus portendit res maximas, & omninò mirandas : & Sole præsertim eos aspiciente regnorum quorundam & climatum destructionem, & eiusmodi alia.

Et sigillatim si einsmodi coinnetio siat in signo aliquo Zodiaci igneo, denotabit vehementiorem siccitatem.

Si in signis siat aqueis, multitudinem pluniarum arguit. In aëreorum aliquo, significat vetorum impetuosam copian.

In terrenis autem superfluitatem frigoris præostendit:at denique in masculinis detrimétum masculorum animantiu; in samininis contrà samininorum noxam significat.

II4 Specialis porrò eorundem coniunctio est tum media,

tum extrema.

115 Media est Saturni & Martis: significas bella, dissidia, de contentiones regum pracipue, & ducum: & inhis quidem prosperum successum, si dominans in eorum coniuntione sit bonus: sin verò malus, impedimentum atque perniciem.

Extrema corum coniunctio velmaior est, velminor.

Maior est Saturni & Iouis, que sectas nouas aliaq, accidentia arguit. Et si Iupiter fuerit fortior, bonum erit: sin verò Saturnus, detrimentum & tribulationes, adeo q, maxima discordia indicatur.

II6 SATVRN V sproinde est stella plumbei coloris,30.

princim annis curfim fuum absoluens.

117 Planeta est masculinus diuturnus, frigida atq. sicca, vel eti a humida nature, ideo q, melancholicus: sed malus, & non admodum fortunatus, cuius propria domus est in Capricorno & Aquario.

117 Regit

118 Regit itaque complexiones melancholicas, & inde ertos morbos einsdem natura: item phlegmaticos viscosos, iterímque congelatos: videlicet lepram, cancrum, morphaam, & c.

Si autem dominetur in domo propria, facie & gradu debito : vtilissima contra istas infirmitates sieri possunt expe-

rmenta.

119 Principatus eius in conceptione hominum elucet, tum in primo mése, tum multò magis iterum in ostano: quãobrem rarò qui in hoc mense editur sætus, propter malignitatem & frigiditatem Saturni, viuere diupotest.

120 Genitorum verò vitam gubernat, maximè infine

eorum, quando frigidi & pituitofi sunt senes.

IVPITER est stella erranslucida, 12. annorum spatio

circulum finm percurrens.

Luciditas huius tam insignis est, ut etiam umbram de se spargat, præsertim in Perigæo : unde etiam Phaeton à splendore dicitur.

Planeta est etia masculinus calida & humida natura, eiusque benignioris : domos habens in Sagittario & Pisci-

bus.

Dominium præcipuè obtinet in sanguineos, in iuniores, in letitiæ operationes : deo q, etiam in instrmitates vniuersas, è sanguine minùs tamen adus to genitas.

Et siritè in sua domo dispositus sit, tum sub dominio eius ad prædistas affectiones optima quæque remedia colligi

possunt.

Sub huius etiam potestate homo est in vtero matris, tum insecundo mense, tum magis iterum innono: ideóque tum temporis genitus plurimum vitalis est:eò quòd Iupiter quoque vegetantis virtutis origo sit.

MARS stella est in ordine errantium tertia, colore rutila

fine flatimea, duobus annis finns curfin conficiens.

F in Planeta

Planetaitidem hic est masculinus: vehementer calida quasi vrentis & sicca nature; ideo q, quodammodo malignus, & infortunatus esse consueuit: domos proprias habens, Avietem & Scorpium.

Vires suas prædominantes potissimum exerit in cholericos, & feruidum motum innentutis, in bella & seditiones.

Itaque si bene positus sit in suo dominio, facie & gradu conueniente, ad phrenesin, ad febres, & præcipuè causona alias q, affectiones ardentes curadum vtilissima remedia sieri & colligi possunt.

Hominem in conceptione pracipue regitmense 3. vitam deinde eius disponens circiter annum maxime 40. adusque 50, & oltra. Esta, virtutis in homine irascibilis origo.

III Partibus Omnis planetæstatio, vt & retrogradatio, est respectu motus epicycli, non propriz Sphæræ:Sol autem epicyclum nullum habet, & propterea nec stationem, nec gradationem retro. Quod fiitafit, atque varietas ista motus ex circulo illo pendeat, nec ipse Sol inter planetas foret numerandus. Tu verò nullam epicycli doctrinam tradens, per obscurius planerarum errores interpretaris, Sese Cum varietas secundarij motus planetarum, ex circulis excentricis, & concentricis pendeat, & partes Sphærarum constituat, singuli horum globi in membra partiendi fuissent: tum motus varius inde eliciendus. Sin autem simplicis corporis simplicem tantum motum effe teneas, cum cæteris rei phyficæ authoribus, nulla alia arte diuerfos motus, & peruagantium rationes, quam ita constitutis globi partibus, expedieris.

112 Domus Est ista omnis astrologica, non physica, ex domo, & aspectu influentia: quod namq; physicum foret, id semper inerit, & necessario, nec alio

cuentu

euetu orietur, at verò aspectus ad aliud relationeobtinent: ergo quod inde nascitur, physicis est alienu.

portendunt; sed quia, excepto sole, coeunt planetarum maximi, & summis virtutibus præditi. Nam vis
non ex motu oritur, sed fluit ex ipia planetæ natura. Regnorum Quos deinceps doces, euentus, astrologici sunt, non physici, & ex naturarum collatione
nati: neque enim dum de pluuis præcepisti, nec
ventorum recondita antra aperuisti nobis, vt nec de
masculis, aut sæmellis accepimus, vtpote posterioribus singulis.

te dica priores sunt; communis enim ex specialibus constatur, tanquam totum integrale ex membris: membra autem integro priora sunt, ve huic essentiam præbentia. hæc enim toti insunt, non totum

membris, proptereaque priora.

cum Marte? reliquæ potuis mediæ, cum medium louem participant. Bella] Astrologica hæc (Scriboni)
nimis importune se ingerunt physicis: aliud namque
est naturam interpretari, aliud ex Natura hariolari,
& alterum altero prius. Et cum divinatio ex comunstionibus istis, de regum, ac principum fortunis, ac
belli ducibus, Rerumquepub. statu, feratur, multis
hypallelis scientiis interiectis, Physicæ posteriora
tanto discrimine intercepta, persista nimirum
fronte, & violata artium omnium iustitiæ lege, in
mediam physicam irruperunt.

116 Annis Coniunctiones prædictæ ex vario diuersoque planetarum motu oriuntur, doctore teipso, ergo prius quam de aspectibus agendum, de pla-

netarum

netarum singulorum motu præcipiendum fuisset.

prorfus clementaris qualitatis fit expers. atque adhuc (Scriboni) obtundis aftrologicis heterogeneis.

118 Melancholicas Non dum facta est melancholicorum mentio, neque dum quid lepra, quid Can-cer, quid morphæa intelligit Physicus discipulus: nec ex Physica intelligere deber, cum medicasint omnia, & posteriora, & ideo perturbata scientiarum natura physicam doctrinam interturbantia vnumquodque physicum præceptum rei essentia & essentiali proprietate, tanquam circo cingitur, vt quod tertium existar, sit heterogeneum, & aliò conferendum. Sanitas autem, vt & morbus (in quibus medice præceptiones omnes & actiones consumuntur) nec essentia, nec essentiales proprietates sunt, non ergo Physico tractanda. Syllogismi propositio nisi rata teneatut, omnino nullus vniuersis scientiis & artibus ingenuis ad physicam precludetur aditus, sed totam artium cognationem & familiam (quod abfurdum) vna phyfica caperet. Sin autem effentiæ, vel essentialium proprietatum limites semel pretergrederis, & in accidentium regionem pedem intuleris: exciperis continuò artium reliquarum apparatu, extra rei Naturam politarum, quæ omnes iunctis viribus, indicto bello, de finibus folicita, cogent te vel inuitum referre pedem & in rei Naturam, essenzialemque proprietatem te recipere.

119 Conceptione] Hæc genethliaca, haud physica sunt: vt neg; de hominisconceptione (nondu eò producta physica institutione) posteriora, hic vel comemoranda sunt, lege Methodi contrà sanciente.

120 Genito-

120 Genitorum] Reliqua fere huius capitis omnia funt physicis aliena: vt de Saturni regno in senes, Iouis in sanguincos, Martis in cholericos, & iracundos motus, ex posterioribus tantum intelligenda.

Et hi fuerunt Planetæ, qui impari spacio circumuoluuntur: sequitur de inserioribus, qui pari cursu mouentur.

Pari temporis spacio mouentur Sol, Venus & Mercurius qui annuo internallo iter suum conficiunt.

So L est stella errans, omnium lucidissima, temporum vicissitudines describens, & vitam inferiorum fouens.

Vt enim lucis, ita caloris quoque & facultatis vitalis vniuersa scaturigo est: qualitate pollens calida & sicca mediocriter.

Domum possidet vnicam in Leone.

Regit autem affectiones calidas & ficcas: ideoq, sub dominio eius ad eiusmodi passiones remedia formari possunt optima.

Potentia eiusdem in conceptione hominum elucet mense primium quarto: postea verò vitam eorum disponit in primis à vicesimo secundo adusque quadragesimum primum annum.

Stella Solis si in orbis sui apogao, aut perigao feratur, sit Solstitium.

120 Solftitium vel estimale est, velhybernum.

121 Æstimm solstinim est Solis altissimi, ideoq,diei longissimi determinatio.

Contingit hoe nostris temporibus 12.vel 13. Junij in principio Cancri.

Hyber-

Hybernum est Solis à nobis remotissimi, ideoq, diei breuissimi terminus.

Accidit autem in principio Capricorni 11.vel 12. De-

cembris.

Motus insuper Solis , causa etiam est Æquino&tiorum. ÆquinoStium est diuturni no&turni q, spacy, siue · temporis æqualitas.

Aguinoctium dind Vernale eft, aliud Autumnale.

Vernale est, quod contingit in principio Arietis II. plerunque vel I 2. Marty, tempore Veris.

Autumnale est, quod in principio Libra mense Septem-

bri accidit, tempore Autumni.

In iis siquidempunctis cæli si Sol constitutus sit, per sex signa in nostro hæmisphærio conspicua mouetur, & per totidem in plagamundi nob is opposita.

Quamuis puncta & tempora veriusque Aquinocti va-

riari foleant.

VENVS est stella errans candissima: unde ob venustasem, quam à claritate luminis obtinet, sic nominatur.

Planeta hic proxime Solem currens, eun modo antecedit,

modò sequitur.

Antecedit Solem matutino tempore, quare tum etiam Lucifer dicitur

Subsequitur eum tempore vespertino Occidentem, quan-

do Hefperus, item Vefperugo appellatur.

Qualitas V eneris est frigiditas & aerea humiditas: domum habentis duplicem in Tauro & in Libra.

Amatiuuentusem, itemą mulieres & vxores: adeog, dominium habes in omnes ægritudines frigidas & humidas,

que circa partes maxime genitales contingunt.

Si igitis contra einsmodi affectiones excedentes salubre aliquod remedium quarere en colligere velis: id faciendum si Venus in sua domo sit facie en gradu debito.

Vires

Vires suas in conceptione hominum præcipue oftendit, & quidem quinto mense: vitam verò eorum deinceps disponit ab anno 14.ad annum vsque 22.

MERCVRIVS stella est errantium minima, parumper,

albicans.

Naturam habet variam & omninò versatilem: cum calidis calidus, cum frigidis etiam stigidus est: sequitur enim naturam eius cui coniungitur.

Domos occupat Geminos & Virginem.

Imperium autem habet potissimim in anima hominum accidentia, vipotè cogitationes, easá, profundiores, adeoá, cognitionem, studium, scientiam & scripturas. Vnde etiam quia artes Mathematica in primis excellentes in commutatationibus & negotiationibus mercatorum versantur, ille à mercemoniis distus est.

Quapropter sub eius dominio commodum fuerit inchoare studia literarum, ii sue operam nauare: nuncios & rumores referre. Tum enim maiorem habebunt varitatem.

Conceptionem hominis regit potissimum mense sexto: vitam deinde eius disponit etiam à quarto anno adusque deci-

mun quartum.

Mèrcurius si cum superioribus planetis coniungatur, preter alia redundantiam pluniarum, submersiones & ruinas significat. Similiter quoque si cum l'enere iungatur in mansione humida.

In domo autem propria, fignificat ventos maximos, mo-

tung, aeris valde impetuofim.

120 Solstition Solstitiorum doctrina no est physica, cum nihil solaris Naturz contineat: Sed omnia ex euentu, pro varia poli eleuatione: vel pro situ regionum orbis inferioris, varia siant Solstitia.
quod autem naturale est, non ex alio pendet, sed
omnino, semperque inest. Sol autem, ad terram vel
apogæus,

apogæus, vel perigæus est: neque eisdem terræ partibus, sed aliis arque aliis; neque ideo naturalis vlla Solis affectio, vt nec planetarum reliquorum, apogæum vel perigæum esse. Sed ex asidibus solis sphæræ ingenitis, & huius partem continentibus, nunc propriis, nunc longiùs centro abest, cuius respectu, nullum solstitium est ergo ista cœli ad terram relatio, ipsa incognita terra, intelligi nequit, quod autem physicum est, ex causis suis percipitur, nec alia Natura illustratur posteriore. Qui verò prognosticam & diuinatricem artem instituere velit, & cœli, & terræ, & omnino vniuersæ Naturæ facultates, non tantum naturales, sed & hominum morales nosse prius debet, ex quibus prognosticæ partes vniuersæ oriuntur.

121 Diei Omnis diei ratio, vt & temporis vniuerfi, ad computum spectat, & a physica schola (ob predictas rationes) est aliena, quæ reliqua sequuntur
huius capitis contra legem iustitiæ allata, astrologis, & prædictionum hariolis, quorum propria sunt,
relinquenda.

Tantum de Planetis eundem splendorem obtinentibus: sequitur de diuersimode lucentibus.

Diversimode lucentes planetæ sunt Luna & stella come-

Lv NA nimirum stella est errans in ordine insima: 27. diebus, & horis 7 mesam constitutam attingens.

122 Stella hac quamuis proprio lumine etiam luceat, maximam tamen copiam sui luminis à Sole mutuatitian habes. Sed quia essentia eius admodum inæqualis est, repotè alicubi rarior, alicubi verò crassior: ideireò inæqualiter radis Solaribus collustratur.

Nempe parseius à Sole auersa tota opaca est: altera Solem ipsim respiciens luminosa est: & cius quidem tanta selum portio conspicua est, quanta nobis obnertitur: unde diuersa corporis Lunaris apparitiones siunt.

123 Luminosa pars Luna aut coniungitur cum Sole, aut

abeo digreditur.

Coniuncta Soli Luna primis quatuor cuiuslibet mensis diebus tegitur à maiore lumine radiorum solarium: quod tempus dicitur noviluny.

124 Digrediens à Sole magis magifq, illustrata, iterum

eculis nostris apparet.

Apparitio Luna vel partialis est, velplena.

125 Partialis fit tum ante, tum post oppositionem : illa rescens, hac decrescens Luna dicitur.

Partialis autemomnis vel minorest, vel maior.

Minor est tum corniculata, tum dimidiata,

Corniculata seu Falcata Luna est, quando in cornua excauata primum augeri incipit 4. cuiuslibet mensis die, distans à Sole duobus signis sine gradibus 60. item post oppositionem die 26.

Dimidiata, sine dividua Luna est circa diem plerunque septimum: & iterum post oppositionem die mensis 22, cum

tribus signis à Sole aut gradibus 90 distat.

Maior apparitio partialis, Luna est gibbosa, aut pratumida, quando pleno eius orbi adhuc quidpiam deest:circa diem 11.6 post oppositionem die 19. quatuor signis aut 120 gradibus à Sole distans.

Plena apparitio Lunæ est, cùm diametraliter Soli opponitur circa diem ferè 14.quando plenè lucens aut pleniluni-

ram dicitur.

Hec paulatim marcescens decrescit, arq, imminuitur, donec iterum Soli coniungatur: id quod sit circa diem mensis 30. Interea temporis decrescens appellatur, & specialiter quidem ii sdem quibus ante apparitionem nominibus.

liena, nempe Solis, à cuius radiis, vniuersi cœli lampades illustrantur, ipsæ per se lumine destitutæ: die alias, cur à Sole vultu auersa, opaca semper apparet

Luna, & quasi tenebris immersa.

luminosam quam Soli coniungat, sed exipsacum. Sole coniunctione, sit superna facie luminosa, nec magis à sole digrediens illustratur, vsque dum ex Diametro soli opponatur; atq; tum altera facie nobis conspicua, expletur lumine.

prudenter definis partitam apparitionem: oppositionamque posterior est, & pleno vultu apparentem

lunam oftentat.

Hæc de Luna: sequitur de Cometis.

Stum & splendorem in regione planetarum obtinens.

Stella est rarioris admodum apparitionis: nunc infrà, nunc suprà alios planetas conspicua, ideo q, etiam granissima que que prænunciare solet.

Nempe bella sapius ob infelicem aspectum Solis & Luna

in eclipse, aut consunctione superiorum planetarum.

Et quia aer dintius ab ea afficitur, pest è & interitum animantium: item quia sursum à com ta attractis multis exhalationibus terra multum exiccatur, ex ariditate ortam serilitatem, & demum annona caritatem denunciat.

126 Do-

126 Docueras (Scriboni) pag.13.lib.2.simplices essentias rotundas esse Naturas, ex nihilo factas, & vniusmodi compositione constantes: & paulò pòst, has in constantes & minus constantes partiriss constantibus cœlum, & stellas comprehendis; & deinceps stellis in fixas & planeras divisis, cometas planetis adnumeras, ex quo (autore Scribonio) cometz ex nihilo fient; coeli, aftrorumq; zmuli, rotunditatem obtinebunt: Præftantiffimam formam obtinentes, perennitate exlestibus Naturis aquabuntor: quorum neutrum, falua lege veritatis, affirmare queas. Etenim ex viscosa exhalatione materiam habet cometa; neque inter Naturas initio creatas genefis historia recenferur. Sed potals symptomaticum quid Naturz est, horrenda, & terrifica portendens, neque rotundam figuram habet, vt cælestes Naturæ, sed vel in barbam, aut in caudam, figura porrigitur, vel in crines diffunditur. Et cum vel maximus cometarum, & firmissimis partibus constans vix centum dies durare conspiciatur, constans natura haberi nequit : neq; inter stellas recte queat recenseri. Porrò quod docuitti Pag.42.lin.5. diuersimodè lucere, canquam affectionem cum luna communem, zquiuocationem admittit diuerfimodæ lucis.Lucendi namque diuersimode ratio, pariter ad idem genus haud refertur : cum aliter diuersimodè luceat luna, aliter cometa : hæc quia variè folem afpiciens vultum diversum, arque varium præbet, hic quia sensim accensus, atque tandem extinctus, inconstanti lumine conspicitur. omnis autem affectio communis fimiliter se habet ad ea, quorum affectio

Adhuc de Planetis: sequitur de Planetarum Eclipsibus.

127 Eris occultantur Sol & Luna.

Contingit vtrius q, desectus in Zodiaco, si luminaria illa duo sint in nodis suorum circulorum, velomnino propè ipsos.

Nodi sunt intersectiones circulorum, qui à Solis ac Luna

cursu conficiuntur: corumá, figura Draco dicitur.

Exhis alius superior est, ascendens distus, vulgò Caput Draconis. Alius inferior, seu descendens: Cauda Draconis dicitur.

Afcendens nimirum nodus est punctum illud, vbi Luna à media parte Zodiaci, quam lineam Eclipticam vocant, digrediens, ad verticem nostrum acc; dit.

Descendens nodus est, vbi Luna digrediens iterum à ver-

tice nostro remouetur.

Defectus autem, sine Eclipsis luminarium vel totalis est, vel partialis.

Totalis est totius syderis obscuratio, que contingit in ip-

fis interfectionibus mediis.

Partialis est in una tantum parte luminaris obfuscatio, qua prope nodum alterutrum contingit.

ECLIPSIS proinde SOLIS estradiorum Solis abo-

culis baminum faltem exclusio.

Accidit hac ob interpositionem Luna, propter propinquitatem radios solares sua crassitie excludentis & auertentic & propter Solis à terra distantiam.

Eodem modo, quo exiguum aliquod corpus ante oculos mostros positum sæpe montem vel amplissimum tegere po-

zest.

Interpositio autemilla fit in coniunctione veriusque planeta.

Termini

IN G. SCRIE. PHYS. LIE. I. 99

Termini coniunctionis vltra cirraq, nodos describuntur : in Septentrione 20. gradibus, 40. minutis. In Meridie 11. gradibus 22. minutis.

Si cnim paulò logiùs extra nodos Luna euagetur in latisudinem: isa Solem præterit, vi nullam eiuc partem perstringat.

Partialis proinde defectus Solis vel maior fit, vel minor,

prout coniunctio corporum directa fucrit.

Maxime Solobs curatur, adeoq, totaliter fere, si centra luminarum & visus noster secundum linearum rectitudinem coniungantur: quam coniunctionem vocant Apparentem.

ECLIPSIS LVNAE est luminaris Solaris in Luna prinatio.

Contingit illa in oppositione, Luna incurrente in umbram

terra diametraliter in Solem & Lunam posita.

Vmbra enim terra, ceu corporis opaci lucido Sole minoris, figuram referens coni, autresta pyramidis, maior est quàm Luna, adeo á, etiam vltra spharam eius extenditur: idcircò Luna in eius vmbram in currens occultatur.

Termini ecliptici oppositionis à nodis vltraq, citraq, 15.

tantummodò gradibus determinantur.

Sed quoniam Luna rarò tam propè ad eclipticum pertin-

git, rariores fiunt defe Tus lunares.

Totalis Luna obscuratio, quamuis ab omnibus in eodem hemisphario, viuentibus conspiciatur: Orientalibus tamen

tardins, Occidentalibus verò citins apparet.

que lucis autor, æquabiliter, vt constanti lumine splendet. Luna verò, niss cum Sole coitu, facie nobis auersa, lumine destituitur: vt & ex terræ interpositu ecliptico, desicit: Nos eclipsibus vtriusque lumine desicimur. est porro eclipsium doctrina astrologi-

Gij

ca, & ex motu aftrorum, & euentu nata, neque ex rei natura orta, vt & illa prognostica inde deprompta. Quid quod eclipses hæ ex lege Sapientiæ minime his quadrant, sed etiam cum aliis planetis communicantur?hine Mercurius visus est aliquando Veneris stellam obscurare.

Tantum de Naturis constantibus: sequitur de minus constantibus, vipote de Elementis.

Inus constantes naturæ, funt essentiæ corporatæ, ob formam ignobiliorem hand din durabiles, cuiusmodi Sunt elementa.

Quamuis enim forma ista ob cacitatem mentis nobie minus appareat : manifeste tamen varios motus & effecta

producit.

128 ELEMENTA autem sunt essentiæ simplices, minus constantes, rerum concretarum, sine mixtilium matrices atque domicilia.

Hac una cum calo Deus in principio creauit, singulaque perfecte & absolute exornata, à retiquis singulis distinxit, vi in ils res aliæ vniversæ corporatæ sedem suam & habita-

tionem habere possent.

129 Et hanc ob causam iis, qui res corporatas mobiles tantum in physicis consider arunt, dista fuerunt elementa, & principia aliarum verum, quafi prima & simplicissima in earum ordine, absque quibus catera corpora subsistere non possent.

Namres mixtiles, tanquam in vecro infantes, in elementorum regionibus è propria singula materia virtute cali

producuntur, ac denique fouentur & conservantur.

130 Quamuis autem simplicia primim fasta fuerin eleme elementorum corpora: ob mutuam tamen inter se coniunctionem, impuritatem quandam contraxerunt, que simplicitatem quodammodo repressit, ve conservandis corporibus aliis magis essent idonea.

Eainsuper singula adiunchs essentia sua qualitatibus, variè corpora contenta assiciunt: sicuti assiuarium aut calidus quiennque locus animantia, & res alias esiam cale-

facit.

Elementum aliud pellucidum est, aliud obscurum magis

& crassum.

Pellucidum, cuius essentia propter temitatem pellucidior est: & quidem prò maioris minorisue tenuitatis ratione magis vel minùs lucidum.

Magis pellucidum elementum est aer.

Aer est elementum pelluci dissimum frigidius culum &

Hic propter summam tenuitatem liquidissimus quoque est, & fluidissimus: ideoq, facilime dissipabilis, atque mo-

bilis omnem alium locum penetrare potest.

Frigiditas autem aeris non vtrobique aqualis est, sed alibi remissior, adeoq, plane insensibilis, alibi intensior: calore nimirum Solis, vel propinquioris, vel remotioris austa, seu diminuta

Ideoque tres regiones, siue partes acris propomintur.

Suprema aliarum respectu calidissima, sicca, & luminosior, propter syderum cali propinquitatem.

Hac propter similitudinem qualitatum ex consuetudine tantum ignis nomine fuit dicta: unde deinceps aly errore de-

cepti proprium ex hoc aere elementum fecerunt.

Ignis enim quo in focis nostris fruimur, est intentissima tantum caliditas cum extrema siccitate in corporibus vitibilibus: à qua videlicetcorpora eiusmodi accedente motione aeris accenduntur.

G iij

131 Es

131 Et flamma ignis illius est accensus solummodò aer: quare esiam ob aeream mobilitatem leuitatem qui in altum semper ascendit.

Altera pars aeris, sine media, est frigidior & tenebricosa, propter qualitatum in reliquis partibus antiperistasin: tŭ etiam propter minore radioru Solis hoc in loco esticaciam.

Infima deniq pars in qua nos degimus, indiscreta est.

Nempe modò calida, propter radiorum solarium à terris reflexionem, qua ingeminantur quasi, & conduplicantur: & quidem calidior, obi radii redisparguntur: modò frigida, ob corporum inferiorum absentibus radiis frigiditatem.

132 Aer proinde animantibus universis aded necessarius est, ut si vel ad dimidiam horam eo priventur, diutius conser-

uari non poffint.

Calorem enim eorum, quo sustinentur, contemperat, ac re-

focillat: ne citius languescat, & debilitetur.

133 Quò purior autem & tenutor hic fuerit, eò quoque salubrior: quò impurior & crassior, eò magis quoque perni-

ciosus est.

Insalubris igitur est, qui stagni aut paludis propinquioris halitu insicitur, aut qui ob stagnum, sue flumen vicinum nebulosus est: item qui editis montibus in valle inclusus non dissatur: & qui animalium, olerum aut leguminum putredine simbue coinquinatur.

Elementa non sunt principia materiata rerum mixtilium, sed subcœlestium corporum prima, in quibus prius factis res

aliæ fiunt & viuunt.

128 Matrices Quod vna cum cœlo à Deo creatumest, cæterarum rerum sub cœlo sutura Matrix, vt inconstantem, & ignobili sorma præditam habeas, etiam atq; etiam cogita, Scriboni. cæteræ namque res vniuersæ sub lune sphæra comprehensæ, specierum propagatione, paré cum cœlo obtinent diuturIN G. SCRIE. PHYS. LIB. I. 103

turnitatem. Ergo quod harum matrix futurum est, coelo nihilo magis caducum foret, si elementa rerum

matrices tantum, fit existimandum.

ta sunt elementa, vt nec principia: matrix namque extra rem ipsam posita est, elementa verò rei essentiam complent: quibus autem elementa habentur quatuor illa secundum cœlum simplicissimæ nature, inde talia habentur, quia ad perfecte mista constituenda, certis rationibus coeunt, non quòdanquam in sinu, vel vero sotas excludant, atque hic etiam tibi elementa à principijs suissent distinguenda. Rerum autem ipsarum substantiam constituere, vel inde apparet, quod extincto animali, vel arte corrupta vegetabili Natura, singula inde elementa liceat elicere, & distincta quatuor, vel oculis repræsentare.

130 Simplicitate Ergo (vel teipso iudice) non sunt simplicia, (neque certe sunt) simplicia enim qui so-rent compositarum rerum Nutrices? annon potius tenendum hæc ipsa nobis opportuna, composita este maxime tamen inter composita, elementorum simplicitatem recipere? vt aliud elementum simplex sit, aliud compositum: compositum autem, in sinitis rerum seminibus proprio, solisque, & reliquorum a-

ftrorum calore excoquendis refertum?

hanc ineprus sit, frigidum elementú (te ipso autore) & humidissimú existens. Sed oleosum quid, slammæ proprium pabulum, sumo mistum, & calore intenso elatú, quod auté sine acre libero slama extinguitur, sit quia suligine propria, & in auras spargenda, sussociatur, nó quod acre tanqua ellychnio seuo destituta marcescat. Quod deinceps de aeris téperie secundu ce siii

regiones, est potius cosmographicum quid, quam physicum, cum niss ex posterioribus intelligi nequeat, videlicet ex Solis radiis terram verberantibus, & ex antiperistasi, inde nata. Physico autem quod natura inest, interpretadum proponitur, non quod extraneo euentu contingit, atque certe vt & omnis cœli circuli descriptio, & illa asterismorum pigméta, geographica recte dici queunt; ita huiusmodi aeris distinctio acrographia, vti climatum terrestrium discretio, geographia, artium posteriorum veluti bases ad cosmographiam commodiore arte, & magis perspicua, referri queunt.

proprio sibi, ac familiari elemento, tutius, ac salubrius degant, quam vel vniuerso aeri expositi: neque est quod aquam aere præditam responses, cum hic de aqua, vt elementum ab aliis discretum, sermo ha-

beatur.

133 Salubrior Salubre, & infalubre, ad medicos, non ad Physicos pertinent, sunt enim nec Natura, nec essentiales natura proprietates. Medicis autem, vt signa, vt causa, vt corpora spectantur, & pro mortalium vsu infalubribus, vel vitatis, vel vi pulsis, & salubribus inductis, hominum saluti consultur.

Hæc de Elemento pellucidiore: sequitur de minus pellucido, vtpote de Aqua.

MInis pellucidum & tenue elementum est aqua.

Aqua est elementum minus pellucidum, humidum
& frigidissimum.

In hoc Pisces in primis de animantianatatilia degunt,

aliag, etiam alimoniam suam inde capiunt.

E:

134 Et quò natura sua propinquior, hoc est, limpidior es clarior sucrit aqua, eò quoque corporibus omnibus magis conueniens erit: unde etiam leuissima aqua, qua citò calefieri atque resrigerari possit, approbatur.

135 Elementaris autem eiusmodi aqua in terra meati-

bus accensa thermas producit.

Therme videlicet aquæ sunt, ob calidorum corporum, vipote nineralium propinquitatem perpetuo calore scaturientes.

Et hanc ob causam omnes propemodum vim habent calefaciendi & exiccandi: qua frigidis humidisq, corporibus in primis suppetias serre possunt.

Aque proinde terrarum ostiis circuncluduntur: eæ q vel

maiore quantitate continentur, vel minore.

136 Maior congregatio est aquarum marinarum.

Aquæ marinæ enim, fiue maria, funt ingentes aquarum, maxime falfarum, collectiones.

137 Salfedo autemmaris oritur, tennioribus partibus virtute syderum ex eo extractis, ut tantum crassiores ac terrestres relinquantur.

Mare alind uninerfale eft, alind particulare.

Vniuerfale est, quod totam terram ambit, vipote Oceanus.
Oceanus alternis astibus sine reciprocatione quadam accedit so recedit.

138 Hic in Oriente Oceanus Indicus: in Occidente Atlanticus: in Septentrione Hyperboreus, sine mare glaciale: in Meridionali plaga Meridionalis vocatur.

Mare particulare est, quod velmediam terram ambit, vel

in aliis certis partibus congregatur.

Per mediam terram ab occasu ex Oceano ad Orientem Usque extenditur mare magnum: unde etiam Mediterraneum dicitur. Sed in diuersis etiam terrarii regionibus variis aliis nominibus appellatur.

Certis

Certis terræ partibus se insinuant mare Hircanum, Sinus Persicus: item Sinus Arabicus, quem Mare rubrum vocant: quamuis eiusdem coloris sit, cuitis etiam alia maria.

Aquaminore quantitate congregata est, tum aliorum fluminum, tum fontium.

Fluminum firapidus sit motus, torrentes : si exiguus, aut

omnino mullus, stagnantes aque, fine lacus dicumtur.

139 Fontium aqua ad potandum melior est, quæ ex alis montibus profluit: & quæ ducetur per canales puriores & ampliores: è quibus lignei aut lateritij longè præstant plumbeis.

Quæ enim diffluit per canales plumbeos, præsertim anoustiores, omnibus inconveniens & insalubris est: varias

affectiones corporum producens.

Variant insuper aqua tum colore, tum sapore.

Colore, quoniam variis coloribus infecta reperiunum.Viridis omninò est in Carpato monte. Lastea in Glauca Mysena oppido. Rubra conspicitur iuxta Radeburgum in Racero Mysena sluvio.

Sapore differentes aque sunt salse, acide, amare, vino-

se, aut quocunque alio sapore præditæ.

140 Salsa finnt aqua, vbi meatus earum veluti cinere ignis in specubus, aut venis terra extincti inficiuntur.

141 Acidæ fiunt è sulphuris insuper vapore admixto: exrumg, fontes Acidulæ nominantur. Quales sunt in Hafsia propè Sualbachum. Item in agro Fridbergës, & in vicinia nostra, salubres admodum Wildungæ in Comitatu Waldeccensi.

In Hyrcano Sicilia agro, aqua tam acida est, vi incole

eam pro aceto in eduliis v furpare confueuerint.

Amari fontes in Scythia feruntur, quoru defluxus etiam amnem, in quem influunt, amarım reddunt.

Vinofa

Vinosa aque, que vini optimi saporem referent: in Na-

xo funt, iufula una è Cycladibus AEgai pelagi.

134 Tropinquior Non quo naturæ tuæ propinquior, eò corporibus salubrior, si tibi constes, Scriboni: qui pag.47.li.5.docueris corporibus melius conseruandis, elementorum simplicitatem, qua primo

creata funt, aliorum vicinitate retufam.

135 Thermas] Neg; hanc thermarum interpretationem admiferit physicoru schola, quia præter naturam aquis accidit, quia nifi ex prægreffa terre doarina, nec tradi nec intelligi potest. Et historicum quid potius terræ contineat aquas accendere, & ad chorographia referendum, quam ad huius naturam explicandam accommodatum. Sin autem thermas compositas naturas tencas, elementum tamen aque admodum referetes, haud inuitus affentirer; Sin autem aquæ species esse statuas, videris quéadmodum elementum in species distribueris. Et quod externa vi, non sponte natura accidat, naturalibus proprietatibus adseripseris. Gesta namo; rerum naturalium ad historiam referenda (Scriboni) non physicis præceptis insereda. Neg; spectat physicus quid hoc aut illud agat, vel patitur, sed omnino naturas & proprietates notat : ex quibus naturarum gesta pro cis quibus committuntur, varia, & propemodum infinita,taquam a fontibus oriuntur, & fluunt, Actio namque ad aliud est, & patientem petit; proprietas autem agentis naturæ, hanc respicit tantum.

136 Maior] Est ista hydrographia physicis aliena, & geographica vel chorographica, & ob prædiclas rationes minime in physicis admittenda.

137 Tenuioribus Annó probabilius, Scriboni, initio mare creatú falfum, & inde flumina, & fontes terræ venis

venis ac meatibus tanquam percolata dulcia fieri? nisi fortè ex rupium salsarum alluuie inficiantur. Nam quod aiunt physici, syderibus prolectum tenue ac dulce, relinquere crassum adustum, & propterea salsum: pluuis & imbribus, largiter rependitur, ex quibus videlicet maris adusti cineres, vberrimè proluantur. Præterea inde sequeretur mare aliquando dulce suisse, cum tempore opus esset tatis aquarum cumulis excoquendis. Præterea rerum mári, nec alibi degentium natura, que aquam dulcem respuunt, argumento est, non accidenti aliquo, sed natura propria mare salsum esse.

138 In oriente] Que hic de Indico, Atlantico, Hyperboreo, meridionali mare, atque postea de sinu Persico, Arabico narras, geographica sunt, & ni-

hil ad physicam acroasin pertinentia.

139 Melior] Omnium falubrium causarum doctrina medicorum est propria, neque physicis (salua iustitiæ lege) concedenda. Et quas deinceps tradis aquarum varietates, physicænon sunt: sed ex venarum quibus seruntur qualitatibus natæ.

140 Salsa Probabilius est ex meatibus potius salfis, non ignis ardore adustis, sed ex minera salsa, certis aquarum venis salsedinem conciliari: vnde salse-

dinem maris 2000 s aporos doces imprudenter.

quàmex sulphuris vapore? Quorum verunque aciditatis, vel acerbitatis particeps existit, sulphure intereà prorsus veriusque experte, quantumuis eius oleum opere chymico eliciatur acidum. Sin autem ex sulphureo spiritu aciditas oriatur, cur non & omnes thermæ sulphureæ percipiantur acidæ?

Tantum

IN G. SCRIE. PHYS. LIE. I. 109 Tantum de Elementis pellucidis: restat opacum, nempe Terra.

TErra est elementum crassum, frigidum & siccissimum.

Hæc perpetud immobilis est, vt circa eam veluti
centrum reliqua moueri possint.

Et vi maxime elementum hoc inaquale videatur, alibi altius, alibi humilius: aqualiter tamen vi reliqua, circula-

reest.

142 Quantumuis enim plurimi sint alti terra montes speluncarumá, concauitates: ipsa tamen vere & aqualiter rotunda manet.

dedisti, aëré in tria partitus es aquas item in maria, sontes & sumina sula, physicis proposuisti. Cur ergo, Scriboni, dissimili ratione in terra, geographica prætermittis? Neque ex quinque Zonis, aliam temperatam, aliam srigore, aliam calore exustam, doces? Certè opinor, ex lege instituz missa facis hæc. Et profectò pari ratione, in cœlo, aëre & aquis, omnem huiusmodi cosmographiam omissses. Gauderes tuis, nec tanta physices propagandæ libidine laborares, vt sere nullam reliquarum liberalium artium saluam atque illibatam reliquares, quin omnes vasta cupiditate, in vnam physicam congeras.

Adhuc de Naturis simplicibus: sequitur de Concretis.

143 Nature concrete, sine mixtiles, sunt essentia corporea ex partibus dinersa rationis coalita & commixta.

144 Exvarijs enim diversarum etiam formarum rebus,

unius forma species unica & simplex resultare & componi potest: sicut ex cera, adipe, oleo, aliisq, liquoribus, sine pulneribus, aut herbis, unius etiam coloris atque speciei medicamentum sape sormatur.

145 Res autem einsmodimixtiles pro elementorum singulæ suorum affectione & costitutione diversa, variè en am afficientur : ideog, aliæ acreæ, aliæ aqueæ, aliæ terrestres

fiunt.

146 Quanquam enim ex elementis, ceu ex materia aliqua effentialiter haud constent: in iis tamen sedem suam habentes similem omninò eorundem naturam constitutionem obtinent.

147 Qualitatum verò in corporibus illis conuenientia, aut proportionalis commixtio, ipsa quoque temperamenta facit.

148 Temperamentum enim est qualitată în rebus mixtilibus colserentium proportio.

Temperamentum autem vel aquale est, vel minis e-

quale.

149 AEquale, est conveniens unicuiq, substantia commixtionis ratio: unde etiam temperamentă institia dicitur.

Natura siquidem quod unicuique corpori ad obeundas suas actiones conducit, in tali contemperatione potissimum spectat; eig, hanc ob causam quasi institue ritus suum sit, communicat.

150 Itaque hac etiam temperamenti species propter diuersitatem corporum, quibus inest, maximam latitudinem obtinet: vi varij gradus aqualitatis esse possint.

Singula enim corporum genera suam sine propriamha-

bent complexionis aqualitatem.

151 Et hanc actionibus potissimum functionibus ve specialibus atque proprijs metimus. It a hominem benè constitutum, sue temperatum dicere possumus, si omnes corporis sui actiones IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 111 actiones ritè efficit : equium si velocissimè currere que at, & sic deinceps.

Inæquale temperamentum oft, quod dispari mixtione sustinetur: vbi nimirum qualitates alia alias exuperant.

152 Qualis commixtio, non solum tactu sed exipsa quoque corporum substantia & compositione dignoscitur.

Et hoc vel simplex est, vel compositum.

Simplex, in quo una aliqua princeps qualitas pradomi-

153 Quod velactu verì, vel potetia fine virtute inheret. Compositum est, in quo dua qualitates excellunt : vipote saliditas cum humiditate, vel siccitate: siue frigiditas etiam cum iisdem coniun Ia. Et hinc corpora alia sunt calida simul

& humida, alia frigida & sicca, &c.

143 Partibus Atque doce partes has . Sunt opinor simplices hæ: simplex omne est vel cœlum, vel elementum, cœlum nulli se miscet : ergo ex elementis constabunt natura concreta. Neque hac matrices tantum habent, sed ipsam concretorum naturam continebunt. Et si attente aduertas animum, senties elementa non rei partes effe, vt malè ex partibus diuersis concretarum naturam desiniens. Omnis namque rei pars eandem naturam cum toto participat, nam totú integrat: ergo fi elementa partes rei concreta arbitraris, eadem pariter concreta statuas necesse est. Sunt autem com-positæ naturæ eum plurimæ homoiomeris partibus constantes: vt.aurum, argentum, & metalla reliqua excocta, & naturæ præterea infinitæ quantumuis ex diversis elementis ortum habent, & incrementum, qua tamen ex definitione Scriboniana minimè forent concretæ.

144 Variis Vis ergo, Scriboni, formas concretoru

ex prioribus formis coalcicere, ad vnam simplicem conflituenda : arque quanam demum arte efficias, vt idem sit & simplex, & ex multis conflatum? Nil pluribus informatur, & ifto axiomate abs te prolato, simplexesse nequir, varias formas complexum. Neque certe magis physicum illud est : formas ex formis fieri :nam quod ex aliquo fit, id ex quo fit, idem materiam habet : ergo formæ priores, materiæ, non formæ rationem obtinebunt. Materiæ autem fi fint adhue superesse aliquid necesse est, quod materiam illam ex pluribus formis concretam efformet: quod abste prætermissum, dubiam reddit, & incertam, formarum doctrinam. Quid ergo? Certè simplex est cuiusque forma, suæ originis, & à Deoprimum rebus indita . Siene | Sed fimilitudinem tuam ad illustrandam doctrinam hanc attendamus : ficutex cera, adipe, &c. arque illud ex tot simplicibus natum, compositum erit medicamentum, non simplex, & vt colore vno spectabitur: ita non simplici, sed ex simplicium coloribus mixto. Quid quod malè, & peruerso ordine, naturam artis zmulam facis. Cuius omnis componendi ratio, longe à natur a industria alia eft, & vi formarum naturalum prorfus rudis,ita nec has inter se committere vlla potest manus artificis.

145 Aéreæ] Non quia variè elemétis afficiuntur, tales sunt concretæ naturæ, sed quia variè ex his mistæ, hoc vel illud elementum plus vel minùs referunt, inde aliæ terrestres, quia plus terræ, aliæ aqueæ, aliæ aëreæ, aliæ igneæ, quia aqueam, aëream, igneam naturam magis aliis recipiunt.

146 Haud constent] Atque alias vnde concresce-

rent? Teipso physico magistro, ex aliquo: id verò nec

nec simplex, nec compositum est, ex quo ergo? Si simplex, cœlum id, vel elementa: cœlum passionis omnis liberum, ac immune, perstat: elementa tu respuis. Compositum id si sit, ex quo tandem componentur illa? Ergo ex elementis igne, aëre, aqua, terra, compositum vnumquodque omnium physicorum vocibus approbantibus, componetur. Quod eo mirum magis abs te prætermissum, quòd vnumquodque concretum chymica analysi naturæ compage solutum, in medium promit talium elementorum multitudiné, vel ad horum naturam quàm proximè accedentes distinctas substantias.

147 Qualitatum] Non omnium qualitatum, sed primarum. Antipatheticæ auté, vt & sympatheticæ, temperamétum non constituit quin potius ex temperamentis editæ à medicis & philosophis pleris-

que habentur.

148 Temperamentis Non est proportio, sed ex proportione, tanquam harmonicum quiddam natum, proportio autem est vnius ad aliud: temperametum verò vnum est, ex pluribus proportione iunctis, pro-ueniens.

149 AEquale Haud Logice definis temperamentum æquale (Scriboni) nam potius proprietatem æqualis temperamenti denotat, quam ipfam definit, conucniens vnicuiq; substantiæ mistio. Et hactenus qualis ipsa sit ignoramus: itaq; ex mistionis ratione, vt in inæquali postea secisti, clarius ré proposuisses. Ergo ex aduerso inæquali temperamento, intelligimus æquale esse, quod pari mixtione qualitatum sustinetur. Hoc vnicuique substantiæ conueniens esse doces. Itane medicinæ atque adeo omnis philosophie sundamenta conuellis. Conuenier itaque idem H tempera-

temperamentum homini, cani, & leoni, & æquabiliter temperatos esse. quid ita? Quia æquale homini
conucnier, quia substantie cuique conueniens, idem
æquale esse dicis. Nã & ex definitionis natura, & ea
iustitiæ lege debent ista reciprocari. Temperamenum
Erras: in viam rédi(Scriboni) & medicos adi, docebuncte iustitiæ temperamentum inæquale, & propterea tot varietates pati, vt vniuscuiusque naturam
sequatur.

poterunt, in co quod equis partibus, & parl missione sustinetur. Nam si tantillum paritaté mistorum pratergrederis: continuo corruit aqualitatis ratio.

fin metimur, sed eas tantum, quæ crass exercentur, cuiusmodi est nutritio, & hanc samulantes actiones. Sunt enim duum generum actiones hominum, vt & animalium reliquorum: craticæ, ex temperamento natæ, & diaplastice, cosormationem partium & tertium vtranque postulantes atq; prosecto hic iustam medicis querelæ materiam præbes, qui physicus, & naturæ interpres, huius limitibus prætergressis, medicorú possessiva inuadas, vt nihil horum arti superesse sina inuadas inuadas inuadas inuadas inuadas inuadas i

152 Qualis] Ita & prædicta æqualis, ex corporum substantia percipitur, bene habita, & suaui colore

prædita.

vt & qualitates singulæ, quas initio rerum agédisacultates esse dixeras. Omnis autem facultas actuinhæret cui propria est, vires autem exerit, & in actum

pro-

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 115 prorumpit, ex occasione, vel à subjecto, vel aliunde oblara.

Hucusque de communibus rerum concretarum affectionibus : sequitur de earum speciebus.

Natura igitur concreta, vel bruta funt, vel viuentes.
Bruta funt essentia vita destituta.

Quales sunt Meteora, que cum admiratione quadam in sublimi præcipuè aère apparent: unde etiam sublimia corpora nominantur.

154 Materia meteororum est fumus calidus attractice

virtute astrorum exuscitatus arque enettus.

Euchitur autem materia eiusmodi ad tredecim tantum miliaria Germanica, ut probatiores optici universi oculariter demonstrant.

155 In hoc igitur deris spatio omniameteora generatur, nec altius euchuntur.

Fumus ifte vel vapor est, vel exhalatio.

156 Vapor est sumus humidior, ex aquis præcipuè extrastus ideo q, in aquam facile iterum mutabilis.

Exhalatio est fumus siccior è terris extractus, facile in-

flammabilis.

Generantur autem Meteora è fumo, velalterutro, vel vtroque simul iunsto.

Ex alterntro fumo orta proueniunt, vel abexhalatione

tantum, velex vapore.

A fola exhalatione oriuntur ignita univerfa.

De Meteoris ignitis.

Inita Meteora sunt exhalationes ignis instar verè ex-

Hÿ

Hec

Hec vel simplicia funt, velmixta.

Simplicia sunt, quorum simplex omnino est exhalatio.

Apparent autem eiusmodi in parte aëris, vel superiore, vel paululum infériore.

În superiore aere apparetia oriuntur ab exhalatione vel

continua, vel discontinua.

Continua exhalatio est, cuius partes coniuncta coharent.

Está, vel crassior, vel rarior.

Crassior, nimirum vel inæqualiter crassa, velæqualiter, Illius generis est ignis perpendicularis : huius verò Bolis, siue iaculian ardens.

Ignis perpendicularis est exhalatio inæqualiter crassa, in supremo aere, formam columna pyramidalis referens.

Bolis est exhalatio aqualiter crassa, sagitta ardentis ab

una parte in aliam transcurrentis figuram reddens.

E continua rariore exhalatione oriuntur candela accensa & splendor nosturnis.

Candela accensa est exbalatio raxa, & subtilis, qua ex aquo dilatabilis continue in parte superiore accenditur.

Splendor nocturnus, est exhalatio rarissima, & tenuis, in

summo aere accenfa.

Exhalatio simplex discontinua est, cuius partes magis dispersa sunt.

Et quidem vel dux tantum, vel plures.

Duarum partium est Capra saltans : plurium verò scintilla volans.

Capra faltans, est exhalatio velut in duas partes divisa, longas quidem, sed latiores, qua scintillatione sua quas saltare videntur.

Scintilla volans, est exhalatio in plures partes dispersa, singulis seorsim inflammatis.

Ignita simplicia in inferiore aere apparentia sunt stella

cadens, & ignis fatuus.

Hec

Hac enim propter minorem materia sua caliditatem al-

zius euchi in aere non possunt.

Stella autem cadens est exhalatio superius inflammata, & à nube iterum repulsa déorsum decurrens, vi cadere videatur.

Ignis fatuus,est exhalatio candelæ instar accensæ oblon-

gior.

Hæcventis agitata decliniora loca potissimi petit: vnde nostu iter facientes, seam sequantur, in præcipitia feruntur. Ignis ille fatuus, vel vnus est, vel geminus.

Vnicus vel simplex est Helena: Geminus, siue duplex, qui

Castorum nomine dicitur.

154 Fumus]Fumus iste, nisi meteoro sit:ad quam naturarum classem referas? Non natura est compo-

fita, cui ergo nifi meteoris accenfenda?

155 Nec altius] Cometæ, nobilissima meteora sunt, & longè altius vniuersa aeris regione esseruntur: etiam supra aliquas planetarum Sphæras non-nunquam visi.

156 Ex aquis Vapores non tantum ex aquis, sed etiam ex terris, & omnino reliquorum viuentium humiditatibus eliciuntur, cum voique æquè pateant

astrorum viribus.

Tantum de ignitis simplicibus: sequitur de mixtis meteoris ignitis.

I Gnita mixta Meteora sunt, quorum exhalatio paululum lest impurior.

Ob admixtionem enim cuiusdam vaporis crassiorest, &

viscosior.

Einsmodi ignita Meteora sunt Tonitru, Coruscatio, Fulmen.

H iii

To

TONITRY, est exhalatio accensa cum sono è mibibus

erumpens.

157 Sonus ille, sine strepitus, oritur cum exhalatio siccior in nubibus frigidis per antiperistasin inclusa, compactas eas & densas violeter perfringit, vi siat earum disruptio, fragoremedens.

Eodem modo, quo în flamma ignis è ligno viridi arefacto & disrupto, strepitus aut fragor gignitur è pugna caloris & frigoris.

CORVSCATIO est accensum tonantis exhalationis

lumen, altius super terram resplendens.

Hiec quamuis tonitru posterior sit, prius tamen apparet, eò quòd lux visionis longè celerior sit auditu, eius qua facultate.

Corufcatio si non admodum sit luminosa, sed albicansmagis, & ferè sine notabili fragore; Fulgetrum dicitur.

Albicans autem apparet propter maiorem subtilitatem.

FVLMEN est exhalatio cornscationis spission artius, composita, vehementius, & prope terram magis inardescens.

Fulmen si calore Solis intesossimo, & sui ipsius induretur,

lapis oritur, atque dissicitur fulmineus.

Acutus autem fit lapis fulmineus, quoniam ficcitate superiùs conglutinata vapor admixtus effugere nitens ad inferiora tendit: ideog, eam partem crassiorem facit.

Fulmen aliud fubtilius est, aliud crassius.

Subtile est, quod ob tenuitatem tasta qualibet terebrando perforare sole: nullo notabili relioto vbiq, incendio : quare etiam siccum dicitur.

Fulmen craffins est, vel fuliginofum, vel simul vrens.

Fuliginofum, quod corpora, que transit, fuligine quadam velicha obsuscas:

Falmen vrens, est quod ob crassitiei sua terresteritatem multum ignis relinquit, quale hic Corbacchij superiore anno 1581, contigit, ubi audito tergemino fragore terribilissimo, praaltissima IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 119

praaltissima templi in veteri ciuitate turris incensa ad 50.

fere pedum longitudinem combureretur.

157 Nubibus] Nondū tradita est nubiú doctrina, neq; ideo definitionis lumen inde perendú, nec tonitru exhalatio est, sed fragorem è nubibus editum denotat, potius quam exhalationem accensam.

Hucusque de Meteoris ignitis : sequitur de Aqueis.

A Quea Meteora sunt vapores plenius constricti.
Apparent autem vel in medio aëre, vel in insimo.
In medio aëre siunt nubes, or qua ex nubibus oriuntur.
N v B E s est vapor extremo medi aeris frigore coniüstus.
Si parua admodum sit, eaque sterilis, Nubecula dicitur.
158 Suspenduntur nubes calore Solis eas attrahente.
Motu autem ventorum huc illuc in diuersas partes sape agitantur.

In nubibus porrò diuersimodè à luminari alterutro illustratis varia efformantur idolat que quòd propria materiam non habeant, sed in nubibus solum videantur, Apparentia

dicuntur.

Et idola eiusmodi conspiciuntur, vel directe sub luminaribus, vel ex opposito eorum.

Sub luminaribus oriuntur Parely & Halones.

PARELYOS est idolum Solis in nube splendida & rorida, ad latus eius posita, à radiis refractis expression.

Et sic sæpe duo, interdum plures Soles conspiciuntur. Idolum simile si sub Luna appareat, Paraselene dicitur.

HALONES autem sunt circuli in nubibus luminosi, circa extremitatem nigricantes, similiter è radiis luminariu reslexis generati.

Quamuis autem Lunam vel Solem proxime videantur ambire: directe tamé sub iis in media aeris regione existunt.

H iii

Et frequentius apparet Halo Lunæ, quàm Solis : quoniam hic suis radiis materiam subitetam facile potest dissoluere.

Idolum in nubibus Soli oppositum est Iris.

In a s autem est arcus varicolor in nube concaua, rara & inaquali, è radiorum oppositi Solis reflexione formatus.

Si enim nubes in guttas resolui incipit : radi in eas, ceu in specula incidetes, refractione sua circularem siguram eius-

modi efficient.

Arcus autem, sive semicirculus tantum sit, quia Iris generatur in opposito Solis, qui tempore apparitionis aut est in Horizonte, aut supra Horizontem, vt de lumine eius illud tantum videatur, quod secundum angulos æquales ad vnum punctum axis pyramidis radialis reslexum est.

Eò maior autem Iris est, quò propinquior Sol fuerit Ho-

rizonti.

Si plures videantur Irides, posteriores fiunt è resplendescentia prioris : ideog, sunt obscuriores.

Colores proinde Iridis funt puniceus, viridis, cæruleus, &

igneus, siue flauus.

Puniceus in extremitate a cus apparet, quia lumen in nube densiore, ideo q, nigricante resractum debilius est. Eiusmodi enim lumini debiliori, vaporis nigredo admixta puniceum colorem essicit.

Viridis oritur, quando lumen Solis nigredini vaporis exactius permiscetur, & pluribus vmbris, minusq, etiam &

Submaiore angulo reflectivur.

Caruleus apparet, qui ex vaporis multitudine & pluribus ombris mifcetta: præfertim ob debilem vifus nostri aciem, qui id quod in nube atrum est, caruleum iudicat.

Flams oriri videtur è collatione punicei & viridis, sine

porracei.

159 Gmnis porrò Iris pluniarii pranuncia est: queniam

indicat plurimos resolui vapores, è quibus breui generandæ

fint plunie.

na, frigore gelida, omnem vim solis retundit, neque eòRadij solares reflexi eiusmodi suspensionis authores esse poterunt. Superne autem minime refracti, calefacere nequeunt, neque ideo tam ingentem nubium vim suspendere.

159 Pranuntia Alienum, vt omne genus progno-

sticum.

Ethæc de Nubibus, earumq; idolis: sequitur de Meteoris, quæ ex nubibus resolutis oriuntur.

O Rta è nubibus Meteora velliquida manent, vel denuò constringuntur.

Liquida Meteora è nubibus orta, sunt pluuiæ.

160 PLVVIA est nubes liquefacta, & in aquam guttatim destillatam resoluta.

Hæc si copiosior cum impetu decidat, Imber dicitur.

Pluniarum guttulæ maiores sunt, si propior fuerit nubes liquesasta : ex altiore enim loco decidentes magis magis s

disperguntur: ideog, minores funt.

Plunia autem ranarum, piscium, lastis, carnis & alia, è simili illarum rerummateria sursum cuesta, & cum pluniis iterum decidente oriuntur: sicut è putridis animantium cadaveribus, aut excrementis vermiculi, aliane animalcula astino tempore proveniunt.

Meteora è nubibus resolutis rursum constricta, sunt nix

& grando.

161 NIX est nubes pluuiæ quidem præparata, sed quæ ante descensian molliter denuò conglobata ventorum agitatione in floccos distrahitur.

Quamuis

Quanuis autem plusia nubesá, omnibus temporibus exoriri possint, hyeme tamen solummodò nix decidit: eò quòd aer tumrigeat, & materia nubium non possit in aquas pluuias conuerti.

GRANDO est plunia in descensis rursum constricta: impersection si sit, Granula dicitur.

Grandines ex altiore loco descendentes roundiores &

minores sunt, quia in descensu paulatim liquescunt.

Grandinas autem Vere potissimum & Autumno, Hyeme nunquam, aut quam rarissime, eò quòd vernali tempore, quando cœlum calidius est, maiora siunt stillicidia, qua ab

aere iterum frigidiufculo constringuntur.

160 Liquefacta] Annon potius nubes in aquam concrescunt, & densiores redditæ, decidunt in pluuías, vt in stillatorij capitello videre est, vaporibus calore sursum actis atque denuo in rostrum capitelli stillantibus?

161 Nubes] Non nubes, sed ex nube. neque dum

de ventis quicquam accepimus.

Hucusque de Meteoris aqueis in medio aere apparentibus.

In infimo aere genita aquea meteora sunt ros & prui-

Ros est vapor cum terrestri modico condensatus, & decidendo mox in aquam resolutus.

Ros affate solum decidit, quia tum exorientis protinus

Solis calore materia vaporis iterum dissoluitur.

Roris species viscosior & pinguior, melli liquescenti similis, qua splendente Syrio maximè ab arborum foliis colligitur, manna est: qua ideireò etiam Mel syluestre dicitur.

Manna ista si à calore Solis indurata in grumos concrescat IN G. SCRIB. PHYS. LIB. I. 123

Seat, & granulosa siat, Arabico vocabulo Tereniabin, &

Manna coagulata appellatur.

PRYINA est vapor roridus magis magif q, antequam

in aquam resoluatur, congelatus.

Vnde hyeme apparet: cuius nempe frigore materia eiufmodi vaporosa fortiùs rursum constringitur.

Tantum de Meteoris ab alterutro fumo ortis: sequentur quæ ab vtroque simul iuncto proueniunt.

MEteora ab viriusque sumi coniunctione orta sunt ven-

VENTVS est fumus subtilis in medio acre, qui à frigore

deorsim repulsus lateraliter supra terram mouetur.

Lateraliter autemmouetur, quia exhalationes deorsum pulsa propter leuitatem suam non è directo deorsum feruntur.

Venti principales duodecim sunt, à singulis mundi cardinibus terni spirantes : qui omnes quidem promateria sunt calidi & sicci : sed propter situm locorum discrepantes.

Ab Ortes, Cacias, Subfolanus & Eurus.

A Meridie, Libonosus, Auster, Phanix,

Ab Occasu, Corus, Zephyrus, sive Fauonius, & Aphricus.

A Septentrione, Aparclias, Boreas, Circius.

Ventorum copia si ingens sit, ac maiore incur su terra superillata aerem obscuret, Procella dicitur.

Sin prope terram vel maria proxima quaque prosternat,

raptag, sursum attollat, Turbo dicitur.

Sinmediocris tantum ventus aerem ventilet, Auradi-

162 Genera]

ni) venti & ventorum genera: neque sub vno genere vt cocant intelligo. Nam physice ventorum genera venti sunt & venti ventorum genera.

Hæc de Ventis: sequentur Ventorum genera, nempe Terræmotus.

163 TERRAEMOTVS est fumus in terris contentus,

Fit autem vel secundum latitudinem terræ, velsecun-

dum profunditatem.

Secundum latitudinem fit tremor, quando terra itainclinat, vt ades, mania, turres q decidant.

Secundum profunditatem fit, tum hiatus, tum pulsus.

HIATVS fit, quando terra omnino dehiscit, absumptis & deugratis manibus & adificiis.

Pvlsvsest, cum terra intumescens elcuatur.

Intumescens autem velmontis instar elcuata manet, vel

denud subsidet.

163 Terremotus] Quod verò sequenti capite terre motum, meteoris annumeres, eumque terre visceribus conclusium: salun meteori lege, & nominis etymo, nulla arte tueri potes: Motum verò sumum dicere, vel maxime inuerecundas hyperbolicas annumeres longè superat. Atq; eiusmodi sunt, Scriboni, que denuo & sepius in primo Physicæ institutionis libro, recognoscenda etiam atque etiam.

IN G. SCRIBONII

PHYSICAE LIBRYM II.

Animaduersiones Tymothei Brighti Cantabrigiensis.

DE NATURIS VIVENTIBUS.

164 N N 166

A TVR AE viuentes sunt essentiæ corporatæ, anima vegetante præditæ.

ANIMA vegetans est facultas vitam corporibus prastans.

Quadin igitur vel particula huius vires suas in corpore aliquo ex-

ercuerit, tamdin in viuis & saluum illud permanet.

167 Potissima autem operatio eius, adeoq, ipsa vita, consistit in conseruatione vel singulorum corporum, vel to-tius generis.

Singulorum corporum confernatio est nutritio.

168 N V T R I T 10 est alimenti assimpti ad corpus nutriendum assimilatio.

Alimenti nomine venit omne, quod assumptum corpora nostra sustentat: è quo genere etiam cum aliis aer est.

169 Ad nutritionem verò perficiendam requiruntur virtutes ancillantes, tum concoctio, tum concoctionis comes.

170 CONCOCTIO est subactio & alteratio alimen-

Fitg

Fit q, à calore partium nutriendarum, vel moderato, vel auctiore.

A moderato calore fit matteratio.

Materatio est concostio alimenti in humido.

Quò melius igitur, & magis probè humidum cum calido distemperatum fuerit, eò citior & perfestior fit maturatio: vt in æstate nimus arida, aut nimium etiam pluniofa terrararum crescentia ægriùs & tardiùs maturantur.

Concoctio ab auctiore calore orta est vel elixatio, vel af-

Tatio.

ELIXATIO est concoctio, humidum aquosum vel crassium, calore etiam humido fortiori subtiliùs elaborans. Eodem propemodum modo quo carnes elixantur in aqua bulliente, siue feruida: cuius calor humidus spumosam carnium humiditatem alterat, & absumit.

171 Imperfectior simaneat elixatio, Flacciditas nominatur: alimento propter caloris humidi imbecillitatem non subtilescente. Is enim inchoasam costionem absoluere haud

potis est.

172 A: S S A T I O est concostio mediante calore sicciore humidum alimenti extinguens, & plenius consolidans.

Si lenior sit inderatio aut consolidatio corporum, Conden-

Satio dicitur.

Condensationi subijciuntur coagulatio & congelatio.

Coagulatio est partium secarum cum humore fortior conglutinatio.

173 Congelatio est partium fluidarum plenior indura-

tio, atque compressio.

- 174 Concoctio proinde si prorsus vitiosa sit, putredo di-

175 Putredo enim est alimenti concoquendi ab externo calore orta corruptio.

Putrescunt autem facilités calida & humida, maxime

si corpora non sint transpirabilia: vt in locis nostris subterraneis poma citius putrescunt, ob aerem vaporosum, calidum o humidum.

In partibus enim corporum obstructis calor non ventilatus augetur, & immoderatior redditur: unde oritur inflammatio, quam deinde sequitur putredo, que & ipsa maiorem ardorem parit. Vt in Mysia olim domus integra conflagrauit, ex solo stercore columbino putrido, quod ab ardenti Sole pleniùs inflammatum senestra proxima suum incendium communicauit.

in omnibus viuentibus animæ rationem obtinet, nisi humanam naturam tergeminam obtinere animam arbitreris: cui præter vegetantem vim, & sensus, rationis facultas accedens, à cæteris Naturis hominem distinguit. Præterea vegetari vita posterius est,

ideo neque inde viuens Natura definienda.

affectionem omnibus Naturis communem facultates: hic verò non existentis iam Natura viuentis
qualitatem, vel facultatem doces: sed rei naturaque formam, forma autem alia atque rei assectio
est, extra essentiam posita. Corporibus Neque anima corporibus tantum vita prastatur, sed viuenti
corporata Natura, nisi forte statuas formam, materia formam esse, non rei materia formaque constantis.

166 Particula] Difficile admodum animam partiri(Scriboni) & huius pondus, & mensuram nosse, omnem Arithmeticæ, vel Geometriæ rationem longè superat.

167 Corporum]Non singulor u corporum, sedNaturarum.Propagatio namq; natura est, non corporum tantum. tantum. Totius] Totum genus conservatur, singulorum corporum tutela æque arque Naturæ propagatione: neque propagare est genus conservare: sed aliquid in lucem edere, aliis artibus conservandum.
Postea pag. 69. metalla in vegetantium naturam cogens: hæe meminisse debueras, Scriboni: propagationem generis nec metallis, nec lapidibus, & generationis instrumentis, & semine destitutis convenire. quod si fecerunt, & arando, & serendo & quouis alio modo corpus & animum versando, avari
mortales quantumuis seduli agricolæ industriam
(quò læta arrideat aurea seges) insinitis partibus
superarent sed secus longe se res habet, (Scriboni)
nec metalla aliter quam nutrimento sese, genusque
suum tuentur.

nutrimento indigentia naturalis expletio, corpote namque & ex calore suo, & ex variis vitæ actionibus continenti suore, digesto nutrimento reparat quod exhaustum natura: Assimilatio autem nutrimento præparando vitima est naturæ actio: quæ munere persuncta, & nutrimento elaborato fruens, resarcit quod assuverat, & collapsam reparat corporis substantiam, quam resectionem, dicimus nutritionem, non illam Natura priorem alimenti assimilationem.

169 Aer Ain'tu? Itane omnes viuentes naturas in cameliontas mutabis (quanquam & hij solidiore nutrimento victitent) vt ex assimilato aere auctiorem corporis molem arbitreris? augemur autem quibus alimur: quod autem assimilatur tandem, omnes naturalium facultatum subactiones subire necesse est, quas omnino sugiet aeris tenuitas, nec sibris rectis allicitur, nec obliquis continetur, nec denique sim-

IN G. SCRIE. PHYS. LIE. IL. 129

plex existens, corpori composito dat incrementum. Neque inde quia spiritibus sit pabulum, ideo assimilatione sit samiliare, quod enim tua arte assimilatum foret, id coquendum in humido, vel elixandum, vel assandum; quorum omnium aer nihil sustinebit. Memineris (Scriboni) paulo antè, libro primo te aerem alteram rerum concretarum matricem docuise. Hit verò discipulo consirmas, omnes viuentes Naturas (viperinum genus) matris aluum non erodere tantum, sed helluones sese ex maternis visceribus, contra sas iusque Natura, ingurgitare.

170 Alteratio] Non quælibet alteratio, & subactio, sed certa quædam, à natiuo calore dominante absoluta, etenim corruptio alteratio quædam est, ne-

que tamen coctio aliqua.

borantis affectio est, quam actionis vitium. Neque omnibus viuentibus Naturis (vt nec stirpibus, nec metallis) commune: proptereaque per legem iustitiz & sapientiz, pro nullo artis axiomate habendum.

172 Assir Mirificam tu Culinariam in physicis exerces (Scriboni) qui & assari & elixari in corpore vis nutrimenta, addidisses veru, craticulam, ollas, & ita demum cunctis Naturis viuentibus instruxisses culinam.

173 Congelatio] Calore, neque co moderato, sed vehementi, congelari quid, ante te (Scriboni) nemo vnquam literis prodidir physicorum. Neque tu facile (credo) vel discipulis tuis persuascris. Est enim congelatio frigoris, non caloris opus.

174 Vitiosa] Atqui concoctio vitiosa esse poterit,

nulla tamen subsistente putredine. vi ex igneo ventriculicalore quæ præter modum assantur: non putredinem, corruptam tamen concoctionem arguunt. Putredo namque ex calore alieno in humido
operante nascitur: & potius venenatam, atque deleteriæ causæ vim sequitur (viuo animante) quàm
calorem vel auctum, vel imminutum. ideo namque vnumquodque putrescit, quòd illa pro sale anima destituitur. huic verò ex aduerso venena tantum
pugnant non calidum, nec frigidum, neque primarum qualitatum aliqua.

175 Putredo] Haud Physicè, neque ex lege sapientiæ putredinem ex alimenti corruptione definis, que omnium rerum concretarum humidarum vbi calorem alienum admiserint, vel illo sale destituuntur, est communis. Non enim alimentorum tantum putredo est : sed omnino corporum alimento indigentium: neque prorsus vlla existit concreta Natura

Purredinis immunis.

Tantum de Concoctione: sequentur Concoctionis comites.

Omites concoctionis sunt virtutes concoctioni commodius absoluenda inscruientes.

Ex his aliapræcedens est, alia sequens.

Precedens concoctionem virtus est, tum attractio, tun vetentio.

176 ATTRACTIO est virtus convenientis alimenti materiam suppeditans: qualis attrahendi sacultas maximi elucet in ils rebus, que surculos & telorum cuspides prestit nonnunquam in carne insixas attrahendo evellunt.

177 Hans

177 Hanc manifestissime etiam videre lices in tritico:se enim vafa fictilia aque plena in tritici acerno recondas, id humorem in fe per fictilia euocans omnem, sum molem, sum pondus sibi adiicit: vt maiorem putetur trahendi ad se vicinihumoris facultatem obtinere, quam vel vehemens Solis calor.

RETENTIOest virtus, alimentum, donec concoquanar do nutriat, in corporibus retinens.

Retentum ita nutrimentum primó adiungitur membris, & fit appositio: deinde onitur, & fit fortior agglutinatio.

Et vishac in maioribus, atque cauis instrumentis, sine partibus, magis conspicua cernitur, in reliquis est obscu-

Comes concoctionem sequens est expulsio.

Expulsio est virus, fasta concoctione alienson & inutile recrementum propellens.

Diutius enim recentum excrementum putresceret, & continentibus partibus infestum redderetur.

Expulso eiusmodi sit vel intra corpus ex una parte in aliam, vel extra corpus.

178 In corpore semper fortiores particule aliena protrudunt ad imbecilliores, donec ad imbecillissimas sit deven-

179 Quò antem tenuiora aut liquidiora illa fuerint, in corporibus præsertim rarioribus, ed citius ac promptius : quò trassiora & magis tenacia in corporibus maxime obstructis, ed tardins delabuntur.

176 Surculos] Quæ surculos, & telorum cuspides attrahunt, nequaquam hanc attrahendi vim explicant, neque enim his alimenta funt, neque attradis fruuntur. sed potius à carne ex medicamento larcotico succrescente, protruduntur.extracta enim corpore, nullam eiusmodi cum ferramento familiaritatem

liaritatem oftendunt, & perinde se habent ad om-

177 Fictilia] Admittit potius quam attrahit, neque supradicta attrahendi virtus tritico iam extra solum mortuo, vel saltem viribus sopito (cum antea definieris vegetantis Naturæ opus esse) accommodari potest. Semen autem vegetans Natura non est, sed vegetantis naturæ exordium, propagationi destinatum.

178 Imbecilliores] Purgandorum in corporibus fecundum naturam constitutis, longe alia ratio excrementorum est: neque enimhorum, ex partium ro-bore, vel imbecillitate, traiectio pendet: sed ex nutriendi ineptitudine, & locorum conferentium ratione. Corpore secundum partium aliquam imbecilli, regurgitant forte aliò quam res Natura postulant excrementa, vel quantitate, vel qualitate molesta: at verò secundum naturam constituto, valido atque valente, quod huic reiicitut alienum, id rapit pars alia tanquam familiare : quo ex faturata reliquum alteri impartit, Naturæ meatibus conferentibus : atque demum exhaustum prorsus almo succo, corpore toto tandem excluditur. Atque excrementorum expurgandorum ratio ita haber nam intra-corpus retentricem facultatem remittentibus partibus, auidè rapiunt ad se aliæ, & e-mulgent quod adhuc restat in alterius excremento alimentosum: dictante rerum Natura: hinc bilem. vesica sugit, melancholiam lien, serum renes, ctiam chylum mesaraica, è ventriculo excrementum tanquàm inutile.

179 Autem] In certis, crassa tenuibus facilius excernuntur catarrhosa namque ex capite destilla-

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 133
tio pulmoni negotium facessens, & tenuitate spiritus ansam sugiens, incrassata primum, tumque
cocta post minore negotio exploditura Pulmone,
quam liquidum, ac tenue.

Et hæc de Virtutibus ad nutritionem requisitis: sequitur de adiuncta illi Auctione.

AVCTIO est corporis in omnem dimensionem integra

Hac igitur unumquodque corpus secundum omnium partium latitudinem, longitudinem & crassitiem quoquo modo versum porrigit, ac profert.

181 Altricem verò virtutem tantum ad certum temporis internallum & ad vigorem vsq, atatis à natura prastitutum insequitur.

182 Postea vi maxime corpus abunde nutriatur, hac tamen augendi facultas desinit: & vel languida sape ex-.

istente nutriendi potentia ipsa per se subsistit.

180 Adiuneta Pariter (Scriboni) nutritio, & auctio à vegetante facultate oriuntur; neque hæcalterius adiunctum nominari debet, nutriuntur enim corpora quamdiu in viuis agunt: crescunt verò tamdiu minime: sed certum incremento terminum natura habent, quem præterire nequeunt dentibus exceptis, non ergo huic adiuneta est, sed facultas tempore, & natura nutritioni æqualis, atque certe, si ex alterius ad alterum vsu adiunetum metiendum foret, potius nutritio auctioni, quam hæc illi inseruiret, augescentia enim omnia nutriuntur, & ad incrementum, alimento, & alentiuntur, & alimento, & alentiuntur, & alimento, & alentiuntur, alimento, & alentiuntur, alimento, & alentiuntur, & alimento, & alentiuntur, alimento, & alentiumtur, alimentur, alim

di facultate opus habent: incrementum verd, & auctrix virtus, nil commoditatis nutritioni affert.

181 Certum] At dentes semper augentur, neque ætate incrementi ceftum tempus habent, quin fra-Ai denuo augescunt, nisi enim aliarum partium stato incremento eximerentur, continuò & inter se, & durorum attritu tandem nulli effent : ergo dentes post vigorem ætatis molis incrementum habent.

182 Desinit] Facultas nunquam interit, cum for-· mæ congenita vis sit, cique essentialis proprietas, sese verò haud semper explicat, nam materia idonea destituta (alias nunquam otiosa) cogitur interdum otiari.

Hucusque de prima specie facultatum Animæ vegetantis: sequitur altera, nempe conseruatio totius generis, quæ dicitur Generatio.

183 GENERATIO est facultas corporis, similem illi-

cut ex ouo generatur pullus, gallinæ priori, ex que our illud desumptum fuit, secundum formam omninos milis

Hec nimirum efficit, ve ompia vinentium genera inve-

rum universitate confermentur.

Quamuis enim plante plurime, animantia q, etiam mul-ta indies pereant: attamen semper similes plante similiag animantia reperiuntia.

184 Obie-

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 135

184. Obiectum generationis est semen cuiuslibet corpo-

185 Administra huius facultatis virtutes sunt tum im-

mutatina, tum plasmatina.

186 Immutativa est, que semen in parses corporis generandi transmutat.

Plasmatina est, qua corpus ipsion distinctius efforma-

ur, vt separatam formam acquirat.

183 Corporis Facultas corporis nulla eiusmodi est, sed anima tantum, vel potius totius natura, ab anima namque omnes tam nutritionis, quam generationis manant virtutes, magis tamen Physice (mea sententia) generatio est Natura opus, anima

corporeque constantis.

184 Semen] Non semen tantum prolificum (nam intelligis seminis nomine Naturæ fructum quendam, futurum similis Naturæ fundamentum) sed & radix, in nonnullis ramus, surculus in aliis, etiam in aliquibus gemma atque folium, vt nil semine opus sit, Natura seminali virtute contenta, per omnes vndique stirpium partes dissusa.

185 Immutatina] Et hæ facultates perinde sunt Nutritionis administræ, nam sine immutatione afsimilatio nulla sit, nec sine plasmatiua, corporis

character potest consistere.

186 Transmutat] In quamnam præterea substantiam aliam semen mutari vis? cum vltimum illud sit in quod vnumquodque nutrimentum mutari queat? Partes ex semine tanquam ex proxima materia siunt, ex quo sensim durescente, membra singuntur vniuersa: quod ex primo corporis sigmento apparet, semine in vterum rapto, vel matricem nacto idoneum, sit inde edendæ Naturæ materies, quo sigurato I iiij Plalmatiua

Plasmatina virtute, surgit suturi corporis adumbratio, quæ tandem apposito nutrimento solidiore, & siccitate crassescens, euadit in corpus solidum, omnibus numeris, & partibus instructum, & in persectam speciei naturam.

187 Explicata communi viuentium facultate, Anima videlicet vegetante: fequitur de naturarum illarum speciebus.

188 NATVRAE vinentes, sine animata, vel absolute

189 Quodammodo vel imperfectius animasa sunt me-

De Metallis.

190 METALLA sunt corpora imperfecte animatain venis terrarum decosta.

Metallavel ductilia funt, vel minus ductilia.

191 Dustilia, que duci & resolui possunt, vel prima

192 Primasiue sua originis sunt Sulphur & Mercu

rius.

SVLPHVR eft pinguedo terra, igneo calore ad indias.

oionem excotta.

Vnde etiam propter ingentem pinguedinis copiam infe contentam, domaximum vim ignis, velocissime velin aquis feruentibus inardescit, do accenditur: citius quoque quam vllius animuntis seusm. Hoc enim, etiamsi sulphure pinguius sit, multo tamen est illo frigidius.

193 E

G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 137

193 Et ob pinguem similiter siccitatem omnis generis scabiei: item lepra, & aliis curis affectionibus illitum con-

Fræferendum autem in primis Sulphur fossile, quod viride & pellucidum est.

194 MERCVRIVS est aqua viscosa purissima albi-

canti terræ coadunata.

Metallumhoc ob materiam, ex qua constat, videlicet aque & terre partes purissimas, tenulssimum, frigidissimum & grauissimum est.

Et propter grauitatem illam suam, eig, coniunctam rounditaté perpetuò mobilissimum est : ob quem motum estam Mercurius vinus, sine Argentum vinum dicitur.

Tenuitas eius facit, vt corium ețiam ceruinum, vel crassissimum, penetrare possit: item vt alia metallica vasa vni-

uersa perforando erodere soleas.

Si aurum eo illiniatur, oui etiam cortice fragilius euadit. Vidi cyathum argenteum, in quo aliquandiu Mercurius viuus repositus erat, cemento vel mobilissimo similem factum

Hanc ob causam ligneis vasculis tutius, quam metallicis,

conservandus committitur.

E primis orta metalla vel puriorà sunt, vel impuriora.

Puriora sunt Aurum & Argentum.

AVRVM est metallum è sulphure, rubeo subtilissimo pu-

rissimogo ac simili Mercurio factum.

Metallum hoc ob exquisiissimam principiorum suorum commixtionem, vi tenuissimum, ita solidissimum quo q, existit: cuius substantia nec terra, nec aqua, nec aere corrumpina:nec igne etiam comburitur: sed magis magis quin eo perpurgatur.

Ob tennissimum porrò soliditatem pra universis aliis

mineralibus maxime molle est, & ductile.

Optimi

Plasmatina virtute, surgit suturi corporis adumbratio, quæ tandem apposito nutrimento solidiore, & ficcitate craffescens, euadit in corpus solidum, omnibus numeris, & partibus instructum, & in perfectam species naturam.

187 Explicata communi viuentium facultate, Anima videlicet vegetante : sequitur de naturarum illarum speciebus.

NATVRAE viuentes, sine animata, vel absolute funt animata, vel quodammodo.

189 Quodammodo vel imperfectius animaia sunt metalla.

De Metallis.

190 METALLA sunt corpora imperfecte animatain venis terrarum decotta.

Metalla vel ductilia funt, vel minus ductilia,

191 Ductilia, que duci & resolui possunt, vel prima funt, velab his orta.

192 Primasine sue originis sunt Sulphur & Mercu

rive

SVLPHVR est pinguedo terra, igneo calore ad indura-

sionem excocta.

Vnde etiam propter ingentem pinguedinis copiam inf contentan, & maximan vim ignis, velocissime velinaquis feruentibus inardefcit, & accenditur: citius quoque quam vllius animantis feusam. Hoc'enim, etiamfi fulphae pinguius fit, multò tamen eft illo frigidius.

193 Et

G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 137

193 Et ob pinguem similiter siccitatem omnis generis scabiei: item lepra, & aliis curis affectionibus illitum con-

Træferendum autem in primis Sulphur fossile, quod viride & pellucidum est.

194 MERCVRIVS est aqua viscosa parissime albi-

canti terræ coadunata.

Metallum hoc ob materiam, ex qua constat, videlicet aque & terra partes purissimas, tenulssimum, frigidissimum & grauissimum est.

Et propter grauitatem illam suam, eig, coniunctam ronunditaté perpetuò mobilissimum est : ob quem motum etiam Mercurius vinus, siue Argentum vinum dicitur.

Tenuitas eius facit, vt corium etiam ceruinum, vel crafsissimum, penetrare possit: item vt aliametallica vasa vni-

uersa perforando erodere soleat.

Si aurum eo illiniatur, oui etiam cortice fragilius euadit. Vidi cyathum argenteum, in quo aliquandiu Mercurius viuus repositsus erat, cemento vel mobilissimo similem factum

Hanc ob causam ligneis vasculis tutius, quam metallicis,

confermandus committitur.

E primis orta metalla vel preriora sunt, vel impuriora.

Puriora sunt Aurum & Argentum.

A v R v M est metallum è sulphure, rubeo subtilissimo pu-rissimo qui ac simili Mercurio factum.

Metallum hoc ob exquisitissimam principiorum suorum commixtionem, ut tenuissimum, ita folidissimum quo q, existit: cuius substantia nec terra, nec aqua, nec aere corrumpitur:nec igne etiam comburitur : sed magis magis quin eo perpurgatur.

Ob tennissimam porrò soliditatem præ universis aliis

mineralibus maxime molle est, & ductile.

Optimi

Optimi igitur valoris fuerit, quod rubicundius & splendidius est: itemá, mollius, ve facilime duci possit.

Experientia docuit terriam partem unius grani, filum circumuestire posse 134. pedes longum: & si super argenti brasteas malleolo extendendum sit, unam solummodo auti unciam osto argenti pondo contegere.

Admiranda autem magis auri natura est, cotra diem circa diluculum frigescere: adeò ve aureos annulos in digitis suis gestantes inde deprehendere possint quando diescat.

195 Reperitur hoc metallum in montibus Arabicis:item in aliis fodinis, puteis, fluminibus. Similiter in Turtarum capitibus.

Laudatissimum etiam hodiernis temporibus effoditur in

monte Terrato, proxime ciuitatem Corbacchianam.

ARGENTVM est mesallum ex puro albo Mercurio, &

sulphure similiter claro & albicante genitum.

Minerale est similiter ut aurii, à quo colore propemodum solo differt, omnind purum. Aurum videlicet est, nondum exquisitissime à natura elaboratum: puritate alioquin sua, item firma soliditate de tennitate illi propinquissimum.

Tenuitatis quidem ratione una argenti uncia extendi potest in pedes ter mille ducentos, seu brachia nostra 240 ut

vix ab auxi tenuitate diftingui possit.

Quamuis interim si subtilissime ducatur argentum, auro

ferè centuplo crassius sit.

Argentum vbi reperitur, varias species capillorum, arborum, virgularum, piscium etiam integrorum, serpentum, scorpionis, aliarum que rerum imaginem præse ferre consuesti.

Impuriora metalla sunt, que ex copiosiore vel sulphure

vel Mercinio constant.

E sulphure copiosiore proueniunt as & ferrum.

AEs est metallum è sulphure crasso rubeo & Mercurio IN G. SCRIE. PHYS. LIE. II. 139

rio paululum impuriore genitum, quod à Cypro infula, vbi copiosissime prouenit, vulgo etiam Cuprum dicitur, quasi

Cyprium.

Materia aris plus quam caterorum aduritur: ideóque etiam diutius perseuerat, magis q, idoneum est construendis operibus. Abs que omni siquidem humore, & a rubigine semper tuta est, siue aquis immergatur, siue sub terris sepeliatur.

AEricognata sunt mineralia Vitriolum & vitriolispe-

VITRIOLV M est minerale fossile humoribus stillatim in cuniculos quosdam colatis concretum, & vitri modo pellucens.

Alias Chalcanthum & Atramentum sutorium.

Qualitas eius calida est & sicca in quartum vsque gradum, cum vehementissima adstrictione: vnde omnium maxime carnes humidas condire & conservare potest, & carnem sanam in putridis viceribus progignere, sanguinémque sedare.

Est autem alind caruleum, alind luteum.

Eligitur ex utroque Babylonicum, intrinsecus maculis albicantibus distinstum.

Vitriolispecies sunt Misy, seu vitriolum Romanum: item Chalcitis, que spuma vitrioli definitur.

De factitiis æris speciebus propter interpresent artificialium & naturalium hisce præceptis nihil additur. Si enim æs excoquitur, sit Chudmia: si vritur sit AEs vstum: si extinguitur, sit Flos æris: si excuditur, Squama æris nascitur. Pompholyx est extincta metallorum fauilla candida, summis sornacum caminis ahhærens. Spodium est fauilla eiusmodi, nigricans, quæ propter ponderositatem decidens circa fornacem colligitur.

198 FERRVM est metallum è Mercurio immodico & sulphure spissiore veroque impero & adurente genitum.

Reperistur

Reperitur hoc in suis fodinis instar massa alicuius, au instar granorum. Fodina autem eius, vt omnium antiquis-

sima, sic in Germania quoque prima fuerunt.

Ferrum quamuis duritiem maximam contraxerit, emolliri tamen potest succe corticum faba, aut malua, si in eo extinguatur. Et sila serrea si ignita per seresrigerentur, adeò dustilia enadunt, vi ad vinciendum res quaslibet lini vice viti possis. Si verò in aqua frigida serrum candens sape abluatur, fragile er omninò durum redditur.

Metalla è copiosiore Mercurio orta, sunt plumbum &

stannum.

PLVMBVM est metallum impurius è Mercurio admodum impuro, crasso & faculéto, & sulphure similiter impuro genitum.

Hoc ob maiorem impuritatem nigrescit: si verò plenius

elaboretur, candidrus enadit.

Plumbum locis humidis sub terra sepultum, & magnitudine & pondere augetur: imb omne plumbum sua sponte extra terras adhuc crescere creditur. unde à nonnullis sub dio tempore plusios o repont solet, ut à pluniarum humiditate ponderositatem contrahat.

199 Frigida admodum & adstringetis natura est:ideo-

que minus salubre.

Ob eandem q, causam minus etiam commoda & salubria Sunt vasa è plumbo parata, quibus res hominum corporibus

assimende reponi debent.

STANNY M propriè dictum est metallum è Mercurio albo in superficie & rubeo intrinsecus, & sulphure non bene commix to natum. Est videlices quasi plumbum argento dealbatum.

187 Communi Nunquá cum aliis naturis, generatricem facultatem metallis, (faltem adhibito in cófilium iudicio) communem dices. Hæc enim semine destituuntur:

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 141

destituuntur: neque horum aliud ex alio nascitur, sed huius vnaquæque excocta vena, singulare indiuiduum manet: nec seritur, nec metitur, nec spem

facit nouæ frugis.

188 Quodammodo] Quæ omnino animantur, abfolutè animentur necesse est (Scriboni) cum anima
ipsa rei perfectio sit, & absolutio neque magis aut
minus admittat. Reuera non tam manisesta edunt
vitalia opera ipsa metalla, cum tardius crescunt: nihilo tamen minus & ipsa æquè atq; eætera animata
sunt, ignobiliore tamen, & inferioris ordinis anima
prædita.

189 Imperfectius Cum absolute animata primum diuisionis membrum feceris, cur eo postposito, imperfecta primum doces, vel salté cur posterius præ-

poluisti?

190 Decosta Etiam ex Marcasilis, & certis glebis

decoquuntur artificis industria.

191 Resolui] Aliud est duci, aliud resolui, ducuntur malleo, resoluuntur igni, vel aqua sorti, caustica, & rodenti virtute prædita.

192 Sulphur & Mercurius Neutrum horum ductile est, Scriboni. Sulphur enim friabile est, nec mercurius sustinet ignem, nec malleum: igni agitur in

fumum, & subsiliens mallei ictum fugit.

Omnis generis] Continet reuera physica basim reliquarum artium omnium? Nam circa naturam versantur hæ, quatenus vel mensurabilis, vel numerabilis, vel mobilis loco, & in hominibus quatenus sanus ille, vel æger, sedatus vel perturbatus, pacem agat vel denique belligeratur denique singulæ in natura aliquidexcipiunt persiciendum, vel ornandum,
vel alio quolibet vsu ad humanam necessitatem applicandum.

plicandum. Quid igitur? Ideone (salua lege iustitia) omnes reliquas artes in vnam physicam scientiam congeremus? Nequaquam. Sed hæc tanquam truncus esto, reliquæ quasi rami pulcherrimam & admiranda momnibus cyclopaidiæ arborem compleant, ita singulas distinctas disciplinas tenebimus: & facilius e singulis aureis illis hesperidum malis, longe nobiliores fructus decerpemus. Ergo (Scriboni) siue lepræ, siue scabiei, siue morbi cuiuslibet curam medicis concede, quorum est & de re, & de remedio præcipere, & docere hæc, & opere factitare.

194 Aqua] Valde longè petitum genus Mercurij, aquam proponis. Metallum potius, & clariore do-Arina dixisses. Quæ autem deinceps numeras gesta mercurij, historica sunt, non physica præcepta. Neque video cur non æquè vel Alexandri, vel Cæsaris stratagemata in hominis physica memores, atque

Mercurij in metallica.

195 Montibus Est istud chorographicu, locorum comoditates notare: & extra omnem physica scien-

tiæ limitem positum.

196 Copiosiore] Copia vel inopia alterutrius principij: quo tandem modo impuritatem faciat? Principia enim essentiam continent, & congenita sunt, impurum id est, quod alieno admistum est, nec sincerum.

197 Cognata Est istud præcipitio ruere, non transitione tanquam gradu descendere. Nam antè nil dum de vitriolo aut vitrioli speciebus suspicatisumus. Neque quo ordine ad æri cognatos prolaberis, vel quonam cognationis gradu vitriolum loces, ex methodi lege intelligimus. Nam vel alterutram speciem continer, vel affectio, & proprietas quædam

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 143

quædamest, quod methodicè alteri sociatur. Aeri serrum impuritatis socium copulasti, affectio autem omnis rei inest accidens cuius affectio habetur, vitriolum verò aeri haud inest. Ergo huius aliud quid quam affectio censendum: quæ postea de escharotica vi vitrioli tradis, aliena sunt: & medicorum propria. Qui vitriolo catharreticam vim vt concesserint, ob vehementem siccitatem, & calorem, escharoticam tamen nunquam dabunt.

198 Adurente] Mercurium (alterum metallorum parentem) huius capitus initio frigidissimum metallorum statueras. Cur ergo & qua doctrinæ constan-

tia, hîc adurentem vocas ?

ni, aut bibere: aliter ex plumbo ad cancrofa, & depalcentia vlcera fiunt vnguenta saluberrima. Quod
autem Diæta salubris fugit, id plerunque ad morbos arcendos sit saluberrimum. Sed oro te (Seriboni) vt sanctam habeas illam iustitiæ legem: & reliquas disciplinas cupias esse integras: pone modum
physicæ propagandæ immensæ cupiditati tuæ: &
vicinas artes velis esse saluas. Memineris medicorum esse curare valetudinem, & sanitatem tueri:
pro vario vsu nihil non salubre, & insalubre esse.

Hucusque de Metallis ductilibus: fequuntur minus ductilia.

MEtalla minus ductilia sunt, que difficulter duvel friabilia.

Dista

Dura omnino fint Lapides.

LAPIDES orietur ex humido aquoso, & terra unchuosa simul duriter commixtis.

Lapidum alij rari sunt, alij vulgares & viliores. E rarioribus alij sunt pretiofe, alij minùs pretiosi. Pretiosi lapides sunt Gemme.

De Gemmis.

GEMMAE sunt lapides ob materiam puriorem subtilio-Gremé, speciosi & elegantes.

Gemma alia simplicem colorem obtinent, alia varium.
Simplicis coloris gemma vel transparentes sunt, vel minus.

Transparentes colorem obtinent vel albicantem, vel ab boc diversim.

Albicantes sunt tum Chrystallus, tum Adamas.

CHRYSTALLVS est gemma pellucidissima, è succe purissimo lapidescente genita.

Effoditior bec è mermorum saxorum q canalibus in venin

zam metallicis alys, quam propriis.

201 Qualitas eius est adstrictoria. Oleum igitur eius aut puluis tenuisimus viiliter dysentericis exhibetur: itemá, vteri profluuis: & lac tamen mulicribus plurimum auges.

A D AM As est gemma transparens, eag, durissima.

Ob duritiem suam maximă frangi vix potest unde etiam nomen accepit, quòd domari nequeat.

Soluitur tamé vel calido hirci, vinum prius bibentis, aut petroselinum comedentis, sanguine : vel plumbo optimo.

Verus Indicus Adamas quantitate nuclei auellana excrescit.Rudimenta etiam eius ad Albim slunium, non procul ab ostio Tangra, inueniuntur.

Transparentes gemmæ coloris ab albicante dissersi, vel

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 145 eundemin omnibus speciebus habent colorem, vel in singulis proprium.

Eudem in omnibus speciebus colorem resines Sapphirus,

Smaragdus, Sardonyx.

202 SAPPHIRVS est gemma pellucida, colorem ca-

*In Oriente potissimum & India nascitur. Potuassumptus ad scorpionum ictus in primis prodest, & antidotis, que contra venena & pestisseros assetsus parantur, salubriter commiscetur.

SMARAGDVS est gemma pellucida, vividi colore, etiam vicinum aerem inficiens.

Lapis hie in Britannia copiose prouenit, & in Scotia, qui

præ cæteris landabilis eft.

*Gestantes eum à morbo comitiali preservare creditur: et limatura eius octo granorum pondere potu exhibitavenenum assumptum expellit, decidentibus quoque de capite pilis.

SARDONY X est gemma transparens, unquis alicuius

digitorum humanorum colorem referens.

* V tilis est ad castitatem : plurimim etiam conducens ad unquium exulcerationes.

Proprium colorem in singulis speciebus obtinens gemma

est Selenites.

SELENITE'S gemma est instar speculi, sen vitri

translucens.

Hec promotu Lune, cuius etiam imaginem noctu videtur reddere, crefcit & decrefcit. Vnde Græca appellatione à Luna sic dicitur : & à speculi similitudine Specularis lapis nominatur.

* Conspicientur autem colore albo, vel nigro, vel flasso.

Candidus in Arabia potissimum nascens comitialibus pro-

dest, si ramenta eius în potu exhibeantur.

Gemmæ simplicis coloris non transparentes sunt, vel lucidæ, vel opacæ.

Lucida alia lumen de se prabendo spargendog, resplen-

dent, aliæ felendore carent.

Resplendentes sunt Carbunculus, Carchedonius & Asterites.

CARBYNCYLYS est gemma ignis instar noctu banen

præbens.

Gemma hac nobilissima est, omnium etiam aliar um gemmarum virtutibus pollens.

CARCHEDONIVS est gemma subpurpurea, instar

stellæ clarè refulgens.

* Huius effectum est tristitiam metum á propellere, omnes videlices corporis spiritus expurgando, & exhilarando : item spectrorum visiones prohibere.

ASTERITES gemma est crystallina, I unam plene lu-

centem in sui medietate continens.

Lucidæ abs a insigni splendore sunt Rubinus, Topazius, Hyacinthus.

RVBINVS est gemma rubea per tenebras in speciei ex-

ique scintille alicums micans.

Rubinus visum, ob fortiorem aspectum Solis debilitatum, clarificat: insomnia quoque tristia & meticulosa arcet.

TOPAZIVS eft gemma coloris aurei, Soli exposita, tan-

zum radios de se spargens.

* Vulneribus impositus eiusmodi lapis sanguinem ex iis essuentem confestim sistit. Aqua seruenti iniestus prohibet ne manus in ea amburatur, aut ledatur, quod videlicet absque omni noxa immitti & retrahi possit.

HYACINTHYS gemma est aquei coloris, ob duritiens indissolubilis, in tenebris nebulosa, interdiss clara & pura.

* Gemma est admodum frigida : Spiritus cordis aliavionque partium contemperans , latitiam efficiens : & collo vel IN G. SCRIE. PHYS. LIB. II, Y47

vel in annulis gestata gratiam reconcilians.

Gemma magis opaca sunt Corallium, Asbestos, Magnes, Galactiles.

CORALLIVM est genema fruticis lapidescentis sign-

ramrepræsentans.

Nascitur in mari potissimum, ex humida viscositate, qua ex alto extracta statim induratur, quasi offuso aere protinus concrescens.

Eximitur circumquaq,muscosum, & deraso prins ab avtissicibus cortice, suis coloribus conspicue nitescit.

Corallium vel rarum, fine porofum est, vel compactum, &

ponderofius.

Porosum, quod spongiarum modo inane est, niueo candore conspicitur: idá, frigidius est.

Compactum magifq, lapideson est, tum rubrum, tum ni-

grum.

Landatissimum verò est rubrum, & ramosissimum, omnium, leue. Hoc hominis malè affesti collo anne xum pallescit, quia tenera eius substantia à vapore, qui corpori nondum officere potest, facilè affligitur.

* Sanguinem reiicientibus, aut excreantibus medetur. Puluisculus eius oculorum medicamentis conuenit:item renum & vesica calculus.Comitialibus insuper vtiliter alliga-

tur & propinatur.

A s B E s T o s lapis est coloris ferrei post unan sui accësionem irrestinguibilis : unde & nomen illi impositum.

Reperitur in Arabia.

MAGNES est lapis colore ad corules vergente, ferrum attrahens.

Reperitur in Cantabria, in variis Germania & Bohemię locis: item in mari Indico & AEthiopia, qui omnism prafiantissimus est.

Virtute sua Adamanti omni exparte similis esticti aqua K ü mulsa hydropicis aliis q, humoribus expurgandis aluum laxando confert. Ad prosluuia autem dysenterica unquenti forma ventriculo impositus utilis est.

GALACTITES lapis pretiosius est, colore cinereo, la-Eteum humurem residans, unde appellationem suam à lasteo

Succo Gracam accepit.

Lastis fecunditatem parit : ad fluxiones insuper oculo-

rum & vicera convenienter illinitur.

ductili: methodica namque diuifio quam maxime pugnantibus membris gaudet: ca autem funccontraria. Ductile verò, & minus ductile causis consentiunt. Sin autem minus ductile id omninò non ductile interpreteris: post ex difficultate altera speciem opponi arbitraris, repugnante rei natura. Neque accuratiore arte duci & liquari distinguis, magno discrimine tamen distantia. Sunt enim friabilia nulla que liquari possunt, ve sulphur & resinosum genus: duci autem vel leuissimo mallei contactu haud sustinent. Duna] Molle, non friabile, suisset duro opponendum: sunt namque dura multa friabilia: ve Pumex, arena, &c.

201 Qualitas Quæ reliqua physica institutione, medica miscet Seribonius, asterisco tantum notabimus, neque prolixiore animaduersione excutiemus. Illud teneatur modò Physices limites rei natura & essentialibus proprietatibus circumscriptos esse. Valetudinis curam sanitate tuenda, vel restituenda occupatam, medicorum officium vniuersum compledi, physicorum actionem esse scirc tantum, reliqua-

rum artium opus producere.

202 Carulesan] Est & Sapphirus colore albo.

Hæc

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 149

Hæc de Gemmis simplicem colorem habentibus: sequitur de variè
coloratis.

Gemme varicolores sunt, que mixto simul colore con-

Einsmodi sunt Achates, Tercois, Corneolus, Chrysopra-

Sus & Hemathites.

A CHATES est gemma varicolor, leonina potissimim

pellis similis.

Interdum nigricans albis venulis, vel, vt in Creta infula prouenit, flauis interflinct a reperitur. Interdum etiam quafi fanguine respecta appares.

Adeò nimirum variat colore, ut olim in Achate Pyrrhi regis novem Musa, & Apollo citharam tenens, conspecti

fuerint.

* Aquilæ Achatem nidis suis imponentes ad desendendum pullos contra venenata, docuerunt, eum ictui scorpionis aliisa, venenis plurimum conserve.

TVRCOIS gemma est obscurior, coloris carulei ex vi-

ridirelucentis. A regione Turcica nomen fortita est.

* Oculorum imbecillitati contra omnes exteriores noxas multim prodest, & spiritus corporis totius confortat.

CORNBOLV'S gemma est aque carnis abluse similis,

à colore carnis quasi Carneolus diciner.

* Sistendis mensibus & ficultus ani optime conducit. Annulis inclusus Corneolus iracundiam coercet.

CHRYSOPRASVS est gemma ex viridi colore aureis interstinctamaculis, in tenebris tantum parumper lucens.

In Indiareperistar, sed ob raritatem admodum carus habetter.

Ad cofortationem cordis & oculorum caliginem tenebricostatemá, valet.

Kin

HAE-

HAEMATITES gemma est in ferrugineo colore venulis fanguinolentis mixta.

Crescis in Morania, sed præstantissimus est in Arabia &

Aphrica proneniens.

Gemma est adeo frigida & ficca, ve vel in feruentiffmam aquam proietta eam refrigeret: & gestantes à vehementiore Solis ardore cuftodiat.

* Sanguini in primis undequaque sistendo optime conducit: in manibus etiam retenta sanguinis è naribus profluuiu

fedans.

203 Gemmarum similes lapilli habensur, qui reperiuntur in animantibus, tum terrestribus, tum aquatilibus.

Ex terrestribus animantibus funt Chelidonius, Alecto-

rius, & gemma Rubetarum,

CHELIDONIVS lapillus est exigues in ventriculo pullorum hirundinis crescens.

Reperitur autem in pullis primo partu exclusis tempore

nouilunu

Si bini fuerint, alter plerunque rufo, alter nigro colore cernitur. Probatissimus eft, fi vnicus tantim adfit, if gau-

reis guttulis insignitus.

* Rufus prasertim sub sinistra axilla in linteolo, vel corio vitulino gestatus Maniam, item Epilepsiam & Lunaticos curat: & gestantem omnibus gratum & acceptum facit.

ALECTORIVS est lapis, crystallini aut aquei coloru

in ventriculo Capi inuentus.

Invenitus maximus faba quantitate anno atatis Capo-

rum nono: rarus etiam quinto.

Alestorius in ore resentus sitim vehementiorem restinguir: sicut & galli castrati lapide hoc in iis crescente non amplius bibunt. Portes etiam & bellicofos facit homines : sicuti Milonem Crotoniesem legimus solius lapidis huius beneficio inuictum fuisse.

Gemma

G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 151

Gema RVBETARVM est lapis in capite Bufonis ortus. Coloris est interdum in candido fufci, interdum in medio caruleum oculumhabentis : prafertim si vina Boraci exnahatur.

Eximendus autem antequam bibat bufo, vel aquam

Presentissimo remedio est contra omnis generis venena. Lapis enim hic in illorum prafentia colorem suum mutat, & quasi sudans guttas emittit.

Ex aquatilibus animantibus lapilli extrahuntur: oculi Cancrorum, gemma Perca, lapis Carpionis, & aly plures.

Generantur autem lapides isti d frigore materiam indurante, & fortius constringente.

OCVLI CANCRORYM reperititur in Cancris, ma-

xime femellis: lapides bini, roundi instar oculorum.

* Vis illorum lapidum infignis est ad coagulati sanguinis dissolutionem & expulsionem. Et magna etiam in confringedo calculo.

Lapides PERCAE piscis reperiuntur in capite Percæ minoris: duo scilices, ii q, candidissimi, magnitudine seminis lini : fecun um proportionem tamen pifcis.

· Lapis CARPIONIS est, qui reperitter in piscis hoc nomine dictifaucibus, forma triangulari, colore exterius can-

dido, intus autem subflauo.

* Ad ebullitionem flanæ bilis, quam Sodam vocant, opzimè conducit.

203 Lapilli Atqui lapilli in animantibus reperti, non funt (credo) quæ prius docuisti metalla: itaque violata veritatis, atque instituz legibus, huc illati:&qualem(obsecro)methodi artem ostendit diuifio gemmarum fimilibus diftincta?Si namque fimiles tantum funt, iplæ gemme non funt, fine gemme, prorsus nullam inter lapides sedem obtineant. Adhæc

K iiij

hæc queanimantibus continentur gemmatum fpeciem referetes lapilli, vel horum partes funt, vel excrementa: fi partes, in animalium physica explicandæ & inter has recenfendæ, fin excrementum, videris quam Logice, vel physice, metalla animantium excrementa doceas.quid quod nondum ad animantium genus doctrinæ ferie accessimus ?

Hucusque de Gemmis, earumque similibus: fequitur de lapidibus raris minus pretiolis.

Apides rariores, & minus tame pretiofi funt, qui macuelis de coloribus variis commendantier vipote Marmora. Einsmodisunt Porphyrites, Alabastrum, Ophytes, & id genus alia,

PORPHYRITES est marmor instar purpura rubens:

unde etiam hoc nomine dicitier.

ALABASTRITES eft lapis marmoreus mellei maximè coloris in vertice maculosi: quo antiqui ad vasa vinquentaria, & alia, viebantur.

Qui verò bodie in simili vfreest, notissimus læuore pellucido, venis subnigricantibus, gypsi potius materia, quam A-

labastrita species est.

OPHITE'S est lapis marmoreus Porphyritæ instar, durissimus, viridi saturato colore similibus maculis resperso.

Lapides vulgares nullius pretij sunt, qui ob impuriorem terra viscositatem chassiores & obscuriores sunt.

Et hi vel folidi frent, vel porofi.

Solidiores funt, qui partes omnes constrictas habent, ut omnis generis faxa, Silex, Pyrites, Cos, og alia.

Porosi sunt, qui cauernulis rarioribus referti repevisantur,

vt Pumex, Tophus.

PVMEX

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 153

204 PVMEX videlicet spongiæ instar sistulosus lapis

TOPH v sinæqualis & arenarius lapis est.

204 Pumex Pumex atq; Tophius friabiles sunt lapides, ideoque in metallorum friabilium classem conferendi.

Adhuc de Lapidibus: sequitur de Metallis friabilibus.

MEtallafriabilia sunt, tum Sales, eius que species, tum terra metallares.

S A L est corpus metallare friabile, è succo aqueo & tervestri mixtis, ac decostis, genitum.

205 Salis natura adstringit, absterget, expurgat, dissipat, reprimit, extenuat, & crustas inducit.

Effoditur autem vel ex fodinis, vel aquis.

Salis fossilis differentia sunt, Sal Ammoniacum, Sal petrosum, sine lucidum, Sal gemma, & Sal Indicum.

Sal Ammoniacum, quod in laminas concretim in Cyrenaica reperitur sub arenis ardentissimis: ideo q. Ammoniacum etiam dicitur: appacenim arena est.

*Calidim & siccum fere est in quarso gradu:humoribus

viscosis expurgandis conneniens.

Quod autem innostris Pharmacopolis venditur nigritantibus glebis, adulterinum est: quippe quod factitium dicatur, è camelorum vrinis artificios è concretis: vinde à Camelorum in Armenia copia Armeniacum vocatur.

Sal petrosum est, quod in locis sumidis subter raneis de cautibus cauernosis, instar salsa stiria, reperitur. Vulgò esi-am Sal Nitri, à Nitria Agyptivegione, ubi plurimum provenit, nominatur.

Huins

Huius similis species est sal, quod dicitur Boracis.

Sal gemma est sal candidissimum aquale, instar crystalli resplendens. Nominatur etiam marmoreum, sa xeum : Item Sarmaticum, Dacium.

Sal Indiest salin albo nigricans, vel subrustum & obscurum, quod in India ex Oromeno monte ingentibus glebis

exciditur.

Salquod ex aquis effoditur, vel in littoribus máris coagulatum colligitur, vel in stagnis & lacubus à Sole decoquitur.

206 Ad Salis genera referuntur Alumen, Bitumen, &

hisce similia.

ALVMEN est falfisgo terræ, vel falfus terræ fudor. Alsenen aliud liquidum est, aliud durinfculum.

Liquidum est alumen vulgatum, quod Roche alumen di citur, quasi rupeum, quo utimur in preparandis chartis ad retinendum atramentum.

Duriusculum magis est alumen spissum, quod quia in canescentia capillamenta dehiscit, Scissile dicitur. Vulgò Alu-

men Scajolæ, i tem plimofum.

BITVMEN est succus pinguior & lentus, pici similis, adeog, quasi pix terrestris,

Est q vel fluidum, vel confistens.

Fluidum, quod instar oleosi liquoris magis diffluit.

Hoc diver so colore pro locorum varietate conspicitur.

Nobiliora eius genera sunt Naphtha & Ambra Arabum.

207 NAPHTHA est candidum folummodò bituminis Liquamen, ab aquis accensium, & ignitum : sic vocatum Ba-

bylonica dictione.

Maxima est huius ignem etiam ex internallo attrabendi facilitas, ob oleofitatem: adeò vi corpus aliquod ea illitum, igniq, admotum deflagrans, vel in aqua extingui non poffit, IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 153
fit, sed magis positis ardeat, nist copiosiorem superinfun-

Naphtha è petris, & maximè quidem Agragantini Sicilia profluens, Petroleum dititur. Naphtha enim ob oleofam pinguedinem nonnullis olei nomine vocatur.

A M B R A Arabum bituminofa est pinguedo, in cinereo

candida.

Consistens bitumen est, quod pleniùs concrescit, ac fortiùs condensatur.

Hoc tenax primò, & lentum omninò mari vel aquis, cen fouma innatat, iis deinde exemptum protinus induratur.

Einsmodi est tum Asphalius nigricans, & Pissasphalius,

tum Succinism.

ASPHALTES nigricans est bitumen instar picis exficcata inspissatum.

Optimus proucnit in mari mortuo Indea: quod idcircò

laciun Asphaltitem cognominant.

PISSASPHALTVSest Affhaltitus mistam bitumi-

ni picem redolens.

Arabica medicina sectatoribus cum Serapione Mumia dicitur: quare sidesit, cius loco vuntur Mumia Syriacorum facticia: quoniam in Syria defuncti pauperes bitumine implentur, divites autem myrrha, aloe, croco & balsamo condiuntur. Alij proprer conditura eius inopiam myrrham & aloen pinguedine excipiunt.

Nascitur autem Pissasphaltus in montibus maxime Cerauniis, à quibus inmare devoluitur, & in huius deinde lit-

toribus in glebas cogitter.

S v C C I N v M est bitumen, lapidis propemodum instar, vehementissimè concretum: ideo q Succinum dicitur, quòd ex succo terra concrescat.

Colore autem reperitur vel albo, vel citrino: rarius etiam

nigro quod Gagaten vocans.

Pinguedo

Pinguedo Succini, fine oleofitas maxima est, ut fi accendatur, candele instar ardeat: accensum etiam fine contritum, Pini odorem refert.

Paleas insuper specifica sua virtute, & res alias minutas ad se trahit: unde Electrum, & Persica dictione Carabe,

id est. Paleas rapiens vocatur.

TERRAE METALLARES sunt portiones terra in locis maxime mineralibus fossibes.

Eiusmodi sunt Terra Lemnia, Bolus Armenus, Terra

Samia, Ampelitis, Creta.

TERRÀ LEMNIA est portio terra impense rubens, in insula Lemno secundum collemomnino suluum esfossa.

Vulgo in glebas dissecta vera Armenia titulonon ita

pridem comportari capit.

Hæcob impression sibi sigillum Dianæ, cuius sacerdotibus illam abluere solis olim fas erat, Terra sigillata dicitur.

208 * Villitas eins insignis est in abigendis & curandis venenis: essicax videlices est ad omnes viperæ aliarum q, sevarum morsus, & medicamenta lethalia: item ad omnia vulnera tum vetera, tum citatrici inducendæ contumacia.

BOLVS ARMENVS est portio terræ in Armenia effosse, coloris pallidi, in læuorem calcis instar promptissimè solubilis.

*Validahuius est desiccandi virtus: ideo q, omnis generis fluxionibus sistendis optime conueniens est: præsertim verò vtilis ad catarrhos, ad sanguinis expuitiones, pulmonis vlcera, ad dysenteriam, ad profluttia ventris: præcipue etiam valet ad affectus pestilentiales.

TERRA SAMIA, sine Samius after, eft terra candi-

da, tenax & viscida, ex Samo insula asportata.

AMPE-

A MPELITIS eft terra bituminofa, affulofa, coloreg, atra: sic dicta, quod visi circumlitanascentes in ea vermes interimit.

Terrahec in multis etiam Germania montibus instar carbonum scissilis eruitur. Vulgo carbones terrestres, fine lapidei.

CRETA est portioterra in insula Creta fossilis, albis-

fima.

to ka K

Vbi species etiam quodammodo nigricans quadam repe-

ritur, que Pignitis, vulgi Creta nigra dicitur.
205 Crustas] Non omne genus salis crustas inducit, sed cathaireticum molle sal vulgaris existit, & quæ deinceps hoc capite ad falis genus refers, bitumen, naphtha,ambra,asphaltus&c.nullam ciusmodi cauflicam aut escaroticam vim exercent quam tu facis omnium communem.

206 Bitumen Quo argumento bitumen ad salis genera referas non intelligo, vt alumen huius genus esse concedatur, quod tamen eius acerbitas vel austeritas vix admittit. Naphtha, ambra, succinum, nullo symbolo cum sale conuenientia, manifesta vi huc rapiuntur. & male alienæ familiæ accensentur: que per se cognationem & progeniem satis amplam habent.

207 Naphtha] Naphtha liquiditate maxima dif-

fluit, propterea minime friabilis.

208 Villitar Siex Phylico instituto, ad morbos sanandos medicamentorum commoditates explicandas autumas, quamobrem in aliis plærifq; idem prætermittis? nec constanter & perpetud ex singulis Naturis remedia edoces?

Tantum de Mineralibus: sequitur de Naturis persecté viuentibus, vtpoté de Plantis.

Nature perfect è viuentes sient, in quibus vegetantis anima facultas absoluté elucet.

Einsmodi sunt tum Stirpes, tum Animantia.

209 STIRPE s sunt effentie tantum vegetabiles.

Harum omnium corporibus natura varias & multiplices virtutes pro qualitatum principis cotemperatione impressit,

Forma enim earum qualitatibus viitur, ceu instrumentis: huic igitur vel soli, vel cum qualitatibus simul omnia

acceptareferuntur.

Intensionis autem & remissionis illarum qualitatum distinsti quidam gradus obseruantur: unde nonnulla in primo, in secundo, in tertio & quarto gradu calida, frigida, humida, vel sicca dicuntur.

Sæpe samen propser materiæ dispositionem dinersæ uni

plante infunt qualitates.

Stirpes proinde, siue planta universa, vel caudice continentur, vel caule.

Caudice que nascuntter, eumhabent vel simplicem, vi

arbores: vel multiplicem, vt frutices.

ARBORES sunt stirpes à radice, caudice, simplici ramosa, surculosa q, altius assurgentes.

210 Arbores in terris nascuntur velcalidioribus tan-

tim vel in alis quibulibet.

Solo potissimiem calidiore gaudent Thus, Myrrha, Macer, arbor Piperis, Palma, Balsamum, Malus Punica, Malus Citria, Cedrus, &c.

THVS arborest, in Arabia pracipuè crescens, procera, folia Lentisco similima obtinens. Gracè etiam Libanos dici-

Exhac

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 139

Ex hac eius dem nominis gunni profluit, ipsa arbore no-

bis notius.vulgo Olibanum.

Est autem illud gummi molle, candidum, pingue, & rotundum, in suffitustatim ardens. Et quò resinosius magis q, tenax est, eò quoque laudabilius existit.

Hocintemplis ad sacros sussitus quasi consecratorius fumus expetitur: vnde nomen etiam Thuris à Déus contrax-

it.

MYRRHA arbor est India, caudice duro, iuxta terram contorto, cortice Leuiore, foliis extremo aculeatis & spinosis crescens.

Lachryma qua ex hac arbore funditur, evdem nomine di-Ha, est pinguis, resinosa quodammedo, ac densa, cum splen-

dore rubescens.

Recentis autem Myrrhæ liquor stillatitius olim Stacte,

nunc Storax liquida in officinis nominatisr.

* Myrrha secundi ordinis est excalfacientium & desiccantium, & satis amara. Vulneribus igitur, pracipue capitis, illita, glutinare ea & abstergere potest: fatui quoque: item lumbricis expellendis idonea est: ad tustim veterem & anhelationem multum faciens.

MACER est arbor Indica in insula Badan, Persica arbori serè similis, foliis tamen angustioribus, & breuioribus; cuius fructus nux Moschata exteriore, aue!lanarum instar, putamine duro, quem slos syluestrium rosarum instar expansus amplestendo ambit: extrinsecus inuoluitur. Flos ille Macis dicitur.

N v x myristica, vulgò ob odorem Muscata, quasi Moschata, prastat qua recens est, granis, succió, plena, oleosa & odorata.

Nux myristica siccat & excalefacit, ordine secundo completo, cum quadam adstrictione.

Arbor PIPERIS etiamin India potisimim provenit.

Fructus huius duplex est in diverso arboris genere cref-

cens, longus & retundus.

Rotundum Piper gignitur à quibusdam insirmis viticulis vicinas arbores altiore complexu scandentibus vuarum modoracematim proueniens: quod per maturitatemmense Ostobri decerptum, & tridui plerunque spatio tegetibus palmeis sub seruenti Sole expansum torretur, quousque nigrescat, & rugosum enadas.

Longum verò in aliis arboribus Peperis crescit, veluti nucamentum quoddan exilibus granulis squamatim compa-

Etim & vermiculo [a facie dependens.

Piperis qualitas est vehementer calida & sicca.

PALMA, que Grece Phanix dicitur, in Ægypto & Arabia frequens est arbor, omninò viridis, caudice longiere & rotundiore, corticibus instar squamarum piscis alicnius coniunctis, foliis q semper in altum vergentibus.

Quò plus hac oneratur & premitur, eò magis in altum contra nitendo assurgit. unde Veteres arboris huius ramulos pro insignibus victoria in dextra gestarunt. Et hincdi-

cicur Palmam reportare, id est, victoriam.

Huius species sylvestris in India crescens proprie nominatur Thamarindus. Palma enim ab India incolis Thamar dicina.

Frustus Palmæ si maturescit, colore nigricans sit, & dulcus: Græce Dastylus vnde & Latina & Germanica appellatio manauit.

Palmula autem, sine Dastyli triplices sunt: sunt enim Palmula Nicolai, & qua Sorores dicuntur, & qua Pozeton.

Laudatissime autem sunt in Phànicia, que inde Phanicine vocantur: ex verò que ad nos feruntur, omnes sunt Ægyptie.

* Palmula dulces notabilem obtinent caliditatem. unde medicaIN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 161

medicamentum conficitur, Diaphanicon, expurgandis humoribus idoneum.

BALSAMYM est arbor humilis, stirpe Terebinsho hand dissimilies foliis Rusæ, sed paulò candidioribus, & nunquam decidentibus.

Arbor hec in Iude e potiffimim valle Hierichonse & Agypto crescit: que sincidarur, lachrymam emissis, fine liquorem lacteum, Graca appellatione vulgo vocasum 0-

pobalfamum.

Inciditur autem cortex eius in parte caudicis superna, facta incifira vitro, lapide, offeifue cultellis: quia ferro incifa emoritur: & fuccus eius lana exceptus in corniculis colligiur.Vix autem singulu annis seni cogij inde colligi possunt.

Natiuum balsami oleum esse ex eo cognoscitur, si cum la-Ete coaquietur: si in aquis facile soluatur, vestesq, non ma-

culet. Sed nunc rarissime haberi posest.

Calidum & siccum est in secundo gradu, essentiæ tenuioris. Loco eins viiliter substituitur oleum nucis myristi-

MALVS PVNICA à Panorum, sine Carthaginensium regione dicta, arbor est non admodum procera, angustis & Splendentibus foliis, floribus purpureis & fructu innumeris acinis, fine granis referto.

Cortex arboris vulgò Malicorium nominatur: flores autem arboris, præsertim sylvestris, Balaustia vocantur.

Malum granatum boni succi est, ventriculo in primis conveniens: biliofism etiam vomitum sedans, balanstiorum de malicorij aqualibus partibus in aqua vel aceto decostis, de ventriculo impositis. Succus etiam eius in omni ardore febrili opsimum medicamensum est.

MALVS CITRIA d citrino colore dicta, arbor est perpesuò virescens, folis serrasis, lauri propemodum similibus, & interramos aculeasa, fructus rugosos er oblongiores per-

res perpetua superfatatione ferens.

Malus hec in Medorum olim regione tantum crescebas; vnde Medica quoque dicitur, ex quo vulgatum anigma, Medica mala quidem, nec mala nec medica.

Pomum etiam Indeorum dicitur, à superstitione eorun-dem, quòd singula familia singula annis vuum eiusmodi po-mum secum habere coguntur.

* Cortices arboris cordi confortando plurimum profunt: item q omnibus ventriculi affectionibus. Vestimentis appo-

siti tineas alios quermiculos arcent.

Medulla pomorum inflammationibus cutis questibus medetur. In quem vsiam vulgo paratum inde habetur vulgo paratum citrinum.

CEDRV sarbor est forma sua Innipero similis, folis tamen acutioribus: miræ, præfertim in Cypro infula, altitu-

dinis, cariem & purredinem munquam fentiens.

Huius natura est vinentes & bene affectas res putrefacere & perdere : putridas autem & corruptas restituere &

conseruare.

209 Tantum] Eiulmodi sunt (teipso autore)metalla. Naminitio huius secundi libri, Naturas viuentes definis, essentias corporatas, anima vegetante præditas: hic verò stirpes essentias tantum vege-tabiles asseris; at eiusmodi sunt metalla, conclude igitur (Scriboni) at imperfecte (ais) viuunt. Vides igitur, ex neglecto primo genere in definiendo, quid incommodi oriztur, videlicet rerum confuso, & doctrinz obscuritas, neque perfectius stirpes vi uunt metallis (modò viuant abs te numerata omnia metalla, quod profecto de certis nunquam vere affirmaueris) sed vitam nobiliorem obtinent, & pluribus, & infiguioribus vitæ facultatibus ornatam.

210 Calidio

IN G. SCRIE. PHYS. LIB. IL 163

210 Calidioribus] Ex loco diuisio parum Physica est. locus enim extra rei naturam ponitur: & cum huius mutatio esse poterit, admodum inconstans, inde petitur retum Physicarum doctrina.

Adhuc de Arboribus, quæ in calidis folum regionibus & remotioribus crefcunt.

ARbores in ali is estam regionibus quibuslibes cre-

Fruttifere fruttum ferme tegumento conclusion, vel malli, vel dono.

Molli tegumento inclusium fructum habentes, vel pomifere sunt, velbaccifer e.

De arboribus pomiferis.

Pomifere dicunsur arbores universe, que pomum fe-

Einsmodi sunt Ficus, Olea, Malus, eins q, genera, Pyrus, arbor Prunorum, Mespilus, Cerasus.

FICVS arbor est non admodum procera, cortice leui, instar Inglandis, fructum oblongiorem, instar Pyrorum proferens, multorum etiam granorum plenum.

Arbor hec aliis feracior est ter vel quater etiam uno anno fructum ferens, adeò ut alter altero obruatur.

Color Ficusm primò lasteus, quando nondum etiam satis masur e grossi dicuntur, & sicitius proveniums, præcoces : deinde melleus est.

Ficusans species sunt tum Marisca, tum Carica. Marisca vocantur Ficus grandiores & inseptdiores. Carica dicumtur à regione, que cum optime siccari possent, omnibus deinceps Ficubus siccis hoc nomen dederunt.

Mira

Mirahecarboris naturaest, quò di sauri vel serocissimi ad eam alligati manfuefcere dicuntur.

V tilitas eius in rebus multis manifesta est:prasertim ve-

rò fructuum eius.

Decotte Ficus cum Hysjopo, & ieiuno stomacho assump-

te, tußi & aliis pulmonum affectibus medentur. 212 Consta pestem singulariter etiam prosunt, si sumantur cum foliis Ruta, baccis Iuniperi, & Nucibus inglandis, addito aceto, vitomnibus contufis & commixtis fiat election rium; de quo singulis diebus assumentes varissime morbo per stilentiali corripienter.

O LEA arbor folis conspicua est salicis, & quidem angustioribus, flore exiguo, in Italia & Gallia copiose proue-

niens.

Fructus huius Olina post maturitatem nigrescit, nucleum in se habens, quem veteres proprie Sansam dixe-

Ex hoc fuccusexprimitur, qui Oleum dicitar: & fiexa-

leis immatteris colligitter, Omotribes vocatter.

*Olei temperata est caliditas, & alutum relaxandi facul-tas. Si assimpto veneno bibatur, confestim illud expellit per vonsitum, & multis alis affectibus confert.

Vnde Democritus olim, interroganti, qua ratione homines diuturnam vitam degere possins, respondit : Si corpora exteriora oleo, interiora autem melle inungerent.

Arbor proinde ipsa tam robusta est, ut illesa durare possi annos ferme ducentos. Maxima eius est cum vite smepathia ve si in vite plantetur, non tantum olinas, sed vuas quog de se proferat: antipathia autem maxima cum quercu arbore.

MALVS arbor ubig notiffma, proregionum dinerfitate varia oft, fruction fevens vel fairem, vel fyluefirem.

Satisant est pomorsen distrium & alignem quoque auste-

Dulcia

Dulcia poma sunt calidiora austera verò frigidiore succe constant, & magus terrestri, ideo q, adstringunt.

E dulcium genere Malimela sunt poma mellei saporis, si-

ne mustea.

* Es hac omnia veilia sunt ad animi deliquia, & cordie debilitatem confortandam: his samen qui crebrins ad satietatem vsque his venneur, calculum gignere solent: & in ventriculis debilioribus slatulements spiritum generant: omnia insuper specifica quadam proprietate neruis nocent.

Sylvestria similiter, que suas etiam habens differensias, omnia adstringendi facultate pollent: è quibus tamen contusis hodie variis in locis affusa aqua potus excoquisur, mu-

sto similis, alusam plsarimum relaxans.

Mali genera sunt Malus Cotonea, & Malus Persica, Malus Co To NE A arbor est malo arbori similistionge tamen humilior manens, lanuginosa poma ferens. Sic dista à lanugine, quam Greci Kuror nominant. Item Cydonia, à Cydone insula Creta ciuitate, unde primum aduesta est in alias regiones.

Cotonea poma frigidiuscula sunt, & adstringentia: ideog, ventriculo confortando in calidioribus affectibus plutimim conducunt. sicuti & vinum: item melaut oleum indeparatum, vel condimentum Cotoneasum optime conue-

nit.

Malus P E R S I C A arbor est pomifera, foliis amygdalinis paululum maioribus, mala ferens rotunda succi plena, exterius 4, parumper lanuginosa.

Fructus eins vel albicans est, vel alterius etiam coloris.

Albicantia Perfica frequentiora simt, que vulgo Popularia dicumtur.

Alterius coloris simt Persica tum lutea, sum magis rufescentia, sine sangninea.

Lucea sunt maiora, eag, duriora & solidiora, quorem Lij corpus corpus ligno adhærens difficulter anelli potest ; quo sensu Duracina appellantur. Et minora nonnulla Armeniaca, sine Pracocia.

Rufescentis verd & sanguinei magis coloris sunt, que

nominantur Sabina.

Succus Perficorum ob copiosiorem aquosam frigiditatem facilime corrumpitur, & penitus est noxius: presertim si post alios cibos visimo loca assumantur. In superficie enim ventris natantes citò putre cunt, pituitam quoque copiosins

Quam ob caufam, qui sapine iis ad satietatem vennur, in febres incidunt, eorumq, nerus proprietate quadamle-

* Folia în puluerem redacta plagas cruentorum vulnerum claudune; succus verd foliorum in posu exhibitus, vel und cum folis umbilico impositus lumbricos intermit. Ex floribus fruction addito faccharo, conferma, quam vocam, parasur expellendis puerorum lumbricis, viilior & eri gratior est.

PTRVS arborest come frustus suo notissima, à cuius pyramidali figura, hoc est ignie forma turbinata nomen acce-

Pyra recensia & cruda seroso suo ebulliente que succo sanguinem explent, eumq, putrefactioni obnoxium reddunt, ut m cibus non modo agrotis, sed etiam validis onerosus st.

Inflationes sepe gignunt: attamen si und cii attensantibus, & flation expellentibus affirmantion, minus noxia funt.

Pyra verò coctamagis corroborant, & alusas emolliunt. Elixa smiliter, aut affata, ventriculum confortant, & situ eius restinguant: presertim dulcia & odorata, que coquantier, com anifo, faniculo, faccharo, & alis hais modi.

Syluestria multim adfiringunt, de nauseam ventricul

simulexuscitant.

PRYNYS

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 167

PRVNVS arbor est ramosa, duriorem corticem habens foliis serratis, iis q, in rotunditate longioribus, fructum esi-am rotundum ferens.

Est autem hec arbor vel satina, velsylnestris.

Satine fructus sient Pruna, quorum alia dicuntur Damascena, ea q, maiora sunt, & nigricantia, alia coloris purpurei, spanica dicuntur. Quibus adduntur alia magis slana, aut cerea.

* Omnes prunorum fructus sunt frigidiores & humidiores: ideo q, ventriculis etiam imbecillioribus deteriores sunt: & magis noxij, presertim recentiores: exiccati verò minùs sunt molesti.

Qui magis sunt dulces, alsom relaxant, acidiores eam

constipant.

* Electuarism inde paratum multis calidis affectionibus prodest. Gummi etiam ex arbore ipsorum profluens è vino

bibitum calculosis multum confers.

† Prunus sylvestris, arbor est priore minor, fructum serens pruneola, prunis aliquantulum minora. Ex horum sloribus destillata aqua vnicè prodest laverum punctionibus, variisque aliis thoracis assectionibus.

MESPIL VS arbor est magnitudinis etiam propemodum pomi paulò spinosior, lanuginosis & spinosis pariter crescens: qua quòd inxta malum libentius nascatur, Hamame-

lis dicitur.

Fructus eius tres plerunque, aut quatuor, vel, ve plurimum, quinque lapillos in se continens: primò viridis ac durior est, deinde flauus & mollior. Ab Italis Vacdo dicitar, quòd de eo nondum maturo præter unum nemo possis comedere, ob acrimoniam.

* Fractus iste ventrem sistit: ideoque tempore estatic ad ebullientem alui fluorem conditus salubriter assumi-

tier.

CERASVS arbor est foliis Mespili similis, serratis & asperioribus, cortice laui, albicantis coloris, nigro intermixti.

Fructus eius carnofus de succulentus, rotundus, Cerasum dicitur, à ciuitate Ponti Cerasunte: unde hanc arborem primus L. Lucullus in Italiam attulit, anno urbis 608.

Cerafian alived dulce est, alived Ponsicum.

Dulcia Cerasa omnia, qua plerunque minora sunt, insalubriora censentur.

Pomica Cerafaminus dulcia sunt, eag, velacida, vel

austera.

Acida magnitudine anellanarum, bacca admodum rufescente crescunt: Austeriora pediculo constat longiore, bacca aliis crassiore, gustu austeriore, colore purpureo, aus rubeo, in atrum vergente, Hac cateris gratiora, ér salubriora sunt, ér diutius servari possunt.

* Exhisomnibus, que com nucleis eduntur, ftomachum extergunt, & expurgant. Lac fiue succus è nucleis eorum expressus specifica virtus e calculum qualemcunque frangit,

& expellis.

Caro Ceraforum fanguinem gignis copiofiorem, & magis impingnas corpora, unde pafferculorum, qui Cerafis plurimom delectansus, eo ipfo sempore, quo hac masura funs, is-

cufcula longe quam alias maiora conspiciuntur.

211 Steriles] Vix reperias (Scriboni) arborem sterilem: & quas tu steriles nominas fructum producunt, vt betula, salices, vlmus &c. nullum reuera notabilem: aliquem tamen, quo sterilitatis crimen facile diluitur. Et cum propagationem generis, omnibus ex semine communem seceris, parum constanter aliquas voces steriles.

212 Contra pestem] Valde Physicis aliena est ista tua Pharmacopœa; & in posteriorem disciplinam & tanquam IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 169 tanquam physicæ & medicinæ, hypallelam conferenda.

Hucusque de arboribus pomiferis : sequitur de Bacciferis.

Bres de rotundiores.

LAVRV s arbor in calidis regionibus sponte, apud nos propter frigiditatem vix sata prouenit, foliis acutioribus & spissoribus, cortice tenui ac leuiore, perpetud virescens.

Arbor hac, propter immensam vitilitatem, apud Veteres admodsom nobilis suit habita: qui ramulis eius pro insignibus pacis & victoria vsi fuerunt: & folia eius magistratui strena loco, vi vocant, obtulerunt: foliis quoque iisdem vates celebriores coronati fuerunt.

Fructus proinde & folia Lauri calefaciunt, & vehemen-

ter exiccant.

n

* Oleum è baccis Lauri expressim ob calefacientem acemollientem naturam prodest affectionibus thoracis, aliisá, pluribus è frigiditate ortis: vipote capitis, ventris, epatis, Ge. Collicos etiam dolores sedat.

Puluis earum è vino sumptus vrinam cies, ac lapidere-

num & vesice confringit.

IVNIPERVS arbor, sic dicta est, quòd inniores de nonellos fructus parias: hac enim sola arbor fructus suos minutos biennis spatio gestas, prioribus nondum masuris alios insuper producens.

Est ausem arbor foliis breninficulis & acutis, omnino

angusto corrice, viique propemodium diffecto.

Lachryma ex hac arbore exudans Vernix est, gumnis durinsculsan, sic distum, quòd rore verno magis concrescis.

Arbor

Arbor caleda est & sicca in tertio gradu, ideog calefacit & consungit, sine congregat : ventriculo refrigerato alissue partibus calefaciendis optime conducens. Bacca autem calide sunt & ficce in primo: earumq, vsus est multiplex, & mprimis olei inde destillati, aut expressi.

* Assimpta bacca aeris purrefactionibus medendo spiritum in corporibus animantium confortant & augent. Item zusi, torminibus, aliifq vitils medentier, adeog humidita-

tes omnes putridas atquemalignas absumunt.

* Olesan è ligno Iuniperino ad Arthritin & dolores corporis confert, si spina dorsi eo inungatur. Auribus infusum surditatem tollit. In cibo assimptum vitia melancholica

Grammi Irmiperinum cum albumine ous fronti temporibusq imetum destillationibus capitis sistendis prodest. Com thure pulurifato domi albamine ventri impositum,

laxitatem our indurat.

MORVS arbor est non incognita, folis rotundis, aspeni & nigricantibus, flore quasi piloso, sepe totum fructum te-

Sic autem dicitur, Græca notatione dissentaneorum que si prudentissima, quod nouissime omnium frigore lapso ger-

mines, & cum postremu folia amittat.

Frustus eius arboris primò albicans est, deinde magis rubicundus, & postquam macuruerit, niger omninò rea-

Hinc electuarium paratur Diamoron, quod, ficut esiam fuccus simple x eius, plurimem conducit asperitatio exalterationi, gutturis pracipue, item q epatis inflammazionibus.

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. IL 171

Et hæ fuerunt arbores, quarum fructus molli tegumento obducti funt: fequitur de iis quarum fructus tegumento duriore continentur.

EX his autem alij toti teguntur, alij ex parte tantum. EPrioris generis sunt arbores, quarum tegumentum est calyx ligneus, wel echinus.

Calyx ligneus & dirior wel integer eft, & coherens, ve

in Amygdalis, vel bifidus, vi in Nucibus.

AMIGDALVS arbor est caudice longiore, multis ramis extensa, foliis salicum hand dissimilibus, ante germina-

zionem florens.

Fructus eius est Nux, duriore & lenticulari calyce conclusa, supra quem deinceps vivide & molle est putamen: is Amygdalarum nomine dicitur, quòd in calyce termissimas multas vimulas habeat, quas Graci auvyas vocant.

Fructus autem iste duplex est. amygdale enim alie dulces

funt, alie amare.

* Dulces mediocriter calidæ funt, exilem amaritudinem in se continentes : ideoq, incidendi, attenuandi, extergendi,

& sine morsu digerendi facultate pollent.

* Vnde esiam lentorum & viscidorum humorum excretioni è pulmonibus mirificè conducunt; presertim si contrite ex insculo assimantur. Epatis quoque obstructionem, itémque lienis prensus optime aperiunt, & vrinam prosocant.

Adhec omnia quoque efficaciores funt anara.

* Oleum Amygdalarum asperitatem gusturus lenit, & phthisscis, qui din decubuerunt, prodest: & amararum in primis oleum aurium assectionibus salutare est.

Fructus qui bifido calyce teguntur sunt Nuces inglan-

dis.

O

4

Et

IVGLANS,

IVGLANS, sine Nux regia, arbor est prealta, cortice longo, lani, de albicante, ramis crassioribus, folissa, etian maioribus, longis scilicet ac latis & graneolentibus.

Nex neglandis dista est à nocendo, quod umbra eius atque stillicidium praximis arboribus, & sub en recubantibus noceat codema, fen su Caryon dicitior, quid cerebrium granet,

prafertim nux rancida & vetustior.

Nuces sunt displices: alie maiores, quas vocant Nuces equinas: aliæminores, qua calyce teguntur, vel fragiliore, ut Mollusca vulgares: vel duriore, & quasi lapideo, ve Morafcille, vulgo Nuces lapidee.

Nuces calida sentiuntur in tertio gradu: sicca in princi-

pio (ecundi.

Hacautem fi fapius comedantur, angustiam pestoris fius halitibus efficitit, ideo q tuffim & dolores capitis exufcitant,

imò etiam lingua aliquando paralyfin.

* Singulare samen remedium ex his conficitur contra om-nis propemodum generis venena, quod primus Mithridases olim puratur innenisse : nempe Muces exiccate due, com duabus ficubus, & ruta foliis numero 20. addito parum faliscontufe inflar electrarij & ieluno venoriculo asimpte, eo ipsodie immunem ab omni veneno reddunt.

Cum cepa, fale & melle imposira, prins tame iciuno vepriculo masticata; canis rabiosi morsibus prosunt. Ite cum solo

melle & ruta luxatis abscessibus sillinantur, conferent.

* Succus ex viridi Nucum putamine Rob nucum dicitur, omni inflammationi atq tumori gutturis unice prodest.

* Aqua ein dem putaminis destillara cum terria parte acesi assimpta incipiente ardore pestilentiali intra 24 horas, princi camen habisa sectione vene, certissimum est perfisremedito

Echino conteguntur CASTANEAE, & harrin similes fructus Fagi.

Castanea

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 173

Castanea ab urbe Magnesia Castano dista, arbor est Iuglandi ferè similis, foliis tamen plures venulas habentibus,

magifq, serratis constans.

Fructus eius eodem nomine dicuntur Castanea: quarum alia rubicundiores sunt, qua Meterrana dicuntur: alia minus rubicunda. E quibus qua sunt latiores & maiores, esuiá, aptiores, Tarentina: rotundiores verò, Balanitides vocantur.

* Omnes calide & sicce sunt in primo gradu, & propter terrestrem materiam, summam obtinent constipandi facultatem: qua tamen alui & ventriculi sluxiones sistunt, & sanguinem excreantibus prosunt.

Largius in cibo sumptæ, sue in aqua sint cottæ, sue tostæ, sue fri xæ sint, nocent, multog, magis crudæ. A Egrè enim concoquuntur, vétriculum nimis instant & constipant.Pe-

diculos etiam nimiùm deuoratæ gignunt.

Cincribus verò obrusa ac sosta, crudis & elixis meliores fium:pracipue si cum sale, pipere & saccharo assumantur.

*Puluis tamen exiccatarum Castanearii cum oculis can-

crorum, & aqua hedera vrinam probè cies.

F. A. G. v. s. arbor est spectata proceritatis, cortice crasso & albicante potissimum, sine in rusum nigricante, soliis serè laurinis, sed in ambitus serratis crescens.

Fructus eius includitur calyculo in extrema parte etian echinato, hispido ac scabro, interiùs nucleum triangularem

tegente.

* Fructus hic quodammodo calidus est & dulcis, ac subadstringens. Folia autemmagis frigida sunt : que esitata labiorum & gingiuarum vitiis mivè prosunt: tusa verò & illita, membra torpentia corrobarant.

Fructus ipfe propter dulcedine suibus gratissimus estiem gliribus atque muribus, qui è longinquis etiam regionibus gregatim sylvas illas, vibi enm habere possint, ingrediuntur.

AR-

ARBORES quarum frucius exparte tantum teguntur, funt arbores glandifera, ve Quercus, Rober, Ilex, Suber.

Q VERCVS arbor procesa, crasso & aspero corrice, foliis profunde serratis samis planimiem nodosis crescens: sic di-Eta, qued in co foliti erant dy gentium quærentibus responsa

Fructus eius effentialis est glanstaccidentalis verò interdum proueniens est Galla: item Viscus, qui inde dicitio

Quercinus.

Quercus moderate calefacit de desiccat : omnifq, eine pars adstringendi simul facultate pollet: prafertim verò me-

brana, que sub calyculo glandis carnens vestit.

* Aqua stillatitia foliorum iecinoris fluxiones, eius pu-tredinem, sicut etiam pulmonis, sæliciter curat. Profluma mulierum tum alba, tum alia cohibet, sanguinem qi omnem coagulatum expellit.

* Folia autemipfa prius contufa, recentibufq, vulneribus imposita, ea contungunt, & absq alis conglutinant. Similiter incipientibus phlegmonis & pustulis erdentibus condu-

cunt, calorem fortiorem extrahendo.

GALLAE in vetuftioribus Quercubus potissimiem enascuntur, incipiente primum affate, Sole Geminos relinquente : pleraque etiam tempore nocturno.

Exhis alieminores, & magis rugo fa funt, Grace Om-

phacitides: alie maiores & lawores.

Galla diffetta interdum muscas, interdum formicas, sepe etiam araneas intra se cotinent. Vulgus indicat muscas, bet la: formicas, annona caritasem: araneas verò peffilentiam

Puluis Gallerum vulneribus inspersus, absque suturis

ea confolidat.

ROBVR, eff Querciam species durissima, glandem minorem ferens: unde quamlibes maseriam fortem de duram G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 175

à robore robustam appellamus

ILEX arbor glandiferaspectate proceritatis, foliis etiane laurinis, sed minoribus de aculeatis perpetuò virescent, ligno denfo, de in arrum rubescente.

Arbor hac cateris Quercubus rarior est: cuius species est

Suber.

S V B E R arbor est frustu & folio Ilicis perperua similiser coma virescens: Ilice samen minor, cortice crassissimo, eo q exuto etiam, minime instar aliarum arborum exarchens: vnde etiam Ilex fæmina dicitur.

Sed quia lignum eius admodism cauernofum est, ideog, lewissimum : Arbor non baptisata dicitur, de lignum eius d-Birlisor, quod baptifari, aut subsidere in aquis nequeat.

* Suberis cinis è vino calido sanguinem excreantibus

magnopere laudabilis eft.

213 Enumeratis arboribus fructiferis: sequitur de earum similibus.

A Rhores frustiferaru similes sunt Resinifera omnes: qua-Larum fructus sunt Strobili; Nuces videlicet puramine ligneo squamatim compacto, subtusq, excauato conclusa.

214 Arbores propomodum omnes eiusmodi perpezuò vi-

rescunt: quales sunt Pinus, Picea, Larix, & similes.

Pinus, arbor est admodum ramosa, acutis foliis veluti in pectine conjunctis: à quorum pinnato acumine nomen maxit.

Fructus Pini sunt nuces pinea quarii pusamina proprie Coni nominantior.

Nuces autem Pinea calida & sicca sunt : vim pariter conglutinandi obtinentes.

Tussi correptis & phthisicis optime conducunt : conforsando do calefaciendo corporis partes universas.

Pini

Pini species sylvestris est Pinaster arbor alsissima, mexi-

mag, foliis pilofis, inftar Pini domeftica.

Pice A sest arbor procera, cortice nigricante senace lento, atque fluxili; ramusculis ad instar crucis, à duorum solummodo ramorum lastre exemptibus, sollis paululum lationibus, mollioribus, ac lauioribus, instar Rosmarini.

Ex hac arbore refina inter lignom & cortice grommi mo-

do concreta effluit.

Pices species est Abies, picea videlicer magis albicans,

eig omnino similis : foliis tamen altero latere cinercis.

* Ex hac esiam refina effluit Abietina dicta : que com melle cocta prodest destillationib. capitis & gusturis, presertim angine : adeoq, omnibus externis affectionibus commode adhibetur.

* Maxima enim vis buius est sedare inflammationem vulnerum, eaq, pinguedine sua facilime conglutinare.

* Cum farina hordei vinoq, decocta strumas induratas

curat.

LARIX arbor est eximiè alta cortice perquam crasso, invinas undique dehiscente, ramis gradatim circa stipitem totum emissis, folissque adnatis densis, oblongis, mollibus de comosis.

Fructus eius sunt coni cupressinis admodum similes, &

incundson efflantes odorem.

Lignum arboris istius, quod abunde sit siccum et resinosum, impetu slagrat adeò vehementi, vt mullo alio carbone in sornacem indito rude serri metallum, celerius colliquescat, quam Lariceo.

Refina Larigna, que ex Larice manat, prestantissima est, odore, gustu de facultate, qua vulgata Terebinthina acrier. Liquor iste est colore melleus, lentus, de nunquam diarescens.

In Laricis arboris trunco fungus nascistar Agaricus, ab Agaria Sarmatie regione dictus.

Fungus

Fungus est selectissimus, si sit omninò albicans, rarus de porosus, adeo q, leuis atque friabilis. Mas enim qui dicitur, grauis, densus, durus, niger de lignosus: minus prastans est.

* Agaricus auté in initio dulcis est, mox amarus, & subadstringens: vim obtinens incidendi, tenuandi, extergendi, digerendi, & obstructa liberandi facultatem. Pracipua verò vis eius est pituita expurganda idonea.

213 Fructiferis Quas ru fructiferis similes narras,

sunt reuera fructifera, vt strobilifera omnes.

214 Perpetuo]Ita & baccifer & laurus, & iuniperus.

Adhuc de Arboribus fructiferis, earumque similibus: sequitur de sterilibus,

STeriles arbores que fruction nullum notabilem procreant funt, Vlmus, Almus, Tilia, Buxus, Betula, Salices, Populus, & alia einsmodi.

VLM vs, est arbor procera, foliis parumper crispis, & asperis, & quam in pyro sint, leutoribus, ligno slavo, duro, &

propemodum deformi.

Cortex, ramuli, eorumq, folia glutinandi facultatem ob-

* Folia tufa grex aceto illita malignam fanant scabiem, omniaq, vulnerum labra iterum connectunt : adeoq, Vimi

ipfins varius adres varias vius adhiberi potest.

ALMVS, arbor est caudice assurgens recto, ligno & medulla molliore, folis instar pyrorum, attamen maioribus, solidioribus que aliquantulum rotundis. Gaudet locis humidioribus, & fluminum littoribus: unde sic dicitur, qui da laur amne.

Arbor est impense calida & sicca : unde etiam lignum eius sub tetris & aquis diutissime durare potest.

* Folia eius tenacia pinguiaq, tumoribus & bubonibus

cum aqua calida simul imposita certò curant: adeo q, viridia illa omnibus e xternis inslammationibus conducunt.

TILIA, à lenitate & mollitie ligni Graca appellatione Philyra, arbor est ampla & patula, caudice & cortice crasso, foliss instar hedera, mollioribus tamen, & in rotunditate magis acuminatis.

Montibus gandet humidioribus & convallibus.

Folia pracipuè eius constringendi virtute pradita funt : in cateris eandem cum Oleastro potentiam habet.

By x vs, sine P x x y s, arbor est folis minusis, rosundis, & perpetuò vires centibus, caudice aspero, plerunque & nodoso, nigricante, ligno subfusco, durissimo & granssimo.

Lignum enim huius præ omnibus aliis crassissimum & granissimum est, neque ad ignem, neq, ad carbones idoneum, ot aquis no supernatet, sed quam primum ad fundum earum subsidat, nec ollam cariem, aut senestam sentiat.

Vnde Pyxides à Pyxo nominantur, quèd optimum earun

genus è buxo parari soleat.

Qualitas Buxi sicca & adstringens est.

Folia eius in puluerem contrita ex aqua Lauendulæ sumpta mania correptis prosunt.

Lixiuium è buxo paratum pilos flauescere facit.

. Betula, arbor est tenera, cortice primum fusco, deinde albicante, ligno leni atque fragili : primò ex aliis omnibus repleta succo dulcissimo.

Cortice buins arboris, prafertim albicante, veteres olim

papyri loco vifuerunt,

*Succus eius, qui primo Vere colligitur, assumptus calculo & ictero plurimum prodest: itemą, oris putredinem curat.

Idem succus coagalo lactis immissus, prohibes ne vermi

culi caseorum generentur.

SALYX, dicta à saliendo, quò de a celevitate crescat, vi quasi salire videatur: arbor est diutissime durans, eò quò d plurimum IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 179
plurimum etiam excauata, adeoq, putrescere incipiens, nondum tamen corrumpatur.

Salix alia folidior est, alia fragilior. Solidior est tumnigra, tum vitellina.

Migra, que & Punicea dicitur, est salix maior at q melior, hinc inde iuxta sepes crescens: ex Unetiam Viminalis dicta.

Vitellina est, qua inxta suminum ripas potissimum prouenit, colore substauo, fere instar vitelli ouorum: unde etiam cognominatum: ali às etiam candida.

Fragilior salix est colore magis albicante, que facilime

frangitur, ideog, nullius in vinciendo momenti eft.

Salices exiccandi & incrassandi virtute pollent : prasertim verò in cortice & foliis.

* Folia Saucis cum cortice in vino decotta & ebibita vetris tormina sedant.

Popul v s'arbor, aquosis & humidis prasertim locis gaudens, dinerso colore conspicitur: nempe alia albicans est, alia nigricans.

Populus alba, arbor est caudice logo & retto cortice á, læui, foliis primim rotundis, ac deinde angulosis, inferius viridibus, superius lanuginosis, iis á, perpetus trementibus.

Complexio eius est semperate calida do humida.

Hinc conficitur unquentum Populeonis, quod tempore Veris exudante refina optime paratur.

* Radix huius arboris potu assumpta, octo dies tutos red-

dit à torminibus de stranguria ventris.

Populus nigra, arbor est albe Populo omninò similis, paululum tamen maior & lentor, & foliis angustioribus, inferius viridibus, superius cinericeis.

Calida & siccahac arbor est:in opisicis autem & mensis

parandis viilistima est.

do

ئ

U

Ramuli manu retenti prohibent lassitudinem & defatigationem tum pedum tum manuum in itinere.

My

* Gummi

* Gummi arboris tritum & assumptum proflusio alsi prodest.

Tantum de Arboribus: sequitur de Fruticibus.

Rutices autem sunt stirpes multiplici caudice assurgen-

Fructicum planta vel nobiliores suns, vel minus no-

biles.

Mobiliores frutices sunt Cinamomum, Cassia fistula, &c. 215 CINAMOMV M est cortex fruticis similis eiusdem nominis in India crescentis, colore subnigro, virgulis sue ramulis temnissimis, qui si frangantur, copiosissimum de se odorem spirant.

Cortex Cinamomi duplex est: alius subtilis ac tenuis, alius crassior. Tenuis est acerrimi & optimi saporis: crassu autem tardiùs digeritur ad confortandum cor hominis.

Eligitur in primis Cinamomum quod magis rufescit &

acre eft, admixtam habens aliquam dulc edinem.

Cinamomum proinde summe tenuium partium est, in ordine tertio calidum, & sicciam in secundo. Conuenitigitus resrigerato ventriculo: visum corroborat, itemá, cor, epa: & sanguinem puriorem gignit.

216 CASSIA fistula est rotunda magna & purpures

fiftula, intrinfecus habens medullam omnino atram.

Fistula graniores & purpurea in hoc genere sunt reliquis meliores.

E nigricante huius fistula pulpa optimum coficitur & lenissimum medicamentum purgans, quod Cassiam solutium, vel Cassiam extractam vocamus.

* Cassia illa extracta granioribus febribus admodum sa Intaria est, ob lenem suam purgandi facultatem; imò alis etiam IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 181

etiam morbis plurimis, si uncia unius pondere ex aqua ro-

FRYTICES minus nobiles sunt Corylus, Sambucus,

Oxyacantha, Ribes, Rofa, Rubus, Poterion, Colatea.

CORYLVS est frutex altior, caudice tenui, pingui, & albicantibus maculis distincto, foliis Alni paululum latioribus & ferratis, decidentibus iulis nuces auellanas ferens.

* Nuces auellana calida sunt, & multa humiditate referta: ideo que comesta multum impinguant quidem: sed stomacho tamen infesta sunt, & facile desynteriam procreant: prasertim verò qua membranula rubicundiore teguntur.

Virides tamen innocentiores sunt aridis.

Tritæ autem & ex aqua mulfa potæ tussi veteri medentur. Cinis crematarum add ta axungia, aut vrsi adipe, capiti impositus alopeciam curat.

SAMBVCVS à Sambyco autore nomen habens, frutex est ramulis assurgens omnino cineraceis, in interna caustate medulla molliore repletis, foliis propemodum Iuglandis.

Fructus eins sunt bacca purpurea succum sanguinolen-

tum habentes,

71

Q-

4-

iu

O'

07-

tia

ar:

ure4

quis

15-le-

14011,

m [4-

alis

tian

Sambuci species est Ebulus, humilis & breuis : quo sensu dicitur Chamaacte, quasi terrestris Sambucus.

Est autem frutex caudice crescens quadrangulari, foliis ferè amygdalarum seiunctis, & alarum instar extensis.

Vtraque autem planta calida & sicca est, digerendi & expurgandi vimobtinens : virtute insuper conglutinandi prædita.

* Radix verò Sambuci, vel folia eius invino sigillatim

decocta, & ebibita hydropicos valide expurgat.

* Es ad eundem effection radice Ebuli nihil est potentius & efficacius.

* Aqua, în qua decoquantur folia Sambuci plurimium tussi aridiori connenis.

M in

Pulpa

Pupa aut electuarium è baccis Sambuci paratum, sudo-

res & omne venenum è corporibus expellit.

OXYACANTHA, vulgo Berberis, frutex est pyro syluestri haud dissimilis: minor tamen, & in ramulis duobus, vel tribus, ve plurimum hinc inde spinis coniunctis, foliumali Cydonie, sed angustioribus.

O xyacantha frigida & sicca est in gradu z.

*Succus baccarum inflammationi epatis unice conducit, aliifq, apostematibus extrinsecus impositus, præsertim si commisceatur cum aqua Solani: sitim quoque restinguit.

* Cortex radicis contritus, item fructus eius contufus & impositus ad extrahendum infixa tela, osa, spinas, vitrum

mire prodeft.

* Syrupus inde confectus cum saccharo, aut vinum preparatum, cor multum confortat, & ventriculi appetitum restituit, febribus ardentibus confert, adeo 4, omnibus morbu interioribus à nimio sanguinis seruore ortis conducit.

RIBES, frutex estramulis pur pureis, foliis Pampini, sed minoribus, & ex viridi nigricantibus, baccas rotundas, eás-

que rufescentes, pediculis longis annexas ferens.

Frustus eius do folia frigida ficca q, funt in z.gradu, vir-

tute pariter conglutinandi exornata.

*Succus igitur frustuum quomodocunque præparatus tremori cordis auxiliatur, & omni inflammationi totius corporis, præsertim quoque peste correptis.

* Rob etiam, sine succus ille cum aqua Endinia morbillis

plurimum conducit.

Ros A frutex est minor, virgulis excrescens in viridi nigricantibus maculis, multis incuruatis spinis, foliis etiam quodammodo serratis, fructus producens rosas varicolores.

Rose omnes frigide & sicce sunt temperate, & internis & externis corporum affectionibus viiles.

* Succus

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 183

* Succus earum in vino decoctus tollit dolores capitis & oculorum: gingiuæ etiam, si eo abluantur, restituuntur.

* Mel rosatu optime partes quaslibet corroborat, omné à, materiam melancholicam, atque phelomaticam educit : præsertim si exhibeatur cum decocto sæniculi, addita portione a-liqua salis.

* Oleum pariter rofarum ambustis omnibus salutare est, & fronti illitum capitis gravedinem calidos quaffestus sedat.

* Fungus in filuestribus præcipuè rosis crescens, in puluerem contritus, & cum vino bibitus ad calculum expellendum essicax est: & quidem vermiculi in eo reperti ad eundem assectum validiores sunt.

Aqua earum oculis infusarubedini at q, putredini, aliisq,

morbis illorum curandis conuenit.

Aqua etiam eiusmodi, prasertm rubearum, pota, confortat, & moderate refrigerat cerebrum, cor, ventriculum: itemá, spiritus & calorem naturalem, ea á, omnia à putredine conservat.

R v B v s., frutex est valde spinosus, late serpes, folis-Fragaria, alteraparte albicantibus, altera verò nigricantibus.

Fructus eius sunt Mor A Celsi, siue Vaticana: similes omninò Mori fructibus primum viridibus, deinde nigris, succiá, plenis.

Rubi species est rubus, qui dicitur ab Idamonte Idaus, frutex Rubo vulgari minor, minus que etiam spinosus fructu

dulcirubescente & concauo.

Vierque autem rubus virtute exictandi & refrigerandi:

itemá, ex tota substantia contrahendi pollet.

* Succus eius expressus é in crassitudinem mellis in Sole coastus melior est recentiore: mixtus autem cum syrrepo de Saluia singulis diebus ad dimidiam unciam epotus multum conducit leprosis.

Folia Rubi, flores, germina, fructus in aquis decocta, & vel M iii epota, epota, vel linteis circumlita, omnem internum ardorem mirè

restinguunt.

Summitates foliorum exiccatorum in vino decosta si bibantur, confestim sanguinolentum alui prosluuium sedant. similiter etiam oris viceribus conueniunt: itemą, dentes immobiles reddunt.

Potenton, sine Vua crispa, aut Grossularis, frutex est admodum ramosus, cortice cineraceo, vel subalbo, pluribus acutis spinis, foliis ferè Chamacissi minoribus, incuruatis baccas ex viridi rubentes ferens.

Groffularis frigida est in primo, & sicca in secundo.

* Bacca eius nondum immatura cholericis aliifq, imbecillioribus in cibo sumpta conueniunt.

* Folia recens decerpta inflammationibus & late serpentibus apostematibus : item igni sacro commode ad sedandos

dolores imponi possunt.

COLVIE A est frutex, sine arbuscula lignosa foliis Fannugræco non absimilibus, fructum rotundum, magnitudine lentis, in siliqua flatu turgente ferens.

Calida bacestin principio secundi, & sicca in primo or-

dine: aluo purcanda viilis.

* Atram bilem præcipuè citra molestiam educit, & caput ac cerebrum, & sensuum instrumenta à noxis purgat humoribus : adeò quidem, vt aduersus omnia vitia ab atra bile

maximoperè conducat.

215. 216 Cinamomum] Statueras frutices docere: curigitur in cinamomo & Cassia, corticibus, & siliquis, discipulum ludis? Et cum cinamomum arborsit, & Cassia, satis grandis: haud rectè inter frutices recensentur: id quod de Sambuco, & Corylo tenendum: arboribus, cum prædictarum nonnullis, iunipero, & lauro, & c. magnitudine comparandis.

Adhuc

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. 11. 185
Adhuc de Stirpibus, quæ caudice excrescunt:
sequitur de aliis, quæ caule enascuntur.

DE HERBIS.

217 Herba autem sunt planta tenui caule foliata pro-

Suntá, vel alimentaria, vel minus alimentaria.

Alimentaria sunt, quarum potissimus vsus est in alimen-

Einsmodi sunt tum frumentacea, earumý, similes, tum oleracea, universa.

Frumeta funt Triticum, Hordeum, Spleta, Siligo, Auena.

TRITICV M est planta frumentacea calamo spicam esfundens pluribus granis crassioribus refertam.

Triticum moderate calidum & siccum est, multum alimenti præbens, affectionibus pluribus tam internis, quam externis vtile.

Triticum optimum erit fractu contumax, lentum, graue, colore aureum, laue, trimestre pingui á, terra ortum.

Farina verò eius præstat modice molita, recentioris tem-

poris & tenuioris furfuris.

* Fermentum verò è tritico factum virtutem habet attrahendi, maturandi aperiendiq, vlcera & apostemata, prasertim quoque clauos, si cum sale mixtum imponatur.

Oleum è granis Tritici ad vicerum sinus commendatissi-

mum eft.

* Amylum ex tritico factum, panlulum ipso tritico frigidius est, & siccius: conveniens iis qui capitis fluxionibus sunt obnoxij. Viile quoque est sanguinem excreantibus ex aqua instar iusculi assumptum.

* Item tussiculosis & alui fluore correptis plurimum con-

ducit, cum aqua hordei & saccharo exhibitum.

Hor-

HORDEV Mest frumentum granis in spica acutioribus & substancscentibus ex culmo excrescens.

Frigidum hoc & ficcum est in secundo ordine, vim pari-

ter abstergendi obtinens.

* Farina eius cum latte recens emulto ad formam emplastri redatta, vicerosos tumores & pustulas quassibet breui tempore curat, dolores sedando, & ardorem extrahendo.

* Farina eadem cum aceto & butyro membra luxata re-

ftituit.

Alimentum inde paratum duriusculum frigidiores propemodum & lentos humores generat, minus quâm Triticum nutriens.

Aque autembordeace e potus omnibus ferme febribus

est salubris, vbi vehementior sit inflammatio.

Aquadecostionis hordei percolata cutem facici asperiorem redditam si ea abluatur, leuem & aqualem reddens meliore colore eam exornat.

SPELTA, Veteribus Zea, frumentum est hordeo propemodum simile, melioris odoris grana interdum simplicia, in-

terdumin geminis putaminibus bina ferens.

* Spelta frigida & parumper sicca est, adeo q, universa sua facultate in medio Tritici & Hordei est: minus etiam quam Triticum, plus quam Hordeum alens.

Convenit omnibus tumoribus ex vino vel aceto decosta

& imposita.

* Prodest etiam tussi asperiori, pulmoni humidiori, & pestori emolliendo.

SILIGO frumentacea, vulgo simpliciter Frumentum: excrescit unico calamo, aristas ferens granis rotundioribus,

longioribusque refertas.

* Siliginis minor quam Tritici caliditas est ; panis inde confectus si non probè coquatur, multorum malorum origo est.

* Einf-

IN G. SCRIB. PHTS. LIB. II. 187

* Einsmodi tamen panis si ex aqua sontana probe salita tribus diebus continuò edatur, grancolentiam oris repellit.

AVENA, frumentum est foliis & stipula Tritico simile, in cacuminibus dependentes paruulas veluti locustas bi-

pedes continens.

Hæc Tritico paululum frigidior est, & vim hordeo similem obtinet, sine mors u desiccans, & ob leuem acrimoniam mediocriter digerens: vnde ventrus prosluuia & induratas phlegmonas iunat.

Farina avena tosta & cum mulsa asumpta dinturna

tuffi confert.

217 Tenui Aliquæ sunt quæ omnino caule carét, ve carduus sine caule, tichen, mandragoras. Reliqua huius capitis sunt sere omnia medica therapeutica, ve & sequentium quam plurima.

Adhuc de Frumentis: sequitur de Leguminibus.

Rumentorum similes planta sunt legumina: quo nomine dicuntur omnes segetes, que manu leguntur: codemá, sensu legaria etiam appellantur,

Eiusmodi planta sunt Oryza, Milium, Lentes, Pisa,Fa-

ba, & similes.

MILIVM est legumen fertilissimum, acutis foliis, & turbinis instar fastigiatis, panniculis semen teres & pendulum gerens.

Huius qualitates sunt frigiditas primi ordinis, & siccitas

terty.

* Aluum igitur humentem desiccat, parum alioquin nutrimenti adferens.

* Foris

* Foris impositum in sacculis idoneum fomentum est eorum, quæ citra morsum exitcanda sunt : similiter etiam cataplasmatis modo illitum.

Eodem modo torretur, & feruens in sacculo impositum

torminibus aliifue doloribus multis auxilium præstat.

ORYZA est legumen Milio tenuius, & multò minus, iuba semina ferens: que in humidis & aquosis locis utplurimum prouenit.

Vis eius quodammodo adstistoria: quapropier etiam ventrem mediocriter sistit, vi ferè omnes in sistenda aluo ea viantin.

LENS legumen est instar Cicerum excrescens, granula

minuscula, eaque propemodum roundiora continens.

* Optima est qua aquam maxime absorbens, facilime coquitur: eaq, aluum adstringendi virtutem obtinet, prasertim cui Beta aut Plantago additur.

P I S A sunt legumina altius capreolis suis, quos exerunt, sese annectendo crescentia, granis rotundis, in siliqua inclu-

sis cylindracea.

Sunt autem aliacampestria, qua pracipue in aruis seruntur, minora, & humi repentia, flore purpureo: alia sunt hortensia, eáque vel album florem, vel purpureum ferunt.

FABA legumen est folis Trifoly è viridi nigricansibus, & pinguibus, quasi virgultis assurgens, storibus albicantibus, intrinsecus macula nigricante distinctis, fructum suum in valuulis serens.

Mediam frigida & humida qualitatis naturam obtinet: attamen inflationem excitat, ideog, agrè concoquitur.

Fresa autem Faba, hoc est, leuiter confracta & decorti-

cata facilius digeritur.

Fabarum putamina radicibus aut germinibus aliarum plantarum nouellarum apposita, earum vitam specifica quadam virtute tollunt.

* Aqua

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. 11. 189

* Aqua autem è floribus illarum destillata linteolo q imposita, spinas, ossa, alia q infixa extrabit.

Absolutis Leguminibus: sequitur de Oleribus.

Ota, Portulaca, Malua, Cepa, Perrum, Petroselimm, & alia.

BRASSICA est olus foliis lationibus constans, qua si in rotunditatem capitis constringantur, Capacitatum dicitur.

218 Frigida & humida complexionis est, & virtute exiccandi absque acredine pradita: summam commoditatem exhibens tum hominibus, tum animantibus.

In Ægypto tamen propter summam amaritudinem non assumitur.

Romani olim antequam haberent expertos Medicos, hoc uno olere contenti ferè sexcentos annos in plerisque morbis curandis usi fuerunt.

Decocta vel etiam aqua inde destillata calculo in primis

Folia eius per se illita, aut cum polenta trita, inflammationibus & tumoribus prosunt. Similiter crudus eorum succus illitus veteribus & sordidis vlceribus conuenit.

Capeti imposita alopeciam curat.

Infaulum foliorum cum Gallo vetere decoctorum cholicam aliag, ventris tormina sedat.

SPINACEA, siue SPANACHIA, olus est caule altiore, semina acuta ferens, foliis suprà acutis, infrà latioribus do mucronatis.

Frigidahec est & humida in fine I gradus.

Iusculum huius ebibitum vitiosas humiditates expellit,

ventrem emolliendi virtute Similiter etiam assumptum dolores dorsi, & alui duritiem curat.

Vnguentum etiam ex hac paratum epati & ventriculo impositum dolores & ardorem eorum tollit. Idem quoq mor-sui aranearum prodest.

LACTVCA, quod lacte abundet, dicta, est olus folis in

orbem conglobatis crifpum.

Hac in campestribus locis crescens folio & caule breuior est quam satina: gustu tamen amara, & laste copiosiore.

Lastuca humida est & frigida moderate, instar aquæ fontanæ, ideo g, herba hæc grata est, æstivo præsertim tempore, & admodum salubris, fastidium enim tollens cibi appetentiam restaurat: quamobrem etiam omnibus oleribus aliis præsertur.

Frequentior tamen vsus eius, oculorum celeritati offi-

cit.

Agrestis Lastuca succus cum laste mulierum ad adustiones inungetur.

BETA, duplici colore distinguitur.

Beta enim vel candida est, vel ex nigro rufescens: vtraque digerendi & extergendi virtusem obtinet ob suam nitrossitatem: maiorem tamen candida, minorem verò nigra, vtpotè que adiunctum habet adstrictionis aliquid: si ausem decoquitur, eam paululum amittit.

lecoris obstructionibus aptissime accommodatur: magis autem obi cum aceto, aut sinapi assimitur. manducata eti-

am lieno sos mirifice innat.

PORTVIACA est herba oleracea, foliis rotundis, & comminò pinguibus, crassusculis q, à tergo candidis: caule etiamrotundo & subrubente, floribus stellatis atque sub-flauis.

Vna satina est, folis latioribus & caule crassiore: altera Suestris, minoribus & crebrioribus foliis.

Porsulaca frigida ferè est in primo gradu, & humida in

secundo: paululum austeritatis obtinens.

Calidas ideired & biliofas maxime fluxiones repellit: fuccus eius astuanti ventriculo, & hypochondriacis conuenit: maxime in febribus hecticis epotus, aut foris ctiam impositus.

Et in universum omnibus calidis affectibus prodest.

Et quia subadstringit, villiter adhibetur dysentericis, profluuio muliebri & aliis sanguinis relectionibus, præsertim si cum farina hordei vsurpetur.

MALVA hortensis folio excrescit magno, rotundo, caule tricubitali, sloribus rosarum specie rubentibus, vel subru-

beis: item candidis.

Hæc si agrestis sit, leuiter emollientis, paululumá, digerentis sacultatis est: hortensis verò quantò humidior, tantò imbecillior cognoscitur.

Decoctio Maluarum bibita antiquam tussim sedat : item decoctio foliorum cum oleo communi illita , ambustioni con-

fert.

CEPA olus est caule subtili & rotunda, excauata, assurgens è radice bulbosa, variis segmentis in rotunditate distincta.

cepa calidioris est complexionis, propemodum in quarto ordine: crassiorum tamen cartium.

Succus autemeins substantia & caliditatis acrea.

Cepa per noctem aqua frigida immersa, eam aqua vim imprimit, vt illa ebibita vermes puerorum expeliat.

Cum sale contusa, impositaq, verrucas radicitus extra-

hit.

Scabiei malignæ remedium viile paratur, si cepæ in quatitate out medij contusæ, & cum e xigua Mercurij extincti portione portione mixtæ addatur lardum porci castrati: itemá, Lauri baccarum puluis: & his commixtis iterum omnibus caput inunganer.

Succus Cepa cum melle & aceto rutaceo emplastri instar

inunctus, morfum rabioficanis curat.

Idem auribus infusus saniem, alios que putridos humores educit, & surditatem tollit.

Porry Minstar Ceparum ferè accrescit, in Salatitis admodum frequens: eiusdem facultatis etiam, cuius Cepa,

particeps.

Id verò genus, quod dicitus Porrum capitatum, tam sanis quàm agris parum conveniens est : prasertim verò iis, qui debiliorem habent stomachum.

Emplastri modo contusis membris imposita bæc planta,

tumorem & sanguinem coaquiatum dissoluit.

PETROSELINVM, antiquorum Apium hortense, est oliss foliis Cicutæ instar per ambitum lancinatis, semine umbella velut Anethi incluso.

Planta est hac terty calefacientium & desiccantium,

ori stomachog, gratissima.

Vi pariter penetrandi & resolvendi pollet essicacissima, ideo q plane divretica est, sive costa, sive cruda assumatur.

Semen verò quam ipsa herba longè efficacius est.

Vtautem vrinas, itamenses etiam valenter ciet: epar expurgat: itemá, renum & vesicæ dolores calculósque curat,

Radix vnà cum foliis & seminibus comesta, sedat tumorem ventriculi, aliarum q, partium, & dolores dorsi: quoniam penetrando exiccat & absumit vittosas humiditates. Et semen contusum achoribus impositum optime conducit.

218 Frigide & humide Quo ingenio, aut arte, ista componas, humidæ complexionis esse, virtute tamen siccandi præditum dissicile est coniicere. Si-

quidem

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. 11. 193

quidem que siccant, complexionis ratione siccant: saltem complexioni contrariam vim nullam obtinent. Sunt certa quædam, vt Rhabarbarum alos, quæ diuersis partibus constantia, contrarias actiones producunt, secundum partium diuerstatem: eadem tamen primis qualitatibus pugnantia effecta producere, nulla Natura potest, præsertim complexioni contraria. Vnde namque nisi ab ipsa complexione haberent qualitates has & contrariam agendi vim? Neque prætermittendum est brassicam ficcandi & primo gradu calefaciendi vi præditam esse: Nam tremulis prodest, duiretica facultate pollet, sordidis viceribus conducit, menses ciet, denique multas commoditates valetudinis & tuenda, & recuperanda habet: qua omnino frigiditati & humiditati contrariz sunt. Ergo aliter de brassica tibi sentiendum. Quæ reliqua huius libri sunt infinita continent therapeutica, & asteriscum fatigantia.

Hucusque de Herbis alimentariis: sequitur de aliis minus alimentariis.

Herbæ autem minus alimentariæ nominantur omnes, quarum vsius in alimentorum assumptione rarior est. 219 Eiusmodi sunt tum Coronariæ, tum Medicamentosæ.

Coronaria, qua propter odorem suaviorem ad ornatum quoque corporis, in coronis maxime, expetuntur: quales sunt Viola, eius quales: item herba Trinitatis, Bellis, Flos garyophyllorum, Maiorana, Rosmarinus, Nardus, Narcissus, Lychnis coronaria, & alia.

N

VIOLA

VIOLA planta est foliis excrescens Hederæ minoribus tennioribusq, sed magis nigricantibus, cauliculis è media radice prouenientibus, florem purpureum ferens, seminaq, propé radicem granulosa obtinens.

Nascitur plerunque in opacis prope sepes & alibi: que autem in umbrosis sylvarum locis prouenit, eandem figuram obtinet, sed absque odore: ideoque Viola canina di-

citter.

Violarum complexio frig da est in primo, humidaque in secundo gradu: conueniens omninò hominum corporibus.

Dolores igitus calidos quoslibet refrigerant, & inflammationes leniunts sigillatins verò capitis doloribus prosun

ferworemmitigantes, fomnumq, conciliantes.

Pettorus etiam aspera quarteria scabritiem leniunt, prafertim si ex diluto velsyrupo, quem idcircò Violaceum nominant, assumantur: qui syrupus etiam, siue succus carum ventrem singulariter lenit avemollit

Oleum quog, inde parati tam externis, quam internis inflammationibus unice confert: auribus instillatum, dolores earum mulcet: ventriculo inunctum cum puluere seminis

Santonici, lumbricos expellit.

Viola species sunt Violamatronalis, Leucoion luteum, &

qua his addi potest, herba Trinitatis.

Viola matronalis, est herba fuffruticosa, pluribus quasi ramulis, foliis longiusculis, acutis & mollibus, iisq, lanu-

ginosis, proueniens.

Violahæc distincto florum genere væriat: flores enim habet,vel albicantes, & Leucoion, sine Viola alba dicitur; vel rubicundos, vel purpureos: quæ hac colo ris appellatione cognominatur.

Omnis autemeiusmodi Viola, que tum odoris suauitate, tum coloris varietate admodum frequenter vbique colitus.

msenfe

IN G. SCRIB. PHYS. LIE. II. 195

intense calida, & quodammodo humida est.

Decoctio foliorum multum tussientibus, & anhelitus difficultate laborantibus viilis est. & præcipua eorum vis est per sudores expellere recrementitias humiditates.

Ex Leucoio, id est, albæ Violæ floribus, unguentum paratur Iasminum, omninò odoratum, præcipuè apud Persas,

variis affectibus è pituita lentore ortis idoneum.

Leucoion luteum, vulgata Arabum appellatione Cheiri, est Viola præcedentis omninò similis, floribus saltem luteis

conspicua.

Viola huius complexio est calida & sicca, in partibus admodum tentubus, & facultas plurimum extergens: prasertim verò slorum, quorum maior est etiam, quam aliorum, vsus.

Florum Leucoy succus ocules immissus maculas corum de-

formes abstergit,

Similiter flores cum melle decocti oris exulcerationem putredinemá, curant.

Simplex earum decoctio menses, secundinas, ac fætum

quoque mortum eiicit.

Aqua è floribus illis destillata lingua difficultati, & paralyfi, itemá, laterum affectibus fingulariter prodest. Praterea manuum tremori viilis est, fiea abluantur: & faciei maculis qualibuscunq, abstergendis.

Oleum inde paratum, vulgo Cheirinum, prædistis & ali-

is morbis valde salubre, presertim tumoribus lienis.

HERBA TRINITATIS, fine Viola flammea, aut Iacea, est herba, cause triangulari mollinsculo, concano q, folius rotundis per ambitum serratis floribus tricoloribus, albo, luteo, puniceo q, simul exornata.

Calidahac est & sicca in tertio gradu, virtute penetran-

di digerendia, præstans.

d-

vel

Agrè spirantibus, & pulmonum inflammatione la-

borantibus opem insignem adfert: ad intestinor<mark>um quoque</mark> ramices haud incommoda: quin égreutis vitia curure potus est.

BELLIS, herba est foliis longiusculis superius subrotundis, & in extremitate minutim serratis, ii sq, in humo rotæ in modum radiantibus, flores cauliculis villosis & flexibilibus ferens centrotenus aureos: in ambitu veró foliis in purpuram rubentibus circundatos.

Radix, itemá folia eius frigida funt, & humida víque in

secundum gradum.

Conducit maximopere strumis & capitis fracturit: item vulneribus thoracis, vel in pectoris vsque cauitatem penetrantibus.

Folia, præsertim viridia, vulnerum inflammationi imposita profunt. similiter etiam contusa aliis tumoribus prosunt.

Flores, à phthisicis ieinno ventriculo & vesperi, ante-

quam cubitum eant, comesti plurimum eos inuant.

Aqua inde destillata inflammationi & pustulis lingue

confert, ali arumque partium astum curat.

FLOS GARYOPHYLLORVM, vulgo Herba Tunica, sine Betonica coronaria, herba est foliis acutis, instat graminis excrescens, flores varicolores odoratos ferens.

Huius quadam species in squalidioribus montibus, & locis sylvestribus proveniens, Tunica sylvestris dicitur.

Fols ille recens contusus, capitis vulnera glutinat, corunq dolorem sedat: item ossicula, spinas, aliaq, extrahendi virtute pollet.

Similiter vadix suffumigata, aut ipsa etiam berbainaquis decosta, capitiá, imposita dolores eius mitigat.

Tunica sylvestris aqua singulare remedium est calculsis, duorum tri umue cochlearium quantitate ebibita.

MAIORANA, alias Sanpfuchus, item Amaracus, herbs

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 197

herba est caule ferè lignoso, multis hirsutis rotundioribusq.

foliis suanissimum odorem spirans.

Maiorana calida & sicca est in primo gradu, tenuium partium & digerentis facultatis membris igitur calefaciendus conducens, concostionem quoque adiuvat, & vrinam ciet.

Succus eius naribus inditus cerebrum maxime corroborat: puluis eius cum zinzibere immissus destillationibus conuenit.

Idem puluis cum melle inunctus sugillatis, & sanguini coagulato è corporis partibus expellendo viiliter adhibe-

Aqua Maiorana amissam loquelam restituit.

220 LIBANOTIS, sine ROSMARINVS, herba est ramulis tenuibus, foliis minutis, densis, subtus canis, supernè virentibus, thuris odorem spirans.

Libanotis calida & sicca est in tertio ordine: emollientis,

insuper digerentis & abstergentis facultatis est.

Succus herbæ adiectomelle illitus, oculorum aciem exacuit: semen maximè ictericis cum vino & pipere propinatur.

Vinum decoctionis foliorum manê & serò tepide haufum, sanguinem puriorem reddit, appetitum restaurat, omnes q, interiores humiditates absumit, & expuitionem earum promouet.

NARDYS INDICA, fine SPICA NARDI, est planta canle suffrusicoso, foliis angustis & spicatis, odorem

suauisimum exhibens.

t7

O

119

ir-

34-

ulo-

cus, orba Herba ipsa calida in primo, & ficca in secundo est: confortandi, digerendi q, simul, & repercutiondi virtute prastans.

Oleum inde paratur odoratissimum, vulgo Oleum Spica vocant, facultatem obtinens calefaciendi, digerendi, subti-Niii liandi: liandi:ideoq, omnibus frigidis atque flatulentis cerebri, item ventriculi, epatis, renum, vueri & vesica affectionibus prodest.

Herbaex potu frigidæ assumpta nauseam & distentionem ventriculi curat: schero pariter & renum doloribus con-

fert.

Aqua inde destillata innumeras facultates obtinet tam intrinfecus, quam extrinfecus v surpata, ad varias capitis cerebriq, passiones: præsertim verò destillationibus eius conueniens.

Ad sincopen insuper & lingue dissicultatem admodum salutaris est.

NARDVS GERMANICA, vulgò Lauandula, est herba cauis cauliculis quadratis, foliis pluribus ex cineraceo virescentibus, paulò latioribus, & Rosmarini longioribus, in quorum cacumine slores spicati, purpurei, minuti feruntur.

Excalfacit & siccat ordine secundo completo: conuulsis, resolutis, & omnibus cerebri frigidis passionibus auxiliatur, ventriculum & iecur ab infractis humoribus liberat.

Flores Lauandulæ singulari quadam virtute apoplexie medentur: è vino assimpti vrinam cient: similiter quoque cardiacam co icterum curant.

Aqua verò ad vertiginem capitis plurimim conducit, unciæ unius pondere assumpta, ac denique ad spas-

NARCISSYS, planta est foliis conspicua, Porrism libus, minoribus tamen, or angustioribus, caule vacuo, slores in cacumine suo albos, intus é, croceos, sine etiam purpureos ferens.

Elegantione plerunque forma & suavi odore nascitur in montibus: est autem calida secca és complexionis: virtui etian IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 199 etiam conglusinandi vulnera, in primis neruorum, non illaudabili præstans.

Herba Narcissi una cum radicibus contusa, inflammatis puerperarum mamillis, aliarum q partium ambustis, utilis-

smaeft.

Radix verò cum farina Fabarum decocta, & imposita, induratos & scirrhosos tumores emollit: item q, clauos, spinas & sagittas extrahit.

LYCHNIS coronaria herba est caule lanuginoso, soliis longis, tomentosis, & albicantibus, slores purpureos, alba

viola similes, propemodum ferens.

Folia huius ad lucernarum v sum pro ellychnio V eteres vsurparunt, ideog, lychnis dicta fuit: Coronaria autem, quòd ad coronas expeteretur.

* Semen calidum & siccum ferè in secundo ordine completo, maximè in vsu est . In vino potum essicax est contra Scorpionum ichus : qui etiam herbæ eius appositu torpe-

scunt.

219 Medicamentosæ Atqui (Scriboni) ipsæ coronariæ, admodum medicamentosæ sunt, & Promptuarium habent gencrosissimorum remediorum, etiam teipso Promo: vt viola inslammationes lenire,
tussim mitigare: bellis strumis, & capitis fracturis
conducere: Tunica capitis dolorem sedare, & reliquæ fere omnes, quibus saluberrimæ à te ascribuntur facultates.

220 Rosmarinus] Potius ad fruticum classem libanitidem hanc retulisses, cum satis crasso, & lignoso caudice nitatur, & nonnullis arboribus sese æ-

quet proceritate.

111-

N iiij

Tantum

Tantum de Plantis Coronariis: sequitur deinceps de Medicamentosis.

121 Herbæmedicæmentofæsunt quarum potior & crebior vsus est in morborum remediis.

Einsmodi sunt tum Aromatica, tum alia universa.

222 Aromatica plera j, ob naturam suam familiarem atque gratam, in confortandis, sine corroborandis corporum humanorum viribus potissimum vsum prastant: vnde etiam hoc nominis traxerunt.

Eandemá, ob causam cibis etiam viplurimum inspergi caperunt, qui alioquin partium corporis concostricem sacultatem Lesuri suissent.

Aromatica ista berba sunt Crocus, Zinziber, Zedoaria, Galanga, Calamus aromaticus, Acorus, & alia similes.

CROCV s herba est aromatica, foliis oblongioribus inftar foliorum graminis omninò angustis & acutis, caule floremmaiorem purpureum ferens, in cuius medio rubea capillamenta Croci dependent.

Olim Crocus in primis Corycaus & Lycius in Olympo monte crescens commendatus fuit: at hodie celebratur Orientalis: & pracipue qui nunc in Germania nascitur.

Crocus autem calidus est in secundo, siccus insuper in primo gradu, paululum etiam adstringentis & concoquentis virtutis obtinens: qua facultates cius in quintum vsque annum durare possunt, si diligenter custodiatur.

Cordis pracipue viilissima confortatio est : item ventriculi : sanguinem puriorem reddens, vrinamá, satis copiose

ciens.

Difficulter respirantibus, & in thorace multum repletis expertissimum remedium prastat: maximè si scrupuli quantitate cum Ambra grano dimidio calidè ex vino albo assumatur.

Cauen-

Cauedum verò fuerit, ne unquam una vice ultra drachmam facile de eo propinemus: secus enim si duarti aut trium drachmarum pondere assumatur, lethalis est.

Sicummica panis & laste contritus apostematibus & tumoribus imponatur, mitigat eorum dolores, & simul e-mollit & aperit.

ZINZIBER est herba foliis arundinaceis bis terve in anno reuirescentibus, in cacumine fastigiatis, radice geniculatis internodiis repente.

In India of Troglodytica Arabia copiosissime prouenit: unde radix tantum eius ad nos aduehitur, que interdum integra libra pondere eruitur. Ea in profundum terra non amplius agitur, quam ad ternos, siue quaternos palmos: quam esfossiriadicis internodium relinquunt, ceu radicis maioris sequente anno eruenda semen.

Zinziber valide calefacit in tertio, & humectat in primo gradu: minus subtilium partium quam Piper: ideo q, propter additam illam humiditatem vix vltra biennium perdurans.

Singularis certè confortatio ventriculi refrigerati, aliarumq, eius affectionum medela: prasertim verò zinziber conditum, quod recentissimum saccharo vel melle asseruatur.

Puluisculus eius cum aceto vesperi assumptus varias humiditates per sudorem nocte expellit.

ZEDOARIA, item Zadura, sine Zaduara, est planta in Sinarum regione vitra extremas India oras crescentis radix, Zinziberis faciei similis, minus tamen acris, sed amariuscula, & odoratior.

Hanc recentiores primum Graci ab Arabibus edocti descripserunt, & vsum eius explorarunt.

Calefacit & exiccat in gradu secundo: flatus discutiendi facultatem obtinens.

Ventriculi

Ventriculi & coli cruciatus tollit, vomitiones reprimit, alui pariter fluxiones sistit, einsdeg, tineas quascung, enecat.

Animalium insuper venenosorum morsibus auxiliatur: vepote venenis etiam aliis abigendis: præsertim verd pesti remedium conuenientissimum: odore quoque suo quemlibes ingratum odorem sanat.

GALANGA estradix planta in Memphi, & in Syria potissimum crescentis: unde in Italiam copisè adfertur, so-liis lationibus crassionibus q₃, & spina instar admodum mu-

cronatis immediate ex radice assurgentibus.

Galanga autem alia minor est, alia maior.

Minor estradix tenuis, tota in purpurarufescens, geniculata, & internodiis quibusdam reflexa, sapore plurimum acri & odorata.

Maior verò longè crassior est, colore dilutior: minùs etiam odorata, & viribus insirmior.

V traque calida & sicca est in tertio gradu: ventriculum à frigore vel flatibus affectuum, alias q, partes optime corroborans, & eius dolores tollens.

Ore retenta anhelitum commendat : naribus admota cerebro multum confert : cordis etiam palpitationi prodest, si è

succo plantaginis propinetur.

Galanga fyluestris, propriè Cyperus, herba est folia proferens porraccis similia, sed longiora & exiliora: in caulis etiam quadrangularis cacumine minuta folia cum semine obtinens, radice odorata, vel longa, vel rotunda.

Radix Cyperi, cuius potior quamherbæ in medicina vsus est, calefacit, & exiccat in gradu secundo cum quadam adstrictione nonmordicante : itaque vlceribus curandis mirisi-

ce prodest.

Optima autem illa iudicatur, si sit omninò grauis, iucundi cum quadam acrimonia odoris.

Hac cordis & ventriculi actiones at qui virtutes multum

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. II. 203 inuat, & spiritus latiores procreat, melancholicis pracipue salubris.

Cyperi genus est Curcuma, radix in India proveniens, effigie & odore Zinziberis, gustu amaro : qua si manducesur,

croci modo inficit.

CALAMVS aromaticus est herba in India viplurimum crescens, caule sistuloso, foliis gramineis, siue arundineis, radice dense geniculata, fulua & assulosa, odore prastantiore, è longinquo etiam perceptibili.

Calamus aromaticus calidus est, & siccus in secundo gradu : minus tamen subtilioris essentia : leuiculam quandam

adstrictionem possidens.

Epatis affectionibus, presert in hydropicorum & ciendæ vrinæ vtilis est: ventriculum mirè confortat, maximè si cum succo absinthy ex vino tepidè exhibeatur.

A C O R V S est planta follis assurgens Iridis angustioribus, radice geniculis distincta & restexa, subalbicante, &

acri, odore q multum recreans.

Acorus calidus & siccus est in secundo gradu, essentia te-

Decoctio Acori,lateru dolorib. & thoraci;ite epati,torminib.ventris, & spasmo summe prodest, & plane diuretica est.

Succus radicis etiam antidotis non inutiliter miscetur:

idemą oculis illitus visum clarificat.

Herbæ medicamentosæ saporem ab aromatico dissimilem obtinentes sunt reliquæ universæ, quarum virtutes in medicina maximè elucent: ideo q, à Medicis copiosissimè describuntur.

223 Vbinatura distinctum sexum observanit quoniam aliæearum sexui quoque animătium masculo, aliæ fæmineo magis auxiliaturæ essent.

Prudentissimè enim illa rerum creatrix hanc sexus di-

stinctionem in plantarum genere nobis proposuit.

201 Medicamen-

posterior est, ergo obscurior, neque ideo physica definitio inde petenda. Et definitio ex comparatione, vix popularis descriptionis lumen habet, multo minùs accuratam, & dilucidam rei euidentiam.

122 Hoc nominis] Non quia viribus roborandis inferuiunt, aromatum nomen contraxerunt (nam pane, & vino, nihil magis roborat) sed quia præter odoris fragratiam, & saporis acrimoniam, in tenuem
puluerem contrita, & tanquam rarefacta, odoris
suauitate, magis magisq; nares gustumque afficiant.
reliqua huius capitis medicorum possessiones sunt.

Nullam eiusmodi sexus distinctionem in vegetabilibus natura agnoscit: neque quia forte alix maribus, alix seminx magis conueniunt, ideo sexus distinctos habent. Pxonia, alia mas, alia semina dicitur. Quod in veronicis, mercurialibus, polygonatis, & aliis nonnullis binis distinctionis gratia (cum tamen in alterutro sexu curando nullus eiusmodi delectus habetur) non quòd diuersos sexus ostendant, sermonis vsu inualuit. Nam (animantibus exceptis) haud dubie (Scriboni) cetera natura, generationis instrumentis à natura negatis vel intra se continentibus, perpetuum cœlibatum colunt: metaphorico tamen sermone, in his quasiconnubium stirpes inirent, à physicis ita ludieur.

IN G. SCRIBONII PHYSICAE LIBRUM III.

Animaduersiones Timothei Brighti Cantabrigiensis.

DE ANIMANTIBUS.

NIMANTIA sunt natura viuetes, anima sentiente præditæ.

Est autem anima sine facultas sentiens, potentia apprehendens es percipiens extra corpus animatium posita uninersa.

Hac facultas exercetur tum sen-

sibus tum sensum potentiam comitante impulsione.

Sensus sunt vel exteriores, vel interiores.

226 Sensus exteriores sunt, qui tantum prasentia per-

227 Et quidem singuli proprium habent subiectum, item instrumentum, & plerique medium.

228 Et horum omnium si mutua quædam sit cosensio & iusta proportio, sensus ipsi sunt validiores.

229 Singuli enimobiettonimis excellensi, instrumento vitiato, medio crassiore hebetantur & corrumpuntur.

Itaque per multam ninem iter dintius facietes ocula laduntur.

Ita plerunque fabri ferrarij fiunt surdastri. Sensus proinde externi, vel totius corporis communes funt, vel certarum partium proprij.

230 Sensus in toto corpore est tactus.

231 Tactus est sensus mediante carne neruosa tactiles qualitates apprehendens.

Instrumentum eius est, caro neruosa, vel omnis neruus

per totion corpus capillation dispersus.

232 In homine igitur propter copiam neruorum hic sensus est acutissimus.

233 Medium einsest caro velcutis.

Quamuis etiam neruus sepe adempta cute la sionem qualibet ferè sentire potest.

Sensus certarum partium vel sunt nobiliores, vel ignobi-

liores.

Nobiliores sunt visus & auditus, quorum commune medium est, aer velagna.

234 Visus est sensus res lucidas & coloratas oculis per-

cipiens.

Sub lucidis intelliguntur corporacum luminosa, que in tenebris lucent, tum perspicua & transparentia.

Subjectum igitur visionis est tum lux, tum color.

Color quò temperatior, vipote viridis, eò oculis gratior.

235 Organon autem eius est neruus opticus, in vtrum 4 oculum immissis.

Auditus est sensus sonos percipiens.

236 Organon proprium est pellicula in imo aurium anfractuporosa & sicca,que Tympanum auris dicitur.

Pellicula illa duplex est: alia inferior, quæ tegit officulum incudi simile: alia superior, quæ officulum malleoli continet.

Superior igitur à sonis impulsa inferiorem feries spiritus in neruis hac percussione excitat, vt sonum pulsa incude percipiant.

Hand aliter ac si chordæpulsatæ sonum reddunt, qua soni

perceptione fit auditus.

Sensus

Sensus certarum partium ignobiliores sunt gustus & olfactus.

Gustus est sensus sapores apprehendens.

Subiectum igitur eins est sapor.

237 Organon autem neruus instar retis super carnem lingue porosam extentus.

Medium est humor salinosus temperatus.

Hic igitur si excedat, lingua sapores male diiudicat: sin plane sit absumptus, & lingua sit aridior, nusti sapores percipiuntur.

Olfactus est sensus odorabiles qualitates cognoscens.

238 Organon eius est meatus anterioris ventriculi cerebri, membrana contectus : dicitur Processus mamillaris.

Ethoc que siccius fuerit, cò acrius animantia odorari possunt, vt sunt Canes & Vultures.

Homo autem propter humidiorem cerebri constitutionem

odoratum hebetiffimum fortitus eft.

224 Potentia] Anima non est potentia, ve nec facultas: vrpore à qua potentia, & facultates nascuntur. Omnis enim potentia in aliquo, taquam in subiecto, confiftit, & in accidentium ordinem eft cogenda:anima autem substantia omnium nobilissima est, & accidentium plurimorum fulcrum. Vniuer[a] Non vniuersa percipit : cum quædam sint sublime posita, quæ omnem humana aciem fugiant:habet quam plurima percipiendi vim certo loco, & mensura posita: omnia tamen nullius capit nec animus nec mens, multo minus fenfus cum brutis communes, & tantum præsentibus moti. Quis enim vnquam oculis ita Lynceus fuit, yt minutissimas cœlistellas quales fint dimensionibus visu affequutum se auderet dicere? Vel etiam omnium, qua est magnitudine, maximű Solem? Quod ais tactum quæ extra corpus funt percipere: videris quo referas dolores & voluptates que intra corpus sentiuntur. Et phantasiæ idola, quæ absentibus rebus ipsis crebro per insomnia representantur, & etiam vigilantibus occurrunt, ta-

cite apud nos cogitantibus.

225 Exercetter Nihilad physicum attinet, quid quo exerceatur docere . Nam vt facultas vna princeps fit, multa tamen & prima, & postrema, ad hanc exercendam requiruntur, & extra rei naturam interdum polita. Vt ad sensus explicandos obiectum, medium, fitus, instrumentum, &c. neque facultatis funt hæc, vel propriè tales, vel causæ: & proptereà aliena. Dixeras præcedente axiomate, facultatem sentientem, potentiam esse extra corpus posita apprehendentem, hic autem facultatem hanc exerceri sensibus. Atq; oro te (Scriboni) annon sunt sensus ipfisentiendi facultates ? Doce quid interest: actiones nullæ funt : ergo facultates . Senfibus] Quæ fensu prædita sunt (esto) loco ferantur singula : quid tum postea? Ergone vt sensus exerceant? Quos quafo fenfus? Non omnes: nam interni nihil eiufmodi lationem postulant, cum non foris, sed sensu communi phantaliæ offerantur. Neque externorum vnulquisque loco ferri postulat, sed qui multo spatio ab objectis propriis distantes, vicinitatem postulant: vt qualia sint obiecta sentiant : quædam cum occurrunt, etiam perstringunt, & obtundunt, vt nil loci mutatione fit opus . Impulsione] Impulsio nil exercet sensum in omnibus, qui multa sensibus patimur quæ longè abesse experimus. Nisi forte putes vel dolores nos expetere, vel reos quæstiones, ac neruos.

226 Exteriores] No est istud καθόλε αρώτον exterius. Nam

Nam & sensus communis & phantasia, circa presentia tantum laborant, nec præterita memorant, nec prospiciunt sutura.

227 Instrumentum] Ita & interni proprium subie-

dum postulant, & instrumento exercentur.

228 Validiores] Non sensus eo validiores sunt, sed

229 Heberantur] Tenenda sunt hæc de actionibus tantum non de facultatibus. Sensus autem sunt facultates: quæ facultates, nec instrumenta, nec medium desiderant.

230 Tactus] Hic anomala habes (Scriboni) cartilagines, offa, & dentium extremitates. Quæ ex cor-

poris in partibus sensu priuantur.

- 231 Came] At meninges, maxime Pia, & cerebro proxima, vt & Periostia, & nerui corpus ipsum, carne destituuntur, sed vel nerui sunt ipsa, vel membrana, nec admittentia carnem, nisi neruum ipsum, vel membranas, pro carnibus habeas: quod si teneas, inter medium, & instrumentum, discrimen adhibendum.
- 232 Copiam] Non copia neruorum, sed mollities ad acutum tactum confert, nam si vim respicias, à facultate oritur: si passionem, mollities succumbens altiùs dolorem insigit, & voluptatem admittit.
- 233 Medium] Atqui paulò ante dixeras carnem neruosam medium esse. Non autem omnis caro neruosa est, & ossibus omninò carne vacuis inconsideratè tactum omnium corporis partium secisti communem. Maximè verò vel ipso neruo (nulla carne obstante) violato, cum dolor affligat, non omnes sensus medium postulare, liquet.

234 Lucidas

234 Lucidas Silucidum, & coloratum, simul visus obiecto couentre arbitreris: nihil omninò quod nec transparés, nec in tenebris fulgens, visu percipietur: sin verò omne quod lucidum est, oculoru sensu percipi velis: opponimus aerem, quem nemo vaquam mortalium visu comprehenderit.

235 Organon Mallem oculum, quam neruum opticum: oculo namque læfo, quantumuis neruus fit integerrimus, vifus vel læditur, vel omnino totus adimitur. Et potiùs aditum organo facultate præbet neruus, quam instrumenti locum obtinet, nis neruum & oculum (cuius cristallinus humor pars prima cst) visus instrumentum integrum constare

organon] Pari ratione in visus sensu oculum organon, non neruum statuisses. Et sane auditus auris instrumentum est, integra, & neruo instructa, non pellicula, non malleus, nec incus, nec

stapis.

putemus.

237 Nerus] Lingua & palatum, non neruus: neruum tamen præcipuam huius instrumenti partem admittimus: nisi potius facultatem tantum deferat.

238 Meatus] Eiusmodi in anteriori cerebro nulli sunt, processus sunt mamillares dicti, in os cribriforme delati: neque tamen meatu aliquo hiantes, aut peruij.

Hæc de Sensibus exterioribus: sequuntur interiores.

Seriamabsentes rerum species diversas cognoscent.

IN G. SCRIE. PHYS. LIE. 111. 211

Et hisce ducibus animal oblatas species non tantum mude sentit & percipit, sed etiam se percipere animaduersit.

Sedem autem suam omnes in cerebro obtinent.

Sensus interior veleft concipiens, vel conferuans.

Concipiens officio suo fungitur, tum discernendo, tum plenius astimando: ille sensus dicitur Communis, hic verò phantasia.

Sensus Communis est, qui sensibilia ab exterioribus obla-

ta plenius distinguit.

240 Huius organon est anterior cerebri ventriculus, ob humiditatem ad recipiendum aptior.

Phantasia est sensus interior, rerum imagines diligentius

examinans & expendens.

Hæc igitur est animantium cogitatio, indicium & æstimatio.

241 Locus est inmedia cerebri parte propter siccitate ad conservandum magis idoneus.

Sensus consermans, qui res cognitas dintins retinet, est

memoria.

Memoria est sensus interior, rerum comprehésarum imagines custodiens.

Memoria pro cerebri constitutione velest acrior, velhe-

betior.

Debilior aut hebetior est iis, quibus humidius est cerebris, firmior est in sicciore cerebro.

242 Instrumetum autem eins est posterior cerebri ven-

Memoria si ex praterito tempore conservatas imagines revocet, & repetat, dicitur recordatio.

Sed cum illa absque adhibita rationis inductione, que exciderunt, recolere non possit, soli ferè homini tribuitur.

Ideoq, esiam qui ingenio stupidi & tardi sunt, memoria, qui ingeniosi & dociles, recordatione magis valent.

O ij

239 Ab

239 Absentes] Non absentes species, sed absentium rerum species: hinc interdum absentium idola feriunt phantasiam, ex quibus rerum memoria colitur. Præsens tamen omne id foret necesse, quod sen-

sum feriret, & facultatem lacefferet.

fiue potius superiores cerebri ventriculis, & ita facultates diuersis cerebri partibus designare, vt hæc
sensus communis, illa memoriæ, altera phantasiæ:
est ingenio & otio abutentis. Ad curam enim hise
facultatibus desirantium conuocati medici, non
huic vel illi parti magis applicant remedia, sed toti cerebro: magnoægrotantium fructu: neque partes hæ aut conformationé aut crasin, his facultatibus magis quam aliæ conucnientem obtinent.

241 Media Quænam pars illa foret? Ventriculus, an cerebri substantia? Si ventriculus, quid siccitas inuaret? Nisi fortè eo sirmiorem idolorum capsulam arbitreris. Si substantia, cur non durities æquè idolorum impressionem impediret, atque impressa diutius retineret? Sed non est tanta (ais) neque (inquam) tanta durities, quin animi idola prætersuant impressa. Quid ergo? Sane toto cerebro sensus interni omnes exercentur, nec cerebri regionibus di-

Ringuuntur.

242 Posserior] Si postremum intelligis, quid set tertio ventriculo? Cuius vsus æquè atque reliquorum ad sensus internos est pernecessarius. Videlicet quia nihil ad excipienda rerum idola cauitatem interesse putas, sed potius instar argillæ impressam imaginem retinere ac referre, huius callosam substantiam existimas. Nihil in physica tradi debet nec in aliis disciplinis, quod non primu Logicum ignem expertum

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. 111. 213

expertum purum & sincerum, animam imbuat scietia. Memoriam autem consectura tantum non certa aliqua rei demonstratio postremò cerebri ventriculo mandauit, cum nec conformationem nec temperiem reliqua cerebri parte aptiorem memoriæ obtineat.

243 Hæc de Sensibus : sequitur Sensuum affectio, Somnus.

COMNVS est sentientis facultatis requies.

244 Causa huius est vel refrigeratio cerebri, vel vapor copiosus suauis 4, è ventriculo exhalans, & cerebrum obtundens.

Vapor ille si concoctus resoluitur, & in spiritus convertitur, redeunte calore, sensus suo munere rursum funguntur, & animal enigilat.

Ordinata autem & certa sunt somni vigiliarum ; inter-

ualla, ne animal affiduo motu langue sceret.

245 Somni porrò affectiones sint: Insomnium, Ephialtes, Ecstasis, & aliæ einsmodi.

IN SOMNIVM est actus animi interior, corpore à somno interim occupato.

Quò igitur somnus fuerit tranquillior, eò facilius insom-

Quòd si altior vel inquierior sit, tum etiam animus im-

Varietas autem somniorum sit, pro varia corporis consti-

Clariora & incundiora fiunt somnia, si spiritus cerebri, quibus anima vittur ad imagines excitadas, suerint tenuiores puriores qui e quales sunt plerunque circa tempus matutinum, facta concoctione: vnde illius etiam temporis somnia sunt meliora.

O iij

Obscurios

Obscuriora verò & minùs incunda insomnia cotingunt,

si spiritus sint crassiores & impuriores.

Omnia proinde fomnia naturalia fiunt à speciebus vel antè memoria reservatis, vel iamdum conceptis : & quidem ratione temperamenti, aut solius, aut præter hoc etiam singularis syderum influentia.

Quamobrem ex infomniis quos, plurima de corporis con-

stitutione colligere, & presagire licet.

EPHIALTES est corporis ob motum tardissimum, quasi ab insiliente aliquo compressi & prafocati sensatio. Quo sensu etiam incubus dicitur, ab incubando, quòd pondus quoddam eius modi dormientibus incubare videatur.

Hanc compressione sequitur torpor, & veluti irruetis alicuius occupatio: item tam vociferationis, quam vocis etiam irritus conatus, & inarticulatus demum confusus, sermo.

Oritur autem hac affectio, quando spiritus animales existentes in cerebro, ob vapores ascendentes à pituita & melancholia obtenebrantur, vi virtute sic oppressa grave ali-

quid videatur inferri.

Quare etiam sagis ac vetulis maxime omnium comunis est: que obserum & etatem admodum pituitose, & ob animi affectus melancholica existentes, sensu communi ab impurioris spiritus assidua suggestione vitiato, se pati quidpiam existimant.

246 Praterea etiam iuniores ob similes animi affestu Greuras inanes, atque cogitationes idem temperamentum sortiti, eundem morbum familiarem habent.

Vnde frequensest illa imaginatio de insultu & compres-

sione amicorum.

247 E C S T A S I S est anima, quasi à corpore secedentis acrier & vehementier imaginatio.

Hanc sequitur somnus profundissimus etiam continuos a-Liquot dies perdurans.

Anima

Anima enim cogitationibus vacatura cessat ab administratione corporis: unde corpore sensu mottique veluti carente homines ita affesti omninò exanimati vidennar.

Qualibus autem humoribus cevebrum fuerit obsitum, tales quoque phantasias concipit, imagines qui efformas: & inprimis quidem ob melancholia redundantiam.

Sic enim pro illius specierii diversitate alij alia imaginan-

tur, de a somno exuscitati commemorant.

Quamuis interim sæpe malus aliquis genius in eiusmodi phantasijs accedens etiam futurarum interdum & prorsus incognitarum rerum imagines exhibeat, & essiciat.

243 Somnus Si somnu omnium sensuum, tam internorum, quam externorum affectionem statuis communem: ante sensuum deductas species docendus fuiffet, cum alterutra specierum comunior sit, & pluribus, videlicet alteri speciei, insit. Sed somnum etiam ex internis phantasia nil postulat : libere eriam vel in fomno, simulachris formandis strenuè oecupata: atque profecto mea sententia (Scriboni) rectiùs vigilias fensium affectionem statuisses, quam horum vinculum, cippos, carcerem, fomnum . Affectio omnis adiunctum proprium eft, & cognationem secundum essentiam maximam cum re quam afficit habet : non repugnat , nec expugnat: quemadmodum facit fomnus. Ergo vi huc irrupit in fenfuum familiam fomnus, nec afciti licet per sensuum ipsorum naturam. Reficiuntur certe spiritus quiete acsomno : à quo vegetiores in organa irrumpentes, validius obiecta apprehendunt : sed quid tum? Ergone affectionum cognatione donabitur somnus? Non opinor. Multa namque sunt, quibus facultates & instrumenta re-O iiij creantur, ereantur, nec tamen affectionum naturam obtinent, & cum tantundem motioni voluntariæ præstat viribus reparandis, & corpori conciliando robur per legem sapientiæ æquè ad motum, ac ad sensum, somnum affectionem retulisses.

fymptomaticus sopor: vt ex omnibus cerebru nimis opplentibus & vaporibus irrigantibus? Somnus enim nihil aliud videtur quam sensus motusque naturalis atque spontanea cessatio: huius autem, desatigatio causa est, non è ventriculo halitus: cum etiam peruigilibus ieiunis, somnus obrepat, interdum satis profundus, nisi interturbent de obsoniis insomnia.

245 Ephialies, & Ecstasis Valetudinarij corporis symptomata sunt, non somni affectiones: & propterea medicis committenda. Et cum Ephialtes præcipuè negotium motui facessat, cur non potius ad motus affectionem aliquam, quam ad sensus retulisti?

246 Morbum Rectè morbum dicis, vel potius morbi symptoma, & si cuncta circa actiones morborum symptomata, facultatum affectiones statueris, næ tu facultatum affectiones infinitis partibus auxeris.

247 Ecstass Etiam vigilantibus accidit, viilla Petri ad sextam diei horam: non ergo somni affectio est aliqua, sed vel ex morbo symptomaticum quid, vel divinitus immissa. Sed vt dormientibus tantum naturali modo accidat, ideone somni affectio censebitur? Multa vigilantibus accidunt, que vigiliz proprietates nulle sunt: ita & dormientibus contingunt quibus tamen & somno nulla affectionum intercesserit affinitas.

Tantions

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. 111. 217. Tantum de Facultate sentiente: sequitur de impulsione illam comitante.

248 IM PV L SIO, que sensus comitatur, sit vel appeti-

Sæpe enim sensibus percepta concupiscentes adipisci non possumus, nisi corpore commoto ad illud ipsum nos conuertamus.

249 Appetitus, sine appetens facultas, est virtus obie-Eta sensibus deprehensa prosequens.

250 Sequitur autem potissimum vel contactum, vel co-

gitationem.

251 Tactum sequitur delectatio.

Ideog, in neruis potissimum hic appetitus locum habet.

Delectatio est appetitus obiecti convenientis: ut cum res propriæ ex voto succedimt.

Delectationi contrarius est dolor: obiectividelicet in-

grati, & Ledentis aversatio.

252 Appetitus cogitationem sequentes sunt cordis motiones vniuers a: vulgo Affectus dicuntur.

253 Affectus autem einsmodi velboni funt, vel vitiosi.

254 Affectus boni funt, qui naturam sentientis animantis fouent & conservant: vtpotè l'etitia, amor, spes, eorum á, similes.

Et hi à caliditate potissimum originem trahunt, quatenus cor ab ea dilatatum, & quasi apertumres convenientes & gratas adse pertrahere conatur.

255 Latitia proinde est moins cordis, que bonum quid-

piam præsens appetit.

256 Motus, sine locimutatio, est facultas animantis corpus ab appetituilles tum de loco in locum agitans, & perducens.

Está

Está, vel totius corporis, vel certarum partium. Totius corporis, est progressio eius, & qualibet commotio.

257 Certarum partium motus est respiratio.

258 Respiratio est motus partium, quo ad percipiendim aerem commouentia.

259 Respiratio fit vel per diastolen, vel systolen.

Diastole est partium ampliatio & dilatatio : que inspirando aeri inseruit.

Systole autem est partium contrastio & coarttatio, qua

fuliginoso vitiosog, aeri expellendo simulinsernit.

248 Sensus Non omnes sensus, nec plurimos: sed internos tantum, & ex his phantasiam solum. Appetitus Non omnis appetitio sensum sequitur: nec semper, sed præcedit interdum. vt in nuper in lucem editis apparet animalculis tenellis, quæ ad matris vbera nunquam ante gustata, Natura duce feruntur. neque omni sensu (nam hic de actione sermonem habes, non de facultate) sed delectabili appetitio ducitur.

249 Appetitus] Non omnia, sed grata, & amica: sunt enim quæ percepta refugimus, vt dolor & malum omne, denique tot omnino numero sunt quæ sugimus & auersamur, quot appetentes persequimur.

250 Potissimum Gustum primum, potius quam tactum, vel aliorum sensuum aliquem, secundum autem hunc tactum, & deinceps varie reliquos. Gustu namq; vtitur Natura ad nutritionem: & cibi & potionis illecebra maior est quam libidinis.

251 Delectatio Neque delectatio tactum tantum, sed & reliqua omnia obiecta grata sequitur, ve & in-

grata, molestia.

252 Mo-

252 Motiones] Non vniuersæ motiones sequentur
appetitus, sed amabiles tantum, non odiosæ vllæ, vt

tristitia, metus, anxietas &c.

253 Boni Bonum & malum ethicam disciplinam resipit, non Physicam, & quæ de moribus præcipiuntur, Censorum sunt, & morum magistrum. Ethica autem præcepta Physicam sequentur: perperam igitur, nec satis methodice, nec ex sustitiæ lege, de moribus hoc loco præcipitur, ne que omnino quicquid secundum Naturam rebus obtingens, non bonum, sed optimum.

virtutibus consentientes bonas definis? annon potius virtutibus consentientes bonas diceres: hæ affectionum moderatrices sunt, & regulæ, ad quas affectio

bona, vel mala, dicitur.

255 Cordis] Quædam lætantur, quibus à natura cor negatum est : cum primum abs te omnium animantium affectio communis statuatur, & nonnulli præ gaudio mortui reperti funt, vt idem fecundum tuam bonitatis definitionem pari ratione cum metu & tristitia ad affectiones ingratas' referri queat. Neque certe ex affectionibus per se malum obtingit animali, cum ad huius tutelam à Natura donantur; sed ex violato modo, & ex ipsis contra rationem efferatis, nam & metuentes confulimus nobis, & ira concitati vindictam exercemus,& hostem peseguimur, & fortitudini tanquam aculeus additur. Prasens] Non tantum præsenti bono, sed etiam futuri spe lætitia efferimur, & potius ex boni præsentis vsu, quam ex ipsius appetitione lætamur: quibus namque fruimur non appetimus, sed quorum absentium nos compotes fore speramus. Appetit] Addidisses prædictis affectioniaffectionibus, reliquas malas dictas, cum pariter Natura infine, & fedem in corde, vel cordi analogo obtineant.

256 Illettum Non tantum illectum, sed & deterritum metu tergum dare cogitur : & fere celerius quod veremur fugimus: quam quod iuuat, atque de-

lectat, perfequimur.

257 Respiratio Respiratio non est localis ille motus, quo ferimur ad id quod expetimus. Nã vel loco consistentes respiramus: sin vero de parte interpre-teris, respirando partes potius aerem resugunt quam pesequuntur, ex qua suga vi vacuum vitet natura, aër necessitate quadam (ut in folle videre est) subsequitur; contrà verò contractis pulmonibus, & thorace, aere m elidimus. Porro motus ille appeti-tioni inseruiens, mere existit voluntarius. Respiratio autem vel thoracis ac pulmonum, haud omnino talis eft, sed quodammodo mista, que verò arteriis inest, reliquo corpori refrigerando destinata naturalis omnino est, nec cuiusqua volutati subiesta, parum ergo motum appetitioni obsequente illustrant.

258 Percipiendum] Partem tantum respirationis assequeris definitione (Scriboni) tota autem ex Dia-stole, & systole constat; quarum altera aerem allicit frigidum, altera calfactum iam, vna cum excremen-to fuliginoso elidit: non igitur vt aerem tantum percipiat, respirat animal, sed ve corpus calore æstuans aura temperetur, id autem coniuncta diastola,

& systolæ opera obsoluitur.

259 Systolen] Respiratio tota non sit systole, sed
pars tantum propriè verò thoracis, atque arteriarum dilatatione respiratio continctur, potius quam (qua anima agitur) expiratione.

Tantum

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. 111, 221 260 Tantum de communibus animantium

Facultatibus: sequitur de ipsorum corpore.

261 ORPORIS animantium, cui pradicta facultates insunt materia est semen veriusque sexus.

262 Semen est sanguis purissimus in restibus perfecte

Et hoc à toto corpore deciditur.

Testes enim alimonia destituti sanguinem è vena caua attrahunt, eumq, in semen immutant.

Albicans verò illud fit ob substantiam testium albican-

tem

263 Ex semine eiusmodi in vtero famina commixto & concepto animantia procreantur.

264 Conceptio autem illa est actio vteri, qua seminis

potestas exuscitatur ad insitum munus exequendum.

Suscitata deinde vis, materiam semins variè distrabit, partes eius diversas secernens.

Et sic partes aquè omnes conformationis sua adumbra-

tionem & rudimentum simul nanciscuntur.

Vniuersa etiam vegetantis pariter & sentientis anima

265 Internaturales autem facultates partium corporis, concoctricis virtutis vitium putredo si oritur, sit suppuratio quadam, sine saniei generatio.

De Suppuratione partium Animantis.

266 SVPPVRATIO alia naturalis est, alia praterna-

Naturalis est, que fit ingenito calore, nondum prorfus euisto, sed vires suas ob materiæ dispositionem remissius exercente.

267 Talis

267 Talis orither in inflammationibus & abfeeffibus.

In his enim natura materiam subject am quoad potest ad optimam formam perducere conatur.

Itaque etiam supperatio ciusmodi robur quoddam natu-

ra arquere folet.

Quamobrem sepe convenientibus auxiliis studiose ten-

Et in hoc genere landatur pracipue pus album, crassum,

leue, & aquale, minime q, fatidim.

Praternaturalis verò suppuratio est, quando natura prorsus euista, humores, velipsa ctiam partes ob summam putredinem saniose redduntur.

Vincitus autemnatura, sine facultas concoquendi, vel ob propriam debilitatem, vel ob materiam eximiè vitio-

fam.

Hec observatur in omnibus putridis & malignis fati-

difg, abscessibus arque viceribus.

In quibus etiam pro varia suppurantis materia conformatione, sapenumerò varia corporum solidorum species reperiuntus: vipotè pili, carbones, animalcula, & id genus alia.

cradidifti, non sunt communes omnium animantium nec affectiones, nec facultates, neque enimpisces respirant, nec ephialte, nec ecstasi tenentur,
nec apiculæ nec vermiculæ insomniis terreri credibile est. Corpore] Post affectiones, expectamus species ipsas, non corpora, corpus enim pars est, &
membrum: membra autem affectionibus omnibus
priora sunt, & speciebus quibus singulis insunt, &
non hæc illis: neque quas memorabas affectiones,
corporum animalium; sed corum ipsorum sunt communes.

bu

261 Semen Non in omnibus, nec semper semen. quædam enim ex putredine nata, præter aliorum excrementa, vel terræ fæcem parentes non agnoscunt. semen autem non corporis, sed naturæ totius materia est.

262 Sanguis Semen in animantibus perfectis, ex. sanguine materiam habet, in insectis & sanguine destitutis aliud quid: nec cuncta animantium perfecta testes elaborando semini obtinent, vt nullum piscium genus.

263 Vseri] De viuiparis est istud tenendum tantum, aliis conceptio negatur seminis masculi, vt &

fætus exclusio.

264 Conceptio Conceptionis doctrinam (mea sententia) rectius, & magis perspicue, ad generationem speciei conservatricem retulisses, nam quod ex semine oriundum vnumquodq;, siue ex stirpium, siue animantium genere concipitur primò, ac tandem

fotum, noua soboles excluditur.

265 Suppuratio] Quanam huc methodo suppuratio irrepserit, difficile est iudicare, commodiore arte, in costionis vitio, suppuratio qualis putredo sit, initio libri secundi docuisses, neque hic vt Physicum attentum decet, ad certi humoris corruptionem, & certæ concostionis uitium retulisti; non enim aut bilis, aut melancholiæ, aut pituitæ suppuratio est: sed sanguinis tantum. Neque id costionis vitio: vass namque suis, atque propriis contentus, nunquam suppurabitur; sed eis vel ruptis, vel exess, vel præter modum tenuibus, sanguine aut essus, sut percolato, ex calore alieno, non costionis vitio aliquo, (est enim puris certum genus album, lene, & æquale costionis

coctionis bonæ argumentum) sanguis in pus mutatur, vasis autem propriis contentus, nunquam supputabitur: quantumuis coctione vehementer laborante.

266 Naturalis] Nulla supputatio naturalis est, quandoquidem à morbo oriatur omnis, alia tamen

magis alia fit, saluis ægroti naturæque rebus.

r67 Imflammationibus] Non in omnibus inflammationibus, & abscessibus; sed in mitioribus tantum. Et cum morbi doctrina (si qua saltem omnino sit) posterior physica existat: per obscurius eius exemplo axioma illustras.

De partibus corporis: & primum de Humoribus.

Partes proinde ad corporis adintegrationem requi-

Contenta funt, qua ob fuam fluiditatem aliarum adminiculo fustentantur:

269 Nempe tum humores, tum spiritus.

270 HVMORES sunt partes liquida ex prima alimentorum in epate transmutatorum commixtione genita.

271 Et hi quod semini animantium etiam insint, san-

quine plæditorum elementa nuncupantur.

Singuli illi, si à propria natura desciscentes corporibue minus sint idonei, præternaturales siunt.

Humor porrò alius est primarius, alius secundarius.

272 Primarius, vel calidus, vel frigidus.

Vrerque rurfum vel humidus, vel ficcus.

273 Calidus & humidus est sanguis.

SANGVIS est humor tenuis, rubicundus & dulcis.

274 Et hoc humore posissimiem partes aliæ nutriuntur, ipsegetjam ventriculus,

275 Humoris

fe:

ce

8

275 Humoris illius noxa velin substantia sunt, vel in qualitatibus.

276 In substantia est sum putredo, sum aliorum humo-

rum vitioforum commixtio.

In qualitatibus, si vel serosior aut crassior enadit, vel a-

Calidus de siccus humor est Cholera, sine flana aut pal-

lida bilis.

CHOLERA est humor tenuior flavus, seu pallidus &

277 Huius est expultricem facultatem, pracipue inte-

stinorum, promonere.

Praternaturalis autem bilis promaiore aut varia aduftione in epate, vitellina: in ventriculo, porracea, aut aruginosa: à simili videlices colore dicta, efficieur.

268 Contenta Rectius (mea sententia) continentes: contenta: siquidem continens subiecti ratio-

nem obtinet, contentum adiuncti.

269 Humores] Humores, vt & spiritus, quia siguram nullam obtinent, nec certum incrementi modum, à nonnullis pro corporis partibus non habentur. humores autem cum tanquam pabulum partibus præbeant: & nutrimenti rationem habeant, immerito partes appellantur. pars vero partem non alit, vt piscis piscem.

270 Epate] Atqui secundarij humores in hepate non generantur: sed in singulis corporis partibus, ex ipso sanguine. sin autem ideo quia ex sanguine siant, ab hepate oriri vis: ipse sanguis quando non ex sesse oriatur sed ex chylo, humorem esse necesse est. Chylus uero succus est corpore contentus

& summo vsui inseruiens.

271 Semini] Nemo credo vnquam ita delirauit

in Physicis, vt bilem, pituitam, melancholiam, rore, gluten, semini inesse puret, sit certe à sanguine: sanguine tamen illis primis perpurgato, ros & gluten partium materia sunt, non seminis prolifici.

272 Primarius] Chylum hic omittis (Scriboni) maxime necessarium corporis contentum, & æque ac reliqui, partibus numerandum.

273 Calidus Sanguis interhumores temperatus

habetur, nullius excessus particeps.

274 Ventriculus] Verilimilius est partes corporis albas, ex pituitosiore sanguinis parte, quam illo rubicundo generari, quod & harum Natura frigida, &

pituitofa fatis indicat.

ctrinam, & nihil ad rei Naturam spectantium interserere, at meminisse debes Physicam institui, & humorum vitia extra rei corruptionem sita nihil ad
Physicam pertinere. Medicorum esse propria: & pro
morborum causis habenda, & cum singula vt certam
generandi, ita corrumpendi rationem habent (aliter enim ferrum corrumpitur, quam lignum, aut caro) modo id omnino ad Physicam necessarium sit,
corruptionis varios modos docuisses. Et si in cæteris arbitreris minime necessarium: cur hic necessarium putas?

276 Punedo Substantiz corruptio tantum est putredo. Mistio partium confusionem facit, non Naturz corruptionem aliquam, neque quz vel in substantia, vel in qualitatibus sunt vitia, sanguinis tantum sunt: sed & reliquorum etiam commu-

lin

nia,

277 Expulsticem Erras (Scriboni) nambilis intestino-

restinorum clister, excrementumest, non humor, multo minus corporis pars asiqua; neque in hepate genitum, sed in ipsa fellis vesica. Hepar namque sanguinis tantum officina est. Docueras supra humores semini inesse: ergone excrementum hoc, vel aliud quoduis semen continere? repugnat Natura. semen sit ex sanguine, sanguinis partes non sunt illa excrementa, sed succi sanguinis massam constituentes, qui tropo tantum melancholia, pituita, bilis nominantur. Et sane si rem attente consideras, neque hoc semini inesse perspicies. Semen namque iam desittesse sanguinis: ergo nec sanguinis partes continebit, diuersam naturam obtinens.

Et hæc de Humoribus calidis: sequitur de frigidis.

Rigidus & humidus est picuita.

PITVITA humor est lentus ac viscidus, albicans, absque sapore.

Hæc si plenius excoquatur, sanguis plerung, efficitur.

278 Vsus autem eins principalis est artus corporis hu-

Anatura propria deflectens vel acida fit, vel salsa, pro diversa cum aliis contemperatione.

Humor frigidus & siccus est Melancholia.

MELANCHOLIA est humon crassus, nigricans, sine linidus & acidus, seu acerbus.

279 Confert præ cæteris partibus confortado ventriculo, vt facilius cibos comprehendere & retinere possit.

A natura autem desciscens priore, pro immodica vitione & incineratione varias sortitur species.

Py

280 SE-

280 SECYNDARII humores sunt, qui è primis mul siplici concoctione elaboratis gignuntur.

Einsmodi sunt tum Ros, tum Gluten, sue Cambium.

Rosest himorinmedia cauitate partium contentus, earumg, substantie instarroris, quo nutriantur, adiunctus.

A quo effectu humor alimentarius dicitier.

Gluten est humor modice congelatus, partibufq, firmiter agglutinatus in earum substantiam converti incipi-

A quamutatione Cambium, item Carniformis dicitur.

278 Principalis Immo potius pituitolis & frigidis partibus alimentum suppeditare, cum sanguinis sit

pars liquidior, ac frigidior.

279 Ceteris] Hoc de excremento lienis tenendum est; non de sanguinis parte crassiore: & tanqua reliquarum massæ partium, basi: hæc namque nu-

tritionem præstat partibus cognatis.

280 Primis Non à primis, sed à primo videlicer à sanguine : nisi hic secus atque paulo ante primorum nomine sanguinis massam intelligas. Nam neque ex bile, nec melancholia nec pituita extra sanguinis massam posita, aliquis secundarius humororiri potest.

Huculque de Humoribus: sequitur de Spiritibus.

281 C PIRIT V s eft pars corporis fluida, tennissima, è I sanguine cordis genita.

Spiritus ille precipulan est instrumentian & vehicubem facultatum animantis; eas fiquidem in universion corpus rapidissimo & velocissimo imperu deducir.

282 Spiritus proinde in corde radicem habens velablo-

lutus est, vel rudis, in aliis partibus perficiendus.

In

28

In corde absolutus spiritus est vitalis.

Vitalis spiritus est pars omninò flammea è corde per arcerias in corpus disfusa,

Huius igitur communicatione universa partes visums.

283 Spiritus in corde inchoatus, sed in aliis perficien-

Animalis spiritus est, qui è corde in cerebrum subue-Etus,ibiq, subtilior factus, per neruos in omnes alias partes diffinit.

284 Vehiculum autem est functionum, sine facultatum omnium animantium.

2St Cordis] Non tantum in corde, sed in cerebro, & iecore: in hoc naturalis, in illo animalis. neque ex sanguine tantum, sed ex ipso inspirato aere, spiritus materiam sumere putantur, ex quo impuro, aut putrido tandem tabescunt.

282 Absolutus] Animalis spiritus in cerebro tantum, & absoluitur & inchoatur, eidem vitali spiritu,

tanquam materiam sese præbente.

283 Animalis] Nullus omnino animalis inchoatur in corde animali facultate prorsus destituto, nisi sensum, eumq; admodú obtusum, eius parti externz concedas: sed quid is ad spiritus fabricam? ergocor vitalem spiritum animali suturo materiam concedat, czterum vitalibus tantum incumbat.

284 Animantium] Omilisti inconsiderate spiritum naturalem: qui & in animantibus cernitur corde destitutis, & persectorum animantium iecur possidet.

Tantum de Partibus contentis: sequitur de Continentibus.

285 CONTINENTES sunt partes magis solida, qua

P 14

286 Ha

286 He omnes commune habent tum Fulcriam, tum Tegumentum.

Fulcrum aliarum partium est tum Os, tum Cartilago. 287 Os est pars durissima & siccissima universi corpo-

ris sustenzaculum,

288 Offainnicem connectuniur ligamentis.

289 Ligamenta funt quasi fila crassiora & duriora, offium corporis vincula.

CARTILAGO est pars offibus paulo mollior, singulas

reliquas partes fustinens.

TEGVMENTVM reliquarum partium, & quidemomnium simul est Cutu, singularum verò Membrana.

290 CVII sest pars tenera, exanguis, vniversum cor-

prus tegens.

291 MEMBRANA est pars tenera, singulas alias par-

tes tegens.

292 Naturalium insuper facultatum in hisce partibus commune quoque excrementum in coctione relictum, est Sudor.

De Sudoribus.

293 CVDOR est humiditas venarum per meatus occul-I tos expulsa.

Huius pro subiecta materia, sine humiditatis tinctura

varius ac dinersus sepe color conspicitur.

294 Vstatus quidem & vulgaris, propter canalium, per quos effluit substantiam albicantem, aquosus & dilutus est.

Si verò laxiores de ampliores sint meatus, ut absque mora & diuturniore immutatione elabi possint: præsertim si ob animi affectum aliquem vel in morbis tenuiores facti, cisò prompte q, expellantur: alio colore tinctus apparet.

295 Itain CHRISTO ob peccata mortalism triftiffimo: isem in aliis morbo aliquo correptis sanguinolenti: in

ictericis

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. III. 251
istericis prasertim flaui, in aliis alij sudorum colores viss
fuerunt.

Vnde etiam è sudorum colore, sicuti quoque ex adiunctis qualitatibus primis, corporum constitutionem arguere de cognoscere possumus.

Quaratione melior censetur sudor calidior, quam frigi-

dior: vierque autem sigillatim, si sit aqualis.

196 Continentes proinde partes ita prædictis particulis fulcitæ & contectæ: aliæ sunt animales, aliæ vitales.

Es ha singula vel principes, vel minus principes.

297 Animales partes sunt, in quibus facultates potissimum animales exercentur.

298 Et quidem vel sensus & motus simul, vel motus

Sensus acmotionis membrum præcipuum est Cerebrum

in capite contentum,

Huius igitur substantia si lædatur, sensus motionis q, peviculum oritur: adeò vt de vita sæpe animal periclitetur: quamuis aliquando si altera saltem pærs eius, siue ventriculus alter illæsus maneat, animal vita protinus non priuetur.

CEREBRY M est pars cateris mollior, albicans, duplici meninge, siue membrana probè contesta.

299 Meninx enim cerebri est tum pla, sum dura mater. Pia mater est membranula tenuissima, cerebrum proxi-

me ambiens.

Dura maser est membrana supra piam durior, cranio alligata.

300 Cranion est os densissimum, caput universum con-

301 Hoc ipsum tegens extrinsecus membrana cui capille fixi sunt, espendeus dicitur.

Cranion verò suturis quibusdam distinguitur, tanquam Più ex certis partibus confutum.

Sutura alia vera funt, alia mendofa.

Vere suture nominantur, que manifeste instarlinteolorum consute apparent, earum qualie reste sunt, alie oblique,

Recta est in medio capite versus occipitium sita.

Oblique funt tum Coronalis, tum Lambdoides.

Coronalis est in fincipite transuersim sita, ubi corona im-

Lambdoides est in occipitio, figuramlitera Gracorum A

vepræsentans.

Suture mendose sunt verinque singule in temporibus conspicue.

302 Cerebri porrò, sine capitis excrementa vel liquidio-

ra funt, velerassiora.

303 Liquidiora capitis excrementa funt Lachryma.

De Lachrymis.

304 LACHRYMAB sunt humiditates è cerebro per

angulos oculorum enampentes.

Quò igitur angulorum illorum carnes fuerint maiores & laxiores, eò copiosiores & frequentiores lachrymæ profluunt.

Et maxime quidem si corporis natura atque complexio frigidior simul & humidior sit. Vnde sæminæ magis quam masculi ad lachrymandsom pronæ sunt: & viri illi, qui similem mulierum naturam obtinent.

Corporis autem constitutionem plurimum etiam auges ambientes aeris status, qui hyeme frigidior oculos constringendo humiditates elicit, astate calidior oculos relaxat, us sponte & libere effluant.

Crassiora, que ex capite expellentur, recrementa, suns

sum aurium fordes, tim narium mucus.

305 Aurisms

305 Aurium sordes sunt humida excretiones cerebri, in

Narium mucus est crassius cerebri excrementum per na-

Excrementum illud, quamuis pituitoso humori omninò simile videri possit, à pituita tamen prorsits alienum est.

Hæc de excrementis Cerebri.

306 CEREBRO cognata est medulla spinæ: eo ipso samen durior & paulò calidior.

Spina autem dorsi est pars ossea, rotunda, trigintaquatuor vertebris in longitudine constans.

Partes sensui ac motui destinata minus principes sunt nerui.

In quibuscunque igitur partibus nerui afficiuntur: ista quoque ad motum ineptiores redduntur, adeóque immobiles fiunt.

Nerui sunt partes spermatica tenues, rotunda & albicătes, crassiorum instar filamentorum.

Nerui alij sunt molliores, alij dieriores.

Molliores, in quibus exquisitior est facultas, sextuplicà pari, sue combinatione è cerebro orti in alias partes deducuntur.

Prima conjugatio fertur in oculos, cuius nerui idcircò nominantur Visory, aliis universis crassiores.

Secunda coningatio est nervorum oculos movientium.

Tertia in linguam inseritur, & gustatum defert.

Quarta in palatum & ori substratam tunicam decurrit.

Quinta auditui inseruit.

Sexta orificio ventriculi inseritur, ei q, sensim & motum

Et huius beneficio, sine ductu, lenissima quaque ventri-

culi affectio proprer termitatem substantia capiti facilime communication.

Duriores deinde nerui sunt in quibus obsusior magis est

facultas, iig, è spinali medulla oriuntur.

Es triginta horum numerantur paria, virinque è medulla spina singulis exurgentibus : quorum deductione sotum dorsum suas affectiones facilè percipit.

DePartibus respirationis.

307 PARTES animales motui folummodi destinata sunt partes respirationis.

308 Respirationis partes principes in thorace sunt tum

pulmones, tum cor ipfum.

Quare his etiam læsis, respiratio protinus læditur: ideoq, si substantia illarum partium intrinsecus vsque vulneretur: lethalia omninò vulnera sunt.

P v L M o est pars spongiosa & rara, mollis, coaquiate sanguinis spuma similis, situ suo ad dextram nonnihil de-

clinans.

309 In pulmones spiritus deducitur per asperam arteria lingue radici connexam.

Aspera arteria est canalis longior è multis annulis carti-

lagineis continuata serie in pulmones desinens.

Cauitati huius si quid inciderit alienum in assumptione alimentorum spiritus laditur de ipsarespiratio, adeoq, suffocationis periculum oritur.

Hinc moriumtur & pereunt animantia vel piscium spinis, vel ossiculis, vel capillis etiam, aliss ve in asperam arte-

riam rebus absorptis.

C o R est pars carnosa, solida, & probè compacta, pyramidi propemodum similis.

Huins du funt ventriculi, dexter & sinister.

Dexier

Dexter pulmonibus per venam arterialem sanguinem communicat.

Vena ista arterialis, à substantia dicitur propria, & officio, quòd alias arteriarum est.

E finistro cordis ventriculo oritur Aorta omnium arte-

teriarum radix & truncus maximus.

310 Arteriæ sunt vasa concaua, crassiuscula, spiritum in corde genitum, per totum corpus distribuentia: & abhoc ossicio nomen traxerunt.

311 Excrementum respirationis partium principalium

est sputum & excreatio.

Sputum ex thorace eiufá, partibus eiicitur, está, seuspuma flatulenta.

312 Sicum sono eiiciatur, Excreatio dicitur.

Huius materiæ redundantia & superstuitas ex colore diiudicatur:rubru enim sputum, sanguineŭ: slauum, cholericu: albicans, pituitosum: nigricans denig, melancholicum est.

313 Partes respirationis minus principes sunt, Dia-

phragma & Mediastinus.

314 DIAPHRAGMA est panniculus membranosus,

undique lateribus transuersim alligatus.

315 Membrum hoc partes thoracis determinat, & concludit: unde ab intersepiendo & distinguendo nomen etiam suum traxit.

MEDIASTINVS est geminus panniculus totum pe-

Elus fecundian longitudinem in duo latera dividens.

285 Per se Non per se omnes, nam ipse post aliquorum continentium sulcra doces. Quod autem sulcro eget, id haud per se sustentatur: sed alio nititur.

286 Fulcriem] Non omnes corporis partes:nam & tegentes nil eegit: & reliquæ partes fulcientes suo se sustentant robore.

287 Suften-

287 Sustentaculum] Non omnia ossa sustentacula sunt:namque dentium alius est vsus. Et quædam ossa munium nec sulciunt, vt brechmatis, & supremæ caluariæ ossa.

288 Ligamentis] Non tantum offa, sed viscera, & partes aliæ plurimæ vinculis connectuneur.

289 Craffiora Sunt & tenuissima, & mollia, cuiusmodi à pleura, & periton 20, visceribus oriuntur.

290 Exanguis Cutis exanguis non est, vt facile experienti apparet : quid quod temperatissima pars sit, ex venis, arteriis ac neruis contexta?

291 Tenera Membrana materiam fignificat, non instrumenti nomen. Ex membris autem, aliz vincu-

la funt, vel tendines : aliæ tunicæ.

- 292 Facultation Inauditum (Scriboni) facultatis excrementum excrementum omne vel partium est corporis, vel eius quod in alimento supersuum, & facultatis, & à facultate actionis opus est, facultas nulla, nec quarenus tale est, vium in corpore præstans. Neque abs te hic commemoratus sudor omnium partium commune excrementum est, sed habitus tantum.
- 293 Venarum] Non venarum: sed habitus & carnium: venarum namque humiditates renibus secernuntur.

294 Substantiam Quasi verò ex meatibus coloré contrahat? Cur ergo sanguis venis, & arteriis albis contentus, non albicat? Neque partium substantia tenues facit sudores, sed ipsius excrementi natura.

295 Christo Christi sudor stillabat guttis sanguineis, non tingebatut. Vt fortè nonnullis morbo correptis contingit : neque satis commode ad sudorem interpretandum huius exemplum affertur.

296 Alia]

296 Alie] Animalibus vitales sunt priores, quia pluribus insunt: ergo prius ex methodi lege tractandæ.

297 Exercentur] Non in quibus exercetur (nam id ferè fit in fingulis corporis partibus) fed animalium facultatum instrumenta, cerebrum, & à cerebro manantes nerui, animales partes tantum censendà.

298 Motus simul] Primum de motu solo statuendum, quia vniuersalior: tum de motu sensu comitato, tractandum: nam alterutrum scorsum, ambobus

simul priùs est.

nius de meningibus egisses. Tegunt enim hæ cerebrum, & pariter (maxime dura) muniunt.

300 Caput] Non caput vniuersum: sed cerebrum tantum: capitis namque pars est, seipsum autem ni-

hil continet.

a pericranio alia est, idemque continens & vestiens, Quod namque aliorum ossium periostium dicitur,

id propriè cranij pericranion appellatur.

cularem excrementorum doctrinam tradis, cum vniuersalem præterieris? Particulare autem nisi ex percepto vniuersali manet obscurum. Neq; partium propriè excrementa sunt aliqua, sed nutritionis, & supersui alimenti. Si enim partium cum excremetis excretio foret, citissime corpora in sudores, in vrinas, in deiectiones, & sputa soluerentur.

303 Liquidiora] Æque liquidum per nares stillat, nec non per palatum, in arteriam & pulmones dila-

bens, tussi molestum est.

304 Angulos]Annon ex glandula lachrymali, que

non ad oculorum angulum sedem habet? Ex hae namque lachrymæ mulierculis excernuntur. Nisi ad maiorem tátúm angulum meatu præditum referas, minor enim nunquam lachrymas fundit.

305 Computrescentes Salubriter degente animali, nullum excrementum computrescat per illum na-

turæ salem.

306 Cognata] Quo modo cognata (Scriboni?) Vt causa, vel effectum : subiectum aut adiunctum. Hij namque omnis rerum cognationis fontes sunt. Nam similitudo cognationem nullam facit. Cum nihil tam diuersum sit, quod non aliqua ratione similitudine conveniar: at spinalis medulla nilhorum est:quid ergo? Certè aliud quid, vel cerebri pars saltem, à quo producitur; atque tum quatenus totum integrat, priùs proponenda. Membra enim infunt integro, non integrum membris: sed cum homoiomera cum cerebro ipso sit, eiusdem axiomatis argumentum continet, nec cerebro cognatum habendum. Cerebellum autem (quod prætermittit Scribonius) cerebro germanum est, & ab eo prorsus discretum, Calidior] Immo frigidior: cum longe absit à fonte cerebro (quemadmodum vna voce consentiunt medici) & hac nerui molles adhuc frigidiores.

307 Solummodo] Ossibus exceptis (Scriboni) in corpore partes nullæ sensu orbatæ. Quod autem animali virtute præditum est, & motioni tantum inseruit, id sensu destituitur: eiusmodi autem pars nulla in corpore existit, ergo nec respirationi inseruientes: sunt enim omnes sensu præditæ à natura.

308 Pulmones] Præcipuum respirationis instrumentum mentum septum transuersum Galeno, & medicis habetur. Hoc enim, nisi coacto animali, satis thoracem agitat, ex quo moto, pulmones frigidam auram admittunt, & calorem temperant. Et cum pulmones nullum ex fese motum obtineant, vt ratione & experientia constat, sed cedant thorace moto; mirum certe quemadmodum in animum induxeris ad animales partes motioni destinatas referre. Cor] Fortuna potius, quam consilio ista tibi exci-disse credo (Scriboni) cor enim voluntario motu caret: ergo non est pars animalis motui destinata, cum eiusmodi omnis sit liber, & ex arbitrio mouentis, respirationi autem nihil omninò tanquam instrumentum confert . Est enim pars calore maxime seruiens, & tanquam vniuersi corporis focus, cui temperando, & perflando, ne suffocetur, pulmones destinantur folles : ipso interea nullum vium respirationi præbente. Motus autem quo se cor quatit, pars nulla respirationis est, sed naturalis, ad illam à pulmone ille-Cam frigidam auram percipiendum, & ad spiritus vitales elaborandos comparatus.

309 Arseriam] Cum aspera arteria nec princeps, nec minus princeps sit, respiratoria pars tamen: vi-

deris quò referas.

3 to Spiritum Non spiritum tantum: sed & sanguinem cordis calore, & motu, & pulmonum agitatione, tenuem, atque elaboratum, vt ex arteriotomia, vel ipsius arteriæ anatomia liquidò constat.

311 Sputum Sunt pulmonti excrementa sputum, & excreatio: cordis autem nullo modo potertit esse: qui namque ex corde prodirent? Nisi ex vena arteriali riali cum sanguine: sanguis autem ille, a corde percolatus, purior est, quam vt sputi inquinamenta cotineat: & frigidum admodum excrementum cum sit, & minus calidæ partis potius temperamentum referens, alio quam ad correferendum.

312 Sono] Núquam non cum sono eiicitur excreatus. Nam illud sputum absque sono eiectum, vel de capite sluit, vel per resophagi tunicam, è ventriculo

in os prorepit.

313 Mediastinus Illæ binæ perpendiculo thoracem intersepientes membrane, mediastinum dictæ, immobiles sunt: non itaque animalis motus instru-

menta, nedum respirationis existimandæ.

214 Pamiculus Diaphragma nobilissimus est in corpore musculus: non panniculus carnosus, & motu voluntario præditus, panniculus autem carnosus in homine, motus voluntarij expers est. Habet certè Diaphragma tendinem in medio satis amplum, qui membraneus panniculi carnosi similitudine fortè tibi imposuit.

315 Determinat] No thoracis partes disterminat, sed ipsum thoracem, & vitalia instrumenta, à natu-

ralibus distinguit.

Hucusque de partibus Respirationis: sequentur Vitales.

316 PARTES Vitales sunt, que specierum animantis conservationi inserviunt.

Destinata nimirum vel ad nutritionem, vel ad generationem.

317 Partes in quibus nutritio perficitur, principes suns Ventriculus & Epar.

318 VEN-

318-VENTRICVLVS est parsmebranofa, gula adharens, rotunda, sed oblongior, multis fibris intertexta: omnium concoquendorum alimentorum culina.

G V L A est canalis neruosus cibum ex ore in ventriculio

inuehens.

319 Fibra sunt tenerrima quasi filamenta, quorum benesicio V entriculus munere suo sungitur.

Sunt autem velrecte, velcurue.

Rette attrabunt alimentum.

Curua vel obliqua sunt, vel transuerse: illa retinent assumptum alimentum: ha verò expellunt excrementa.

Excremetorum Ventriculi per superiora eiestio, Vomitus dicitur: está, eius quod in Ventriculo redundat expulsio.

Sed excremention einsmodis sepenimero aliunde ex aliis partibus in Ventriculum regurgitatur.

Verriculosuperiacet in dextro latere Epar, suis lobis eum

amplettens.

EPAR est pars nutritionis carnosa, concreti instar san-

guinis rubescens, proxime sub diaphragmate sita.

In Epare autem fit secunda concostio : alimenti videlicet in ventriculo conuersi in chymum, siue massam rubicundam mutatio.

Ex Epate oritur vena caua: aliarum omnium venarum radix:

320 VENAE sunt partes concana, rotunda, sanguine in corpus universum deducentes.

321 Harum substantia, sine tunicas extuplà termior est, quam sint tunica arteriarum, quarum substantiam ob motum vehementiorem spirituum oportuit esse crassiorem.

Actio Epatis vi recte perfici possii, mediantibus venis, ei connexe sint alie particule, que redundantes in eo humo-

ves excipiunt.

Excipiunt autem vel bilem, vel aquositatem

Bilem

Bilem flauam vesicula fellis: nigrum lien excipit.

VESICVIA fellis est pars membranosa, in concauo Epatus siguram pyri exigui repræsentans.

LIEN est pars oblongior, instar sole a in sinistro latere,

ex aduerso Epatis, paulò tamen inferius posita.

322 Aquositatem verò ex Epate excipiunt tum Renes, tum Vesica.

RENVM substantia est caro solida, ac densa: qui adharent utrinque circa lumbos, venis emulgentibus, è Vena caua exortis.

E lacuna Renum propendent deorsium Vreteres.

Vreceres nempe sunt venæ albicantes, angustiores, aquositatem è renibus in vesicam deducentes.

VESICA est parsmembranosa, rounda, urinam in se

continens.

Vesica enim contentum recrementum Vrina est.

VRINA autem est serositas à sanguine in Renibus se-

gregata, & in Vesica plenius expurgata.

Hæc in corpore, præsertimhominis temperato & salubri, substantia est mediocris, quantitate potioni assumptæ respondens: colore subrusa, aut substaua: sedimento albo, leui & aquali, sine bulla & aliis eiusmodi.

Et scire licet integrum corpus esse, cum quotidie Vrina mane alba & paulo postrufa est : illud siquidem concoquere,

hoc concoxisse significat.

Mediocris autem Vrinæ substantia est, quæ media est inter tenuem & crassam.

Tenuis enim V rina arguit corporis imbecillitatem, dominantemá, frigiditatem, partiuma, concectionis cruditatem.

Et hæc quidem vel semper talis manet, vel iterum turbaver: illa nondum cæpisse concoctionem, adeo é, extremam cruditatem indicat : hæc verò coctionem i amprimum cæpisse ostendit.

Craffa

qi

C

tr

lo

al

Crassa autem Vrina iumentorum instar, excessim materia, siue concoctionis partes implentis denotat.

Sed sepissime & hac denud attenuatur, & tame parum

aliquid inaqualis turbulentia superesse significat.

Variatur tamén Vrina, & secundum atatem hominum, eorumá, complexionem, tum secundum diatandirationem,

& animi affectus.

Vrina enim infantium plerunque est alba & lastea:puerorum Vrinæ spissiores sunt, non tamen ita albæ, Iuuenum Vrina est subaurea, & subcrocea. Senum, alba & subtilis. Decrepitorum, tenuis, & magis alba.

Si complexionem confideres, Cholerici Vrina debet esse citrina. Phlegmatici, pallida & spissa. Sanguinei, rubca

& mediocris. Melancholici, glauca & tenuis.

Et quia alia complexio est mulierum, alia virorum, huius quo q, ratio habenda est: Vrinæ enimmulierum sunt magis albæ & crassæ, quàm virorum, & minus pulchræ.

Diata quoque vrinam sapissimè immutat. Ita Crocus aut Cassia sumpta Vrinam reddit citrinam Qui diu ieiunarunt, horum Vrina sit slammea & slava. Qui nimium comederunt

eorum Vrina est magis albicans.

316 Specierum] Națuralium partium istud munus est; speciem conseruare: quibus & omnis propagatio sit, & nutritio. Quid enim vterus atque testes ad vitam? Et cum cor ipsum vitæ autor partibus singulis existat, quo vel tantillum spiritum negante, reliquarum omnium vires momento concidunt, ipsum cor vitæ arcem, non respirationi inseruiens instrumentum statuisses.

317 Ventriculus Priùs de iccore, quam de ventriculo egisses, quando huius vis cum ventriculo communicatur: & ipsum à sanguine, iecoris ope, alatur.

Qij

318 Fibris

318 Fibris Male fibras ventriculi proprias existimas : sunt enim aliarum partium: venæ, arteriæ, cordis, musculorum, &c. æquè communes.

319 Fibre Et partes nonnulle alie, omne genus

fibrarum intertextum habent:vt cor, vterus, &c.

320 Venæ] Eiusmodi sunt & arteriæ. Quid ergo interest? Cauæ sunt, rotundæ, & sanguinem in vniuersum corpus deducentes. Corrigenda itaque ista venarum definitio.

321 Spiritum Non ob spirituum motum, sed ipforum arteriarum corporum: hæ namque à propria virtute, non à spiritu arteriarum cauo contento agitantur motu. Neque motus, crassiores postulat, sed tenuis & spiritalis sanguis:ne tenuitate tran-

fudet, vel percoletur.

322 Epaie Serum non ex Hepate elicitur, sed ex vniuerso venarum, & arteriarum genere. Vt ex emulgentibus vrisque, & ipsorum renum situ, perspicuum intuenti apparet. Reliqua huius capitis sunt medicinalia, non physica, quæ de valetudinis signis habentur. Omnis verò valetudinis perceptio, scholam medicorum, non physicorum postulat, & physicis posterior est.

Hucusque de Partibus nutritionis principalibus: sequitur de Reliquis.

323 P Artes concoctioni inservientes minus principes sunt transintessina, transinter hac mesenterion.

INTESTINA simt partes oblonge, spermatice, totunde & concaue, pyloro ventriculi annexa.

Intestina alia funt gracilia, feu tenuia, alia crassigra. Gracilia.

Gracilia quorum essentia est tennior sint tria superiora: duodenum, ieiunum & ileas,

Duodenum est intestimm supremum duodecim digitorum

longitudinem exequans.

Teiunum est insestinum secundran, illic incipiens, vbi duodeman in gyros primim circumuoluitur.

Ileas est intestinum tenue, plurimos varieg implicatos

gyros obtinens.

Crassioraintestina sunt, que densiorem habent tunicam. Einsmodi sunt inferiora, cecum, colon & rectum,

324 Cæcum est intestinum crassium, amplum & breninsculum vnico orificio constans.

Colon est intestinum crassium, multos maiores anfractus habens.

Restum est intestinum insimum, quod in anum resto du-Etu porrigitur.

325 Intestinorum excretiones sunt alui egestiones.

Alui egestio si sit molliser compatta, consueto sanitatis tempore reddita, & colore Inbrisfa, nec admodum fatida? meliorem concoctionem arguit.

Si tamen nimium rufa fuerit, nimium bilis in ventricu-

lum influere indicat.

Candicans verò cruditatem significat, eò quòd nihilom-

nino bilis in ventrem influat.

Viridis egestio, aruginosa e arra, arra, vel sanguinis co in loco adusti: limida denique partium internarum frigus, ac veluti mortificationem monstrat.

Alimensum autemmale coltune ffe oftendit dura fine aspera egestio, aut etiam liquidior, & ingesto cibosimilis.

Si insuper pinguis sit vel viscosa, corports consimptione

aut colliquationem oftendit.

Stridens verd, flatus com venui homiditate permintos, & partes quodammodo compactas esse indicas.

Fætida

Fatida nimis egestio, multa putrefactionis indicium est.

In quabus tamen omnibus observandum est, si quid tale assumptum sit.

Intertina proinde undique connectuntur mesenterio.

Mesenterium est tunica membranosa, in sine glandulosa, plurimis tenuissimis venulis intertexta.

Venulæ illæ concurrentes conflituunt propaginem venæ

porta in cano epatis.

323 Mesenterion potius chyli distributioni quam coctioni seruit. Complectitur enim infinitos mesaraicorum venarum ramos, ipsi chylo in heparaditum præbentes. Et cum sinu, & caustate omni prorsus careat, sed duplex membrana tantum sit, venis exilibus distincta, & intestinis vinculi munere sungens, nihil omninò coctioni nutrimentorum seruierit.

324 Crassam] Cæcum, est admodum paruum: & omnium minimu; yt anatomiæ peritis satis constat.

325 Intestinorum] Non intestinorum tantum sunt excrementa, sed publici alimenti, vel chyli, intestinorum autem proprium excrementum est lentum, & instar muci pituitosum.

Adhuc de Partibus nutritioni inseruientibus: fequitur de Generatiuis.

Partes generationis primaria sunt Testes, & in femellis

TESTES funt partes spongiose, de rariores, semini cu-

Hi in maribus extra corpus maiores propendent, in faminis minores sunt, & intus conclusi.

Maseriam

Materiam seminis in Testes deuchunt venæ spermatica in vtroque latere singulæ.

326 E Testibus deinde vehitur semen in annexos pa-

rastatas.

Parastata sunt glanduloss & cauernoss, canales verinés, à Testibus ad Virgam ascendentes, ac semen resinentes.

VIERVS fæminarum est pars membrana crassa, densa

& carnofa constans, pyromainsculo excanato similis.

Hicomnium valentium staminarum genere intertextus est, vt latissime possit explicari: Virginibus quidem admodum exiguus, mulieribus autem tantus vt manu comprehendatur.

326 Parastatas] Parastate marium tantum sunt, non verique sexui communes: mulicres namque his destituuntur.

327 Tantum de partibus corporis Animantium omnium communibus: sequitur de certis eorundem speciebus.

A Nimantes omnes vel irrationales funt, vel rationales.

Airrationales funt omnes bestia.

Bestia vel terrestres sunt, vel aque a.

Terrestres vel in ipsaterra superficie viunnt, vel altius supra terram simul in aere.

In ipfaterra funt animantes tum quadrupedes, tum rep-

tiles.

Es veriusque generis sunt insecta nonnulla.

Bestia quadrupedes vel vinipara sunt, vel onipara.

Vinipara, qua vinum animal pariunt, alia solidis pedibus constant, alia dissectis.

Solidos pedes habent, que cornibus carent, ut equi, muli,

esini, & alia animantes.

Q iiij

Qua-

Quadrupedes, diffectos pedes habentes, vel suns bifulca, vel multifida.

Bisulca sum cornura pleraque, ve Bos, Ceruus, Caper

dr.c.

Multifida fint dia, que in plures partes dissectos pedes

habent, ve Leo, Vr fus, Lepus, Cuniculus.

Ouipara quadrupedes sunt Crocodili, Testudines, Rana, Lacersa, & Serpentes nonnulli quatuor pedibus praditi.

Reptiles animantes terrestres sunt omnis generis vermes: item Formica, pinorum Allruca, & alia huius generis insecta.

His addi possime Aranel, Cimices, Pediculi, pulices, &

similes.

Animantes etiam præter terram in aere fimul degentes funt volucres.

VOLVCRES terreftribus animantibus calidiores sunt,

ac ficciores.

328 Omnes funt ouiparæ, binifq, pedibus tantum constantes.

Pedes autem habent vel planos, velmultifidos.

Planos habent Anseres, Anates, &c.

Multifidos babent aliæ anes pleræque, vt Columbæ, Hirundines, Passeres, Gallinæ, & reliquæ. Volucrum insecta sunt Scarabei, Cerui volantes, Crabrones, Apes, Vespæ, Can-

tharides, Musca.

mihi apiculæ corculum: da lumbrici cerebrum: & araneæ spinam: quæ si per rerum anatomiam non optes, prædictas partes quorundam tantum statue proprias; non omnium communes.

328 Omnes Non omnes: ve vespertiliones, viui-

paræ.

IN G. SCRIB. PHYS. LIB. III. 269 Adhuc de Terrestribus: sequitur de Aqueis animantibus.

A Que l'int animantes; que in aquie posissimim de-

Einsmodi sunt pisces, & quæ his adiiciuntur, Carus, Canis marinus, Hippopotamus.

De Piscibus.

PISCE s terrestribus animantibus, quantum adpartes, in plerisque sunt similes: sanguinis tamen minorem copiam habent.

Vnde illis etiam frigidiores omnes & bumidiores exi-

Pifces vel molliores funs, vel duriores.

Molliores sunt vel squamosi, vel cute tantum tecti.

Squamofi pifces funt Carpio, Lupus, Perca.

Cute tecti funt Anguille

Duriores pifces sunt, vel crustacei, vel testacei.

Crustacei funt Cancer, Sepia, Locusta marina.

Testacei pisces sunt Conche Margaritifere, & alie.

Hucusque de Animantibus irrationalibus: sequitur de Animante rationali.

329 A Nimansvationalis est bomo.

330 THOMO ve creaturarum aliarum omnium est nobilissimus, ita perfectiorem pra illis corporis structuram sortitus fuit.

331 Materiatum hominis principium preter commune

Semen, est sanguis mulierum menstruus.

332 Conceptio autem eius fit, sanguine illo, qui prius finere consueuit, cessante, vt purus omnino sit vterus.

Sanguis

Sanguis menstruus est sanguis statis mensium temporibus ab utero deiestus.

Aggregatur hic in faminis ob imbecilliorem frigidiorem que arum constitutionem.

Erumpit autem primum circa annos pubertatis corpore

facto vegetiore.

Et singulis mensibus deinceps periodice effluit, tum propter naturæ periodicam consuetudinem, tum propter sempiternos Lunæ cursus.

Copiosiores quidem pro copia redundantium humorum.

Sape etiam augentur difruptis, erofis, ve lalio modo apertis vafis.

Post conceptionem iterum orificio vteri occlusomenscs retinentur, vt ius fatus nutriri possit.

Ex retentis enimmensibus purior portio ad alendum fa-

mm in matricem cedit.

Reliqua autem impurior pars in alias partes regurgitatur: vnde plurima gravidarum affectiones oriuntur, vomitus, citta, corporis gravitas & alia.

Conceptionem fastam esse mulieres deprehendunt ex commotione V teri, que quasi conucllit, & paulatim in se vie-

rum contrahit ad concipiendum.

Idem arquit matricis orificium arctissime conclusum.

Partium porrò conformationis rudimentum 7. die , vel perfectius 15, perspicitur.

Hincinchoata principia sua figura propria exornantur,

& robur aliqued nanciscuntur.

Mox reliqua membra formantur & distincta plenius apparere incipiunt circa diem 26. Et perfecte quidem omnia in maribus 30 in saminis 36.

Circa hos dies fætus et iam primum viuere & sentire in-

cipit.

Monetur deinde mas quidem 3 famella ausem 4 mense. Nutri-

Nutritur ita & increscit deinceps vsque ad 9 mensem. Post nonum itaque mensem grandior factus, membranas rumpendo, for às editur.

Et huic disruptioni sætusé, emissioni suppetias adsert fundus oteri ad os iamsatis apertum sese contrahens, sæ-

tuma propellens.

333 Atque hac est hominis, propter quem omnes alia creatura hactenus proposita à Deofacta sunt, conceptio,

conformatio, & procreatio.

329 Homo] Egeras (Scrib.) libri primi initio de anima humana, quid igitur hic superest, nisi de corpore disputare ? taceo vim maximam humanæ Naturæ illatam, animam a corpore cælo, terra, mari vniuersis denique Naturis reliquis dirimire.

330 Perfectiorem Pulchriorem Natura structuram habet, & generis dignitatem referentem: æque tamen perfectam habent & ad robur, & ad celegita-

tem, animantia quædam alia.

quod menstruo alitur: si hominem vis, incidis incautus in animæ traducem. Sanguis Et quadrupedum genus viuiparum, ex materno sanguine materiam habet, vt viuipara omnia. nam quòd menstrui; sluxus periodos habent, nihil ad corporis nutritionem facit, cum matrici exciderit, & sluere aliis animantibus, equabus, vaccis, & canibus nonnunquam contingat.

332 Pirus Non ideo cessat, vt conceptioni purus sit vterus, sed vt fætui nutrimentum suppetat : adde quòd non tantum per fundum, sed etiam (prægnante muliere) interdum per vteri ceruicem expurgen-

tur.

333 Hominis] Humani corporis, non hominis:

cuius partem maximam libro primo ad Naturas

tantum formatas retulifti.

Hæc sunt (Doctissime Scriboni) quæ adhuc tibi etiam atque etiam disputanda sunt: vt perfecti Physici magistri laudem consequaris. Laudo institutum tuum, ac vehementer probo; & macte virtute esse suadeo, vi incoepta hæc, eo & ingenio, & arte producas, nil vi desit aut ad operis nobilitatem, aut ad nominis tui perpetuam memoriam. Nisi tuis es, qui nobis Physicam methodo facilem, & omnibus partibus expolitam dederis, desperabundi tanti operis, & tantis difficultatibus implicati expectatione, tabelcemus. Succurre nobis igi-tur, & excita te: & Spartam hanc Scribonio, id est, virolibero, & liberalis ingenij dignam, perge exornare. Que scripsi in re, co animo accipias velim, ve & satissieri in multis abs te cupiam: & vt adhuc tibi superesse ad nomen & ad opus absolutum nonnihil intelligas. Ego siforte errauerim, (quod humanum eft) re, vel quenquam alium, rectiora monstrantem sequar ducem. Interea quia Philosophus es, & imprimis Christianus, istud qualecunque animi mei studium, boni consule.

FINIS.

